THE BOOK WAS DRENCHED

UNIVERSAL LIBRARY
OU_200530
UNIVERSAL LIBRARY

ಕರ್ಣಾಟಕ ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ.

ತಿರುಮಲಾರ್ಯ ವಿರಚಿತ

— ಅಪ್ರತಿಮವೀರ ಚರಿತಂ —

[೮]

ಎಸ್. ಜಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್,

ಮ. ಆ. ರಾಮಾನುಜೈಯ್ಯಂಗಾರ್,

ಇವರಿಂದ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು

ಕರ್ಣಾಟಕ ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ ಪ್ರೊಪ್ರೈಟರುಗಳಿಗಾಗಿ

ಮೈಸೂರು,

ಸದ್ವಿದ್ಯಾಮಂದಿರ ಮುದ್ರಾಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೧೮೯೩.

[ಕ್ರಯ [illegible] ರೂಪಾಯಿ.

…ರ್ಣಾಟಕಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ ಆಫೀಸ್ ಮ್ಯಾ. ಪ್ರೊಪ್ರೈಟರು, ಮ. ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ತಿರುಮಲಾಚಾರ್, ಆ. ಅನಂದಾಳ್ವಾರ್ ಇವರಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

Registered according to ACT XXV 1867.

(All rights reserved.)

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ.

— ಪ್ರಥಮಪ್ರಕರಣಂ.—

	ಪುಟ.
೧. ಗ್ರಂಥಾವತಾರಂ	೧
೨. ನಾಲ್ಕುಂ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಅರ್ಥಸಂಗ್ರಹಂ	೩
೩. ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಂ	೪
೪. ಮಧ್ಯಮ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಂ	೫
೫. ಸಾಧಾರಣ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಂ	,,
೬. ಕಾವ್ಯದ ಶಬ್ದಗುಣಂಗಳ್, ಪತ್ತು	೭
೧. ಓಜಸ್ಸು	,,
೨. ಪ್ರಸಾದಂ	೮
೩. ಶ್ಲೇಷಂ	,,
೪. ಸಮತೆ	,,
೫. ಸಮಾಧಿ	೯
೬. ಮಾಧುರ್ಯಂ	,,
೭. ಸೌಕುಮಾರ್ಯಂ	೧೦
೮. ಉದಾರತೆ	,,
೯. ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿ	೧೧
೧೦. ಕಾಂತಿ	,,
೭. ಅರ್ಥಗುಣಂಗಳ್, ಪತ್ತು	೧೨
೧. ಓಜಸ್ಸು, ಇದುಂ ತೆಱಂ —	,,
(1) ಪದಾರ್ಥದೊಳ್ವಾಕ್ಯರಚನಂ ...	೧೩
(2) ವಾಕ್ಯಾರ್ಥದೊಳ್ಪದರಚನಂ ...	,,
(3) ಪೇಳ್ದರ್ಥಮನೇ ಬಿತ್ತರಿಪುದು ...	,,

(4) ಪೇೞ್ದರ್ಥಮಂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದು ... ೧೪

(5) ಸಾಭಿಪ್ರಾಯಮಾಗಿ ಪದಂಗಳಂ ಪೇೞ್ವುದು ,,

೨. ಪ್ರಸಾದಂ ... ... ,,

೩. ಶ್ಲೇಷಂ ೧೫

೪. ಸಮತೆ ... ... ,,

೫. ಸಮಾಧಿ ೧೬

೬. ಮಾಧುರ್ಯಂ ... ... ,,

೭. ಸೌಕುಮಾರ್ಯಂ ೧೭

೮. ಉದಾರತೆ ... ... ,,

೯. ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿ ೧೮

೧೦. ಕಾಂತಿ ... ... ,,

— ದ್ವಿತೀಯ ಪ್ರಕರಣಂ. —

೧. ರೀತಿ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ— ೨೦

(1) ಪಾಂಚಾಲರೀತಿ ... ... ,,

(2) ವೈದರ್ಭರೀತಿ ... ,,

(3) ಗೌಡೀರೀತಿ ೨೧

೨. ಶಯ್ಯೆ ೨೨

೩. ಪಾಕಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ — ... ... ,,

(1) ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕಂ ... ... ,,

(2) ನಾಳಿಕೇರಪಾಕಂ ೨೩

೪. ವೃತ್ತಿ, ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱಂ — ೨೪

(1) ಕೈಶಿಕೀವೃತ್ತಿ ... ... ,,

(2) ಭಾರತೀವೃತ್ತಿ ೨೫

(3) ಆರಭಟೀವೃತ್ತಿ ೨೬

(4) ಸಾತ್ವತೀವೃತ್ತಿ ೨೭

೫. ಅಲಂಕಾರಂಗಳ್ ೨೮

ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಂಗಳ್ ... ... ,,

(1) ಛೇಕಾನುಪ್ರಾಸಂ ೨೯

(2) ವೃತ್ತ್ಯನುಪ್ರಾಸಂ ೩೦

(3) ಯಮಕಂ ೩೧

—ತೃತೀಯ ಪ್ರಕರಣಂ.—

ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಂಗಳ್

ಉಪಮಾಲಂಕಾರಂ ೩೩
i ಪೂರ್ಣೋಪಮೆ ... ... ,,
ii ಲುಪ್ತೋಪಮೆ ... ... ,,
(1) ವಾಚಕಲುಪ್ತೋಪಮೆ ೩೪
(2) ಧರ್ಮಲುಪ್ತೆ ... ... ,,
(3) ಧರ್ಮವಾಚಕಲುಪ್ತೆ ೩೫
(4) ವಾಚಕೋಪಮೇಯಲುಪ್ತೆ ... ... ,,
(5) ಉಪಮಾನಲುಪ್ತೆ ೩೬
(6) ವಾಚಕೋಪಮಾನಲುಪ್ತೆ ೩೭
(7) ಧರ್ಮೋಪಮಾನಲುಪ್ತೆ ... ... ,,
(8) ಧರ್ಮೋಪಮಾನವಾಚಕಲುಪ್ತೆ ೩೮
೨. ಅನನ್ವಯಾಲಂಕಾರಂ ೩೮
೩. ಉಪಮೇಯೋಪಮೆ ೩೯
೪. ಪ್ರತೀಪಾಲಂಕಾರಂ, ಐದುಂ ತೆಱಂ ... ... ,,
೫. ರೂಪಕಾಲಂಕಾರಂ ೪೧
(1) i ಅನುಭಯಾಭೇದರೂಪಕಂ ೪೨
ii ನ್ಯೂನಾಭೇದರೂಪಕಂ ... ... ,,
iii ಅಧಿಕಾಭೇದರೂಪಕಂ ೪೩
(2) i ಅನುಭಯತಾದ್ರೂಪ್ಯರೂಪಕಂ ... ,,
ii ನ್ಯೂನತಾದ್ರೂಪ್ಯರೂಪಕಂ ... ... ,,
iii ಅಧಿಕತಾದ್ರೂಪ್ಯರೂಪಕಂ ... ... ,,
೬. ಪರಿಣಾಮಾಲಂಕಾರಂ ೪೪
೭. ಉಲ್ಲೇಖಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ ೪೪
೮. ಸ್ಮೃತಿಮದಲಂಕಾರಂ } ೪೫
೯. ಭ್ರಾಂತಿಮದಲಂಕಾರಂ } ೪೬
೧೦. ಸಂದೇಹಾಲಂಕಾರಂ }

೧೧. ಅಪಹ್ನವಾಲಂಕಾರಂ, ಆಱುಂ ತೆಱಂ ೪೬
೧೨. ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರಂ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ— ೪೯
(1) i ಉಕ್ತವಸ್ತೂತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ೫೦
ii ಅನುಕ್ತವಸ್ತೂತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ .. ... ,,
(2) i ಸಿದ್ಧಕಾರಣೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ೫೧
ii ಅಸಿದ್ಧಕಾರಣೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ .. ... ,,
(3) i ಸಿದ್ಧಫಲೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ .. .. ,,
ii ಅಸಿದ್ಧಫಲೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ೫೨
೧೩. ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ, ಎಂಟುಂ ತೆಱಂ— ... ... ,,
(1) ರೂಪಕಾತಿಶಯೋಕ್ತಿ ೫೨
(2) ಸಾಪಹ್ನವಾತಿಶಯೋಕ್ತಿ ... ... ,,
(3) ಭೇದಕಾತಿಶಯೋಕ್ತಿ ೫೩
(4) ಸಂಬಂಧಾತಿಶಯೋಕ್ತಿ ... ... ,,
(5) ಅಸಂಬಂಧಾತಿಶಯೋಕ್ತಿ ೫೪
(6) ಅಕ್ರಮಾತಿಶಯೋಕ್ತಿ ... ... ,,
(7) ಚಪಲಾತಿಶಯೋಕ್ತಿ ೫೫
(8) ಅತ್ಯಂತಾತಿಶಯೋಕ್ತಿ ... ... ,,
೧೪. ಸಮುಯೋಗಿತಾಲಂಕಾರಂ, ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱಂ ... ೫೬
೧೫. (1) ದೀಪಕಾಲಂಕಾರಂ ೫೭
(2) ಆವೃತ್ತಿದೀಪಕಂ ೫೮
i ಶಬ್ದಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಂ ... ... ,,
ii ಅರ್ಥಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಂ ೫೯
iii ಉಭಯಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಂ ... ... ,,
೧೬. ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರಂ ೬೦
೧೭. ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ ... ,,
೧೮. ನಿದರ್ಶನಾಲಂಕಾರಂ ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱಂ— ... ೬೧
(1) ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವೃತ್ತಿ ... ... ,,
(2) ಪದಾರ್ಥವೃತ್ತಿ ... ... ,,
(3) ಅಸದರ್ಥಬೋಧನಂ ೬೨
(4) ಸದರ್ಥಬೋಧನಂ ... ... ,,

೧೯. ವ್ಯತಿರೇಕಾಲಂಕಾರಂ ೬೩

೨೦. ಸಹೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ ೬೪

೨೧. ವಿನೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ ... ... ,,

೨೨. ಸಮಾಸೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ ೬೫

೨೩. ಪರಿಕರಾಲಂಕಾರಂ ೬೬

೨೪. ಪರಿಕರಾಂಕುರಂ ... ... ,,

೨೫. ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರಂ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ— ೬೭

(1) ವರ್ಣ್ಯಶ್ಲೇಷಂ ... ... ,,

(2) ಅವರ್ಣ್ಯಶ್ಲೇಷಂ ೬೮

(3) ವರ್ಣ್ಯಾವರ್ಣ್ಯೋಭಯಶ್ಲೇಷಂ ... ... ,,

೨೬. ಅಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸೆ, ಐದುಂ ತೆಱಂ— ... ೬೯

(1) ಕಾರ್ಯನಿಬಂಧನೆ ... ... ,,

(2) ಕಾರಣನಿಬಂಧನೆ ೭೦

(3) ಸಾಮಾನ್ಯನಿಬಂಧನೆ ೭೧

(4) ವಿಶೇಷನಿಬಂಧನೆ ... ... ,,

(5) ಸಾದೃಶ್ಯನಿಬಂಧನೆ ... ... ,,

೨೭. ಪ್ರಸ್ತುತಾಂಕುರಂ ೭೨

೨೮. ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ ... ೭೩

೨೯. ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿ } ೭೪

೩೦. ವ್ಯಾಜನಿಂದೆ } ೭೫

೩೧. ಆಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಂ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ ... ... ,,

೩೨. ವಿರೋಧಾಭಾಸಾಲಂಕಾರಂ ೭೮

೩೩. ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರಂ, ಆಱುಂ ತೆಱಂ ... ... ,,

೩೪. ವಿಶೇಷೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ ೮೨

೩೫. ಅಸಂಭವಾಲಂಕಾರಂ ... ... ,,

೩೬. ಅಸಂಗತ್ಯಲಂಕಾರಂ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ ... ೮೩

೩೭. ವಿಷಮಾಲಂಕಾರಂ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ ೮೫

೩೮. ಸಮಾಲಂಕಾರಂ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ ೮೭

೩೯. ವಿಚಿತ್ರಾಲಂಕಾರಂ ೮೯

೪೦. ಅಧಿಕಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ	೮೯
೪೧. ಅಲ್ಪಾಲಂಕಾರಂ	೯೧
೪೨. ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಲಂಕಾರಂ	,,
೪೩. ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ	೯೨
೪೪. ವ್ಯಾಘಾತಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ	೯೪
೪೫. ಗುಂಭಾಲಂಕಾರಂ	೯೫
೪೬. ಏಕಾವಳ್ಯಲಂಕಾರಂ	೯೬
೪೭. ಮಾಲಾದೀಪಕಂ	,,
೪೮. ಸಾರಾಲಂಕಾರಂ	೯೭
೪೯. ಯಥಾಸಂಖ್ಯಾಲಂಕಾರಂ	,,
೫೦. ಪರ್ಯಾಯಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ	೯೮
೫೧. ಪರಿವೃತ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ	೯೯
೫೨. ಪರಿಸಂಖ್ಯಾಲಂಕಾರಂ	,,
೫೩. ವಿಕಲ್ಪಾಲಂಕಾರಂ	೧೦೦
೫೪. ಸಮುಚ್ಚಯಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ	,,
೫೫. ಕಾರಕದೀಪಕಂ	೧೦೧
೫೬. ಸಮಾಧ್ಯಲಂಕಾರಂ	೧೦೨
೫೭. ಪ್ರತ್ಯನೀಕಾಲಂಕಾರಂ	೧೦೩
೫೮. ಕಾವ್ಯಾರ್ಥಾಪತ್ತಿ	,,
೫೯. ಕಾವ್ಯಲಿಂಗಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ	೧೦೪
(1) ಪದಾರ್ಥಹೇತುಕಂ	,,
(2) ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಹೇತುಕಂ	೧೦೫
೬೦. ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ—	,,
(1) ಸಾಮಾನ್ಯದಿಂ ವಿಶೇಷಸಮರ್ಥನಂ	,,
(2) ವಿಶೇಷದಿಂ ಸಾಮಾನ್ಯಸಮರ್ಥನಂ	೧೦೬
೬೧. ವಿಕಸ್ವರಾಲಂಕಾರಂ	,,
೬೨. ಪ್ರೌಢೋಕ್ತಿ	೧೦೭
೬೩. ಸಂಭಾವನೆ	೧೦೮
೬೪. ಮಿಥ್ಯಾಧ್ಯವಸಿತಿ	,,
೬೫. ಲಲಿತಾಲಂಕಾರಂ	೧೦೯

೬೬. ಪ್ರಹರ್ಷಣಾಲಂಕಾರಂ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ ೧೦೯
೬೭. ವಿಷಾದನಾಲಂಕಾರಂ ೧೧೧
೬೮. ಉಲ್ಲಾಸಾಲಂಕಾರಂ, ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱಂ— ... ೧೧೨
(1) ಗುಣದಿಂ ಗುಣನಿರೂಪಣಂ ... ... ,,
(2) ದೋಷದಿಂ ದೋಷನಿರೂಪಣಂ ೧೧೩
(3) ಗುಣದಿಂ ದೋಷನಿರೂಪಣಂ ... ... ,,
(4) ದೋಷದಿಂ ಗುಣನಿರೂಪಣಂ ... ೧೧೪
೬೯. ಅವಜ್ಞಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ— ... ... ,,
(1) ಗುಣದಿಂ ಗುಣಮೊಂದದಿರ್ಪುದು ... ... ,,
(2) ದೋಷದಿಂ ದೋಷಮಾಗದಿರ್ಪುದು ೧೧೫
೭೦. ಅನುಜ್ಞಾಲಂಕಾರಂ ... ... ,,
೭೧. ಲೇಶಾಲಂಕಾರಂ ೧೧೬
೭೨. ಮುದ್ರಾಲಂಕಾರಂ ೧೧೭
೭೩. ರತ್ನಾವಳಿ ... ... ,,
೭೪. ತದ್ಗುಣಾಲಂಕಾರಂ ೧೧೮
೭೫. ಪೂರ್ವರೂಪಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ ... ೧೧೯
೭೬. ಅತದ್ಗುಣಾಲಂಕಾರಂ ೧೨೦
೭೭. ಅನುಗುಣಾಲಂಕಾರಂ ... ... ,,
೭೮. ಮೀಲಿತಾಲಂಕಾರಂ ೧೨೧
೭೯. ಸಾಮಾನ್ಯಾಲಂಕಾರಂ ೧೨೨
೮೦. ಉನ್ಮೀಲಿತಾಲಂಕಾರಂ } ... ... ,,
೮೧. ವಿಶೇಷಕಂ ... } ೧೨೩
೮೨. ಗೂಢೋತ್ತರಾಲಂಕಾರಂ ... ... ,,
೮೩. ಚಿತ್ರೋತ್ತರಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ— ... ೧೨೪
(1) ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಂಗಳೇಕಮಾಗಿರ್ಪುದು ... ... ,,
(2) ಪಲವುಂ ಪ್ರಶ್ನಂಗಳ್ಗೊಂದೇ ಉತ್ತರಂ ... ೧೨೫
೮೪. ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಲಂಕಾರಂ ... ... ,,
೮೫. ಪಿಹಿತಾಲಂಕಾರಂ ೧೨೬
೮೬. ವಾಜೋಕ್ತಿ ೧೨೭
೮೭. ಗೂಢೋಕ್ತಿ ... ... ,,

೮೮. ವಿವೃತೋಕ್ತಿ, ಎರಡು ತೆಱಂ— ೧೨೮
(1) ಕವಿನಿಬದ್ಧವಕ್ತೃಗುಪ್ತಾವಿಷ್ಕರಣಂ ... ... ,,
(2) ಕವಿಗುಪ್ತಾವಿಷ್ಕರಣಂ ೧೨೯
೮೯. ಯುಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ ... ... ,,
೯೦. ಲೋಕೋಕ್ತಿ ೧೩೦
೯೧. ಛೇಕೋಕ್ತಿ ೧೩೧
೯೨. ವಕ್ರೋಕ್ತಿ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ— ... ... ,,
(1) ಶ್ಲೇಷದಿಂ ಕಲ್ಪಿಪುದು ... ... ,,
(2) ಕಾಕುಸ್ವರದಿಂ ಕಲ್ಪಿಪುದು ೧೩೨
೯೩. ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ ೧೩೩
೯೪. ಭಾವಿಕಾಲಂಕಾರಂ ... ... ,,
೯೫. ಉದಾತ್ತಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ— ... ೧೩೪
(1) ಋದ್ಧ್ಯುದಾತ್ತಂ ... ... ,,
(2) ಚರಿತೋದಾತ್ತಂ ... ... ,,
೯೬. ಅತ್ಯುಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ— ... ೧೩೫
(1) ಶೌರ್ಯಾತ್ಯುಕ್ತಿ ೧೩೬
(2) ಔದಾರ್ಯಾತ್ಯುಕ್ತಿ ... ... ,,
೯೭. ನಿರುಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ ... ... ,,
೯೮. ಪ್ರತಿಷೇಧಾಲಂಕಾರಂ ೧೩೭
೯೯. ವಿಧ್ಯಲಂಕಾರಂ ೧೩೮
೧೦೦. ಕಾರಣಾಲಂಕಾರಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ ... ,,

—ಚತುರ್ಥ ಪ್ರಕರಣಂ—

ರಸಾಲಂಕಾರಂಗಳ್, ಏೞು :— ೧೪೦
೧. ರಸವದಲಂಕಾರಂ ೧೪೧
ಒಂದುರಸಂ ಪೆಱತೊಂದು ರಸಕ್ಕಂಗಮಾಗಿರ್ಪುದು ... ,,
ಒಂದುರಸಂ ಒಂದು ಭಾವಕ್ಕಂಗಮಾಗಿರ್ಪುದು ... ,,
೨. ಪ್ರೇಯೋಲಂಕಾರಂ ೧೪೨
೩. ಊರ್ಜಸ್ವಿ ... ... ,,
೪. ಸಮಾಹಿತಾಲಂಕಾರಂ ೧೪೩

೫. ಭಾವೋದಯಾಲಂಕಾರಂ ೧೪೪
೬. ಭಾವಸಂಧಿ ೧೪೫
೭. ಭಾವಶಬಳತ್ವಂ ೧೪೬

ಪ್ರಮಾಣಾಲಂಕಾರಂಗಳ್, ಎಂಟು :—

೮. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಲಂಕಾರಂ ೧೪೭
೯. ಅನುಮಾನಾಲಂಕಾರಂ ೧೪೮
೧೦. ಉಪಮಾನಾಲಂಕಾರಂ ... ... ,,
೧೧. ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಂ ೧೪೯
೧೨. ಅರ್ಥಾಪತ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ ೧೫೦
೧೩. ಅನುಪಲಬ್ಧ್ಯಲಂಕಾರಂ ೧೫೧
೧೪. ಸಂಭವಾಲಂಕಾರಂ ... ... ,,
೧೫. ಐತಿಹ್ಯಾಲಂಕಾರಂ ೧೫೨

ಈ ಅಲಂಕಾರಂಗಳ ಬೆರಕೆ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ :— ... ೧೫೩

೧. ಸಂಸೃಷ್ಟಿ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ ... ... ,,
೨. ಸಂಕರಂ, ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱಂ— ೧೫೫
1 ಅಂಗಾಂಗಿಸಂಕರಂ ... ... ,,
2 ಸಮಪ್ರಧಾನಸಂಕರಂ ೧೫೬
3 ಸಂದಿಗ್ಧಸಂಕರಂ ೧೫೭
4 ಏಕವಾಚಕಾನುಪ್ರವಿಷ್ಟಸಂಕರಂ ... ೧೫೮—೧೫೯

ಕರ್ಣಾಟಕ ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ.

ಅಪ್ರತಿಮವೀರಚರಿತಂ

ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಕರಣಂ

ಕಂ|| ಶ್ರೀವರನಖಿಲಜಗಜ್ಜ |
ನ್ಮಾವನಮುಖ ದಿವ್ಯಲೀಲನಾಶ್ರಿತಸುಲಭಂ ||
ದೇವಂ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ |
ಗಾವಗಮೊಲ್ದೀಗೆ ಸಕಲಸಂಪತ್ತುಗಳಂ ||೧

ಸಿರಿದರನ ಬಗೆಯೊಳೊಗೆದಾ |
ಗಿರಿಶನ ಸಿರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗದೊಳೇ ||
ಚರಿಸುವ ಚಂದ್ರನ ವಂಶಂ |
ಪರಿಶುದ್ಧತೆವೆತ್ತು ನೆಗಳ್ದುದೇನಚ್ಚರಿಯೇ ? ||೨

ಆ ವಂಶದ ತಿಶಯುಂಗಳ |
ನಾವುಂ ತಿಳಿದೊರೆವನಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ದೊರೆಗಳ್ ||
ದೇವೇಂದ್ರನೆಣೆಗೆ ಸುಂದರ್ |
ಗೋವಿಂದನುಮುದಿಸಿವಂದ ನಿರ್ಮ್ಮಯ್ಯಿಂದಂ ||೩||

ಆ ಕೃಷ್ಣವಂಶದೊಳ್ಮನು |
ಜಾಕೃತಿವೆತ್ತೆಸೆವ ರಾಜಧರ್ಮ್ಮಮೆನಲ್ಕ ||
ಪ್ರಾಕೃತಚರಿತಂ ವೈರಿನಿ |
ರಾಕೃತಿಕೃತಿ ನೆಗಳ್ದನೊಗೆದು ದೊಡದೇವೇಂದ್ರಂ ||೪

ಕಂ॥ ಆ ದೊಡದೇವೇಂದ್ರನೊಳ ।
ತ್ಯಾದರದಿಂ ಭವ್ಯಶೀಲನಾಶ್ರಿತ ಸುಲಭಂ ॥
ಯಾದವ ಗಿರಿ ನಾರಾಯಣ ।
ನಾದಂ ಚಿಕದೇವರಾಯ ನೆಸೆಱೊಳ್ಗವರಂ ॥೫

ಪಿಂತಣ ವಿಕ್ರಮ ನಳ ದು ।
ಷ್ಯಂತಾತ್ಮಜ ರಂತಿದೇವರಂತಪ್ರತಿಮಂ ॥
ತಾಂ ತಳೆದಿಳೆಯಂ ಧರ್ಮದೊ ।
ಳಂತೆಂಬಱ ಗಂಡ ಬಿರುದನಾಂತೆಸೆದಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥೬

ಇಂತಪ್ಪ ಚಿಕದೇವ ಮಾರಾಯಂ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದೊಳ್ ರತ್ನ ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರೆ ; ಇವನಾ—

ಕಂ॥ ಪಡುವಣ ಮೂಡಣ ತೆಂಕಣ ।
ಗಡಿಗೋಂಟೆಯ ಕಾಪುಗೊಂಡ ಪಡೆವಳರಾ ಯಾ ॥
ಕಡೆಯ ಕಡಲ್ವಡಿದೊರೆಗಳ ।
ಪಡೆಯಂ ಗೆಲ್ದಪ್ಪಿರ್ನಿಂದೆ ಕಪ್ಪಂಗೊಂಬರ್ ॥೭

ಬಡಗಣ ಗಡಿಗಾಪಿನವರ್ ।
ಗುಡುಗಾಡಿಸಿ ಗೋಲಕೊಂಡ ವಿಜಯಾಪುರಮಂ ॥
ಕಡಿದು ಮರಾಟರ ಪಡೆಯಂ ।
ಪೊಡವಿಯ ಬಲ್ಪೊಱೆಯ ನಿಱಿಪಿ ಬಣ್ಣಿಗೆವಡೆವರ್ ॥೮

ಇಂತೆಣ್ದೆಸೆ ಗೆಲ್ದಯಾ ।
ಅಂತರವಱಿತಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಿ ನಿಜಸೇವಕರಂ ॥
ಸಂತತಮುಂ ಸಕಲಪ್ರಜೆ ।
ಸಂತಸಮಿರ್ಪಂತೆ ಕಾಪುಗೆಯ್ದನುಗೊಳಕುಂ ॥೯

ಈ ತೆಱಮಿರುತೆಡೆಯೆಡೆ ಸಂ ।
ಗೀತದ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಳ್ಪನಾರಯ್ದದಱಿಂ ॥

ಖ್ಯಾತಿಗೆ ವಂದಪ್ರತಿಮಂ ।
ಪ್ರೀತಿಯೊಳಾದರಿಕುಮಖಿಲ ವಿದ್ವಜ್ಜನಮಂ ॥೧೦

ಅನಿಬರ್ನಲ್ಗಬ್ಬಿಗರೊಳ್ ।
ಮನಿತರಸಾಧಾರಣಾಭಿಮಾನಂ ಬಿಡದಾ ॥
ವನ ನಪ್ರತಿಮಂ ಬಳೆಯಿಕು ।
ಮನುವೆತ್ತಾ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನಂತುಟು ನೆಗಳ್ಗಂ ॥೧೧

ನರಪತಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ।
ಕರೆದೊಲ್ಮೆಯೊಳೊರ್ಮೆ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನೊಳೊರೆವಂ ॥
ನಿರವಿಸು ನೀಂ ಕಬ್ಬದ ನುಡಿ ।
ಪುರುಳ್ಗಳೊಳ್ಪಡವಿನಿರವನೆಂದಪ್ರತಿಮಂ ॥೧೨

ತನ್ನ ಸಿರಿ ತನ್ನ ಸೇವಂ ।
ತನ್ನೊಳ್ಗಳೆ ತನ್ನ ಭಾಗ್ಯಮೀ ಚಿಕದೇವೇ ॥
ನ್ದ್ರನ್ನೇಮವಿತ್ತನೆಂದೊಲ ।
ವಿನ್ನಿರವಿಸಿ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನುನ್ನತಿವೆತ್ತಂ ॥೧೩

ಅಕ್ಕರಿಗರೆರ್ದೆಗೆ ಸಂತಸ ।
ಮಕ್ಕೆಂದಪ್ರತಿಮವೀರಚರಿತಾಭಿಧೆಯಿಂ ॥
ಸಕ್ಕದದಿಂ ಲಕ್ಕಣಮಂ ।
ಲಕ್ಕಮನೊಳ್ಗನ್ನಡಂಗಳಂ ವಿವರಿಸಿದಂ ॥೧೪

ಈ ಯಪ್ರತಿಮವೀರಚರಿತಮೆಂಬಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥದ ನಾಲ್ಕುಂ ಪ್ರಕರಣಂಗಳೊಳರ್ಥಸಂಗ್ರಹಮೆಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ಕಬ್ಬದ ಲಕ್ಕಣಮಂ ನ ।
ಲ್ಗಬ್ಬಂ ಮುಂತಾದ ಭೇದದಿರವಂ ಬೞಿಕಾ ॥
ಕಬ್ಬದ ನುಡಿಪುರುಳೆರಡೞ ।
ಸಬ್ಬಗುಣಂಗಳುಮನವಱೊಳೊರ್ಮೊದಲುಸಿರ್ದಂ ॥೧೫

ಕಂ॥ ರೀತಿಗಳರವಿದು ಶಯ್ಯೆಯು ।
ಜಾತಿಯುಮಿಂತಿಂತು ಪಾಕವೃತ್ತಿವಿಭೇದಂ ॥
ಮಾತಿನ ಮೆಯ್ಸಿರಿ ದೊಡವುಗ ।
ಳೀ ತೆಱವೆಂದಾ ಬೞಿಕ್ಕೆ ಬಗೆವುಗೆ ಪೇೞ್ದಂ ॥೧೬

ಮೀಱುವದನೆಳವದಂಗ ।
ಳೊತ್ತೆಱವವ್ರೋಲ್ಪವಣಿದೆಂದು ಬಗೆಯೆ ಬುಧರ್ಕಳ್ ॥
ನೂಱುವುರುಳೊಡ್ಡವುಗಳಂ ।
ಬೇಱೆನೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದನವಱ ಭೇದಂಗಳುಮಂ ॥೧೭

ಆ ಬೞಿಕ್ಕೆ
ಇರವಂ ತಿಳಿದು ಪ್ರೊಸಂಬರ್ ।
ನಿರವಿಸಿದಾ ಪತ್ತುಮಯ್ದುವೊಳೊಡ್ಡವುಗಳಂ ॥
ಬೆರೆಕೆಗಳ ಬಗೆಗಳಯ್ದುಮ ।
ನೊರೆದಂ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಪ್ಪುವ ತೆಱದಿಂ ॥೧೮

ಇದಱೊಳ್ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣದೊಳ್ ಉತ್ತಮಕಾವ್ಯವೆಂಬುದು—

"ತದದೋಷೌ ಶಬ್ದಾರ್ಥೌ ಸ
ಗುಣಾವನಲಂಕೃತೀ ಪುನಃ ಕ್ವಾಪಿ ॥"

(ವೃತ್ತಿ) ಶ್ಲೇಷಪ್ರಸಾದಾದಿ ಗುಣಂಗಳುಂ, ಪ್ರಾಸಂ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಂಗಳುಂ, ಉಪಮೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಮೊದಲಾದರ್ಥಾಲಂಕಾರಂಗಳುಮುಳ್ಳುದಾಗಿ, ದೋಷಂಗಳನುೞಿಪರ್ಪ ನುಡಿಯುಂ ಪುರುಳುಂ ಕಬ್ಬಮನಿಪ್ಪುದು. ಇದಱೊಳೆತ್ತಾನುಮೊಂದುಬೞಿಯೊಳಲಂಕಾರಮಿಲ್ಲದೊಡಂ ಕೊಱತೆಯಿಲ್ಲ. ಇದು ಉತ್ತಮಮೆಂದುಂ, ಮಧ್ಯಮಮೆಂದುಂ, ಸಾಧಾರಣಮೆಂದುಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱನಾಗಿರ್ಕ್ಕುಂ. ಅದೆಂತೆನೆ:—

"ಇದಮುತ್ತಮಮತಿಶಯಿನಿ ವ್ಯಂಗ್ಯೇ
ವಾಚ್ಯಾದ್ಧ್ವನಿರ್ಬುಧೈಃ ಕಥಿತಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ವಾಚ್ಯಾರ್ಥದತ್ತಣಿಂ, ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿತೋರ್ಪರ್ಥಂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಮನೋಹರವಾಗಿರೆ ಯದು ಉತ್ತಮಕಾವ್ಯಮೆನಿಪ್ಪುದು. ಇದರ್ಕೆ ಧ್ವನಿಯೆಂದುಂ ಪೆಸರ್.

ಅದೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಸುಗುಣಂಗಳ್ಪುದಿದೋಜೆಗೊಳ್ದು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ಕ
ಳಾ ಕೋವಿದಂ । ತೆಗೆದು ತ್ಸಂಗದೊಳಟ್ಟು ಲೀಲೆ ಮಿಗೆ
ವಕ್ಷೋರಂಗದೊಳ್ಸಾರ್ಚೆಸೆ ॥ ಳ್ಮೃಗುರ್ಗೆಯ್ತಂ ಪವ
ಣೊಂದೆ ಮೇಳದಿರವಂ ರಾಗೋಚಿತಂ ಗೆಯ್ವಿನಂ । ಸೊಗ
ಸಿಂ ಸೂಳ್ವಡಿಕುಂ ಕಳಾವತಿ ಕಳಾರಾವಂಗಳಂ ಪಾಂಗಿನಿಂ ॥೧೯

ಮಧ್ಯಮ ಕಾವ್ಯಮೆಂತೆನೆ :—

“ ಅತಾದೃಶಿ ಗುಣೀಭೂತ ವ್ಯಂಗ್ಯಂ
ವ್ಯಂಗ್ಯೇತು ಮಧ್ಯಮಂ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ವಾಚ್ಯಾರ್ಥದತ್ತಣಿಂ ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಮತಿಶಯಿತಮಲ್ಲದಿರ್ದೊಡೆ ಮಧ್ಯಮಕಾವ್ಯಂ. ಇದರ್ಕೆ ಗುಣೀಭೂತವ್ಯಂಗ್ಯಮೆಂದುಂ ಪೆಸರ್

ಅದೆಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ನೀರಕ್ಷೀರಂಗಳನೊ ।
ನ್ದೇ ರೀತಿಯೊಳಱವರಱಗೆ ಬೇರ್ಕೆಯ್ದುದಱೊಳ್॥
ನೀರಸಮನುೞಿದು ಸಾರಮ ।
ನಾರಯ್ದೞ ರಾಜಹಂಸನೊರ್ವನೆ ಸವಿಗುಂ ॥೨೦

ಸಾಧಾರಣ ಕಾವ್ಯಮೆಂತೆನೆ:—

“ ಶಬ್ದಚಿತ್ರಂ ವಾಚ್ಯಚಿತ್ರ
ಮವ್ಯಂಗ್ಯಂ ತ್ವವರಂಸ್ಮೃತಂ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಅನುಪ್ರಾಸಯಮಕಾದಿ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಂಗಳುಂ, ಉಪ

ವೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾದ್ಯರ್ಥಾಲಂಕಾರಂಗಳುಮುಳ್ಳೊಡಂ ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಮಿಲ್ಲದೊಡೆ, ಸಾಧಾರಣ ಕಾವ್ಯಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಅನುಪ್ರಾಸಪ್ರಧಾನಮೆಂತೆನೆ:—

ಉ॥ ವೃ॥ ಒಂದು ಕಡೆಯೊಳ್ತುರುಕರೊಂದು ಕಡೆಯೊಳ್ಮರಸ
ರೊಂದೆಡೆಯೊಳಾತೆಯರ ಬೃಂದಮುಳವಿಂ ಬೇ। ಱೊಂದು
ಬಱಿಯೊಳ್ತಗುಳರೊಂದಿರವಿನೊಳ್ಕಡಗರೊಂದು ಕೆಲ
ದೊಳ್ಮಲೆಯರೊಂದುಮೆರೆದಿರ್ದಲ್ಲರ್ ॥ ಸಂದಣಿಸಿ ಕಾಳಗಕೆ
ಮುಂದುವರಿವನ್ನಮುಧಟಂದವೞ ಥಟ್ಟುಗಳ ಪಂದಲೆಗಳಂ
ದಿ। ಗ್ಬೃಂದಬಲಿಯಿತ್ತು ಗೆಲವಿಂದೆ ಚಿಕದೇವನೃಪನು
ದುಮಿಗೆ ಪೆರ್ಜಸಮನೊಂದಿ ಸೊಗವಾಳ್ದಂ ॥೧

ಯಮಕ ಪ್ರಧಾನಮೆಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ನೆಲನಚ್ಚರಿಯುಂಪಡೆಯುಂ।
ಡಲೆದಂ ಚಿಕದೇವನಾ ಮರಾಟರ ಪಡೆಯುಂ॥
ಛಲದಿಂ ಕಾಣಿಸಿ ಕಡೆಯುಂ।
ತಲೆಗೊಯ್ದಂ ತೞಬಿ ದಾದಜೀಕಾಕಡೆಯುಂ ॥೨

ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ ಪ್ರಧಾನಮೆಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ಒಲಿಯುತೆ ಲೀಲೆಯೊಳ್ಕರಚಮತ್ಕೃತಿಯಿಂ ಚಿಕದೇವ ತಾವಕಾ।
ಸಿ ಲಲನೆ ಸಂಗರಾಂಕಣದೊಳೊಳ್ಜಸವೆಣ್ಪೊಸಗೆಲ್ಲವೆಣ್ಣುಮು॥
ಗ್ಗಲಿಸೆ ಗತಾಗತಕ್ರಮದೆ ಜೈತಜಿ ದಾದಜಿ ಕಾಕಡಾದಿ ದು। ರ್ಲಲಿ
ತ ಮರಾಟರೊಳ್ಪಡೆಯ ಪಂದಲೆಯಿಂ ತಿಱಿಕಲ್ಲನಾಡಿದಳ್ ॥೩

ಇಂತಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಂ ಗದ್ಯಮಯಂ, ಪದ್ಯಮಯಂ, ಗದ್ಯಪದ್ಯಮಯಮೆಂದು ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ. ಇವಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಜವಂಶಾವಳಿ ಮುಂತಾದುವು ಗದ್ಯಕಾವ್ಯಂಗಳ್; ಚಿಕದೇವರಾಜಶತಕಂ ಮುಂತಾದುವು ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಂಗಳ್; ಚಿಕದೇವರಾಜವಿಜಯಂ ಮುಂತಾದುವು ಗದ್ಯ

ಪದ್ಯೋಭಯಾತ್ಮಕವಾದ ಕಾವ್ಯಂಗಳ್ ; ಇದಕ್ಕೆ ಚಂಪುವೆಂದುಂ ವಸ್ತುಕಮೆಂದುಂ ಪೆಸರ್.

ಇಂತಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಗುಣಂಗಳ್ ಮೂಱೇ ಸರಿಯೆಂದು ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾಶದೊಳ್ ಮಮ್ಮಟಂ ಪೇೞ್ದಂ ; ಇರ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕೆಂದು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರೀಯದೊಳ್ ವಿದ್ಯಾನಾಥಂ ಪೇೞ್ದಂ ; ಇರ್ಪತ್ತುಂ ಗುಣಂಗಳೆಂದಲಂಕಾರಸೂತ್ರದೊಳ್ ವಾಮನಂ ಪೇೞ್ದಂ ; ಈ ಪಕ್ಷಂಗಳೊಳ್ ಓಜಃಪ್ರಸಾದಮಾಧುರ್ಯಂಗಳೆಂಬ ಮೂಱೇ ಗುಣಂಗಳೆಂದೊಡೆ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಶ್ಲೇಷ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಾದಿ ಗುಣಂಗಳ್ತೞಯದೇ ಪೋಕುಂ ; ಶಬ್ದಾರ್ಥಗುಣಂಗಳಂ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಪೇೞದೆ, ಇರ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕುಂ ಗುಣಂಗಳೆಂದೊಡೆ, ವಿವೇಕಂ ತೋಱದು. ಅದಱಿಂ ಶಬ್ದಗುಣಂಗಳ್ ಪತ್ತು ಅರ್ಥಗುಣಂಗಳ್ ಪತ್ತು ಎಂಬ ಪಕ್ಷಮೆ ಲೇಸು.

ಅವಾವುವೆನೆ —

ಸೂತ್ರಂ॥ “ ಓಜಃ ಪ್ರಸಾದಶ್ಲೇಷಸಮತಾ ಸಮಾಧಿ
ಮಾಧುರ್ಯಸೌಕುಮಾರ್ಯೋದಾರತಾ
ರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಕಾಂತಯೋ ಬಂಧಗುಣಾಃ ॥ ”

೧. ಇವಱೊಳೋಜಸ್ಸೆಂಬುದು:—

“ ಪದನ್ಯಾಸಸ್ಯ ಗಾಢತ್ವಂ
ವದಂತ್ಯೋಜಃ ಕವೀಶ್ವರಾಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಪದಸಂದರ್ಭಂ ಬಿಗುಪಾಗಿರೆಯದು ಓಜಸ್ಸೆನಿಪುದು. ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ಅಳವಿಂದಂ ತಳ್ತು ಪೂರ್ವೋತ್ತರವೆರಡಱ ಪಕ್ಷಂಗಳೊಳ್ಯು
ಕ್ತಿಜಾಲಂ । ಗಳೆ ಸಾರಾಸಾರಮುಂ ಸೋದಿಸಿ ಕಳೆದದಱೊಳ್ಪೊ
ಟ್ಟನೊಳ್ಗಟ್ಟಿಯುಂ ಕೂ ॥ ತೊರ್ಗಳಕೊಂಡಿರ್ಪೊರ್ಳ್ಪನಿಂ ತತ್ವ
ದ ನೆಲೆಯುಱಿತಾ ಮಾರ್ಗದಿಂದತ್ತಲಿತ್ತು । ಲ್ಪೊಳೆದೆತ್ತಂ ಪೋಗ
ದಂತಿಕ್ಕುರ್ಗಳಸುತೆ ಬುಧರಂ ತರ್ಕಕುಂ ಚಿಕ್ಕದೇವಂ ॥೨೮

೨. ಪ್ರಸಾದವೆಂಬುದು :—

" ಶ್ಲಥತ್ವಮೋಜಸಾಮಿಶ್ರಂ
ಪ್ರಸಾದಂ ತಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಮುಂ ಪೇಳ್ದೋಜಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಪದಸಂದರ್ಭಂ ಮೆಲ್ಪಿಡಿದಿರೆಯುದು ಪ್ರಸಾದಮೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಶ್ರೀಮಂತಂ ಯದುಶೈಲವಲ್ಲಭಪದಾಂಭೋಜಾತಭೃಂಗಂ
ಗುಣಾ । ರಾಮಂ ಪಶ್ಚಿಮರಂಗಧಾಮನಗರೀಸಿಂಹಾಸ
ನಾಧೀಶನು ॥ ದ್ದಾಮಶ್ರೀಯದುವಂಶಕಲ್ಪಕತರುಪ್ರಾ
ಥಪ್ರವಾಳಂ ಜಗ । ತ್ಪ್ರೇಮಂ ಚೆತ್ತು ನೆಗೞ್ಗೆ ಬಾೞ್ಗೆ
ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ಮಹೀಚಂದ್ರಮಂ ॥೨೫

೩. ಶ್ಲೇಷವೆಂಬುದು :—

" ಮಿಥಸ್ಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟಪದತಾ
ಶ್ಲೇಷ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಪದಂಗಳ್ ಒಡವೆರೆದಿರ್ಪಂದದಿಂದೊಂದೇ ಪದಮಂತೆ ತೋೞ್ಯುದು ಶ್ಲೇಷಮೆನಿಪುದು.

ವೃ॥ ಗಂಡರಗಂಡನುಕರ್ಣವರಮುಕ್ಕಳಗಂಡನಿದಿರ್ಚಿ ಕೈ
ದು ಕೈ । ಗೊಂಡರಗಂಡನಾಡಿ ನುಡಿದಪ್ಪುವರಾಯರ
ಗಂಡನಾಹವೋ ॥ ದ್ದಂಡರಗಂಡನೆಂಬ ಪಲವುಂ ಬಿರು
ದುಂ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳ್ । ಮಂಡಿತಮಲ್ತೆ ಮೊತ್ತ
ಮೊದಲೊಂದಿದ ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮಾಂಕದಿಂ ॥೨೬

೪. ಸಮತೆಯೆಂಬುದು :—

" ಅವೈಷಮ್ಯೇಣ ಭಣನಂ
ಸಮತಾ ಸಾ ನಿಗದ್ಯತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ನಾಲ್ಕುಂ ಚರಣಂಗಳುಮೊಂದಕ್ಕೊಂದು ದೊರೆಕೊಂಡಿರೆಯದು ಸಮತ್ವಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ನೆಗಳ್ದನ್ನಂ ಬಿಡುಗಣ್ಣರನ್ನರಚನಾಸಂಪನ್ನದಿಂ ಜನ್ನದಿಂ ।
ನೆಗಳ್ದನ್ನಂ ದ್ವಿಜರಗ್ರಹಾರಕಲನಾ ಸನ್ಮಾನದಿಂ ದಾನದಿಂ ॥
ನೆಗಳ್ದನ್ನಂ ಪ್ರಜೆಗಳ್ ಸ್ವಜಾತ್ಯುಚಿತತತ್ತದ್ಧರ್ಮದಿಂ ಶರ್ಮದಿಂ ।
ನೆಗಳ್ದಂ ಶ್ರೀಚಿಕದೇವರಾಯನಿಳೆಯೊಳ್ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಿಂ
ಪ್ರಾಜ್ಯದಿಂ ॥೨೭

೫. ಸಮಾಧಿಯೆಂಬುದು :—

"ಆರೋಹಂತ್ಯವರೋಹಂತಿ ।
ಕ್ರಮೇಣ ಮತಯೋ ಹಿ ಯತ್ ॥
ಸಮಾಧಿರ್ನಾಮ ಸಗುಣಃ ।
ಪ್ರೋತಾ ತೇನ ಸರಸ್ವತೀ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಸಂದರ್ಭದೊಳ್ ಕ್ರಮದಿಂ ಬಿಗುವೇಱು ಬರ್ಪುದುಂ, ಕ್ರಮದಿಂದಿಳಿತರ್ಪುದುಂ, ಸಮಾಧಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ಆನುದ್ಯೈಕರಸು ಸಮಸ್ತಜಗದಾನಂದಂಗೆ ಚಕ್ರಾಯುಧಂ ।
ಸೇನಾಚಕ್ರವಿಮರ್ದಿತಾಹಿತಮಹೀಚಕ್ರಂಗೆ ವೈಕುಂಠನ ॥
ನ್ಯೂನೋಪಾಯವಿಕುಂಠಿತಾರಿಧರಣೀಭೃದ್ದುರ್ಗವರ್ಗಂಗೆ ಲ ।
ಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನೀವನಕ್ಕೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಂ ॥

೬. ಮಾಧುರ್ಯಮೆಂಬುದು:—

"ಯತ್ಪೃಥಕ್ಪದತಾ ವಾಕ್ಯೇ
ತನ್ಮಾಧುರ್ಯಂ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ಯತೇ ॥"

(ವೃತ್ತಿ) ಪದಂಗಳ್ ಕಿಱಿಕಿಱಿದಾಗಿ ಯಂದಮಾಗಿರೆ ಮಾಧುರ್ಯಮೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ನೆವಮಿನಿತಿಲ್ಲದೊಲ್ದು ಮೊಸೆಗುಂ ನೆನೆಗುಂ ಬರಿಕುಂ ದ
ಯಾರಸಂ । ಕವಿತರೆ ನಿಟ್ಟಕುಂ ನಲಿಗು ಮಾದರಿಕುಂ
ಮನವಾರೆ ಮನ್ನಿಕುಂ ॥ ಸವಿನುಡಿದೋಱುಗುಂ ತಿರುವು
ಲಾರ್ಯನೊಳವ್ರುತಿಮ ಪ್ರಭಾವದಿಂ । ದವನಿಯನಾಳ್ಗೆ ಬಾ
ಳ್ಗೆ ಸತತಂ ಚಿಕದೇವ ನರೇಂದ್ರ ಚಂದ್ರಮಂ ॥೨೯

೭. ಸೌಕುಮಾರ್ಯಮೆಂಬುದು:—

" ಸುಕುಮಾರಾಕ್ಷರಪ್ರಾಯಂ
ಸೌಕುಮಾರ್ಯಂ ತದುಚ್ಯತೇ ॥ "

(ವೃತ್ತಿ) ಅನುಸ್ವಾರದೊಡಗೂಡಿ ಮೆಲ್ಪಿಡಿದಕ್ಷರಂಗಳಿರೆ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಮೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಉ॥ ವೃ॥ ಅಂದಿವನಿನಳ್ಕಿ ಭಯದಿಂದೆ ಮಱಿದಿರ್ದ ನೃಪಷ್ಟುಂದವ
ನಿತುಂ ಭರದೊಳೊಂದು ವೆರದೊಳ್ಪಂ । ಸಂದಿಸಿ ಸಿವಾಜಿ
ಗನುವಿಂದೊರೆದು ಮರ್ಮಮನವಂದಿರೊಡಗೂಡಿ ಯವನಂ
ದು ಕವಡಿಂದಂ ॥ ಸಂದಣಿಯ ಕಾಳಗದೊಳೊಂದಿನಿಸು
ಮುಂಬರಿಯೆ ಬಂದೆಱಗಿ ಪಾವುಗಳ ಗೊಂದಣದೆ ವಿಷ್ಣು।
ಸ್ಯಂದನದ ಮಾಟ್ಕೆಯೊಳೆ ಕೊಂದು ಕೊಲೆ ಯಾಡಿದಳ
ವಿಂದೆ ಚಿಕದೇವ ನೃಪನಿಂದು ಸೊಗವಾಳ್ಗೆಂ ॥೩೦

೮. ಉದಾರತೆಯೆಂಬುದು :—

" ವಿಕಟತ್ವಂ ಹಿ ಬನ್ಧಸ್ಯ
ಕಥಯನ್ತ್ಯುದಾರತಾಂ ॥

ನೃತ್ಯನ್ತೀವ ಪದಾನೀತಿ
ಭವೇದ್ಯತ್ರ ಹಿ ವರ್ಣನಾ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಸಂದರ್ಭದೊಳ್ ಪದಂಗಳ್ ನಲಿದಾಡುವಂತೆ ತೋಱಿ ಯುದಾರ್ಯಮೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ತೆಗೆತೆಗೆ ದೀಂಟಯೀಂಟ ಕಿವಿ ಸೇರೆಗಳಿಂ ಸವಿಗಬ್ಬಗಬ್ಬದಿಂ । ಮುಗಮುಗಿಸುತ್ತೆ ಪಾಯ್ವ ರಸದಿಂಚರಿಯುಂ ಸವಿವನ್ನಗಂ ಕರಂ ॥ ಮೊಗಸಿರಿ ದೋಱಿ ಮೀಱಿ ನವಿರುಂ ಸೆರೆಗಳ್ಬಗುಪೇಱಿ ಗದ್ಗದಂ । ಮಿಗೆ ಯುಗೆ ಯಾಲಿನೀರ್ನೆಱಿ ಸೊಗಂ ಬಡೆಗುಂ ಚಿಕದೇವಭೂವರಂ ॥೩೧

೯. ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಯೆನೆ:—

“ ಪಶ್ಚಾದಿವ ಗತಿರ್ವಾಚಾಂ ।
ಪುರಸ್ತಾದಿವ ವಸ್ತುನಃ ॥
ಯತ್ರಾರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಹೇತುತ್ವಾ ।
ತ್ಸೋರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಸ್ಸ್ಮೃತೋಗುಣಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಪದಮುಂ ಕೇಳ್ದಾಗಳೆ ಯರ್ಥಂ ತೋಱುವರೆ, ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ಚದುರಂ ಚಾಗಿ ಯುಲಂಪುಗಾಱನೆಱಿಯುಂ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಕೋ । ವಿದನುತ್ಸಾಹಿ ವಿವೇಕಶಾಲಿ ನಯಶೀಲಂ ನೇಮಗಾಱಂ ಕಲಾ ॥ ವಿದ ನೊಳ್ಪಾತುಗ ನೋಜೆಗಾಱನುಚಿತಜ್ಞಂ ಭಾವುಕಂ ಭಾಮಿನೀ । ಹೃದಯಗ್ರಾಹಿ ದಯಾಪಯೋಧಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ಮಹೀಚಂದ್ರಮಂ ॥೩೨

೧೦. ಕಾಂತಿಯೆಂಬುದು:—

" ಅತ್ಯುಜ್ಜ್ವಲತ್ವಂ ಬಂಧಸ್ಯ
ಕಾವ್ಯೇ ಕಾಂತಿರಿತೀಷ್ಯತೆ ॥ "

(ವೃತ್ತಿ) ಪದಸಂದರ್ಭಂ ಪುರಾಣಚ್ಛಾಯೆಯಲ್ಲದೆ ಪೊಗರೇಱಿರೆ ಕಾಂತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ನಿಗುರಿಸಿ ಗೋಣ್ಗಳಂ ದಿಗಿಭಸಂತತಿ ಸಂತಸಮಿರ್ಪಿನಂ
ಮಹೋ । ರಗಪತಿ ವಿಶ್ರಮಂ ದಳೆದು ಮೆಯ್ಮುಱಿವಂ
ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಬಾಳ್ವಿನಂ ॥ ಸೊಗವಿಡಿದಾಳ್ವಿನಂ ಕಳೆದು
ಬೆಂಬೆಮರಂ ಕಮಠಂ ಧರಿತ್ರಿಯಂ । ಬಗೆಗೊಳೆ ಬಾಹು
ಪ್ರೌಢದೆಸಕಂ ತಳೆದೈ ಚಿಕದೇವಭೂವರಾ ॥೩೩

ಇಂತಿವು ಪತ್ತುಂ ಶಬ್ದಗುಣಂಗಳ್.

***

ಇನ್ನರ್ಥಗುಣಂಗಳೆಂತೆನೆ:—

ಇವುಂ ಓಜಃಪ್ರಸಾದಾದಿಭೇದಂಗಳಿಂ ಪತ್ತುಂ ತೆಱಂ.

೧ ಇದಱೊಳೋಜಸ್ಸೆಂಬುದು —

ಸೂತ್ರಂ॥ " ಅರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರೌಢಿರೋಜಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಅರ್ಥದೊಳ್ ಪ್ರೌಢಿಯುಂಟಾಗಿರೆ, ಓಜಸ್ಸೆನಿಪ್ಪುದು.

" ಪದಾರ್ಥೇವಾಕ್ಯರಚನಂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥೇಚಪದಾಭಿಧಾ ।
ಪ್ರೌಢಿರ್ವ್ಯಾಸಸಮಾಸೌಚ ಸಾಭಿಪ್ರಾಯತ್ವಮಸ್ಯಚ ॥ "

ಒಂದು ಪದದೊಳ್ಪೇಳ್ದರ್ಥಮನೊಂದು ವಾಕ್ಯದಿಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಪ್ಪುದೆಂದುಂ, ಒಂದು ವಾಕ್ಯದರ್ಥಮನೊಂದು ಪದದೊಳ್ಪ್ರತಿಪಾದಿಪ್ಪುದೆಂದುಂ, ಪೇಳ್ದರ್ಥಮನೆ ಬಿತ್ತರಿಪ್ಪುದೆಂದುಂ, ಬಿತ್ತರಮಾದರ್ಥಮಂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪೇಳ್ವುದೆಂದುಂ, ಸಾಭಿಪ್ರಾಯಮಾಗಿ ಪದಂಗಳಂ ಪೇಳ್ವುದೆಂದುಂ, ಐದುಂ ತೆಱಂ.

(1) ಪದಾರ್ಥದೊಳ್ವಾಕ್ಯರಚನಮೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಪವಣಱತಾಂತು ಬಾಜಿಸುವಿನಂ ಚಿಕದೇವನ ಬೀಣೆಯಿಂಚ
ರಂ । ಕಿವಿವೊಡೆವೊಕ್ಕು ಪಾಯೆ ಹೃದಯಾಬ್ಜಕೆ ಚೇತ
ನವೃತ್ತಿಮೊತ್ತದೊಳ್ ॥ ಕವಿದು ತದಾತ್ಮಭಾವಮನೊ
ಡಂಬಡಲೀ ಸಕಲಪ್ರಪಂಚಮುಂ । ಸವಿದನಿಯಿಂದಮೀ
ಸಮೆದುದೆಂಬ ವಿಕಲ್ಪದೆ ತೋರ್ಪುದನ್ನೆಗಂ ॥೩೪

ಇವಱೊಳ್ ಕೇಳ್ವನಮೆಂಬರ್ಥದೊಳ್ “ಕಿವಿವೊಡೆವೊಕ್ಕು ಪಾಯೆ ಹೃದಯಾಬ್ಜಕೆ” ಎಂದು ವಾಕ್ಯಮುಂ ಪೇೞ್ದದಱಿಂದಿದು ಪದಾರ್ಥದೊಳ್ವಾಕ್ಯರಚನಂ.

(2) ವಾಕ್ಯಾರ್ಥದೊಳ್ ಪದಾಭಿಧಾನಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಈ ಜಗತಿ ಪಿಂತೆ ಪಲವುಂ ।
ರಾಜರಿನಾದತ್ತು ರಾಜವತಿ ದಿಟಮೀಗಳ್ ॥
ರಾಜನ್ವತಿಯಾದುದು ರಾ ।
ರಾಜಿಪ ಚಿಕದೇವರಾಜ ರಾಜಾಗ್ರಣಿಯಿಂ ॥೩೫

ಇವಱೊಳ್ ಮುನ್ನಾಳ್ದ ಪಲವುಂ ರಾಯರತ್ತಣಿಂದುತ್ತಮನಾದ ರಾಯನಿಂ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡೆಗುಮೆಂಬೀ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥದೊಳ್ ‘ರಾಜನ್ವತಿ’ ಯೆಂಬ ಪದಂ ಪೇೞಲ್ಪಟ್ಟುದಱಿಂದಿದು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥದೊಳ್ ಪದರಚನಂ.

(3) ಒಂದರ್ಥಮುಂ ಪೇೞ್ವುದನೇ ಬಿತ್ತರಿಪುದೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಪದಪದದಕ್ಕರಕ್ಕರದ ವಾಕ್ಯದ ವಾಕ್ಯದ ವಿಶ್ರಮಂ ಲಯಂ ।
ಪುದಿದ ಬೆಡಂಗಿನಿಂ ಪುರುಳಿದಿರ್ಪ ಪಳಚ್ಚನೆ ಮಿಂಚಿ ತೋ
ಱಿತ ॥ ತ್ತುದುಚಿತವಾಗಿ ಸೊಂಪು ಕಳೆ ಪೊಣ್ಮಿಡಿದುಣ್ಮ
ವ ನುಣ್ಚುರಂಗಳಿಂ । ದೊದವೆ ರಸಂಗಳೋಜೆವಡೆದೋದು
ಗುಮೀ ಚಿಕದೇವಭೂವರಂ ॥೩೬

ಇದಱೊಳ್ "ಓಜೆವಡೆದೋಮುಗುಂ" ಎಂಬರ್ಥಮನೇ ಬಿತ್ತರಿಸಿ ಪೇೞ್ದುದಱಿಂ ವ್ಯಾಸಮೆನಿಪ್ಪುದು.

(4) ಪೇೞ್ದರ್ಥಮಂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದೆಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ಮಲೆವರನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿ ಗುಡುಗಾಡಿಸಿ ಬೇಡರ ಪಾಳೆಯಂಗಳಂ ।
ತಲೆಗಳ ಕೊಯ್ದು ಕೊಯ್ದು ಜಗದೊಳ್ನೆಗೞ್ದರ್ವರ್ ತುರುಷ್ಕವೀರರಂ ॥ ಪಲವಗೆ ನಾಡ ಗೌಡ ಪೊರಸರ್ಕಳನಿಕ್ಕಿ ತೆಲುಂಗರೋಜೆಯಂ । ತೊಲಗಿಸಿ ಮರ್ದಿಸಿತ್ತು ಮಹಿಶೂರ ಭಟಾಳಿ ಮರಾಟಕೋಟಿಯಂ ॥೩೩

(5) ಸಾಭಿಪ್ರಾಯಮೆಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ಡಿಳ್ಳಿಯ ಕೊಳ್ಳೆಗೊಂಡೆವೆಮಗಿಲ್ಲಿದಿರೆಲ್ಲಿಯುಮೆಂದು ಬಂದೆವೀ । ಕಳ್ಳಿಯ ಬೇಲಿವಳ್ಳಿಯೊಳಗಳ್ಳಿರಿದಾಡುತೆ ಜಳ್ಳುವೋದೆವೇಂ ॥ ತೆಳ್ಳನೆ ಗೆಯ್ದರೆಂಮನಮಮಾ! ಮಹಿಶೂರವರೆಂದಿಗೆಂದಿಗೀ । ತಳ್ಳಿಯನೊಲ್ಲೆವೆಂದು ಪರಿವರ್ ಚಿಕದೇವನೃಪಾ ಮರಾಟಗಳ್ ॥೩೪

ಇದಱೊಳ್ "ಮಹಿಶೂರವರ್" ಎಂಬಿವು ಮೊದಲಾದ ಪದಂಗಳ್ ಸಾಭಿಪ್ರಾಯಂಗಳ್.

ಇಂತೋಜಸ್ಸು ಐದುಂ ತೆಱಂ

೨. ಪ್ರಸಾದಮೆನೆ:—

ಸೂತ್ರಂ ॥ "ವೈಮಲ್ಯಂ ಪ್ರಸಾದಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರಕೃತೋಪಯುಕ್ತಮಾದ ವಿಶೇಷಣಂಗಳನೇ ಪೇೞ್ವುದು ಪ್ರಸಾದಂ.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ಅರಸಂನೇಹಿಗನೊಲ್ಮೆಗಂ ನೆರವಿಗಂ ಕಾವಂ ಹಿತಂ ತೆತ್ತು

ಗಂ । ಸರಸಂ ಮನ್ನಿಪನಾವಗಂ ತಿರುಮಲಾರ್ಯಂಗೆಂಬಿನಂ
ಕೋವಿದರ್ ॥ ಪೊರೆದೋತೊಲ್ದೊಡನಾಡಿ ಯೋವಿ ಪ್ರ
ದಿವಿತ್ತ್ಯಕ್ಕತುರ್ಗ ಪೆಂಪೇಱುಗುಂ । ಬಿರುದಂತೆಂಬಱ ಗಂ
ಡನ ಪ್ರತಿಮವೀರಂ ಬಲ್ಲರೊಳ್ಬಲ್ಲಹಂ ॥೩೯

೩. ಶ್ಲೇಷ ಮೆಂಬುದು:—

ಸೂತ್ರಂ ॥ "ಘಟನಾ ಶ್ಲೇಷಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದರ್ಥಸಂದರ್ಭಮುಂ ಕೇಳೊಡೆ ಸಂದೆಯಂ ಪುಟ್ಟ ಪರಿಹರಿಪಂತುಟಲ್ಲದೆ ಕೇಳ್ವಾಗಳೇ ಸಂಗತಮೆನಿಸಿ ತೋಱ್ ಯದು ಶ್ಲೇಷಂ.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ತೆಪ್ಪನೆ ಬೀಣೆವಾಡದೊಳಗಾಡುವ ವಾಣಿಯ ನೂಪುರ
ಸ್ವರಂ । ಕೊಪ್ಪಿನರಲ್ದೊಡಂಬೆಗೆ ಕಡಂಗುವ ತುಂಬಿಯ
ಬಂಬಲೊಳ್ಸರಂ ॥ ತಪ್ಪದೆ ಕಯ್ಯೊಳಪ್ಪ ಗಿಳಿವಾತಿನ
ನುಣ್ಚರಮಿಂತಿವೆಲ್ಲಮುಂ । ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡವೊಲ್ಮೆಱ್
ಗುಮೀ ಚಿಕದೇವನ ಬೀಣೆಯಿಂಚರಂ ॥೪೦

೪. (ಅವೈಷಮ್ಯಮೆಂಬುದು:—)

ಸೂತ್ರಂ ॥ "ಅವೈಷಮ್ಯಂ ಸಮತಾ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಪೇಳ್ವರ್ಥದೊಳ್ ಕ್ರಮಂ ತಪ್ಪದಿರೆ ಯದು ಸಮತೆಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ;—

ವೃ॥ ಬಿನಯದ ಬಿತ್ತು ಬಿನ್ನಣದ ಪೆರ್ಮೆಗಳ್ ಬಿಜ್ಜೆಯ ಬೀಸ್
ವಿವೇಕದೊ । ಳ್ಗನರನುಗೆಯ್ತದೊತ್ತರದ ದಾಂಗುಡಿ

ನಲ್ಮೆಯ ಮೆಲ್ದಳಿರ್ಜನಾ ॥ ನುಸಯದ ಮೊಗ್ಗು ನನ್ನಿ
ಯಲರಾರ್ಪಿನ ಕಾಯನುವಾತುವಣ್ಣಬಿ । ಣ್ಣೊನೆಯೆನೆ
ಚಿಕ್ಕದೇವನೆಸೆದಂ ಗುಣಸಾಂದ್ರನು ಪೇಂದ್ರವೈಭವಂ ॥೪೧

ಸಮಾಧಿಯೆನೆ:—

ಸೂತ್ರಂ॥ "ಅರ್ಥಸ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಸ್ಸಮಾಧಿಃ ॥"

(ವೃತ್ತಿ) ಒಂದಱ ಬಗೆಯನೊಂದಕ್ಕಮಱಿಸಿ ಪೇೞ್ ಸಮಾಧಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ಕೂಡಿಸಿ ದವದೊಳ್ದಾವನು ।
ನೇಡಿಸಿ ನೀರ್ವುರ್ಗಿಸಿ ಬಾಡಬಾನಲಮಂ ಬಿ ॥
ನ್ನಾಡಿ ಬಿಡದಿನನನೋಡಿಸಿ ।
ಕಾಡಿಸುವಪ್ರತಿಮನೋಜಿಗೇಂ ದೊರೆ ಜಗದೊಳ್ ॥೪೨

ಇದಱೊಳ್ ಕೂರಾಳ ಬಗೆ ಪೇೞಲ್ಪಟ್ಟುದು.

೬. ಮಾಧುರ್ಯಮೆನೆ :—

ಸೂತ್ರಂ॥ "ಉಕ್ತಿವೈಚಿತ್ರ್ಯಂ ಮಾಧುರ್ಯಂ ॥"

(ವೃತ್ತಿ) ಪ್ರಕೃತಾರ್ಥಮಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ನುಡಿ ಪೆಱತೊಂದಂದಮಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರಮಾಗಿರೆ ಮಾಧುರ್ಯಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಅಂದವಿಗೋಪರ್ಕೈಸೆ ಮರುಳೊಂದಿದರಿಂದು ಲಯಸ್ವರ
ಜ್ಞಾಲಾ । ನಂದದೊಳಟ್ಟಿ ಬಾಟ್ಟರಮಮಾ ಚಿಕದೇವ
ನ ಕೈಮೆ ಯೆಂತುಟೋ ॥ ಕೆಂದಳವಿಂದು ಬೀಣೆಯೆಡೆ
ಯಾಡುವುದಲ್ತಿದು ಹೃತ್ಸರೋಜದಾ । ನಂದದ ನಾಡಿ

ಯಂ ತೊನೆವು ಸೋಲಿಸಿ ಗಳ್ಕನೆ ಸೊರ್ಕ್ಕನೇಱುಕುಂ ||೪೩

ಇದಱೊಳ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವೇಣುನಾದದತ್ತಣಿಂ ವೀಣಾನಾದಮತಿಶಯಮಾಗಿರ್ಪುದೆಂಬರ್ಥದೊಳ್ "ಕೆಂದಳಂ ಬೀಣೆಯೊಡೆಯಾಡುವುದಲ್ತು, ಹೃದಯಕಮಲದಾನಂದದ ನಾಡಿಯಂ ತೊನೆವುದು" ಎಂಬ ನುಡಿ ವಿಚಿತ್ರಮಾಗಿರ್ಕ್ಕುಂ.

೭. ಸೌಕುಮಾರ್ಯಮೆನೆ :—

ಸೂತ್ರಂ|| "ಅಪೌರುಷ್ಯಂ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಂ ||"

[ವೃತ್ತಿ] ಬೆಟ್ಟಿತ್ತಾದ ಪುರುಳಂ ಮೆಲ್ನುಡಿಯಿಂದೊರೆಯೆ, ಸೌಕುಮಾರ್ಯಮೆನಿಪುದು.

ಕಂ|| ಒಂದೊಂದುಂ ದೊರೆತನದೊಳ್ |
ನಿಂದಿರೆ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳಗದವರೇಂ ||
ಕುಂದಿದರೇ ಪಗೆದೊರೆಗಳು |
ಪೊಂದಿದರಾ ಬರ್ದಿಲನಾಡ ಬಾೞ್ತೆಯ ಸಿರಿಯಂ ||೪೪

೮. ಉದಾರತೆಯೆಂಬುದು :—

ಸೂತ್ರಂ || "ಅಗ್ರಾಮ್ಯತ್ವಮುದಾರತಾ ||"

[ವೃತ್ತಿ] ನಾಣ್ಪುಟ್ಟುವರ್ಥಂಗಳಂ ಮಱೆಗೆಯ್ದು ಗಂಭೀರಮಾಗಿ ಪೇೞ್ವುದೌದಾರ್ಯಮೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ|| ಬಳೆಗಳ್ತೞ್ಗ ಕಡಂಗಿ ರನ್ನಗಡಗಂ ಕೀಲ್ವಿರ್ಚೆ ಕೂ
ರ್ಪಾಸದೊಳ್ | ದಳೆಗಳ್ಬೀರ್ವಡೆ ಕೂಡೆ ಕೀೞ್ತಿರೆ
ಮುಕ್ತಾಹಾರಮೊಳ್ವಾಸಿಗಂ || ಕಳಪ್ರೊದಾಳ್ದ ಕಟಿಲ್ದ
ಬೀೞ ಯುಡೆನೂಲ್ ಪಚ್ಚೊಟ್ಟಂದೆ ಪೊನ್ನೇವುರಂ | ಕ
ಳನಾದಂಗೊಳೆ ಪೊಂಗಿ ಸಿಂಗರಪುಯಿಲ್ಗೊಂಡೊಂದು

ವೇಂ ಗೆಲ್ಲಮುಂ ॥೪೫

ಇದಱೊಳ್ ಅವಂ ಮುಂಬರಿದು ಎನ್ನಂ ಬರೆಸೆಳೆಯೆ * *

* * * * * *

ಸೊರ್ಕ್ಕಿ ಸೊಗಂ ಬಡೆವೆನೆಂದು ನಾಣಱಿಮ ನುಡಿವ ಪುರುಳಂ ಮಱೆಗೆಯ್ದು ಪೊಸಯಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದೌದಾರ್ಯಮೆನಿಪ್ಪುದು.

೯. ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಯೆನೆ:—

ಸೂತ್ರಂ ॥ " ವಸ್ತುಸ್ವಭಾವಸ್ಫುಟತ್ವಮರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣಿಸುವ ವಸ್ತುವಿನಿರವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋಱೆ, ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ವೃ॥ ಮೊಳೆವೆಳದಪ್ಪ ಕೂಡೆ ಕೊನರೇಱುವ ನೀೞ್ವ ಪೊದೞ್ವ
ಪೊಣ್ಮುವ | ಕರ್ಕಳಿಸುವ ಕೊಂಕು ಗೊಳ್ವ ಪೊಳೆ
ವೋರಣಿ ಗೊಂಬ ತೊಟಿಲ್ವ ತೇಲ್ವ ಜಂ ॥ ಚಳಿಸುವ
ಭಾವವಾಂತೆಡೆಗಳೊಳ್ನಲೆ ನಿಲ್ವ ಬೆಡಂಗಿನಿಂದಮೇಂ | ಬ
ಳೆದುವೊ ಬಾಣಿನೋಟದ ವೊಲೀ ಚಿಕದೇವನ ತಾನದೊ
ಳ್ಪುಗಳ್ ॥೪೬

೧೦. ಕಾಂತಿಯೆನೆ:—

ಸೂತ್ರಂ ॥ " ದೀಪ್ತರಸತ್ವಂ ಕಾಂತಿಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಪದ್ಯಮುಂಕೇಳ್ವಾಗಳೆ ರಸಂ ತೋಱುವರೆ ಕಾಂತಿ ಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ನಸುನಸು ನಾಣ್ಚುತೊಂದಿನಿಸು ಬಾಗಿದ ನುಣ್ಮೊಗವೊಂ
ದುಪಕ್ಕದೊ | ಳ್ಮಸಗಿ ಮಲರ್ದ್ದ ಮಾರ್ಪೊಳೆದು ಬೆಂ
ಗಱ ನೂಂಕಿ ಕಡಂಗಿ ಕೂಂಕುವಾ ॥ ಪೊಸವಗೆ ನೋಟ

ಮಂಡಲಿಪ ಮೆಯ್ ನೆಲನಂ ಬರೆ ಪ್ರೋಜೆಯೊಪ್ಪುದೊಳ್ ।
ಪೊಸ ಸಿರಿ ಯೊಂದಿ ನಿಂದಳದರೊಳ್ ಚಿಕದೇವ ನೃಪಾಲ
ಚಂದ್ರನಾ ॥೪೭

ಇಂತಿವು ಪತ್ತುಮರ್ಥಗುಣಂಗಳ್.

ಇದು ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾ ರಾಜಾಧಿರಾಜ ರಾಜ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪ್ರೌಢ ಪ್ರತಾಪಾ ಪ್ರತಿಮ ವೀರ ನರಪತಿ ಶ್ರೀ ಚಿಕದೇವ ಮಹಾ ರಾಜ ಕೃಪಾ ಪರಿಪಾಲಿತ ಶ್ರೀ ತಿರುಮಲಾರ್ಯ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಶ್ರೀಮದಪ್ರತಿಮ ವೀರಚರಿತಮೆಂಬಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥದೊಳ್ ಕಾವ್ಯನಿರೂಪಣಾದಿ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಕರಣಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ದ್ವಿತೀಯ ಪ್ರಕರಣಂ.

ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕರಣದೊಳ್,

೧. ರೀತಿಯೆನೆ :—

" ರೀತಿರ್ನಾಮ ಗುಣಶ್ಲಿಷ್ಟ
ಪದಸಂಘಟನಾ ಮತಾ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಇಂತಪ್ಪ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಗುಣಂಗಳುಳ್ಳ ಪದರಚನೆ ರೀತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು. ಇದುಂ ಪಾಂಚಾಲಿ ಯೆಂದುಂ, ವೈದರ್ಭಿಯೆಂದುಂ, ಗೌಡಿಯೆಂದುಂ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ.

(1) ಪಾಂಚಾಲಿಯೆನೆ :—

" ಮಧುರಾಂ ಸುಕುಮಾರಾಂಚ
ಪಾಂಚಾಲೀಂ ಕವಯೋವಿದುಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಅನಿತುಂ ಗುಣಂಗಳ್ ತಕ್ಕ ತಕ್ಕೆಡೆಯೊಳದೊರ್ಡೆ, ಮಾಧುರ್ಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಂಗಳ್ಪೆರ್ಚಿರೆ ಯುದು ಪಾಂಚಾಲಿ ಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ ॥ ಆಯುಮನಭಿಮತ ನಿಖಿಲ ।
ಶ್ರೀಯುಮನೊಡನಖಿಲಧರಣಿಮಂಡಲ ವಿಜಯ ॥
ಶ್ರೀಯುಂ ಚಿಕದೇವ ಮಹಾ ।
ರಾಯಂಗೊಲ್ದೀಗೆ ಚದುರ ಗೋವಳರಾಯಂ ॥೧

(2) ವೈದರ್ಭೀ ರೀತಿಯೆಂತೆನೆ :—

" ಬಂಧಪಾರುಷ್ಯರಹಿತಾ
ಶಬ್ದ ಕಾಠಿನ್ಯವರ್ಜಿತಾ ॥

ನಾತಿದೀರ್ಘ ಸಮಾಸಾ ಚ
ವೈದರ್ಭೀ ರೀತಿರಿಷ್ಯತೇ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಕಠಿನವಾದ ಶಬ್ದಾರ್ಥಂಗಳಲ್ಲದೆ, ಶ್ಲೇಷ ಪ್ರಸಾದ ಗುಣಂಗಳ್ ಪೆರ್ಚಿರೆ, ವೈದರ್ಭೀ ರೀತಿ ಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಜಗದೊಳ್ ಶ್ರೀ ಚಿಕದೇವನಿಂ ಪಿರಿಯರಿಲ್ಲೆಂತ್ತಾನು
ಮುಂಟಾದೊಡಂ । ಬಗೆಗೊಳ್ಗುಂ ಪಳವಾತಿನೊಳ್ದೊ
ರೆಯುಮಿಲ್ಲೆಂತ್ತಾನುಮುಂಟಾದೊಡಂ ॥ ಬಗೆಗೊ
ಳ್ಗುಂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದೊಳ್ಮಲೆವರಿಲ್ಲೆಂತ್ತಾನು ಮುಂಟಾ
ದೊಡಂ । ಬಗೆಗೊಳ್ಗುಂ ಪ್ರಣಯಾಪರಾಧವಿಧಿಯೊ
ಳ್ಮಯ್ದೋಱಿದನ್ನೆಲ್ಲಿಯುಂ ॥೨

(3) ಗೌಡೀ ರೀತಿ ಯೆನೆ :—

“ ಓಜಃ ಕಾಂತಿಗುಣೋಪೇತಾ
ಗೌಡೀಯಾ ರೀತಿರಿಷ್ಯತೇ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಅನಿತುಂ ಗುಣಂಗಳುಳ್ಳೊಡಂ ಓಜಃಕಾಂತಿಗಳೆಂಬ ಗುಣಂಗಳ್ಪೆರ್ಚಿರೆ ಗೌಡೀರೀತಿ ಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ಕಟ್ಟದ ದಟ್ಟ ಕೈದಳೆದ ಪೊಂಗಿಱುಗಟ್ಟಗೆ ರನ್ನ ಬಂ
ಧ ಗೋ । ಲ್ಬಟ್ಟತೆನಿಪ್ಪ ಚೊಲ್ಲೆಯದ ಮಟ್ಟಯ ಸೀ
ಸಕ ಮಿಟ್ಟನಾಮದೊ ॥ ಳ್ಬಟ್ಟ ಮನಂಗೊಳಲ್ಗರು
ಡಿಗೆಯ್ಮೆಯೊಳೀ ಚಿಕದೇವ ರಾಯನಂ । ನಿಟ್ಟಪ ಜಟ್ಟ
ಗಳ್ಗರುಡಿ ಗೋವಳ ನೀ ನೃಪನೆಂದು ವಂದಿಪರ್ ॥೩

A 6

೨. ಈ ರೀತಿಗಳ್ಗಾಶ್ರಯವಾದ ಪದಸಂದರ್ಭಂ ಶಯ್ಯೆಯೆನಿಪ್ಪುದು. ಅದೊಂದೇ ತೆಱಂ.

"ಯಾ ಪದಾನಾಂ ಪರಾ ನ್ಯೋನ್ಯ
ಮೈತ್ರೀ ಶಯ್ಯೇತಿ ಕಥ್ಯತೇ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಪದಂಗಳೊಂದಕ್ಕೊಂದು ಬೆರೆದು ನುಣ್ಪಾಗಿ ತೋರ್ಪ ಶಯ್ಯೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ಪೊರೆಗೆಂದುಂ ಚಿಕದೇವರಾಯನಿಳೆಯಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪೊದ
ಱ್ದಪ್ಪುಗೆ | ಸಿರಿ ನಾಡೊಳ್ನೆಲಸಿರ್ಕೆ ತಕ್ಕರೆಱಕಂ
ದಾಳ್ದರ್ಕೆ ತಂತಂಮೊಳ ॥ ಕ್ಕರಿಗರ್ನೇಹದೊಳೊಂದು
ಗೊಕ್ಕಲಿಗರೊಳ್ಪಂಪಕ್ಕೆ ಮೇಣ್ತ್ತಂಗಳೊಳ್ | ತರದಿಂ
ಮೂವಱಿಯಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕು ಪರಿಗಾ ಕಾವೇರಿಯುಂ ಕಾಳ
ದೊಳ್ ॥೪

---

೩. ಅಂದವಾದ ಅರ್ಥಸಂದರ್ಭಂ ಪಾಕವೆನಿಪ್ಪುದು:—

"ಅರ್ಥಗಂಭೀರಿಮಾ ಪಾಕಃ
ಸ ದ್ವಿಧಾ ಹೃದಯಂಗಮಃ ॥
ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕೋ ನಾಳಿಕೇರ
ಪಾಕಶ್ಚ ಪ್ರಸ್ಫುಟಾಂತರೌ ॥"

(1) ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕವೆನೆ:—

"ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕಸ್ಸ ಕಥಿತೋ
ಬಹಿರಂತಸ್ಸ್ಫುರದ್ರಸಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಅರ್ಥಮುಂ ತಿಳಿವಾಗಳುಂ ತಾತ್ಪರ್ಯಮನೂಹಿಸುವಾಗಳುಂ ಒಂದೇ ಬಗೆಯಾಗಿ ಅಂದವಾಗಿರ್ಕುಂ.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ಕರಕರೆಯೇಕೆ ಸಾಕು ಚಿಕದೇವನೃಪಾಲಕನೊಲ್ಮೆವೆತ್ತನಿ।
ನ್ನರೆ ನೆಱೆದಿಂಗಳೊಳ್ ಮದುವೆ ಗೆಯ್ದಪೆನೆಂಬವಳೊ
ಳ್ಪಳಂಚಿಕೆ ॥ ಕ್ಕರಿಸಿದ ನೋಟವೊಂದಿನಿಸು ಕೊಂಕಿ
ದ ಸುಂಕುಗೊರಲ್ಕುಡಿಗೊಂಡ ಪುರ್ಬ್ಬುಮುಂ ॥ ಬ್ಬರಿಸುವ
ಮಾತುಮೊತ್ತರಿಸೆ ಪುಯ್ಯಮನಿಸಿಂ ಪೊಸನಾಣನಾಂಕಿದಳ್ ॥೫

(೨) ನಾಳಿಕೇರಪಾಕಮೆನೆ:—

"ಸ ನಾಳಿಕೇರಪಾಕ ಸ್ಯಾದ್ಯ
ದಂತರ್ಗೂಢ ರಸೋದಯಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಅರ್ಥಂ ಬೆಟ್ಟಿತಾಗಿರ್ದೊಡಂ ತಾತ್ಪರ್ಯಮುಂ ತಿಳಿದಾಗಳಂದವಾಗಿರ್ಕುಂ.

ಎಂತೆನೆ:—

ವೃ॥ ಒಂದೇ ತಾನಮಿದಿನ್ನಿದರ್ಕ್ಕೆ ಜಗದೊಳ್ ಜೋಡಿಲ್ಲವೆಂಬ
ನ್ನಮಾ । ದೊಂದಂ ಮೀಱುವುದೊಂದು ತಾನಮದು
ಮುಂ ಮತ್ತೊಂದಿದಾ ಮಾನುಷಾ ॥ ನಂದಂ ನೂರ್ಮಡಿ
ಯಾಗಿ ಪೆರ್ಚ್ಚಿ ಪರಮಾನಂದಾಂತಮಾದಂತಿರಾ । ನಂದಂ
ಬಟ್ಟುದು ಬಾಜಿಪಂದು ಚಿಕದೇವಂ ತಾನ ಸಂತಾನಮುಂ ॥೬

ಇದಱೊಳ್ "ಮಾನುಷಾನಂದಂ ನೂರ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಪರಮಾನಂದಮಾದಂತೆ" ಎಂಬವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮುಪನಿಷದರ್ಥಮನೊಳಕೊಂಡಿರ್ಪುದಱಿಂ ತಿಳಿವುದರಿದಾಗಿ ತಿಳಿದ ಬೞಿಕ್ಕ ರಸ್ಯಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂ ನಾಳಿಕೇರಪಾಕಂ.

೪. ಅರ್ಥಸಂದರ್ಭವಿಶೇಷಂಗಳಿಂ ರಸವಿಶೇಷಂಗಳಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸೆ ವೃತ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು. ಇದು

"ಕೈಶಿಕ್ಯಾರಭಟೀ ಚೈವ
ಸಾತ್ವತೀ ಭಾರತೀ ತಥಾ ॥"

ಎಂದು ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱಂ. ಇವಱೊಳ್

(1) (ಕೈಶಿಕೀ ವೃತ್ತಿಯೆನೆ :—)

"ಸುಕುಮಾರಾರ್ಥಸಂದರ್ಭಾ
ಕೈಶಿಕೀ ವೃತ್ತಿರಿಷ್ಯತೇ॥
ಮೃದೂ ಶೃಂಗಾರಕರುಣೌ
ಯಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಂ ಗಮಿಷ್ಯತಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಮೆಲ್ಪಿಡಿದರ್ಥಸಂದರ್ಭದಿಂ ಮೃದುವಾದ ಶೃಂಗಾರ ಕರುಣ ರಸಂಗಳಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸೆ ಯದು ಕೈಶಿಕೀ ವೃತ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ಶೃಂಗಾರದೊಳ್

ವೃ॥ ನೆಱೆ ಸೊಗವಾಂತು ಕಂತುನಿಭನೀ ಚಿಕದೇವನರೇಂದ್ರ
ಚಂದ್ರಮಂ । ಪೊಱಮಡೆ ಮಾಡವೇಱಿ ಪುರಯೌವತ
ಮೊಯ್ಯರವಾಂತು ನಿಂದು ಮೆ ॥ ಯ್ಮಱಪುತೆ ಕೂರ್ಮೆ
ಯುರ್ಮಿಡಿಸೆ ಕೂಂಕುವ ಕೊಂಕುವ ಕೋಱೆನೋಟದಿಂ ।
ನೆಱೆಯಿಪ್ಪುದೊಪ್ಪನುಪ್ಪಳದ ತಾವರೆಯೋರಣದೋರ
ಣಂಗಳಂ ॥೭

ಕರುಣದೊಳ್

ವೃ॥ ಮೊಲೆಬಿಣ್ಪಂ ಬಿದಿಯೇಕೆ ಪಾದತಳದೊಳ್ಕಣ್ಣೀರುಮಂ

ಬಾಯೊಳಂ | ತಲೆವೀ ಪಾಱೊಡೆಪೆಂಪ್ರಮಂ ನಡುವಿನೊ
ಳಾತ್ತಂ ಪಲ್ಲಟಂಗೆಯ್ಯನೀ || ನೆಲದೊಳ್ಪೊಂದುವೆ(ವೇವೆ)
ವೆಂದುಱ ಮರಾಟಸಿತ್ತ್ರೀಜನಂ ನಿಂದು ಕಾ | ಱ್ಪೊಲದೊ
ಳ್ಬಿಱ್ದ ಪೊರಳ್ಗಮಪ್ರತಿಮ ನಿನ್ನಾ ದಾಱಿನೊಳಾಗಣ್ಬಿನಂ ||

(೨) ಭಾರತೀವೃತ್ತಿಯೆನೆ :—

"ಈಷನ್ಮೃದ್ವರ್ಥಸಂದರ್ಭಾ
ಭಾರತೀ ವೃತ್ತಿರಿಷ್ಯತೇ |
ಯತ್ರೇಷನ್ಮೃದವೋ ಹಾಸ್ಯಾ
ದ್ಭುತಶಾಂತಾಸ್ಸಮಿಂಧತೇ ||"

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದಿಷ್ಟು ಮೃದುವಾದ ಸಂದರ್ಭದಿಂ ಹಾಸ್ಯಾದ್ಭುತಶಾಂತರಸಂಗಳಂ ನಿರವಿಸೆ ಯದು ಭಾರತೀ ವೃತ್ತಿಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಹಾಸ್ಯದೊಳ್

ವೃ|| ಎಲೆಗೇ ನಿಲ್ ತಲೆವಾಲದಾಕೆ ಪಲವಣ್ಣಂಗೊಂಡ ನುಣ್ಗ
ಲ್ಲಿದೇ | ನೆಲದೊಳ್ಪುಟ್ಟುಗುಮಾವ ಬೇನೆಗೊಡಲೊಳ್
ತೊಟ್ಟಪ್ಪೆ ನೀನುಟ್ಟ ಪೇ || ರೆಲೆಯೇವಾಳೆಯುದೆಂದು
ಸೋಲಗಿತಿಯುತ್ಕೇಳ್ವನ್ನೆಗಂ ನೊಂದು ಕೋ | ಟಲೆಗೊಂ
ಡಳ್ಕುವರಾಂಧ್ರಿಯರ್ಮಲೆವರೊಳ್ಗಂಡಾ ಭವದ್ಧಾಟಿಯೊಳ್ ||೯

ಅದ್ಭುತದೊಳ್ :—

ವೃ|| ವಸುಮತಿ ಪೆತ್ತುದೋ ದೆಸೆಗಳೀಂದುವೊ ನೇಸರುಗುಳ್ದ
ದೋ ಕಡಲ್ | ಮುಸುಗಿ ನೆಗಱ್ಚಿತೋ ಮುಗಿಲುದಿರ್ಚಿ
ತೊ ಪೊಱು ಪೊದಱ್ದು ಸೂಚ್ಚಿತೋ || ಪೊಸಮಿಸಿ

ಯಾಗಸಂ ನೆಲಕುರುಳ್ವುತೊ ಪೆರ್ಚ್ವುತು ಪೆರ್ಚ್ವುತೆಂಬಿನಂ । ಪಸರಿಸುವಾ ಮರಾಟಭಟರಂ ಸಧೆದಂ ಚಿಕದೇವಭೂವರಂ ॥೧೦

ಶಾಂತದೊಳ್ :—

ವೃ॥ ಪುಟ್ಟಿದೆವೇಕೆ ಪುಟ್ಟಿದೊಡಮಂದಿಗೆ ಪೊಂದದೆ ಪೋದವೇಕೆ ಮೆಯ್ । ಗೆಟ್ಟ ಶಿವಾಜಿ ಶಂಭುಜಿಗನೋಲಗದೊಳ್ಬಗೆದೊಟ್ಟವೇಕೆ ಮೋಣ್ ॥ ಇಟ್ಟವದೇಕೆ ಪಜ್ಜೆಯನಯೋ ! ಮಹಿಶೂರವರೆಲ್ಲಗೆಂದು ಬಾ । ಯ್ವಿಟ್ಟನುಗೆಟ್ಟ ಕಾವಿಯುಡೆಯುಟ್ಟಪರಪ್ರತಿಮಾ ಮರಾಟಗಳ್ ॥೧೧

(3) ಆರಭಟೀ ವೃತ್ತಿ ಯೆಂತೆನೆ :—

" ಅತ್ಯುದ್ಧತಾರ್ಥಸಂದರ್ಭಾ ।
ವೃತ್ತಿರಾರಭಟೀ ಮತಾ ॥
ಉದ್ಧತೌ ರೌದ್ರಬೀಭತ್ಸೌ ।
ಪ್ರಕಾಶ್ಯೇತೇ ರಸೌ ಯಯಾ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಬಿಗುವಾದ ಸಂದರ್ಭದಿಂ ರೌದ್ರಬೀಭತ್ಸಂಗಳಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸೆ ಯದು ಆರಭಟಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ರೌದ್ರದೊಳ್

ವೃ॥ ತಱುಬುಱುಬಟ್ಟು ಮೆಟ್ಟು ತುಱು ಯೀಳ್ಪಡಿ ಪಾಯುಡಗಟ್ಟು ಕುಟ್ಟು ಪೊ । ಯ್ಯಱು ತಱು ಕುತ್ತು ಕೆತ್ತು ಪೊಡೆ ಸೀಳ್ಕಡಿ ಖಂಡಿಸು ನೆಗ್ಗು ನುಗ್ಗು ಕೊಯ್ ॥ ಕೊಱು ಮುಱುಯೆಂದು ನಿನ್ನ ಭಟರಡ್ಡರಿಸಲ್ಬಯದಿಂ ಮರಾಟ

ಗಳ್ । ತೋಱಿದಱಿವಾಪ್ಪೂರ್ಪ್ಪ ಕೂರ್ಪ್ಪನುಱದಿಂ ಪರಿವರ್
ಚಿಕದೇವಭೂವರಾ ॥೧೨

ಬೀಭತ್ಸದೊಳ್ ;—

ಕಂ॥ ಪೊಸ ಘೂರ ಮುಂದೆ ಮೂಗಱ ।
ದೆಸೆವಂತು ಪರಿಯೆ ಪಿಡಿದು ಪ್ರೂತನೆಯೊರ್ವ್ವಳ್ ॥
ಬಿಸುನೆತ್ತರೀಂಟೆ ಸಿಂಬಳ ।
ಮೊಸವಿರ್ನೆಗಂ ಪೇಸಿ ಮೊಗದೊಳುಗುಳ್ದಳ್ಕ್ರಗುಬ್ದಂ॥೧೩

(4) ಸಾತ್ವತೀವೃತ್ತಿಯೆನೆ :—

“ ಈಷತ್ಪ್ರೌಢಾರ್ಥಸಂದರ್ಭ
ಸಾತ್ವತೀ ವೃತ್ತಿರಿಷ್ಯತೇ ॥
ಯಯಾ ಸ್ಫುಟಂ ಪ್ರಕಾಶ್ಯೇತೇ
ರಸೌ ವೀರಭಯಾನಕೌ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಇನಿಸುಂ ಬಿಗುಪಾದ ಸಂದರ್ಭದಿಂ ವೀರಭಯಾನಕ ರಸಂಗಳಂ ನಿರವಿಸೆ ಸಾತ್ವತೀ ವೃತ್ತಿಯೆನಿಪುದು,

ಎಂತೆನೆ ;—

ವೀರದೊಳ್ ;—

ವೃ॥ ಶರಧಿಯೊಳೇೞ್ದ ಪೆರ್ದೆರೆಗಳೆಣ್ದೆಸೆಯೊಳ್ಕವಿದೊತ್ತಿ ಮು
ತ್ತಿ ನಿ । ಬ್ಬರದೊಳಗಂದು ನುಗ್ಗನುಸಿಗೆಯ್ದು
ಪಳಂಚಿದ ಮಂದರಾದ್ರಿವೋಲ್ ॥ ಧರೆಯೊಳಗುಳ್ಳ ಬ
ಲ್ದೆರೆಗಳೆಲ್ಲರುಮೊಗ್ಗಿನೊಳೇಕವೇಳೆಯೊಳ್ । ಪರಿ
ತರೆ ತೊತ್ತಳಂದುಳಿದನಪ್ರತಿಮಂ ಚಿಕದೇವಭೂವರಂ ॥೧೩

ಭಯಾನಕದೊಳ್ :—

ವೃ॥ ದೇವ ನಿನ್ನ ಧಾಟಿಯೊಳ್ಕರಾಟಗಳ್ಬೆಗುರ್ವಿನಿಂ । ರಾವು
ರಾವು ಜೀವು ಜೀವು ಗಾವು ಮೀ ತುರುಘಾ ಘುರೇ॥ ದೇವು
ದೇವು ಚಾರು ಪಾಯಿ ದೋನುಸಿಂಗ ಫೀವು ಭೀವ್ । ಜೀ
ವು ರಾವುವೆಂಬರಳ್ಕಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯ ಕೇಳ್ ॥೧೪

ಇಂತಿವು ನಾಲ್ಕುಂ ವೃತ್ತಿಗಳೆನಿಪ್ಪುವು.

---

೫. ಅಲಂಕಾರಂಗಳೆಂದೊಡೆ :—

“ಉಪಕುರ್ವಂತಿ ತಂ ಸಂತಂ
ಯೇಂಗದ್ವಾರೇಣ ಸಂಗತಾಃ ॥
ಹಾರಾದಿವದಲಂಕಾರಾ
ಸ್ತೇನುಪ್ರಾಸೋಪಮಾದಯಃ ॥”

[ವೃತ್ತಿ] ಶಬ್ದಗುಣಂಗಳಂ ಅರ್ಥಗುಣಂಗಳುಮನುಳ್ಳ ಸಂದರ್ಭಂ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಶರೀರಮಾಗಿಪ್ಪುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಪ್ರಾಸ ಯಮಕಾದಿ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಂಗಳ್ ಕಟಕ ಮಕುಟಾದಿ ಭೂಷಣಂಗಳಂತೊಂದೊಂದವಯವದೊಳಿರ್ದೊಳ್ಪುವಡಿಸುಗುಂ. ಉಪಮೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾದ್ಯರ್ಥಾಲಂಕಾರಂಗಳ್ ಶೌರ್ಯವೀರ್ಯಾದಿ ಗುಣಂಗಳಂತಂತರಂಗಮಾಗಿಯೊಳ್ಪುವಡಿಕುಂ.

ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಮುಂ ಅನುಪ್ರಾಸಮೆಂದುಂ ಯಮಕಮೆಂದುಂ ಎರಡುಂ ತೆಱಂ. ಅದಱೊಳನುಪ್ರಾಸಮುಂ ಛೇಕಾನುಪ್ರಾಸಮೆಂದುಂ ವೃತ್ತ್ಯನುಪ್ರಾಸಮೆಂದುಂ ಎರಡುಂ ತೆಱಂ.

(1) ಛೇಕಾನುಪ್ರಾಸಮೆಂಬುದು :—

"ಭವೇದವ್ಯವಧಾನೇನ
ದ್ವಯೋರ್ವ್ಯಂಜನಯುಗ್ಮಯೋಃ ॥
ಆವೃತ್ತಿರ್ಯತ್ರ ಸ ಬುಧೈಃ
ಛೇಕಾನುಪ್ರಾಸ ಇಷ್ಯತೇ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ಪದ್ಯದೊಳೆರಡೆರಡುಮಕ್ಕರಂ ಜತೆಜತೆಯಾಗಿ ಪಲವುಂ ಬಱಿಯೊಳ್ಬರೆ ಯದು ಛೇಕಾನುಪ್ರಾಸಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ಕಂದಂ ಕವಿಕೋಕಿಲಮಾ ।
ಕಂದಂ ಕೋಮಲವಿಕಾಸಿ ಕೃತಿಕಲ್ಪಲತಾ ॥
ಕಂದಂ ವಿಸ್ಮಯರ ರಸದು ।
ಕ್ಕಂದಂ ಚಿಕದೇವರಾಯಚಂದನ ಚಂದಂ ॥೧೫

ಮತ್ತಮಿಂತು ಜತೆಯಾಗಿರ್ಪಕ್ಕರಂಗಳೊಳ್ ಸ್ವರಂಗಳ್ ಬೇಱೆ ಬೇಱೆಯಾಗಿರ್ದೊಡಂ ಅದುವುಂ ಛೇಕಾನುಪ್ರಾಸಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ಕೃತಿಪತಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ
ಕೃತಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರವಿಜಯಮೀ ಕೃತಿವೇೞ್ದಂ ॥
ಕೃತಮತಿಯವನೊಲ್ಮೆ ಪ್ರವೂ
ಕೃತಿವೆತ್ತವ್ರೊಲೆಸೆವ ಸುಕೃತಿ ತಿರುಮಲೆಯಾರ್ಯಂ ॥೧೬

ಇದಱೊಳ್ ಕೃತಕೃತಿಯೆಂಬ ಜತೆಯಕ್ಕರಂಗಳ್ ಅಕಾರಮಿಕಾರಂಗಳೆಂಬ ಸ್ವರಂಗಳ್ ಬೇಱಾಗಿರ್ದೊಡಂ ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರಂಗಳೆರಡುಂ

ಒಂದಾದುದಱಿಂದಿದುಂ ಛೇಕಾನುಪ್ರಾಸಮಾದುದು.

(2) ವೃತ್ತ್ಯನುಪ್ರಾಸಮೆಂಬುದು :—

"ಏಕದ್ವಿಪ್ರಭೃತೀನಾಂತು
ವ್ಯಂಜನಾನಾಂ ಯದಾ ಭವೇತ್ ॥
ಪುನರುಕ್ತಿರಸೌ ನಾಮ
ವೃತ್ತ್ಯನುಪ್ರಾಸ ಇಷ್ಯತೇ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದಕ್ಕರಮಾದೊಡಮೆರಡಕ್ಕರಮಾದೊಡಂ ಪಲವುಂ ವೇಳೆಯೊಳ್ ಬಳಸಿ ಬರುತ್ತಿರೆ ಯದು ವೃತ್ತ್ಯನುಪ್ರಾಸಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

(ಒಂದಕ್ಕರದೊಳ್)

ವೃ॥ ಅಕ್ಕರಮೋದುವಂದೆ ಕುಱುಪಾದುದು ರೂಢಿಯ ಸತ್ಯ
ವಾಕ್ಯಮೂ । ರ್ಮಕ್ಕಳೊಳಾಡುವಂದೆ ಕುಱುವಾದುದು
ಸಂದ ಪರಾಕ್ರಮಂ ಕರಂ ॥ ತಕ್ಕುದು ಚಿಕ್ಕದೇವವಿಭುಗ
ಗ್ಗದ ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮಾಂಕಮೇ । ನಕ್ಕುಮೆ ಮಿಕ್ಕ
ಸೊರ್ಕಿನರಮಕ್ಕಳ ಮೊಕ್ಕಳಕಿಂತು ಫೆರ್ಕಳಂ ॥೧೭

ಎರಡಕ್ಕರದೊಳ್

ವೃ॥ ಶರಣಂ ಶ್ರೀಚಿಕದೇವ ನಿನ್ನ ಚರಣಂ ಭೀತರ್ಗೆ ಮತ್ತಂ ಭಯೋ।
ತ್ತರಣಂ ನಿನ್ನ ಪದಾಬ್ಜರೇಣುಭರಣಂ ತಾನೇ ಮಗುೞ್ದಪ್ಪುದು ॥
ತ್ತರಣಂ ತಾವಕದಿವ್ಯನಾಮಕರಣಂ ಮತ್ತಂ ಮಗುೞ್ದಂ ಕುಲೋ।
ದ್ಧರಣಂ ನಿನ್ನನಘಾಂಘ್ರಿದಾಸ್ಯವರಣಂ ಬೇಱಿಲ್ಲ ಬೇಱಿಲ್ಲ ಕೇಳ್॥

(3) ಯಮಕಮೆಂಬುದು :—

" ಯಮಕಂ ಪೌನರುಕ್ತ್ಯೇತು ।
ಸ್ವರವ್ಯಂಜನಯುಗ್ಮಯೋಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಸ್ವರಭೇದಮಿಲ್ಲದೆ ಪಲವುಮಕ್ಕರಂಗಳ್ ಎರಡುಂ ಪಾದದೊಳಾದೊಡಂ ನಾಲ್ಕುಂ ಪಾದಂಗಳೊಳಾದೊಡಂ ಮಿತಿಯೂದ ತಾಣದೊಳ್ ಬಳಸಿವರೆ ಯದು ಯಮಕಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

(ನಾಲ್ಕುಂ ಪಾದದೊಳ್)

ಕಂ॥ ಪ್ರಕಟಕಪಟನಾಟಕನಂ ।
ಶಕಲಿಸಿ ದಿಗ್ಬಲಿಯನಿತ್ತನತಿಖೇಟಕನಂ ॥
ಚಕಿತಜನೋತ್ಪಾಟಕನಂ ।
ಚಿಕದೇವಂ ಜಡಿದು ಜೈಯ್ತ್ತಜೀಕಾಟಕನಂ ॥೧೯

ಎರಡುಂ ಪಾದದೊಳ್

ಕಂ॥ ನೆಲನಚ್ಚರಿಯುಂ ಪಡೆಯುಂ ।
ಡಲೆದಂ ಚಿಕದೇವನಾ ಮರಾಟರ ಪಡೆಯುಂ ॥
ಚೆಲದಿಂ ಕಾಣಿಸಿ ಕಡೆಯುಂ ।
ತಲೆಗೊಯ್ದಂ ತಱುಬಿ ದಾದಜೀ ಕಾಕಡೆಯುಂ ॥೨೦

ಈ ಯಮಕಂ ಪಾದಾದಿಯೊಳಂ ಪಾದಮಧ್ಯದೊಳಂ ಒಳದು.

(ಪಾದಾದಿಯೊಳೆಂತೆನೆ :—)

ಕಂ ॥ ಅಱಿಕಲ್ಗೊಡೆಂದೇ ತಿಳ
ದಱಿಕಲ್ಗೊಡಾಸೆಯುಳದು ಕೃಷ್ಣಪಬಸವರ್ ॥

ಮುಱಿದರ್ಬಿಗುರ್ತುರ್ಭರದೊಳ್
ಮುಱಿದರ್ಬಿಡುಗಣ್ಣರೂರ ಪೇರಗುಳಗಳಂ ॥೨೧

ಪಾದಮಧ್ಯದೊಳೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ತೆಱಬಿ ಮಹಿಶೂರವರ್ ಪ್ರೊ
ಯ್ದೆಱೆದರ್ ಮಹಿಶೂರರೆನಿಸಿ ಮಲೆನಾಡುಗರಂ ॥
ಮುಱಿದೋಡಿ ಕೆಳದಿಯವರುಂ
ಮೆಱೆದರ್ ಕೆಳದಿಯರ ತೆಱದ ಕೆಳೆತನದೊಳ್ಪಂ ॥೨೨

ಇಂತಿವು ಮುಂತಾದವು ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

ಇದು ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ರಾಜಪರಮೇಶ್ವರಪ್ರೌಢ ಪ್ರತಾಪಾಪ್ರತಿಮವೀರ ನರಪತಿ ಶ್ರೀಚಿಕದೇವ ಮಹಾರಾಜ ಕೃಪಾಪರಿಪಾಲಿತ ಶ್ರೀ ತಿರುಮಲಾರ್ಯವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಶ್ರೀಮದಪ್ರತಿಮವೀರಚರಿತವೆಂಬ ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥದೊಳ್ ರೀತಿಶಯ್ಯಾದಿ ನಿರೂಪಣಂ ದ್ವಿತೀಯಪ್ರಕರಣಂ ಸಂಪೂರ್ಣ್ಣಂ.

— ತೃತೀಯ ಪ್ರಕರಣಂ —

ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಂಗಳುಂ ಉಪಮೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾದಿಭೇದಂಗಳಿಂ ಪಲವುಂ ತೆಱಂಗಳಾಗಿರ್ಪುವು. ಅವಱೊಳ್,

(೧) ಉಪಮಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಉಪಮಾ ಯತ್ರ ಸಾದೃಶ್ಯ।
ಲಕ್ಷ್ಮೀರುಲ್ಲಸತಿ ದ್ವಯೋಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರಸ್ತುತಮಾದ ವಸ್ತುಗೆ ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವಿನೊಡನೆ ಒಂದು ಧರ್ಮದಿಂ ಸಾದೃಶ್ಯಂ ವ್ಯಕ್ತಮಾಗಿ ತೋಱಿಯುದು ಉಪಮೆಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ತಾಯಂತೆ ಪೊರೆದು ತಂದೆವೊ ।
ಲಾಯತಿಯೊಳ್ ಹಿತಮನೆಣಿಸಿ ಚಿಕದೇವಮಹಾ ॥
ರಾಯಂ ಪ್ರಜೆಯನಿತಂ ನಾ ।
ರಾಯಣನಂತೇಱ್ಗೆವಡಿಸಿಯಾಳ್ಗುಂ ಸೊಗದೊಳ್ ॥೧

I. ಇದಱೊಳ್ ‘ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯಂ’ ಎಂದು ಉಪಮೇಯಮುಂ, ‘ತಾಯ್ತಂದೆ ನಾರಾಯಣರ್’ ಎಂದು ಉಪಮಾನಂಗಳುಂ, ‘ಪೊರೆದು’ ‘ಹಿತಮನೆಣಿಸಿ’ ‘ಏಱ್ಗೆವಡಿಸಿ’ ಎಂದು ಸಮಾನಧರ್ಮಂಗಳುಂ, ‘ಅಂತೆ’ ‘ವೊಲ್’ ಎಂದು ಉಪಮಾವಾಚಕಪದಂಗಳುಮಂ ಪೇೞ್ದಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಪೂರ್ಣೋಪಮಾಲಂಕಾರಮೆನಿಪುದು.

II. ಲುಪ್ತೋಪಮೆಯೆಂಬುದು :—

“ ವರ್ಣ್ಯೋಪಮಾನಧರ್ಮಾಣಾಂ ।

ಉಪಮಾವಾಚಕಸ್ಯ ಚ ||
ಏಕದ್ವಿತ್ರ್ಯನುಪಾದಾನಾತ್ |
ಭಿನ್ನಾ ಲುಪ್ತೋಪಮಾಷ್ಟಧಾ ||"

[ವೃತ್ತಿ] ಉಪಮೇಯಮುಂ, ಉಪಮಾನಮುಂ, ಸಮಾನಧರ್ಮಂ, ಉಪಮಾವಾಚಕಪದಂ ಎಂಬೀನಾಲ್ಕಱೊಳ್ ಒಂದನಾದೊಡಮೆರಡನಾದೊಡಂ ಮೂಱನಾದೊಡಂ ಪೇೞದಿರೆ ಲುಪ್ತೋಪಮೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಅದುಂ (1) ವಾಚಕಲುಪ್ತೆಯೆಂದುಂ, (2) ಧರ್ಮಲುಪ್ತೆಯೆಂದುಂ, (3)ಧರ್ಮವಾಚಕಲುಪ್ತೆಯೆಂದುಂ, (4)ವಾಚಕೋಪಮೇಯಲುಪ್ತೆಯೆಂದುಂ, (5)ಉಪಮಾನಲುಪ್ತೆಯೆಂದುಂ, (6)ವಾಚಕೋಪಮಾನಲುಪ್ತೆಯೆಂದುಂ, (7)ಧರ್ಮೋಪಮಾನಲುಪ್ತೆಯೆಂದುಂ, (8)ಧರ್ಮೋಪಮಾನವಾಚಕಲುಪ್ತೆಯೆಂದುಂ ಎಣ್ಟುಂ ತೆಱಂ.

ಇವಱೊಳ್,

(1) ವಾಚಕಲುಪ್ತೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಪಾರಾವಾರಗಭೀರಂ |
ವಾರಿಧರೋದಾರನಖಿಲಸುಜನಾಧಾರಂ ||
ಧೀರೋದಾತ್ತಗುಣೋತ್ತರ |
ನಾರಯೆ ಚಿಕದೇವರಾಯನತಿರವಿತೇಜಂ ||೨

ಇದಱೊಳ್ ಸಮುದ್ರನಂತೆ ಗಂಭೀರನುಂ, ಕಾಳಮೇಘದಂತೆ ದಾನಶೂರನುಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಮಾವಾಚಕಮಾದ ಅಂತೆಯೆಂಬ ನುಡಿ ಇಲ್ಲದುದಱಿಂ ವಾಚಕಲುಪ್ತೆಯಾದುದು.

(2) ಧರ್ಮಲುಪ್ತೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಚಂದ್ರಂಗಿಂದ್ರಂಗೆ ಹರಿ |

ಶ್ಚಂದ್ರಂಗೆಣೆಯೆಂದೊಡಾವಚಂದಂ? ಚಿಕದೇ॥
ವೇಂದ್ರಂಗೆ ಸದ್ಗುಣಾಬ್ಧಿಗು।
ಪೇಂದ್ರಂಗೆಣೆಯೆಂಬುದೊಂದೆಯುಂದಮೆನಿಕ್ಕುಂ ॥೩

ಇದಱೊಳ್ ಚಂದ್ರೇಂದ್ರ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಂ ದೊರೆಗೊಳಿಸುವೆಡೆಯೊಳಾಹ್ಲಾದಕರತ್ವೈಶ್ವರ್ಯಸತ್ಯವಾಕ್ಯತ್ವಂಗಳೆಂಬ ಸಮಾನಧರ್ಮಂಗಳಂ ಪೇೞದಿರ್ಪುದಱಿಂ ಧರ್ಮಲುಪ್ತೆಯಾದುದು.

(3) ಧರ್ಮವಾಚಕಲುಪ್ತೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನೆಱೆವೆಱೆವೊಗದೊಳ್ಪೊಣ್ಮಿಸೆ।
ಕಿಱುವೆಱಸಿರಿವೆಣ್ಣನೊಲ್ದು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ॥
ಮಿಱುಗುವ ಸೆಯ್ದಲ್ಗಣ್ಣಂ।
ಮಱೆನೆಯ್ದಲ್ಗೋೞುಮುಣ್ಮಿ ಮುಚ್ಚಿದಳೊರ್ವಳ್ ॥೪

ಇದಱಲ್ಲಿ, 'ನೆಱೆವೆಱೆವೊಗಂ' ಮುಂತಾದ ಪದಂಗಳೊಳ್ ಕಾಂತ್ಯಾದಿಧರ್ಮಂಗಳುಂ ಅಂತೆವೊಲ್ ಮೊದಲಾದ ವಾಚಕಪದಂಗಳುಮಿಲ್ಲದುದಱಿಂ, ಧರ್ಮವಾಚಕಲುಪ್ತೋಪಮೆಯಾದುದು.

(4) ವಾಚಕೋಪಮೇಯಲುಪ್ತೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಅಂದಾತ್ಮಾನಂ ಮಾನುಷ।
ಮೆಂದು ನರಂಗೆತ್ತು ನಡೆಯೆ ಮಱೆಯಾದುದೆ ತಾಂ? ॥
ಇಂದುಂ ನರಪತಿಗೆತ್ತೊಡ।
ಮೇಂ? ಬಿಟಮಾದಾನವಾರಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ॥೫

ಮುಂ ರಾಮಾವತಾರದೊಳ್ " ಆತ್ಮಾನಂ ಮಾನುಷಂ ಮನ್ಯೇ " ಯೆಂದು ನುಡಿದು ತನ್ನಂ ಮಾನಿಸನಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ನಡೆದೊಡಂ ಶಂಭು

ಧನುರ್ಭಂಜನಭಾರ್ಗವನಿಗ್ರಹಣಾದ್ಯತಿಮಾನುಷಚರಿತ್ರಂಗಳಿಂ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನೆಂಬುದೇ ಪ್ರಕಟಮಾದುದು. ಈಗಳುಮೀಚಿಕದೇವರಾಜಾವತಾರದೊಳ್ತನ್ನಂ ನರಪತಿಯೆಂದೆಣಿಸಿ ನಡೆವೊಡಂ ದಾನವಾಂಶದಿಂದುಱಿಸಿದ ಜೆಯ್ತಜಿ ದಾದಜಿ ಹರಜಿ ಶಾಹಜಿ ಶಂಭುಜಿ ಮುಂತಾದ ಮರಾಟರಂ ಮೂಲೋತ್ಪಾಟನಂಗೆಯ್ದುದಱಿಂದಾ ನಾರಾಯಣನೆಂಬುದೇ ವ್ಯಕ್ತಮಾದುದೆಂದು ಪದ್ಯಾರ್ಥಂ. 6

ಇದಱೊಳ್ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹಣಾದಿಧರ್ಮದಿಂ ತನ್ನಂ ನರಪತಿಯಂತೆಣಿಸಿಯೆಂದು ಪೇೞಲ್ವೇೞ್ಪೆಡೆಯೊಳ್ ತನ್ನನೆಂಬುಪಮೇಯಮುಮಂ ಅಂತೆಯೆಂಬ ವಾಚಕಪದಮುಮಂ ಪೇೞದಿರ್ದುದಱಿಂ ವಾಚಕೋಪಮೇಯಲುಪ್ತಿಯಾದುದು. 10

(5) ಉಪಮಾನಲುಪ್ತಿಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮುನ್ನಂಬುಂ ಪಿನ್ನಂಬಿಂ ।
ದನ್ನೀಂ ಕಡಿದುೞಿಪೆ ನಿನಗೆ ಮೊಳ್ಗುವ ಪಗೆಯೊಳ್ ॥
ನಿನ್ನಿಸುಗೆಗಳಪ್ರತಿಮಾ ।
ತಾನ್ನೆ*ಗೞ್ದವು ನಿನ್ನ ಮುನಿಸುಮರುಕದ ತೆಱದೊಳ್ ॥೭

ಕೊಳಗುಳದೊಳೊಂದಂಬಂ ತೊಟ್ಟೊರ್ವನನಿಸುವಿನಂ, ಅವನನಿತಱೊಳ್ಪೊಡಮಡುವಿನಂ, ಪೆಱತೊಂದಂಬಿಂ ಮುನ್ತೊಟ್ಟಂಬಂ ಕತ್ತರಿಸುವ ಚಳಕದ ನಿನ್ನಿಸುಗೆಯವನೊಳ್ ಮುಂಪುಟ್ಟಿದ ಕೋಪಮುಂ ಕಡೆ ಗಣ್ಬುವ ಮರುಕದ ಚಳಕದಂತಾದುದೆಂದು ಪದ್ಯಾರ್ಥಂ. 19

ಇದಱೊಳ್ ‘ ಇಸುಗೆ ’ ಯೆಂಬುಪಮೇಯಮುಮಂ ಮುನ್ನುದಂ ಪಿನ್ನುದತಿಕ್ರಮಿಸುವುದೆಂಬ ಸಮಾನಧರ್ಮಮುಮಂ, ಅಂತೆಯೆಂಬ ವಾಚಕಮುಮಂ ಪೇೞ್ದು ಅಂಬಿನಿಸುಗೆಗಳ್ಗೆ ಉಪಮಾನಮಾದ ಕೋಪಕೃಪೆಗಳ ಚಳಕಂಗಳಂ ಪೇೞದುದಱಿಂದಿದು ಉಪಮಾನಲುಪ್ತಿಯಾದುದು.

(6) ವಾಚಕೋಪಮಾನಲುಪ್ತೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಹಾರೈಸಿ ಹುದುಗಿ ದಾನದ ।
ಧಾರೆಯಿನಿಳೆವೆತ್ತನಿರ್ಕೆ ಕೈಗತ್ತಿಯು ಕೂ ॥
ದಾರ್ರೆಯ ಬಲ್ಪಿಂ ಪಡೆದವ ।
ನಾರಯೆ ಚಿಕದೇವರಾಜನಹಿಮಕರೌಜಂ ॥೭

ಇದಱೊಳ್ ಅಹಿಮಕರನೋಜಸ್ಸಿನಂತೋಜಸ್ಸುಂಟಾದವನೆಂದು ಪೇೞವೇೞ್ಪಲ್ಲಿ, ಓಜೆಯೆಂಬ ಉಪಮೇಯಮುಮಂ ಓಜಸ್ವಿತ್ವಮೆಂಬ ಸಮಾನಧರ್ಮಮುಮಂ ಪೇೞ್ದು, ಉಪಮಾನಮಾದ ಓಜಸ್ಸುಮಂ ಅಂತೆಯೆಂಬ ವಾಚಕಪದಮುಮಂ ಪೇೞದಿರ್ಪುದಱಿಂ, ವಾಚಕೋಪಮಾನಲುಪ್ತೆಯಾದುದು.

(7) ಧರ್ಮೋಪಮಾನಲುಪ್ತೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಗಂಡೇೞ್ದಂದೂರಂ ಕೈ ।
ಕೊಂಡಿರೆ ನೀಂ ಕೊಂಗುನಾಡ ಪೞಗೋಂಟೆಗಳಂ ॥
ಕೊಂಡುದುದಂ ಕೊನಡಿಪ್ಪುದದು ।
ದಂಡಾಪ್ರೂಪಂಬೊಲಲ್ತೆ! ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ ॥೮

ಅಂದೂರನಾಕ್ರಮಿಸಿದ ನೀಂ ಪೞಗೋಂಟೆಗಳಂ ಕೊಂಡೈಯೆಂದು ಪೇೞ್ವುದು ಕಜ್ಜಾಯಂಗೂಡಿರ್ಪ ಕೋಲನೊರ್ವಂ ನುಂಗಿದನೆಂದುಂ ಬೞಿಕ್ಕೆ ಕಜ್ಜಾಯಂಗಳುಮಂ ನುಂಗಿದನೆಂದುಂ ಪೇೞ್ವಂತತಿಶಯಾವಹಮಲ್ತೆಂದು ಪದ್ಯಾರ್ಥಂ.

ಇದಱೊಳ್ ಅಂದೂರಂ ಪೞಗೋಂಟೆಗಳಂ ಕೊಂಡೈ ಎಂಬ ಉಪಮೇಯಮುಮಂ, 'ಪೊಲ್' ಎಂದು ವಾಚಕಪದಮುಂ ಪೇೞ್ದು ಕೋಲಂ ಕಜ್ಜಾಯಂಗಳಂ ನುಂಗಿದನೆಂಬ ಉಪಮಾನಮುಂ ಕಡುಗೆಯ್ಮೆ ಮೊಳ್ಗ

ಯ್ಕೆಗಳೆಂಬ ಸಾಧಾರಣಧರ್ಮಮುಮಂ ಪೇೞದಿರ್ಪುದಱಿಂ ಧರ್ಮೋಪಮಾನಲುಪ್ತೆಯಾದುದು.

(8) ಧರ್ಮೋಪಮಾನವಾಚಕಲುಪ್ತೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಪೊಸಯೂರಂ ಮುತ್ತಿದುದಂ |
ಮುಸಗಿ ಮಹೀಶೂರ ಸುಭಟರೆಯ್ದಿದುದಂ ತಾಂ ||
ಮಿಸುಗುವಿನಂ ಮಾಗರಿದುದ |
ನೆಸವಂತಂ ಕೋಕಿಲಾಮ್ರಮೆಂದಂ ಮಂದಂ ||೯

ಇದಱೊಳ್ ಎಸವಂತರಾಮ್ರ ತನ್ನ ಮಾಗು ಪೋದುದುಂ ಕೋಗಿಲೆ ಬರ್ಪುದುಂ ಮಾಂಬಳಂ ಬಿೞ್ದಂತಾಕಸ್ಮಿಕಮಾದುದೆಂಬಲ್ಲಿ ಮಾಗರಿದುದೆಂಬ ಉಪಮೇಯಮಾತ್ರಮಂ ಪೇೞ್ದು ಇದರ್ಕುಪಮಾನಮಾದ ಆಮ್ರಪತನಮುಂ ಆಕಸ್ಮಿಕಮೆಂಬ ಸಮಾನಧರ್ಮಮುಮಂ ಅಂತೆಯೆಂಬ ವಾಚಕಪದಮುಮಂ ಪೇೞದಿರ್ಪುದಱಿಂ ಧರ್ಮೋಪಮಾನವಾಚಕಲುಪ್ತೆಯಾದುದು.

ಇಂತಿವೆಣ್ಟುಂ ಲುಪ್ತೋಪಮೆಗಳ್.

---

೨. ಅನನ್ವಯಾಲಂಕಾರಮೆಂತೆನೆ :—

“ಏಕಸ್ಯೈವೋಪಮಾನೋಪ
ಮೇಯತ್ವೇಽನನ್ವಯೋಮತಃ ||”

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣಿಸುವೊಂದು ವಸ್ತುಗೆ ಉಪಮಾನತ್ವಮುಂ ಉಪಮೇಯತ್ವಮುಮಂ ಪೇೞ್ವುದು ಅನನ್ವಯಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ನೆಗೞ್*ದೊಂದೊಂದುಂ ಗುಣದೊಳ್ |
ಮಿಗೆ ಮುನ್ನೀರೊನ್ನೆವೆಟ್ಟುಸಸಿನೇಸರ್ಗಳ್|

ಬಗೆ ಬಗೆಯೊಳ್ಗುಣದೊದವಿಂ ।
ನೆಗೞ್ಗುಂ* ಚಿಕದೇವನಂತೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ॥೧೧

---

೩) ಉಪಮೇಯೋಪಮೆಯೆಂತೆನೆ:—

“ಪರ್ಯಾಯೇಣ ದ್ವಯೋಸ್ತಚ್ಚೇ
ದುಪಮೇಯೋಪಮಾ ಮತಾ ॥”

[ವೃತ್ತಿ] ಎರಡುಂ ವಸ್ತುಗಳನೊಂದಕೊಂದನುಪಮಾನಂಗೆಯ್ದು ಪೇೞ್ವುದು ಉಪಮೇಯೋಪಮೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಸವನಿಸೆ ನರಪತಿಪದಮೀ ।
ಯುವನಿಯು ಪೊಱ್ಱುಱುಪಿ ಸಲಪ್ರುವಂ ಚಿಕದೇವಂ ॥
ವಿವರಿಸೆ ಕೃಷ್ಣನುಮಿದಱಿಂ ।
ದಿವನವನಂ ಪೋಲ್ಗುಮವನುಮಿವನಂ ಪೋಲ್ಗುಂ ॥೧೧

---

೪) ಪ್ರತೀಪಾಲಂಕಾರಮಯ್ದುಂ ತೆಱಂ.

(1) “ಪ್ರತೀಪಮುಪಮಾನಸ್ಯೋ
ಪಮೇಯತ್ವಪ್ರಕಲ್ಪನಂ ॥”

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಾದುಪಮಾನವಸ್ತುವಂ ಉಪಮೇಯಂಗೆಯ್ದು ಪೇೞ್ವುದು ಪ್ರತೀಪಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಇಂತಿರ್ದಂ ನಳಕೂಬರ ।
ನಿಂತಿರ್ದಂ ನಳನುಮಲ್ಲದೊಡೆ ನೆಗೞ್ವರೆ* ಎಂ ॥
ಡಿಂತು ಚಿಕದೇವಭೂವರ ।

ನಂ ತಾಂ ತಾಂ ನೋಡುವರೊಳ್ಪುಗಾರ್ತಿಯರೊರೆಗುಂ ||೧೨

ಮತ್ತಂ, (2) " ಅನ್ಯೋಪಮೇಯಲಾಭೇನ
ವರ್ಣ್ಯಸ್ಯಾನಾದರಶ್ಚ ತತ್ || "

[ವೃತ್ತಿ] ಉಪಮಾನವಸ್ತುವಿರ್ಪುದೆಂದುಪಮೇಯವಸ್ತುವಂ ಕಡೆಗಣ್ಚಿ ಪೇೞ್ವುದುಂ ಪ್ರತೀಪಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಪಳನುಡಿಪಾರ್ವರ್ಗಳುಪ್ಪವ|
ಖಳರಂ ಬೇರ್ಗಳೆವೆನೆನಗೆ ದೊರೆಯಿಲ್ಲೆಂದು ||
ರ್ಕಳಿಪರೆ? ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ |
ತಿಳಿವಿನಮಿಂತಲ್ತೆ ಪಳಿಯ ಗರುಡಧ್ವಜನುಂ ||೧೩

ಮತ್ತಂ, (3) " ವರ್ಣ್ಯೋಪಮೇಯಲಾಭೇನ
ತಥಾನ್ಯಸ್ಯಾಪ್ಯನಾದರಃ || "

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣಿಸುವವಸ್ತುವಿನತಿಶಯದಿಂದುಪಮಾನವಸ್ತುವಿನೊಳ್ ಅನಾದರಣೆಗೆಯ್ವುದುಂ ಪ್ರತೀಪಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ನೇಸರ್ವೆಱಗಳರಾ ನೀ |
ಮೀಸು ದಿನಂ ಬವಣಿಗೊಂಡಿರಿಂ ಪದುಳವಿರಿಂ ||
ಭಾಸುರಮೆನಿಪ್ಪುವು ಜಗಮುಂ |
ಲೇಸೆನೆ ಚಿಕದೇವರಾಯನೋಜೆಜಸುಗಳ್ ||೧೪

ಮತ್ತಂ, (4) " ವರ್ಣ್ಯೇನಾನ್ಯಸ್ಯೋಪಮಾಯಾ
ಅನಿಷ್ಪತ್ತಿವಚಶ್ಚ ತತ್ " ||

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣಿಸುವ ವಸ್ತುಗೆ ಉಪಮಾನಮೆನಿಸಿರ್ಪ ವಸ್ತು ಯೋಗ್ಯಮಲ್ತೆಂದು ಪೇೞ್ವುದುಂ ಪ್ರತೀಪಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಒರ್ವನೆ ಪದಿನಾಲ್ಕುಂ ಸಾ |
ಸಿರ್ವರನಾಗೆಲ್ದ ರಾಘವಂ ಚಿಕದೇವಂ ||
ಗೊರ್ವನೆ ಪಲಪಲವ್ರುಂ ಸಾ |
ಸಿರ್ವರುಮಂ ಗೆಲ್ದವಂಗೆ ಸರಿದೊರೆಯೆಂತೋ! ||೧೫

ಇದಱೊಳ್ 'ಎಂತೊ' ಎಂಬುದಱಂ ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲೆಂದು ತೋರ್ಕುಂ.

ಮತ್ತಂ, (5) "ಪ್ರತೀಪಮುಪಮಾನಸ್ಯ |
ಕೈಮರ್ಥ್ಯಮಪಿ ಮನ್ಯತೇ ||"

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣಿಸುವ ವಸ್ತುವಿಂದಮೆ ಬೇಳ್ಪ ಕಜ್ಜಮಪ್ಪುದಱಿಂದೆ ಉಪಮಾನವಸ್ತುವೇತರ್ಕೆಂದು ಪೇೞ್ವುದುಂ ಪ್ರತೀಪಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಏನೆಮಗಾಬಾಂಬಸುವಿಂ |
ದೇನೆಮಗಾಬಾಂಮರಂಗಳಿಂ ಬರ್ಪುದು ಪೇ ||
ೞ್ನೆಲದೊಳೆಮಗೆ ಬೇೞ್ಪುದ |
ನೇನೇನುಮನೀವನೊಲ್ದು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ||೧೬

ಇಂತಿವಯ್ದುಂ ಪ್ರತೀಪಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

೪.) ರೂಪಕಾಲಂಕಾರಮಾಱು ತೆಱಂ. ಎಂತೆನೆ :—

"ವಿಷಯ್ಯಭೇದತಾದ್ರೂಪ್ಯ |
ರಂಜನಂ ವಿಷಯಸ್ಯ ಯತ್ ||
ರೂಪಕಂ ತತ್ತ್ರಿಧಾಧಿಕ್ಯ |
ನ್ಯೂನತ್ವಾನುಭಯೋಕ್ತಿಭಿಃ ||"

[ವೃತ್ತಿ] (1) ವರ್ಣಿಸುವ ವಸ್ತುವನುಪಮಾನವಸ್ತುವೆಂದೇ ಪೇೞ್ವುದು ಅಭೇದರೂಪಕಂ (2) ಉಪಮಾನೋಪಮೇಯಂಗಳನೊಂದುಗೊಳಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದು, ತಾದ್ರೂಪ್ಯರೂಪಕಂ. ಅಭೇದರೂಪಕಮುಂ ವರ್ಣಿಸುವ ವಸ್ತುವಿಂಗೆ ಉಪಮಾನವಸ್ತುವಿನ ಗುಣಂಗಳಂ ಸರಿಯಾಗಿ ಪೇೞೆ, i. ಅನುಭಯಾಭೇದರೂಪಕಮೆಂದುಂ; ಒಂದು ಗುಣಂ ಕಡಮೆಯಾಗಿ ಪೇೞೆ, ii. ನ್ಯೂನಾಭೇದರೂಪಕಮೆಂದುಂ; ಒಂದು ಗುಣಂ ಪೆರ್ಚೆ, iii. ಅಧಿಕಾಭೇದರೂಪಕಮೆಂದುಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ. ಇಂತು ತಾದ್ರೂಪ್ಯರೂಪಕಮುಂ i. ಅನುಭಯತಾದ್ರೂಪ್ಯ ರೂಪಕಮೆಂದುಂ, ii. ನ್ಯೂನತಾದ್ರೂಪ್ಯರೂಕಪಮೆಂದುಂ, iii. ಅಧಿಕತಾದ್ರೂಪ್ಯರೂಪಕಮೆಂದುಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ.

ಅಂತು ರೂಪಕಮಾಱುಂ ತೆಱನಾಗಿರ್ಕುಂ.

(1) i. ಅನುಭಯಾಭೇದರೂಪಕಮೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಸಂಗೀತಾಂಬುಧಿಪಾರಗರ್ ಪಲರುಮೀತಾನಂಗಳಂ ಬಲ್ಲರೇ? |
ಮುಂ ಗಂಧರ್ವರುಮಂತೆ ಮೇಣಱಿತೊಡಾಗಾಂಧರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳೊಳ್॥
ಸಾಂಗಂ ಪೇೞದೆ ಮಾಣ್ಬರೇ? ನುಡಿವುದೇನಾವೇಣುಗೋಪಾಲಕಂ |
ಸಂಗೀತಾಮೃತಮೀವೆನೆಂದು ಚಿಕದೇವಾಭಿಖ್ಯೆಯಂ ತಾಳ್ದಿದಂ ॥೧೭

ii. ನ್ಯೂನಾಭೇದರೂಪಕಮೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಕಡೆಗಣ್ಣೊಳ್ಸುರಿ ನಿಲ್ಕೆ ತೋರ್ಕೆ ಗೆರೆಯುಂ ತೆಂಗಯ್ಯೊಳಾಚಕ್ರ
ಮುಂ | ಕಡುಸೊಂಪಿಂ ಚಿಕದೇವ ಕಂಬು ಕೊರಲೊಳ್ ಬಿಲ್ಪುರ್ಬಿ
ನೊಳ್ತೋರ್ಕೆಯುಂ ॥ ಪಡೆಗಾಕಾರಮುಮುಳ್ಕೆ ಮಾನುಷಮುಮಿ
ನ್ನೆಂತೆಂತು ನೀಂ ಮಾಂಜೆಯುಂ | ನುಡಿಗುಂ ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮತ್ವದೆ
ಪೊಡರ್ಪ್ಪುವಿಷ್ಣುವೆಂದೇ ಜಗಂ ॥೧೮

iii. ಅಧಿಕಾಭೇದರೂಪಕಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಅಮ*ರ್ದುರ್ಗಗೊರಲೀಸರಂ ಮೆ ।
ಯ್ಯುಮ*ರ್ದ ಮರಲ್ವಿಲ್ಲನಿಱಿತವಿಲಿ ತಣ್ಗದಿರಂ ॥
ಸಮಸಂದು ಬಾಳ್ವ ಜಗಮುಂ ।
ಸಮೆವಲರಿಚನೇಳ್ಗೆ ದಾಳ್ಗೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ॥೧೯

(2) i. ಅನುಭಯತಾದ್ರೂಪ್ಯರೂಪಕಮೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ವಲಿತಾರಾತಿಸಿರಾಂಕುರಪ್ರತಿಸರಾಲಂಕಾರೆ ಸಂಭಿನ್ನಕೃ ।
ತ್ತ್ರಿಲಸಚ್ಚಿತ್ರಪಟೀಪರೀತೆ ರಿಪುಹೃತ್ಪಂಕೇರುಹೋತ್ತಂಸಮಂ ॥
ಜಳೆ ಸೋಂಪಿಂ ಚಿಕದೇವಖಡ್ಗವಧು ಗಾಢೋತ್ಸಾಹದಿಂ ದುರ್ಮದಾ ।
ನ್ವಲತಾಮಾಲೆಯನಿಟ್ಟಳುಂದು ಜಯಕಾಂತಂಗಾಹವೋದ್ವಾಹದೊಳ್ ॥

ii. ನ್ಯೂನತಾದ್ರೂಪ್ಯರೂಪಕಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಇದಿರಾಂತ ಸಂಬುಬಸವರ ।
ಮದಪೞಿಸಿದನಂದು ಬಾಣಪುರದೊಳುಪೇಂದ್ರಂ ॥
† ... ... ।
ಮೊದಪಿಂದಾವಗೆಯೊಳಂದು ಮನುಜೋಪೇಂದ್ರಂ ॥೨೦

iii. ಅಧಿಕತಾದ್ರೂಪ್ಯರೂಪಕಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನಾರಾಯಣನಳವಾಗಳ್ ।
ಧಾರಿಣಿಯುಂ ತಳದಿನೊದೆಯೆ ಪೊಣ್ಮಿದ ದುಗುಡಂ ॥
ತೀರಲ್ಕಿಂದೀಯಾದವ ।
ನಾರಾಯಣನೊಲ್ದು ತಾಳ್ದಿದಂ ನಿಡುದೋಳಂ ॥ ೨೧

ಇಂತಿವಾಱುಂ ರೂಪಕಂಗಳ್.

---

† ಇಲ್ಲ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಪಾತ.

೫. ಪರಿಣಾಮಾಲಂಕಾರಮೆಂತೆನೆ :—

“ ಪರಿಣಾಮಃ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಶ್ಚೇತ್ |
ವಿಷಯೀ ವಿಷಯಾತ್ಮನಾ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣ್ಣಿಸುವ ವಸ್ತುವನುಪಮಾನವಸ್ತುವೆಂದೇ ದಿಟಂಗೊಳಿಸಿ ಅದಱಿಂದಪ್ಪ ಕಾರ್ಯಮುಮಂ ಪೇೞ್ವುದು ಪರಿಣಾಮಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಮುನ್ನೀಂ ಕಟ್ಟದೆ ಮಾಣ್ದರೇ ಕಡೆವ ದಾಮಿಂದೆನ್ನನುತಪ್ಪುದೆಂ|
ದೆನ್ನಂ ನುಣ್ಣನೆ ಬೆಣ್ಣೆಗೆತ್ತು ಮನಮಂ ತಾನೀಟ್ದು ಕೊಳ್ವನ್ನೆಗಂ॥
ತನ್ನನ್ನಂ ಚಿಕದೇವರಾಯನಱುತಳ್ಕರ್ದಾರ್ವಿನಿಂ ಕಟ್ಟೆ ತಾ|
ನಿನ್ನುಂ ಕಟ್ಟನೊಳರ್ಪನಪ್ರತಿಮ ಗೋಪಾಲಂ ಜಗತ್ಪಾಲಕಂ॥೬೩

ಇದಱೊಳ್ ಜಗದೀಶ್ವರನಂ ಕಟ್ಟುಗೊಳಿಸುವ ಕಜ್ಜಂ ಬಱಿದಾಮಿಂ ಕೂಡದೆ ಭಕ್ತಿರೂಪಮಪ್ಪ ಪರಿಣತಮಾಗಿ ಕಟ್ಟಲಾಕ್ದುದು.

(೬.) ಉಲ್ಲೇಖಾಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ. ಎಂತೆನೆ :—

(1) “ ಬಹುಭಿರ್ಬ್ಬಹುಧೋಲ್ಲೇಖಾತ್ |
ಏಕಸ್ಯೋಲ್ಲೇಖ ಇಷ್ಯತೇ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತು ಓರೊರ್ವರ್ಗ್ಗೆ ಬೇಱೆವೇಱೆ ತಿಳಿಯೆ ಅದು ಉಲ್ಲೇಖಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಕಾಮಂ ಕಾನ್ತಾಬೃಂದಕೆ |
ರಾಮಂ ಪ್ರಜೆಗಹಿತಭೂಪರೆರ್ಬ್ಬೆಗೆ ನೃಸಿಂಹಂ ॥
ಭೂಮಂಡಲಮನಿತರ್ಕ್ಕಂ |
ಕ್ಷೇಮಂಕರನೆನಿಸಿ ನೆಗೞ್ದ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ॥೬೪

(2) " ಏಕೇನ ಬಹುಧೋಲ್ಲೇಖೋ
ವ್ಯಸೌ ವಿಷಯಭೇದತಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಂ ಒರ್ವನೆ ವಿಷಯಭೇದದಿಂ ಬೇಱೆವೇಱೆ ನಿರವಿಸೆಯುದುವುಂ ಉಲ್ಲೇಖಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಒಡಲೊಳ್ಪುತ್ತವಸಾವ ವಸ್ತುವನಹೀಂದ್ರಂ ಕಂದದೊಳ್ತಾ
ಣ್ಮ್ಯನುಂ।ನಡುವಟ್ಟೊಳ್ಸಗಲಾಣ್ಮನೆಟ್ಟ ತೆವರೊಳ್ಮುನ್ನೀಸುರರ್
ಮಾಳಿಯೊಳ್ ॥ ಪೊಡೆಯೊಳ್ದೇವಕಿ ಗೋಪಿ ಸೋಗಿಲೆಡೆಯೊಳ್
ನಂದಂ ನಿಜೋತ್ಸಂಗದೊಳ್ । ತೊಡರ್ದ*ಕಾರ್ವರವಸ್ತು ಕೂರ್ತು
ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಕ್ಷ್ಮಾಪಾಲನಂ ॥೨೫

" ಸ್ಯಾತ್ಸ್ಮೃತಿಭ್ರಾಂತಿಸಂದೇಹೈಃ
ತದಂಕಾಲಂಕೃತಿತ್ರಯಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಂ ಬಣ್ಣಿಸುವಾಗಳ್ ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವಂ ನೆನೆವುದು, ೮. ಸ್ಮೃತಿಮದಲಂಕಾರಂ ಎಂದುಂ ; ಒಂದು ವಸ್ತುವಂ ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುವುದು, ೯. ಭ್ರಾಂತಿಮದಲಂಕಾರಂ ಎಂದುಂ ; ವರ್ಣಿಸುವ ವಸ್ತುವಿನೊಳ್ ಇದೋ, ಅದೋ, ಎಂದು ಸಂದೆಯಂಬಡುವುದು, ೧೦. ಸಂದೇಹಾಲಂಕಾರಂ ಎಂದುಂ, ಮೂಱುಂ ಅಲಂಕಾರಂಗಳ್. ಇವಱೊಳ್,

(೮.) ಸ್ಮೃತಿಮದಲಂಕಾರಮೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಮಲೆತಿದಿರಾಂತು ನಿಲ್ವ ಚಿಕದೇವನ ಚೆಲ್ವಿಕೆಗೊಂಡ ತಾಣಕಂ ।
ಕಲೆದಳೆದೊಳ್ಮೊಗಂ ‡ ಕದಡದೆಬ್ಬಿಱೊಳೊಚ್ಚತಮಿರ್ಪ ದಿಟ್ಟ ಪೊಂ॥

---

‡ ಕದುಬದೆಬ್ಬ. ಗ॥

ಬಲಗೆಯ ಸಾರ್ಬಿದಂತೆವ್ರೊಲಿದಿರ್ಚಿದ ಪೇರೆರ್ದೆಯುಂ ನಿರೂಪಕರ್ ।
ಬಲಿಯಿಸಿ ಚಿತ್ತದೊಳ್ಬಗೆವರಾಮಧುರಾಪುರಮಲ್ಲಲೀಲೆಯುಂ ॥೨೬

(೯.) ಭ್ರಾಂತಿಮದಲಂಕಾರಮೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಅಳಗಳ್ತಾವರೆಗೆತ್ತು ಮುತ್ತೆ ಮೊಗಮಂ *ಬೆರ್ಚುತ್ತಮಂ ತಮ್ಮ ಕೈ।
ದಳದಿಂ ಸೋವೆ ಪಿಕಂ ಕುಟುಂಕೆ ತಳಿರ್ಗೆತಾತ್ತ ಕೈಗಳಂ ಮತ್ತಮಾ॥
ಕುಳೆಯುರ್ಕ್ಕಿಗಿಡೆ ಕಾಗೆಗಳ್ಕಿಕಿಲಿದೆಂದೆಟ್ಟಿಟ್ಟೆ ಕಾಟ್ಟಿಟ್ಟೆಯೊಳ್ ।
ತಳರ್ವರ್ ಗಂಡರ ಗಂಡ ಪಾಂಡ್ಯಸತಿಯರ್ ನೀಂ ದಾಳಿಮಾಳ್ಪನ್ನೆಗಂ॥

(೧೦.) ಸಂದೇಹಾಲಂಕಾರಮೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಮಯನೋ ಶಂಬರನೋ ದಶಾಸ್ಯಸುತನೋ ಮಾರೀಚನೋ ಎಂಬಿನಂ । ಭಯದಿಂದಾಗರೆಧಿಳ್ಳ ಭಾಗನಗರಪ್ರಾನ್ತಂಗಳೊಳ್ನಾಡುಗರ್ ॥ ಜಯಜೀಯೆಂದಿದಿರಿಟ್ಟ ಕಪ್ಪದೊದವಿಂ ಪೆಂಪೇಱ ಬಂದಾಶಿವಾ । ಜೆಯ ಸೊರ್ಕಂ ಮುಱದಿಕ್ಕಿಯಪ್ರತಿಮವೀರಾಭಿಖ್ಯೆಯಂ ತಾಳ್ದಿದಂ ॥೨೮

(೧೧.) ಅಪಹ್ನವಾಲಂಕಾರಮಾಱುಂ ತೆಱಂ. ಎಂತೆನೆ :—

(1) " ಶುದ್ಧಾಪಹ್ನುತಿರನ್ಯಸ್ಯಾ
ರೋಪಾರ್ಥೋಧರ್ಮನಿಹ್ನವಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣಿಸುವ ವಸ್ತುವಿನೊಳ್ ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಧರ್ಮಮನಾರೋಪಿಸಿ ಪೇಳ್ವುದರ್ಕಾಗಿ ಮುನ್ನಿರ್ಪ ಧರ್ಮಮನಲಪಲಪಿಸುವುದು ಶುದ್ಧಾಪಹ್ನವಾಲಂಕಾರಮೆನಿಪುದು,

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನರಪತಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರನ ।
ಕರದೊಳ್ ಕೊರ್ವಾಳಪಲ್ತು ಪಗೆದಳದುಸಿಱು ॥

---

*ಬೆರ್ಚುತ್ತದಂ. ಗ॥

ಪರಿದೀಂಟಲುಕ್ಕುರವಣಿಸುವ ।
ಸಿರಿದೋೞೆರಲುಣಿಯ ನೀೞ್ದ ನಾಲಗೆಯುಕ್ಕುಂ ॥೨೯

ಮತ್ತಂ, (2) " ಸ ಏವ ಯುಕ್ತಿಪೂರ್ವಶ್ಚೇತ್
ಕಾರಣಾಪಹ್ನುತಿರ್ಮತಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪಮನಪಲಾಪಿಸಿಯುದರ್ಕೆ ಒಂದು ಯುಕ್ತಿಯಿಂ ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವೆಂದು ಪೇೞೆಯುದು ಕಾರಣಾಪಹ್ನುತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ಮುನ್ನಾದೇವೇಂದ್ರನಿಂ ನೊಂದುಡುಗಿದ ಪಲವುಂ ಬೆಟ್ಟುಗಳ್ದುರ್ಗ
ಮೆಂಬೀ । ಗನ್ನಂಗೊಂಡೊಳ್ಪಿನಿಂದಪ್ರತಿಮನೊಳೆ ಸುರಂಗಾಗ್ನಿ
ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದೊಳ್ಗಾ ॥ ಧನ್ನೀಹಂಜೆತ್ತು ಬಲ್ಪಿಂದಡರ್ದು* ಬರ್ದಲದೊ*
ಳ್ಬಾಬ್ಬಿರಂ ತಾಗಿ ಕೈವಾ । ಬ್ಬನ್ನಂ ನುಗ್ಗಾಗಿ ಬೀಱ್ವಾಸುರರಱ
ಯುದರಾದುರ್ಗದಾಳೊಳ್ಗುಗೆತ್ತರ್ ॥೩೦

ಮತ್ತಂ, (೩) " ಅನ್ಯತ್ರ ತಸ್ಯಾರೋಪಾರ್ಥಃ
ಪರ್ಯಸ್ತಾಪಹ್ನುತಿಶ್ಚ ಸಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನೊಳ್ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಧರ್ಮಮನಾರೋಪಿಸುವದರ್ಕಾಗಿ ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವಿನೊಳಾಧರ್ಮಮನಪಲಪಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದು ಪರ್ಯಸ್ತಾಪಹ್ನುತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನರಪತಿ ಕೇಳರಿನೃಪತಿಗೆ ।
ಗಿರಿದುರ್ಗಂ ದುರ್ಗಮಲ್ತು ಪೃತ್ಥ್ವೀ ದುರ್ಗಂ ॥
ಗಿರಿಯೆೞಱದರೞದರ್ ನಿ ।

ಬ್ಬರದೊಳ್ಪುತ್ತೇಱು ನಿಂದರೇೞ್ಗೆವಂದರ್ ॥೩೦

ಮತ್ತಂ, (4) "ಭ್ರಾಂತಾಪಹ್ನುತಿರನ್ಯಸ್ಯ
ಶಂಕಾಯಾಂ ಭ್ರಾಂತಿವಾರಣೇ॥

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಗುಣಂಗಳಂ ಕೇಳ್ದು ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿವರೆಯದಂ ಪರಿಹರಿಸಿ ದಿಟವುಂ ಪೇೞ್ವುದು ಭ್ರಾಂತಾಪಹ್ನುತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ಪೊಡವಿಯ ಪೊತ್ತ ಬಲ್ಸ್ವೆಱೆಯನೀೞ್ದಳವಲ್ಲಬಲಂ ಖಳಕರ್ಗಳಂ।
ಕಡಿಕಡಿದೊಟ್ಟಿ ಮೆಟ್ಟಿ ಮಿಗೆ ಜೆಂಹಗನು ವಿಜಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಾಂ॥
ಗುಡಿಯಿಡೆ ಪಾಲಿಪಂ ಧರೆಯನೇಂ ಹರಿಯೇ ಹರಿಯಲ್ತಮಗೆ ತಿಳಿ।
ಪಡಿಯೆನಿಸಿರ್ಪನಪ್ರತಿಮವೀರನಿವಂ ಚಿಕದೇವಭೂವರಂ ॥೩೧

ಮತ್ತಂ, (5) "ಛೇಕಾಪಹ್ನುತಿರನ್ಯಸ್ಯ
ಶಂಕಾತಸ್ತಥ್ಯನಿಹ್ನವೇ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವನಿರ್ದುದನಿರ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಲೆಳಸಿದರ್ಗೆ ಅದಂ ಮಱಸಿ ಪೇೞ್ವುದು ಛೇಕಾಪಹ್ನುತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪಲ್ಲಿಂ ಪೆರ್ಬಾಲಿಯ ಪ್ರಿಯ।
ಲಲ್ಲಿಯೆ ಮುಱಿದುದಿದಿರ್ದೆಂದು ಕೇಳ್ವನೆಗಂ ತಾಂ॥
ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಚೆನ್ನಬಸವಂ।
ಸೊಲ್ಲಿಸಿಯಳನೆತ್ತಿತನ್ನದೆಂದಳವಱದಂ ॥೩೨

ಮತ್ತಂ, (6) "ಕೈತವಾಪಹ್ನುತಿರ್ವ್ಯಕ್ತೌ
ವ್ಯಾಜಾದ್ಯೈರ್ನಿಹ್ನುತೇಃಪದೈಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವಮನಲಪಿಸುವುದನೆ ವ್ಯಾಜಂ ನೆವಂ ಎಂಬಿವುಮುಂತಾದ ಪದಂಗಳಿಂ ಪೇೞ್ಯುದು ಕೈತವಾಪಹ್ನುತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಆರಕ್ಕಸಬಿಂದಂ ಮಗು ।
ೞ್ದರೆಯರೆಂದೊಂದು ನೆವದೊಳೆೞ್ತಂದುದದಂ ॥
ಶೌರಿಯುಮೀನರಪತಿಯುಮ ।
ತಾರದ ನೆವದಿಂದವೊಂದನುೞಿಯದೆ ಕೊಂದಂ ॥೩೪

ಇಂತಿವಾಱುಮಪಹ್ನವಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

(೧೨.) ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರಮಾಱುಂ ತೆಱಂ. ಎಂತೆನೆ :—

"ಸಂಭಾವನಾಸ್ಯುರುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾ
ವಸ್ತುಹೇತು ಫಲಾತ್ಮನಾ॥
ಉಕ್ತಾನುಕ್ತಾಸ್ಪದಾದ್ಯಾತು
ಸಿದ್ಧಾಸಿದ್ಧಾಸ್ಪದೇ ಪರೇ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣಿಸುವ ಉಪಮೇಯಕ್ಕೆ ಉಪಮಾನದ ಸಾದೃಶ್ಯಮಿರ್ಪುದಱಿಂದುಪಮಾನಮೆಂದೆಣಿಸುವುದು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆನಿಪ್ಪುದು. ಇದುಂ, ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪದಿಂದೊಂದು ವಸ್ತುವಂ ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವೆಂದೆಣಿಸೆ, (1) ವಸ್ತೂತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂದುಂ ; ಕಾರಣಮಲ್ಲದುದಂ ಕಾರಣಮೆಂದೆಣಿಸೆ, (2) ಕಾರಣೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂದುಂ ; ಫಲಮಲ್ಲದುದಂ ಫಲಮೆಂದೆಣಿಸೆ, (3) ಫಲೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂದುಂ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ. ಇವಱೊಳ್ ವಸ್ತೂತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯುಂ, ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪಮಂ ಪೇೞೆ (1) i. ಉಕ್ತವಸ್ತೂತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂದುಂ ; ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪಮಂ ಪೇೞದಿರ್ದೊಡೆ,

(1) ii. ಅನುಕ್ತವಸ್ತೂತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂದುಂ, ಎರಡುಂ ತೆಱಂ. ಕಾರಣೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯುಂ, ಉಂಟಾದ ಧರ್ಮಮುಂ ಕಾರಣಮಾಗೆಣಿಸೆ, (2) i. ಸಿದ್ಧಕಾರಣೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂದುಂ ; ಕಲ್ಪಿತಮಾದ ಧರ್ಮಮುಂ ಕಾರಣಮಾಗಿ ಎಣಿಸೆ, (2) ii. ಅಸಿದ್ಧಕಾರಣೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂದುಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ. ಈವಗೆಯೊಳ್ ಫಲೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯುಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ. ಅಂತುಮುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಾಱುಂ ತೆಱಂ.

(1) i ಉಕ್ತವಸ್ತೂತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಪದಪಿಂ ಮೆಯ್ವೆತ್ತ ಚಂದ್ರಾನ್ವಯದ ಮಹಿಮೆಯೋ ಗಂಡುರೂ
ಪಾಂತಭೂಲೋ|ಕದ ಪೆಂಪೋ ಬೇಱೆ ಪೇಸಂದಳೆದ ಯದುಕುಲೋ
ತ್ಸಾಹಮೋ ತೊಟ್ಟ ಕರ್ಣಾ॥ಟದ ಸೊಂಪೋ ಬಿಣ್ಪುವೆತ್ತೊಪ್ಪುವ
ಸಕಲಜನಾನಂದಮೋ ಎಂಬಿನಂ ಸಂ | ಮುದದಿಂ ಶ್ರೀಚಿಕ್ಕದೇವಂ
ತಳೆದೆಸೆದನಿಳಾಚಕ್ರಮಂ ವಿಕ್ರಮಾಂಕಂ ॥ ೩೫

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯನೆಂದು ವಿಷಯಮುಂ ಪೇೞ್ದಿರ್ಪುದಱಿಂದೆ ಉಕ್ತವಸ್ತೂತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

(1) ii ಅನುಕ್ತವಸ್ತೂತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ದಳಿತಾರೀಭಶಿರಃಕಪಾಲತತಿಭೃಂಗಾರಂಗಳಂ ವಿದ್ವಿಷ |
ದ್ಗಳಶೃಂಗಂಗಳನಂಶಖಂಡಿತಸಿರಾವಂಶಂಗಳಂ ದೇಸಿಯಿಂ ॥
ತಳೆದೊಳ್ಪಿಂ ಚಿಕದೇವಖಡ್ಗವಧು ರಕ್ತಾಸಾರಕಾಶ್ಮೀರದೋ |
ಕುಳಿಯಂ ಸೂಸಿದಳಾಹವೋತ್ಸವದೊಳಾಶಾಕಾಮಿನೀಬೃಂದದೊಳ್॥

ಇದಱೊಳ್ತಲೆಯೋಡುಮುಂತಾದುದಱಿಂ ನೆತ್ತರ್ ಚೆಲ್ಲಿದುದೆಂಬ ವರ್ಣ್ಯಮಾದ ವಿಷಯಮುಂ ಪೇೞದಿರ್ಪುದಱಿಂದೆ ಅನುಕ್ತವಸ್ತೂತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

(2)i ಸಿದ್ಧಕಾರಣೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಅಡಸಿದ ಜಡತನದೆಡೆಱಂ।
ಬಿಡಿಸೆ ಸುಱಂಗಾಗ್ನಿವೈದ್ಯದಿಂದಪ್ರತಿಮಂ ॥
ಪಿಡಿದು ಪಕಾರಸ್ಮೃತಿಯುಂ ।
ಪಡೆದುದು ಚಿಕದೇವರಾಜದುರ್ಗಾಭಿಧೆಯಂ ॥೩೭

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಜದುರ್ಗಮೆಂದು ಪೆಸರ್ವಂದುದರ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿಸುವ ಸುರಂಗಾಗ್ನಿವೈದ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂ ಸಿದ್ಧಕಾರಣೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆನಿಪುದು.

(2) ii ಅಸಿದ್ಧಕಾರಣೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಪಿಂ ಪಳರಾಯರೊಲ್ದುಡಿಸಿದಾಜಸವಟ್ಟೆಗಳುಟ್ಟು ಮಾಸಿ ಪೋ।
ಯ್ತಂ ಪಡೆವಂ ಬೆಳರ್ತು ಬೆಲೆವೆತ್ತಸೆವ್ರೊಳ್ಜಸವಟ್ಟೆಯಂ ಕರಂ॥
ಸೊಂಪಿಡಿದಿರ್ಪವಿನ್ನದಱೆನೆಂಬವೊಲೀದೆಸೆವೆಣ್ಗಳೆಣ್ಬರುಂ।
ಪೆಂಪಿನೊಳರ್ಪರಪ್ರತಿಮವೀರನ ರಾಜಪದಾಭಿಷೇಕದೊಳ್ ॥೩೮

ಇದಱೊಳ್ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗೆ ಕಾರಣಮೆಂದುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿಸುವ ನೂತನವಸ್ತ್ರವಿಷಯಮಾದ ಅಭಿಲಾಷೆ, ಅಚೇತನಂಗಳಾದ ದಿಕ್ಕುಗಳ್ಗಿಲ್ಲದುದಱಿಂದೆ ಅಸಿದ್ಧವಿಷಯಕಾರಣೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆನಿಪುದು.

(3) i ಸಿದ್ಧಫಲೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪರಮೇಷ್ಠಿ ತಮ್ಮ ಪಣೆಯೊಳ್।
ಬರೆದಳಿವರೆಪಂಗಳರವನನುಗೆಯ್ಯಲ್ಕೆಂ ॥
ದರಿನೃಪತಿಗಳಪ್ರತಿಮನ ।
ಸಿರಿಯಡಿಯುಂಗುಟದೊಳೊರಸಿ ಪಿಂ ಸೊಗವಾಳ್ದರ್ ॥೩೯

ಇದಱೊಳುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿಸುವ ಪಣೆಯಬರೆಪಮನನುಗೆಯ್ವುದೆಂಬ ಫಲಂ ಸಿದ್ಧಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಸಿದ್ಧಫಲೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆನಿಪುದು.

(3) ii ಅಸಿದ್ಧಫಲೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂತೆನೆ:—

ಕಂ|| ಕಲಿದೋಷಂ ತಟ್ಟದವೊಲ್ |
ಕುಲಜರನುದ್ಧರಿಸೆ ವೀರಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ||
ಕುಲಪತಿಯುಮಂತು ತಾಂ ನಡೆ |
ವೊಲವಿಂದಂ ಬಂದನಿಂದು ಬೆಳ್ಗೊಡೆನೆವನೊಳ್ ||೪೦

ಇದಱೊಳ್ ಚಂದ್ರಂಗೆ ಕಲಿದೋಷಂ ಸಂಭಾವಿತಮಲ್ಲದುದಱಿಂದೆ ಅದಂ ಪರಿಹರಿಸಲ್ಕೆಂಬ ಫಲಮಸಿದ್ಧಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಅಸಿದ್ಧ ಫಲೋತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಾದುದು.

ಇಂತಿವಾಱುಮುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

(೧೩.) ಅತಿಶಯೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಣ್ಟುಂ ತೆಱಂ. ಎಂತೆನೆ :—

(1) "ರೂಪಕಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಸ್ಸ್ಯಾತ್
ನಿಗೀರ್ಯಾಧ್ಯವಸಾನತಃ ||"

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಂ ಮನದೊಳಿಟ್ಟು ಉಪಮಾನ ವಸ್ತುಗಳನೆ ಪೇೞ್ವುದು ರೂಪಕಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಯದುಕುಲರತ್ನಾಕರದಿಂ |
ಮುದಿಸಿದನೀಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿದೆ ಕುವಲಯದೊಳ್ ||
ಪದೆಪಾಮೋದಂ ಬಳೆಗುಂ |
ಹೃದಯಂಗಮಮೆನಿಸಿ ಜೊನ್ನಮುಂ ಪಸರಿಸುಗುಂ ||೪೧

ಮತ್ತಂ, (2) "ಯದ್ಯಪಹ್ನುತಿಗರ್ಭತ್ವಂ
ಸೈವ ಸಾಪಹ್ನವಾ ಮತಾ ||"

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಂ ಮನದೊಳಟ್ಟು ಉಪಮಾನ ವಸ್ತುವಂ ಪೇೞ್ದು ಆವುಪಮಾನವಸ್ತುವನಪಲಪಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದು ಸಾಪಹ್ನವಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ಕಂ|| ಅಂಜನೆಯಣುಗಂ ತಂದುದು | 5
ಸಂಜೀವನಮಲ್ತು ವೀರಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ||
ಗಂಜಿದ ರಿಪುನೃಪಪುಂಜಕೆ |
ಸಂಜೀವನಮಿಳೆಯ ಪುಲ್ಲೊಳಕರ್ಪಂ ಮಿಕ್ಕಂ ||೪೩

ಇದಱೊಳ್ ಪುಲ್ಲಂ ಕರ್ಚಿದ ಪಗೆಗಳ ಜೀವವುೞಿದುದಱಂ ಪುಲ್ಲೊಳಪ್ಪ ಗುಣಮಂ ಪೆಸರ್ಗೊಳ್ಳದೆ ಸಂಜೀವನಮಿರ್ಕುಮೆಂಬ ಪಱಿಂದೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ; ಅಂಜನೆಯಣುಗಂ ತಂದುದು ಸಂಜೀವನಮಲ್ತೆಂಬುದಱಿಂದಪಹ್ನುತಿಗರ್ಭವಾದುದು.

ಮತ್ತಂ, (3) "ಭೇದಕಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಸ್ತು
ತಸ್ಯೈವಾನ್ಯತ್ವವರ್ಣನಂ ||" 14

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಂ ಲೋಕದೊಳಪ್ಪ ವಸ್ತುವತ್ತಣಿಂ ಬೇಱೆಂದು ಪೇೞ್ವುದು ಭೇದಕಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೆನಿಪುದು.

ವೃ|| ಬೇಱೆವನೋಜೆ ಬೇಱೆವನ ವೈಖರಿ ಬೇಱೆವನೊಳ್ಪುಗೆಯ್ಮೆಗಳ್ |
ಬೇಱೆವನಾರ್ಪು ಬೇಱೆವನ ಗಾವಳಿ ಬೇಱೆವನುರ್ಕುಸೊರ್ಕುಗಳ್||
ಬೇಱೆವನಬ್ಬರಂ ನೆಲದ ಬೀರರೊಳೀವವಣಿಲ್ಲವೆಲ್ಲರಂ |
ಮೀಱಿದ ಕೂರ್ಪಿನಪ್ರತಿಮವೀರನಿವಂ ಚಿಕದೇವಭೂವರಂ ||೪೪

ಮತ್ತಂ, (4) "ಸಂಬಂಧಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಸ್ಸ್ಯಾ
ದಯೋಗೇ ಯೋಗಕಲ್ಪನಂ ||"

[ವೃತ್ತಿ] ಇಲ್ಲದ ಸಂಬಂಧಮಂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದು ಸಂಬಂಧಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಜಡಕನ ದುರ್ಗದಿಂ ನೆಗೆದ ಪಾಸಱೆಗಳ್ ತಡೆಗಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಯಂ ।
ಕೊಡನ ಕುಮಾರನಾಣತಿಯಿನೆಂದಿನವೊಲ್ ಬಳೆದತ್ತು ಬಿಂಜಮೆಂ॥
ದೆಡಬಲದತ್ತು ಸುತ್ತುವಿನಮಾ ಆಱೆಯೇಱಿದ ವೈರಿವೀರರಂ।
ನುಡಿಸಿ ಪೊದಱ್ದಯುದ್ಧಗರುಡಧ್ವಜನುದ್ಧತಿಗೆತ್ತನಂದಿನಂ ॥೪೪

ಮತ್ತಂ, (5) " ಯೋಗೇಪ್ಯಯೋಗೋ ಸಂಬಂಧಾ
ತಿಶಯೋಕ್ತಿರಿತೀಷ್ಯತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಸಂಬಂಧಮಿರ್ದೊಡಮಿಲ್ಲೆಂದು ಪೇೞ್ವುದು ಅಸಂಬಂಧಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಆರಯೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರನ ।
ಭೂರಿದಯಾಮೃತಮನೀಂಟಿ ತಣಿದೀವಿಬುಧರ್ ॥
ತಾರರ್ ತಮ್ಮೆಣಿಕೆಗೆ ಮು ।
ನ್ನೀರೊಳ್ಬಸದೊಡನೆ ಸಮೆದ ಕಟ್ಟುಪ್ಪೆಸರಂ ॥೪೫

ಮತ್ತಂ, (6) " ಅಕ್ರಮಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಸ್ತು
ಸಹತ್ವೇಹೇತುಕಾರ್ಯಯೋಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರ್ಯಕಾರಣಂಗಳೆರಡುಮೊಂದೇ ವೇಳೆಯೊಳಾದುದೆಂದು ಪೇೞ್ವುದು ಅಕ್ರಮಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಧರೆ ಸೊಂಪೇಱೆ ಧರಾಮರರ್ ಪದಪಿನಿಂ ಪೆಂಪೇಱೆ ವಿದ್ವಜ್ಜನಂ।
ನೆರೆದಿಂಪೇಱೆ ಪೊದಱ್ದ ಬೀರವಡೆಗಳ್ಬಣ್ಪೇಱೆ ಮುಂ ಪೊರ್ದಿವರ್॥

ಪಿರಿದುಂ ಪೊಂಪುೞಿಯೇೞ್ ಪಟ್ಟವಣೆಯಂ ತಾನೇಱಿದಂ ಸದ್ಗುಣಾ|
ಕರನಂತೆಂಬರ ಗಂಡನಿಂದು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ಮಹೇಂದ್ರೋಪಮಂ||

ಮತ್ತಂ, (7) " ಚಪಲಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಸ್ಸ್ಯಾ
ತ್ಕಾರ್ಯೇ ಹೇತುಪ್ರಸಕ್ತಿಜೇ|| "

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರಣಂ ಪ್ರಸ್ತುತಮಾದ ಮಾತ್ರದೊಳ್ ಕಾರ್ಯಮಾದುದೆನೆ ಚಪಲಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು. 6

ವೃ|| ಬಳೆಗುಂ ಸಂತಸಮುಣ್ಮುಗುಂ ಬಗೆಯುರಲ್ಗುಂ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸಲ್ಗುಂ
ವಚಂ | ಪಳಕುಂ ಗೆಯ್ಮೆ ಮಡಲ್ಗುವೊಳ್ಜ ಸಮುೞಂ ಪೆಂಪೇಱುಗುಂ
ಮತ್ತಮೇಂ || ಕೆಳೆಗೊಳ್ಗುಂ ನೆವಮಿಲ್ಲದೆಲ್ಲಜಗಮುಂ ತಾಳ್ಗೈಗು
ಮಾದ್ಯೈವಮುಂ | ತಳರ್ವನ್ನಂ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ದಯಾಂಕೂರಂ
ಕಟಾಕ್ಷಾಂತದೊಳ್ ||೪೬ 11

ಮತ್ತಂ, (8) " ಅತ್ಯಂತಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಸ್ಸ್ಯಾ
ತ್ಪೌರ್ವಾಪರ್ಯವ್ಯತಿಕ್ರಮೇ || "

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರಣದತ್ತಣಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಮುಂದೆಯಾದುದೆಂದು ಪೇೞ್ವುದು ಅತ್ಯಂತಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು. 15

ಎಂತೆನೆ: —

ಕಂ|| ತುಡುಕಿದನೊರ್ವೋದಲೇ ಇ|
ರ್ದಡಿಮೆಟ್ಟುವ ಗೆಲ್ಲವೆಣ್ಣ ಜಡೆಯಂ ಜಡಿದಾ ||
ಒಡನೆ ಚಿಕದೇವರಾಯಂ |
ಪಿಡಿದಂ ಖಂಡೆಯಮನಮಮ! ಕೈಮೆಯುದೆಂತೋ! ||೪೭

ಇಂತಿವೆಣ್ಟುಂ ಅತಿಶಯೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂಗಳ್.

೧೪. ಸಮುಯೋಗಿತಾಲಂಕಾರಂ ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱಂ. ಎಂತೆನೆ :—

" ವರ್ಣ್ಯಾನಾಮಿತರೇಷಾಂ ಚ
ಧರ್ಮೈಕ್ಯಂ ಸಮುಯೋಗಿತಾ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳೊಳಾದೊಡಂ ಇತರವಸ್ತುಗಳೊಳಾದೊಡಂ ಒಂದೞ ಧರ್ಮಂ ಮತ್ತೊಂದು ವಸ್ತುವಿನೊಳನ್ವಿತವಪ್ಪಂತೆ ಪೇೞೆ ಸಮುಯೋಗಿತೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

(1) ವರ್ಣ್ಯವಸ್ತುಗಳೊಳ್ ಧರ್ಮೈಕ್ಯವೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ತೆಱಬೆ ಮಹಿಶೂರ ಭಟರೊಂ।
ದುಱಬಿಂ ಪೆರ್ಬಾಲೆಯೂರ ಮುಂದಣ ವಯಲೊಳ್ ॥
ಮುಱಿಮುದು ಕೆಳದಿಯ ಪಡೆ ತೆಱ ।
ನೞಯದೆ ಮುನ್ನುಳ್ಳ ಚೆನ್ನಬಸವನ ಪಲ್ಲುಂ ॥೪೮

(2) ಅವರ್ಣ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳೊಳ್ ಧರ್ಮೈಕ್ಯವೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಅನುವಱತಖಿಲಪ್ರಜೆಗಳ ।
ನನವಧಿದಯೆವೆರಸು ಕಾಪ್ರುಗೊಳಸುವರಿರ್ವರ್ ॥
ವನಜಾಕ್ಷನುಮಪ್ರತಿಮನು ।
ಮೆನಲೇನಿಂ ದೊರೆಯೆ ತಂದೆತಾಯ್ಗುರುದೈವಂ ? ॥೪೯

ಇದಱೊಳಪ್ರತಿಮನಂತೆಯುಂ ನಾರಾಯಣನಂತೆಯುಂ ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಕಾಪ್ರುಗೊಳಸಲಱಯರೆಂಬರ್ಥಮನವರ್ಣ್ಯರಾದ ತಂದೆತಾಯ್ಮೊದಲ್ಲಾದವರೊಳನ್ವಿತಮಪ್ಪಂತೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪೇೞ್ವುದಱಂದಿದು ಸಮುಯೋಗಿತೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಮತ್ತಂ, (3) " ಹಿತಾಹಿತೇ ವೃತ್ತಿಸಾಮ್ಯ
ಮಪರಾ ಸಮುಯೋಗಿತಾ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒರ್ವಂ ಶತ್ರುಮಿತ್ರರ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಮನಾಗಿ ನಡೆವನೆಂದು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಪೇೞೆಯುದುಂ ಸಮಯೋಗಿತಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಜಗದೇಕವೀರನರಪತಿ।
ಜಗದೀಶ್ವರನಂಶಮುಕ್ಕುಮಲ್ಲದೊಡಿವನೊಳ್ ॥
ಪಗೆಪತ್ತುಗೆಗೊಂಡವರುಂ।
ಸೊಗವಾಳ್ವರೆ ದಿವ್ಯಭೋಗಭಾಗ್ಯೋದಯದೊಳ್? ॥೫೦

ಮತ್ತಂ, (4) “ ಗುಣೋತ್ಕೃಷ್ಟೈಸ್ಸಮೀಕೃತ್ಯ
ವಚೋನ್ಯಾ ಸಮಯೋಗಿತಾ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣಿಸುವ ವಸ್ತುವಂ ಗುಣಮುಳ್ಳ ವಸ್ತುಗಳೊಡನೆ ಜತೆಗೊಂಡು ಪೇೞ್ವುದುಂ ಸಮಯೋಗಿತೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೊಡನೆ ಹರಿ।
ಶ್ಚಂದ್ರಾದಿಗಳೊಡನೆ ಗಣಿಪರರೆಬರ್ ಚಿಕದೇ ॥
ವೇಂದ್ರನನೊಳ್ಗುಣದಿಂದಮು ।
ಪೇಂದ್ರನ ವಿಭವಾವತಾರದೊಡನೆಣಿಸುವೆನಾಂ ॥೫೧

ಇಂತಿವು ನಾಲ್ಕುಂ ಸಮಯೋಗಿತಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

(೧೫.) ದೀಪಕಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

(1) “ ವದಂತಿ ವರ್ಣ್ಯಾವರ್ಣ್ಯಾನಾಂ
ಧರ್ಮೈಕ್ಯಂ ದೀಪಕಂ ಬುಧಾಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣ್ಯಮಾದ ವಸ್ತುಗಮುವರ್ಣ್ಯಮಾದ ವಸ್ತುಗಮೊಂದು ಧರ್ಮಮನ್ವಿತಮಪ್ಪಂತೆ ಪೇೞೆಯುದು ದೀಪಕಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪಾರ್ವರ್ ಪಳನುಡಿವರುಳಂ ।
ಪೆರ್ವಲಿಯುಂ ಪರದರೊಕ್ಕಲಿಗರನುವೆಳಸಂ ॥
ಪರ್ವಿದ ಸ್ನೈಪಿನ ದೊರೆಗಳ್।
ಸಾರ್ವರ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನಡಿದಾವರೆಯಂ ॥೫೦

ಇದಱೊಳ್ 'ದೊರೆಗಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನಡಿಯಂ ಸಾರ್ವರ್.' ಎಂಬ ವರ್ಣ್ಯವಾದರ್ಥಮುಂ ಅವರ್ಣ್ಯರಾದ ಪಾರ್ವರ್ ಮುಂತಾದವಱೊಳನ್ವಿತವಾಗಿ ಪೇೞ್ದುದಱಿಂ ದೀಪಕಾಲಂಕಾರಂ.

(2) " ತ್ರಿವಿಧಂ ದೀಪಕಾವೃತ್ತೌ
ಭವೇದಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಾಕ್ಯದೊಳಿರ್ಪ ಶಬ್ದಾರ್ಥಂಗಳ್ಪೆಱತು ವಾಕ್ಯಂಗಳೊಳಂ ಬಳಸಿವರೆ ಆವೃತ್ತಿದೀಪಕಮೆನಿಪ್ಪುದು. ಇದು, ಅರ್ಥಂ ಬೇಱಾಗಿರ್ದೊಡಂ ಶಬ್ದಂ ಬಳಸಿವರೆ, i. ಶಬ್ದಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಮೆಂದುಂ ; ಶಬ್ದಂ ಬೇಱಾಗಿರ್ದೊಡಮರ್ಥಂ ಬಳಸಿವರೆ, ii. ಅರ್ಥಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಮೆಂದುಂ ; ಶಬ್ದಾರ್ಥಂಗಳೆರಡುಂ ಬಳಸಿವರೆ, iii. ಉಭಯಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಮೆಂದುಂ, ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ.

ಇದಱೊಳ್ i. ಶಬ್ದಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಚುರ್ಚ್ಚಿ ಮಹಿಶೂರ ಬಾಣಮಿ ।
ದಿರ್ಚ್ಚದೆ ಕೆಟಡಿಯುವರೆಱಗಿ ನರಪತಿಗಳ್ಕಂ ॥
ಕರ್ಚ್ಚಿದರಡಿಯುಂಗುಟಮಂ ।
ಕರ್ಚ್ಚಿದರೊಡನುಗುವ ಸೊಗದ ಕಣ್ಣೀರ್ವೊನಲಿಂ ॥೫೩

ಇದಱೊಳ್ ‘ಅರಿಗಳುಂಗುಟಮನಳ್ಕಿಂ ಕರ್ಚ್ಚಿದರ್, ಒಡನೆ ಸೊಗದಾಲಿನೀರ್ವೊನಲಿಂ ಕರ್ಚ್ಚಿದರ್.’ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ್ವಯದೊಳ್ ಕರ್ಚ್ಚಿದರೆಂಬ ಶಬ್ದಂ ಬಳಸಿ ಬಂದೊಡಂ, ‘ಕರ್ಚ, ಕ್ಷಾಳನೇ ದಂಶನೇಚ.’ ಎಂದರ್ಥಭೇದಮಿರ್ಪುದಱಿಂ ಶಬ್ದಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಂ.

ii. ಅರ್ಥಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಮೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಸರಿ ಸಗರಂಗೆ ಸಾಟಿ ನಹುಷಂಗೆಣೆ ನಾಭಿಗೆ ಸನ್ನಿಭಂ ಯುಧಿ।
ಷ್ಠಿರಜನಪಂಗೆ ಪಾಸಟಿ ಯಯಾತಿಗೆ ಜೋಡು ವಿಡೂರಥಂಗೆ ತಾಂ॥
ದೊರೆ ಭರತಂಗೆ ಪಾಟಿ ರಘುಗೆಂದೆನೆ ಬಲ್ಲ ಬುಧರ್ಕಳೆಲ್ಲರುಂ।
ಸಿರಿವಡೆದಿರ್ಕುಮುರ್ಕುವ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂ ಚಿಕದೇವಭೂವರಂ॥೫೪

ಇದಱೊಳ್ ‘ಸಗರಂಗೆ ಸರಿ, ನಹುಷಂಗೆ ಸಾಟಿ.’ ಎಂಬಿವು ಮುಂತಾದ ವಾಕ್ಯಂಗಳೊಳ್ ಸಾದೃಶ್ಯವಾಚಕಂಗಳಾದ ಪದಂಗಳ್ ಬೇಱಾಗಿರ್ದೊಡಂ ಸಾದೃಶ್ಯಮೆಂಬ ಅರ್ಥಂ ಬಳಸಿ ಬರ್ಪುದಱಿಂದರ್ಥಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಮೆನಿಪುದು.

iii. ಉಭಯಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಅಱಿದುದು ಮೂಗೆಸವಂತಂ।
ಗಱಿಮುದು ದಳವಾಯಿ ಚೆನ್ನಬಸವನ ಪಲ್ಲಂ॥
ತಱಿದುದು ಮೊಗಸಿರಿಯಾರೆಯು।
ಕೆಳದಿಯ ಕಟ್ಟರಸುಗಳ್ಗೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ॥೫೫

ಇದಱೊಳ್ ಅಱಿದುದಱಿದುದೆಂದು ಶಬ್ದಾರ್ಥಂಗಳೆರಡುಂ ಬಳಸಿ ಬರ್ಪುದಱಿಂದುಭಯಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಮೆನಿಪುದು.

ಇಂತಿವು ಮೂಱುಮಾವೃತ್ತಿದೀಪಕಂಗಳ್.

(೧೬.) ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಚೇದ್ಬಿಂಬಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವಂ
ದೃಷ್ಟಾನ್ತಸ್ತದಲಂಕೃತಿಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಎರಡುಂ ವಾಕ್ಯಂಗಳ್ಬೇಱಾಗಿಯೊಂದರೊರ್ಕೊಂದು ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತೆ ತೋಱುದು ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪೆರ್ಕಳಸುವ ರಕ್ಕಸಪಡೆ ।
ಯುರ್ಕಂ ಮುಱಿದಿಕ್ಕ ತಕ್ಕನಚ್ಯುತನೊರ್ವಂ ॥
ಕರ್ಕಶಮುರಾಟಕೋಟಿಯ ।
ಸೊರ್ಕಿಳಿಪಲ್ ಚಿಕ್ಕದೇವನರಪತಿಯೊರ್ವಂ ॥೫೬

ಇದಱೊಳಚ್ಯುತಚಿಕದೇವರಾಯರವೃತ್ತಾಂತಂಗಳೊಂದೊರ್ಕೊಂದು ಪಡಿನೆೞಲಂತೆ ತೋರ್ಪುದಱಿಂ ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರಂ.

(೧೭.) ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ವಾಕ್ಯಯೋರೇಕಸಾಮಾನ್ಯೇ
ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮಾಮತಾ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] (1) ಉಪಮಾನೋಪಮೇಯಪರವಾಕ್ಯಂಗಳೊಳ್ಸಮಾನ ಧರ್ಮಮೊಂದಾಗಿರೆಯದು ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮೆಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ ॥ ಸೆಣಸಿ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊ ।
ಳಣಿಗೆಟ್ಟರ್ ಭಾಗ ವಿಜಯ ನಗರದ ಶಾಹರ್ ॥
ಪ್ರೊಣರ್ದು* ಪ್ರೊಣರ್ದ*ಮುರಾಟರ್ ।
ತಣಿದಾತಳ್ಳಿಯನೆ ಬಿಟ್ಟು ತಟ್ಟನೆ ತೆಳರ್ದರ್* ॥೫೭

ಮತ್ತಂ, (2) ಸಮಾನಧರ್ಮಮೊಂದಾಕಾರಮಲ್ಲದೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದೊಳನ್ವಯರೂಪಮಾಗಿಯುಂ ಪೆಱತೊಂದು ವಾಕ್ಯದೊಳ್ವ್ಯತಿರೇಕರೂಪಮಾಗಿಯುಮಿರ್ದೊಡದು ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮೆಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ ॥ ಪಟ್ಟಂಗೊಳುತಪ್ರತಿಮಂ ।
ಮುಟ್ಟಿಟ್ಟಂ ಮಧುರೆಕೆಱಿದೊರೆಗಳ ಬಲ್ಪಂ ॥
ನಿಟ್ಟಿಸೆ ನೆಗೞ್ದೀಂ* ನೇಸಱ್ ।
ತಟ್ಟನೆ ತಪ್ಪದೆ ತಮಮನೆಡೆದಡೆದಪ್ಪುದೇ ? ॥೫೮

ಇದಱೊಳ್ ಮುಟ್ಟಿಟ್ಟನೆಂದು ಉಪಮೇಯವಾಕ್ಯದೊಳನ್ವಯಮುಂ ತಪ್ಪದೆ ತಡೆದಪ್ಪುದೆ ಎಂದು, ಉಪಮಾನವಾಕ್ಯದೊಳ್ ವ್ಯತಿರೇಕಮುಂ ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದುಂ ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮಾಲಂಕಾರಂ.

---

೧೭. ನಿದರ್ಶನಾಲಂಕಾರಂ ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱಂ. ಎಂತೆನೆ :—

(1) "ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಯೋಸ್ಸದೃಶಯೋ
ರೈಕ್ಯಾರೋಪೋ ನಿದರ್ಶನಾ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಉಪಮೇಯವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮುಂ ಉಪಮಾನವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮುಂ ಏಕಮೆಂದಾರೋಪಿಸಿ ಪೇೞ್ವ ನಿದರ್ಶನಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನೀಟಂಗೆಱಗದ ಜೈತೆಜಿ ।
ಕಾಟಕನಂ ಕಡಿದು ಬಿಸುಡೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ॥
ಪಾಟಿಸಿ ಬಲ್ಲವರಲ್ಲದ ।
ಮಾಟದ ರಾವಣಿಯನಿಂದು ಮಡಿಪಿದನೆಂದರ್ ॥೫೯

ಮತ್ತಂ, (2) "ಪದಾರ್ಥವೃತ್ತಿಮಪ್ಯೇಕೇ

ವದನ್ತ್ಯನ್ಯಾಂ ನಿದರ್ಶನಾಂ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಉಪಮಾನೋಪಮೇಯವಾಕ್ಯಂಗಳೊಳ್ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದೊಳಿರ್ಪೊಂದು ಪದಾರ್ಥಮಂ ಪೆಱತೊಂದು ವಾಕ್ಯದೊಳಿರ್ಪ ಪೆಱತೊಂದು ಪದಾರ್ಥಮಾಗಿಯಾರೋಪಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದುಂ ನಿದರ್ಶನಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ಲಂಕಾಧೀಶನ ಮೂಲಬ।
ಲಂ ಕವಿತರೆ ರಾಮನೆಸಗಿದಚ್ಚರಿಯೆಸಕಂ ॥
ತಾಂ ಕವಿದ ಪಲವು ದೊರೆಗಳು ।
ಮಂ ಕೊಂಕುವ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯನೊಳಕ್ಕುಂ ॥ ೬೦

ಇದಱೊಳ್ ‘ರಾಮನೆಸಗಿದಚ್ಚರಿಯೆಸಕಂ’ ಎಂಬೊಂದು ಪದಾರ್ಥಮಂ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳಾರೋಪಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದು ಪದಾರ್ಥವೃತ್ತಿನಿದರ್ಶನೆಯೆನಿಪುದು.

ಮತ್ತಂ, (3), (4) “ಅಪರಾಂ ಬೋಧನಂ ಪ್ರಾಹುಃ
ಕ್ರಿಯಯಾ ಸತ್ಸದರ್ಥಯೋಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನೊಳಿರ್ಪುದೊಂದು ಕಾರ್ಯಂ ಲೋಗರ್ಗೆ ಪೊಲ್ಲದ ಕಜ್ಜಮಂ ತಿಳಿಪುವಂತಿರ್ಪುದೆಂದು ಪೇೞೆ, (3) ಅಸದರ್ಥಬೋಧನಮೆಂದುಂ; ನಲ್ಗಯ್ತಮಂ ತಿಳಿಪುವಂತಿರ್ಪುದೆಂದು ಪೇೞೆ (4) ಸದರ್ಥಬೋಧನಮೆಂದುಂ, ಎರಡುಂ ನಿದರ್ಶನೆಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ಅಱಿಕಲ್ಗೊಡಂ ಕೊಂಡವ ।
ರುಱುಬಿದೊಡಿದಿರಾಂಪುವರಿದು ಬಿದಿರೂರವರೆಂ ॥
ದಱಿಯುತೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ।
ತಱಿತಱಿದಿರ್ಕ್ಕೇರಿಯವರ ಸೊರ್ಕಂ ಮುಱಿದಂ ॥ ೬೧

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನಿರ್ಕೇರಿಯವರ ಸೊರ್ಕಂ ಮುಱಿದನೆಂಬೀಕಾರ್ಯಂ ಅಱಿಕಲ್ಗೂಡಂ ಕೊಂಡವಱೊಳ್ ಬಿದಿರೂರವರಿದಿರಾಂಪುದು ಪೊಲ್ಲದ ಕಜ್ಜಮೆಂದು ತಿಳಿಪುವಂತಿರ್ಪುದೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದೆ ಅಸದರ್ಥಬೋಧನಂ. ಮತ್ತಂ,

ಕಂ|| ಪತಿತದ್ವಿಜನುಮನಾಗಮ |
ಗತಿಯುಱಿತವರಱಿಪರೆಂಬುದಂ ತಿಳಿಪುತ್ತ ||
ಪ್ರತಿಮಂ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ |
ಕೃತಮತಿಯಾ ಚೆನ್ನಬಸವನಂ ಮನ್ನಿಸಿದಂ ||೬೧

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯಂ ಚೆನ್ನಬಸವನಂ ಮನ್ನಿಸಿದನೆಂಬ ಕಾರ್ಯಮಾಗಮವೇದಿಗಳ್ಪತಿತದ್ವಿಜನುಮಂ ಕೊಲ್ಲರೆಂಬ ನಲ್ಗಿಯ್ತಮಂ ತಿಳಿಪುವಂತಿರ್ಪುದೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂ ಸದರ್ಥಬೋಧನಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಇಂತಿವು ನಾಲ್ಕುಂ ನಿದರ್ಶನಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

ವ್ಯತಿರೇಕಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ವ್ಯತಿರೇಕೋ ವಿಶೇಷಶ್ಚೇ
ದುಪಮಾನೋಪಮೇಯಯೋಃ ||”

[ವೃತ್ತಿ] ಉಪಮಾನವಸ್ತುವತ್ತಣಿಂದುಪಮೇಯದೊಳ್ವಿಶೇಷಮಂ ಪೇೞ್ವುದು ವ್ಯತಿರೇಕಾಲಂಕಾರಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಮಧುರೆಯ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಂ |
ಪ್ರಥಿತಂ ಸರಿ ಸಾಟಿಯಾ ಕಿರೀಟಿಗೆ ಮತ್ತೇಂ ||
ಪ್ರಧನದೊಳಪ್ರತಿಮಭಟರ್ |
ಮಧುವನದಿಂದಟ್ಟಿ ನೆಟ್ಟನಾದನಪಾರ್ಥಂ ||೬೨

ಇದಱೊಳ್ ಉಪಮಾನಮಾದರ್ಜುನನತ್ತಣಿಂದುಪಮೇಯಮಾದ ಮಧುರೆಯ ದೞಪತಿ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಮನಾಯಕಂಗಪಾರ್ಥತ್ವಮೆಂಬೀ ವಿಶೇಷಮಂ ಪೇೞ್ವುದಱಿಂ ವ್ಯತಿರೇಕಾಲಂಕಾರಂ.

---

೧೯. ಸಹೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು:—

“ಸಹೋಕ್ತಿಸ್ಸಹಭಾವಶ್ಚೇ
ದ್ಭಾಸತೇ ಜನರಂಜನಃ ॥”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತು ಒಂದು ತೆಱನಾದುದೆಂದು ಪೇೞ್ವೆಡೆಯೊಳ್ ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವುಮದಱೊಡನಂತಾದುದೆಂದುದನಾಗಿ ಪೇೞೆ ಸಹೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮಸೆಗಿ ಮಹಿಶೂರವರ್ತಗು ।
*ಳ್ದಸಗೞಿದರ್ ನಾಡ ಪೀಡೆಯೊಡನಾರೆಯುರಂ ॥
ಪಸರಿಸಿತೀಲೋಗರ ಸಂ ।
ತಸದೊಡನಪ್ರತಿಮವೀರನೊಳ್ಜಸದೆಸಕಂ ॥೭೮

---

೨೦. ವಿನೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ. ಎಂತೆನೆ:—

(1) “ವಿನೋಕ್ತಿಶ್ಚೇದ್ವಿನಾಕಿಂಚಿ
ತ್ಪ್ರಸ್ತುತಂಹೀನಮುಚ್ಯತೇ ॥”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ಕಜ್ಜಮನುೞಿದುದಱಿಂದೊಂದು ವಸ್ತು ಹೀನಮಾದುದೆಂದು ಪೇೞೆಯದು ವಿನೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ವ್ಯಕ್ತಮಿದಪ್ರತಿಮನ ಪದ ।

ಭಕ್ತಿಯನುಱುಮುಱುವುದರಿದು ನೆರೆವೊರೆದೊರೆಗಳ್ ॥
ಶಕ್ತಿಗಳದೊರ್ಡಮೇಂ ಪರಿ ।
ಪಕ್ತಿಯೊಳೆಂತಾದನೆಣಿಸಿಮೇದುಲಶಾಹಂ ॥೬೫

ಮತ್ತಂ, (2) "ತಚ್ಚೇತ್ಕಿಂಚಿದ್ವಿನಾರಮ್ಯಂ
ವಿನೋಕ್ತಿಸ್ಸಾಪಿ ಕಥ್ಯತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ಕಜ್ಜಮನುಱುಮುದಱಿಂದೊಂದು ವಸ್ತು ಪಸನಾದುದೆಂದು ಪೇೞ್ಯುದುಂ ವಿನೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮುನ್ನಱಿಗಜ್ಜಮುದೆನಿತೆನಿ ।
ತುನ್ನಗ*ೞ್ಗನೆಲಿಯನುಱುದು ನೀನೇ ಗತಿಯೆಂ ॥
ಬನ್ನಗಮಡಿಗೆಱಗಿದರಂ ।
ಮನ್ನಿಸಿ ಸಲಪ್ಪುವರುಪೇಂದ್ರಚಿಕದೇವೇಂದ್ರರ್॥೬೬

(೨೨.) ಸಮಾಸೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

"ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಃ ಪರಿಸ್ಫೂರ್ತಿಃ
ಪ್ರಸ್ತುತೇಽಪ್ರಸ್ತುತಸ್ಯ ಚೇತ್ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರಸ್ತುತವೃತ್ತಾಂತಮಂ ಬಣ್ಣಿಸುವೆಡೆಯೊಳ್ವಿಶೇಷಣಾದಿಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ವೃತ್ತಾಂತಂ ತೋಱುದು ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಸುಗುಣಂಗಳ್ಪ್ಪದಿದೋಜೆಗೊಲ್ದು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ಕಲಾಕೋವಿದಂ । ತೆಗೆದುತ್ಸಂಗದೊಳಟ್ಟು ಲೀಲೆ ಮಿಗೆ ವಕ್ಷೋರಂಗದೊಳ್ಪ್ಸಾರ್ಚಿಸೆ ॥ ಳ್ಬುಗುರ್*ಗೆಯ್ತಂ ಪವಣೊಂದೆ ಮೇಳದಿರವಂ ರಾಗೋಚಿ

ತಂಗೆಯ್ದಿನಂ | ನೊಗದಿಂ ಸೂೞ್ಪಡಿಕುಂ ಕಳಾವತಿ ಕಳಾರಾವಂಗ
ಳಂ ಪಾಂಗಿನಿಂ ||೭೩

ಇದಱೊಳ್ ಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ವೀಣಾವೃತ್ತಾಂತಮಂ ಬಣ್ಣಿಸುವೆಡೆಯೊಳ್ ಸುಗುಣಂಗಳ್ಪಿಡಿದೋೞೆ ಎಂಬಿವು ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷಣಸಾಮ್ಯದಿಂದಪ್ರಸ್ತುತಮಾದ ಪ್ರಣಯಿನೀವೃತ್ತಾಂತಂ ತೋರ್ಪುದಱಿಂ ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು. 6

(೨೩.) ಪರಿಕರಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ಅಲಂಕಾರಃ ಪರಿಕರಃ
ಸಾಭಿಪ್ರಾಯೇ ವಿಶೇಷಣೇ ॥”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಂ ಬಂಣಿಸುವಾಗಳ್ವಿಶೇಷಣಂಗಳಭಿಪ್ರಾಯಗರ್ಭವಾಗಿರೆ ಪರಿಕರಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಗರುಡಧ್ವಜನಂ ನಂದಕ |
ಧರನಂ ಚಿಕದೇವರಾಜನರಪತಿಯುಂ ಕಂ ॥
ಡಿರವಱಿದೆೞ್ದೋಡುವರಾ | 15
ಸುರಭಾವಂದಳೆದ ಮಲೆಸಬೇಡವುರಾಟರ್ ॥೭೪

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯಂಗೆ ಗರುಡಧ್ವಜಂ ನಂದಕಧರನೆಂಬ ವಿಶೇಷಣಂಗಳುಂ ಶತ್ರುಗಳ್ಗಾಸುರಭಾವಂದಳೆದವರೆಂಬ ವಿಶೇಷಣಮುಂ ಗರುಡಧ್ವಜನಂ ಕಂಡ ಅಸುರರಂತೆ ಶತ್ರುಗಳ್ಮಱಿದೋಡಿದರೆಂಬರ್ಥಗರ್ಭಿತಂಗಳಾಗಿಪ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಪರಿಕರಾಲಂಕಾರಂ.

(೨೪.) ಪರಿಕರಾಂಕುರಮೆಂಬುದು :—

"ಸಾಭಿಪ್ರಾಯೇ ವಿಶೇಷ್ಯೇತು
ಭವೇತ್ಪರಿಕರಾಂಕುರಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಂ ಬಣ್ಣಿಸುವಾಗಳ್ವಿಶೇಷ್ಯಪದಮಭಿಪ್ರಾಯಗರ್ಭಮಾಗಿರೆ ಪರಿಕರಾಂಕುರಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಅಂಜುವರಪ್ರತಿಮಂಗಾ ।
ತಂಜಾವೂರ್ಮಧುರೆಚೆಂಜಿಶೀರೆಯ ದೊರೆಗಳ್ ॥
ಕುಂಜರಕಿದಿರ್ಚುವಜದಂ ।
ತೇಂ ಜಡನಿಧಿರಾಂತು ಮುಱಿದನಿರ್ಕೇರಿಯುವಂ ॥೬೯

ಇದಱೊಳ್ ಇರ್ಕೇರಿಯುವನೆಂಬ ವಿಶೇಷ್ಯಪದಮೆರಡುಂ ಕೇರಿಯುವನೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯಗರ್ಭಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂ ಪರಿಕರಾಂಕುರಾಲಂಕಾರಂ.

---

೭೪. ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ :—

"ನಾನಾರ್ಥಸಂಶ್ರಯಃ ಶ್ಲೇಷೋ
ವರ್ಣ್ಯಾವರ್ಣ್ಯೋಭಯಾತ್ಮಕಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ವಾಕ್ಯದೊಳ್ಪದಂಗಳ್ನಾನಾರ್ಥಮಾಗಿರೆಯದುಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರಮೆನಿಪ್ಪುದು. ಇದುವುಮೆರಡುಮರ್ಥಂಗಳುಂ ವರ್ಣ್ಯಮಾಗಿರೆ, (1) ವರ್ಣ್ಯಶ್ಲೇಷಮೊಂದುಂ ; ಎರಡುಮರ್ಥಂಗಳುಂ ಅವರ್ಣ್ಯಂಗಳಾಗಿರೆ, (2) ಅವರ್ಣ್ಯಶ್ಲೇಷಮೊಂದುಂ ; ಒಂದರ್ಥಂ ವರ್ಣ್ಯಮುಮೊಂದರ್ಥಮವರ್ಣ್ಯಮುಮಾಗಿರೆ, (3) ಉಭಯಶ್ಲೇಷಮೊಂದುಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ.

(1) ವರ್ಣ್ಯಶ್ಲೇಷಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನರಪತಿಯೊಳ್ಬಗೆಯುಂ ಕರ ।
ಸರಸಿಜಮುಂ ದಾನವಾರಿಪರಿಶೀಲನದಿಂ ॥

ಪುರುಳೆನಿಸಿ ಪೊಱೆದು ಪಾರ್ವರ ।
ಪರಿವರಿ ದುರ್ಗತಿಯ ದುಃಖಮುಂ ಪರಿಹರಿಕುಂ ‖೨೦

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಹೃದಯಕರಸರಸಿಜಂಗಳೆರಡುಂ ವರ್ಣ್ಯಂಗಳಾಗಿ ದಾನವಾರಿಪರಿಶೀಲನಮೆಂಬರ್ಥಮೆರಡಱೊಳಂ ಸಮಮಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದಱಿಂ ವರ್ಣ್ಯಶ್ಲೇಷಂ.

(2) ಅವರ್ಣ್ಯಶ್ಲೇಷಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪೊಸಯಿಸಿ ಪ್ರಯ್ಯೋಲಗಮುಂ ।
ಪೊಸಕುದುರೆಯುವಪ್ಪೊರ್ಣಿಬ್ಬ ಮಹಿಶೂರವರುಂ ‖
ವಸುಧಾರೆಯೀಟ್ದರೆಂದೇ ।
ಬಸವಟಿದಂ ಬೆರ್ಚಿ ಬೆದಱಿ ಬಿದಿರೂರ್ಬಸವಂ ‖೨೧

ಇದಱೊಳ್ ಬಿದಿರೂರ ಬಸವನಾಯಕನಂ ಬಂಣಿಸುವೆಡೆಯೊಳ್ವಸುಧಾರೆಯೀಟ್ದರೆಂಬರ್ಥಮವರ್ಣ್ಯಮಾದ ಪೊಸಓಲಗದ ವಜೀರರೊಳಂ ಪೊಣರ್ಚುವ ಮಹಿಶೂರವರೊಳಂ ವರ್ತಿಸುವುದಱಿಂದವರ್ಣ್ಯಶ್ಲೇಷಮೆನಿಪುದು.

(3) ವರ್ಣ್ಯಾವರ್ಣ್ಯೋಭಯಶ್ಲೇಷಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಉದಿಸಿ ಚಿಕದೇವಚಂದ್ರಮ ।
ನೊದೆದುಮ್ಮೆಯನೊರಸಿ ತಮಮನುಡುಗಿಸಿ ಖಳರಂ ‖
ಪದೆದೋಡಿಸಿ ಪಾಣ್ಬರನೊಡ ।
ನೊದವಿಸಿದಂ ಕುವಲಯಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕುಂ ಮುದಮಂ ‖೨೨

ಇದಱೊಳ್ ಕುವಲಯಕ್ಕೆ ಮುದಮನೊದವಿಸಿದನೆಂಬ ಪದಂ ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯಿಂ ವರ್ಣ್ಯಮಾದ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳಮವರ್ಣ್ಯಮಾದ ಚಂದ್ರನೊಳಂ ವರ್ತಿಸುವದಱಿಂದಿದು ಉಭಯಶ್ಲೇಷಮೆನಿಪುದು.

ಇಂತಿವು ಮೂಱುಂ ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

(೨೬.) ಅಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸಾಲಂಕಾರಮೈದುಂ ತೆಱಂ :—

" ಅಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸಾಸ್ಯಾ
ತ್ಸಾಯತ್ರಪ್ರಸ್ತುತಾಶ್ರಯಾ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಅಪ್ರಸ್ತುತವೃತ್ತಾಂತಮಂ ಬಣ್ಣಿಸುವದಱಿಂ ಪ್ರಸ್ತುತ ವೃತ್ತಾಂತಂ ತೋಱುವುದು ಅಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸೆಯೆನಿಪ್ಪುದು. 6

"ಕಾರ್ಯೇ ನಿಮಿತ್ತೇ ಸಾಮಾನ್ಯೇ ವಿಶೇಷೇ ಪ್ರಸ್ತುತೇ ಯದಿ ।
ತದನ್ಯಸ್ಯ ವಚಸ್ತದ್ವತ್ಸದೃಶೇ ಸದೃಶಸ್ಯ ಚ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಅಪ್ರಸ್ತುತಮಾದ ಕಾರ್ಯಮಂ ಬಣ್ಣಿಸೆ ತತ್ಕಾರಣಮಾದ ಪ್ರಸ್ತುತದೊಳತಿಶಯಂ ತೋಱೆ, (1) ಕಾರ್ಯನಿಬಂಧನೆಯೆಂದುಂ; ಇಂತು ಕಾರಣಮಂ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಕಾರ್ಯದೊಳತಿಶಯಂ ತೋಱೆ, (2) ಕಾರಣನಿಬಂಧನೆಯೆಂದುಂ; ಸಾಮಾನ್ಯಮಂ ಬಣ್ಣಿಸೆ, ವಿಶೇಷದೊಳತಿಶಯಂ ತೋಱೆ, (3) ಸಾಮಾನ್ಯನಿಬಂಧನೆಯೆಂದುಂ; ವಿಶೇಷದಿಂ ಸಾಮಾನ್ಯಂ ತೋಱೆ, (4) ವಿಶೇಷನಿಬಂಧನೆಯೆಂದುಂ; ಸದೃಶವಸ್ತುವಿಂ ಸದೃಶವಸ್ತು ತೋಱೆ, (5) ಸಾದೃಶ್ಯನಿಬಂಧನೆಯೆಂದುಂ ಐದುಂ ತೆಱಂ.

(1) ಇವಱೊಳ್ ಕಾರ್ಯನಿಬಂಧನೆಯೆಂತೆನೆ :— 16

ವೃ॥ ಇರದೊಱೆವಾಲಿನೀರ್ವೊನಲಿನಟ್ಟುಗಪರಗ್ಗಲಿಪಾಸ್ಯಶೋಷಮುಂ ।
ಜರಿದು ಪೊದಳ್ದು ನೀಳ್ಮುಡಿಯ ಪೆರ್ಮುಸುಕಿಂ ಬಿಸಿಲಾರ್ಪನಾಱವರ್॥
ಹರವಸದಿಂದೆ ಚುರ್ಚುವೆರ್ದೆ*ಗಿಚ್ಚಿನ ಪೆರ್ಚುಗೆಯುಂ ಕೆಲಬ್ಬವರ್ ।
ನರಪತಿಯೊಳ್ಪೊಣರ್ಕೆವಡೆದಾರೆಯರಾಯರ ರಾಣಿವಾಸಿಯರ್ ॥೨೩

ಇದಱೊಳ್ ಶತ್ರುಸ್ತ್ರೀಯರ್ಗೆ ಪತಿವಿಯೋಗದಿಂದುಂಟಾದ ಅಶ್ರು

ಮಾತಾದಿಕಾರ್ಯಂಗಳನಪ್ರಸ್ತುತ ಮಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುವುದಱಿಂ ತತ್ಕಾರಣ ಮಾದ ಶತ್ರುಸಂಹಾರಪ್ರಶಂಸೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಕಾರ್ಯನಿಬಂಧನೆಯೆನಿಪ್ಪುದು. ಮತ್ತಂ,

ವೃ॥ ನಿರುಪಧಿಸದ್ಗುಣಾಮೃತನಿಧೀ ಚಿಕದೇವನರೇಂದ್ರಚಂದ್ರ ಕೇ।
ಳ್ನರವಿಸೆ ನಿನ್ನ ಸದ್ಗುಣಗಣಂಗಳನಾದುದು ವಾರ್ಧಿ ಬೆಂಚೆವೊಲ್॥
ತರಣಿ ಹಿಮಾಂಶುವೊಲ್ಗಿರಿಗಳೆಕ್ಕದ ಪಟ್ಟಿಯ ಮೊತ್ತದಂತೆವೊಲ್।
ಸುರಪತಿಮುಖ್ಯಗೆಣ್ದೆಸೆವಳರ್ಗಡಿಯೊಳ್ಗರಿಕಾಱರೆಂಬವೊಲ್॥೭೮

ಇದಱೊಳ್ ಸಮುದ್ರಸೂರ್ಯಾದಿಗಳ್ಪಲ್ಲವಚಂದ್ರಾದಿಗಳಂತೆ ತೋರ್ಪರೆಂದಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ಕಾರ್ಯಮಂ ಬಣ್ಣಿಸುವುದಱಿಂ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಗಾಂಭೀರ್ಯಪ್ರತಾಪಾದ್ಯತಿಶಯನಿರೂಪಣಮೆಂಬ ತತ್ಕಾರಣಂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದುವುಂ ಕಾರ್ಯನಿಬಂಧನೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಪೂರ್ವಪದ್ಯದೊಳ್ ಶತ್ರುಸಂಹಾರಾತಿಶಯಮೆಂಬ ವಸ್ತುವೆ ಕಾರಣ ಮಾಗಿ ತೋರ್ಕುಂ. ಈಪದ್ಯದೊಳ್ಗಾಂಭೀರ್ಯಾದಿನಿರೂಪಣಂ ಕಾರಣಮಾಗಿತೋರ್ಪುದೆಂದು ಭೇದಂ. 14

(2) ಕಾರಣನಿಬಂಧನೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನಿರವಿಸಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರನ।
ನಿರವಧಿಸದ್ಗುಣದ ವಿಭವಮಂ ಬಿಜ್ಜೆವಳರ್॥
ಪರಮೇಷ್ಠಿಯನೆಡೆಗೊಳಸದೆ।
ಪರಮಾತ್ಮಂ ಸೃಷ್ಟಿಗೆಯ್ದುದೊಳದೆಂದೊರೆವರ್॥೭೯ 19

ಇದಱೊಳಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮಂಗೆ ಕಾರಣತ್ವಮಂ ಬಣ್ಣಿಸುವುದಱಿಂ ತತ್ಕಾರ್ಯಮೆಂಬ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಗುಣರೂಪವಿಭವಾದಿಪ್ರಶಂಸೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ತೋರ್ಪುದಱಿಂ ಕಾರಣನಿಬಂಧನೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

(3) ಸಾಮಾನ್ಯನಿಬಂಧನೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪಲಪಲರಂ ಪಲ್ಲಟಿಸುವ |
ಗೆಲವಕ್ಕಾಗೆಲ್ಲವೆಣ್ಗೆ ಪಿಂತಣ್ಗಿದಿರೊಳ್ ॥
ನಿಲೆ ದೇವರಾಜತನಯರ್ |
ಚೆಲೆವೆಣ್ತನದುರ್ಬು ಕೊರ್ಬು ಪೆಂಪೇಱುಗುಮೆ ? ॥೭೬

ಇದಱೊಳಪ್ರಸ್ತುತರಾದ ದೇವರಾಜತನಯರಪ್ಪ ಜಯಂತಾರ್ಜುನಾದಿಗಳಿದಿರೊಳ್ ರಂಭೋರ್ವಶ್ಯಾದಿ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಬಿಂಕಂ ಚೆಲೆವಡೆಯದೆಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯನಿರೂಪಣದಿಂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ಚೆಲೆವೆಣ್ಣಂತಿರ್ಪ ಗೆಲ್ಲವೆಣ್ ಚಿಕದೇವರಾಯಂಗೆ ವಶ್ಯೆಯಾಗಿರ್ಪಳೆಂಬ ವಿಶೇಷಂ ತೋರ್ಪುದಱಿಂ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಬಂಧನೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

(4) ವಿಶೇಷನಿಬಂಧನೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪಿಂತೆಗೆದನೊರ್ಮೆ ಫಲುಗುಣ |
ನಂತುಱು ರಘುವೀರನುಂ ಗಡಾಹವದೊಳಗೆಂ ॥
ಎಂತು ಮಹಿಶೂರಭಟರೋ |
ರಂತುಸಿರ್ವರ್ ಪಂತವಾತುಗಳ ಪಸುಗೆಗಳೊಳ್ ॥೭೭

ಇದಱೊಳಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ಅರ್ಜುನರಘುವೀರರಂ ಕಡೆಗಣ್ಚುವುದೆಂಬ ವಿಶೇಷದಿಂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ಮಹಿಶೂರಭಟರೆಂತಪ್ಪ ವೀರರಂ ಗಣನೆಗೆಯ್ಯರೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯಂ ತೋರ್ಪುದಱಿಂ ವಿಶೇಷನಿಬಂಧನೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

(5) ಸಾದೃಶ್ಯನಿಬಂಧನೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ತಱುವಾಯೊಂದುಂ ಪಲರಂ |
ತಱುಬಿದರುಂ ಬೀರರಕ್ಕೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ ॥

ತೞಸಂದೊರ್ವಯೆ ಪಲರುಮಂ |

ನೞಯುಟ್ಟದ ಸವ್ಯಸಾಚಿಯುಪ್ರತಿವೀರಂ ||೭೮

ಇದಱೊಳಪ್ರಸ್ತುತಮಾದರ್ಜುನಂ ತುಱುವಿಡಿವತೆಯೊಳೊಂದೆ ವೇಳೆಯೊಳ್ ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣಕೃಪಕೃತವರ್ಮಕರ್ಣ ವಿಕರ್ಣದುರ್ಯೋಧನದುಶ್ಶಾಸನಾದಿಗಳಂ ಗೆಲ್ದವೃತ್ತಾಂತಮುಂ ಪೊಗೞ್ವುದಱಂ ತತ್ಸದೃಶಮಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತದೊಂದುಗೂಡಿ ಒಂದೆ ಸೂೞಿಯೊಳೆಣ್ದೆಸೆಯಿಂದೇೞ್ತಂದ ಮರಾಟ ಮೊರಸ ಚೇಡ ಕೊಂಗ ತೆಲುಂಗ ಮಲೆಸ ಮಲೆಯಾಳಮುಂತಾದ ಪಲವುಂ ದೊರೆಗಳಂ ಗೆಲ್ದ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ವೃತ್ತಾಂತಂ ತೋರ್ಪುದಱಂ ಸಾದೃಶ್ಯನಿಬಂಧನೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಇಂತಿವ್ವೈದುಂ ಅಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

---

೧೭. ಪ್ರಸ್ತುತಾಂಕುರಮೆಂಬುದು :—

“ ಪ್ರಸ್ತುತೇನ ಪ್ರಸ್ತುತಸ್ಯ

ದ್ಯೋತನೇ ಪ್ರಸ್ತುತಾಂಕುರಃ || ”

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರಸ್ತುತಮಾದ ಒಂದರ್ಥಮುಂ ಬಂಣಿಸೆ ಮತ್ತಂ ಪ್ರಸ್ತುತಮಾದೊಂದರ್ಥಂ ತೋಱುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತಾಂಕುರಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಮಸಗುವ ಮಧುರಾಧರೆಯಂ |

ಬಸವೞಿಸಿದುದುಚಿತಮಪ್ಪುದಪ್ರತಿಮಾ ಕೇಳ್ ||

ವಸುಧಾರೆಯೀೞ್ದನೆಂದೇ |

ಪಸನಲ್ಲದ ಕೆಳದಿಗಳೆಗೆ ಬಗೆಗೊಳಿಸುವರೇ ||೭೯

ಇದಱೊಳ್ ಪ್ರಸ್ತುತಮಾದ ಮಧುರೆಯ ನಾಡಂ ದಾೞಿಟ್ಟುದಂ ಕೆಳದಿಯವರ ವಸುಧಾರೆಯೆಂಬ ಕೋಂಟೆಯನಾಕ್ರಮಿಸಿಯುಮಱಂ

ಕಪ್ಪಗಾಣ್ಕೆಗಳನೊಪ್ಪುಗೊಂಬ ವೃತ್ತಾಂತಮಂ ಬಣ್ಣಿಸುವುದಱಿಂ ಮತ್ತಂ ರಾಜವರ್ಣನದೊಳ್ಪ್ರಸ್ತುತಮಾದ ಪ್ರಣಯಿನೀಪರಿಗ್ರಹಣ ದೂತ್ಯಪಹಾಸಂಗಳ್ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಪ್ರಸ್ತುತಾಂಕುರಾಲಂಕಾರಂ.

---

೭೮. ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಾಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ.

(1) " ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂತು ಗಮ್ಯಸ್ಯ
ವಚೋಭಂಗ್ಯಂತರಾಶ್ರಯಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಪೇೞತಕ್ಕರ್ಥಮಂ ಪ್ರಕಾಶಮಾಗಿ ಪೇೞದೆ ಪೆಱತೊಂದು ತೆಱದೊಳಂದಮಾಗಿ ಪೇೞ್ವುದು ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಒರ್ವಗೆಯೊಂದಾನೆಯ ಮೇ ।
ಲಿರ್ವರುಮಿರೆ ಕೂಪ್ರಖಾನ ಚೆನಬಸವರದೆಂ ।
ತೊರ್ವನ ಪೆಣ್ಡಿರ ಮೆಯ್ಸಿರಿ ।
ಯೊರ್ವನ ಸತಿಯೋಷ್ಠದಿಂಪು ಬಱಿದಾಯ್ತಕಟಾ ! ॥೮೦

ಇದಱೊಳ್ ಒಂದಾನೆಯೇಱಿ ಬಂದಿರ್ಕೇರಿಯ ಕೂಪಖಾನನ ಹರಣ ಪಱಿದುದಂ ಚೆನ್ನಬಸವನ ಪಲ್ಮುಱಿದುದಂ ವಾಚ್ಯಮಾಗಿ ಪೇೞದೆಯೊರ್ವನ ಪೆಂಡಿರ ಮೆಯ್ಸಿರಿಯುಮೊರ್ವನ ಸತಿಯೋಷ್ಠದಿಂಪುಂ ಬಱಿದಾಯ್ತೆಂದು ಪ್ರಕಾರಾಂತರದಿಂ ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದು ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ.

ಮತ್ತಂ, (2) " ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ ತದಪ್ಯಾಹು
ರ್ಯದ್ವ್ಯಾಜೇನೇಷ್ಟಸಾಧನಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಪೆಱತೊಂದು ಕಜ್ಜಮಂ ನೆವಂಗೆಯ್ದೊರ್ವಂಗಿಷ್ಟಮಂ ಸಾಧಿಪುದುಂ ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನರಪತಿ ಕೇಳ್ನಂನೊಳ್ಪಡಿ ।
ಬರಿಸಿದ ಮಾವಳಗಪಡೆಯನುಡುಗಿಪ ನೆವದಿಂ ॥
ಪರಿಹರಿಸಿ ಪಾಪಮನಿತಂ ।
ಸುರಸದ್ಮದೊಳರಿಸಿ ಸೊಗಮನನುಗೊಳಿಸಿದಪೈ ॥೯೧

ಇದಱೊಳ್ ಮಾಱಾಂತ ಮರಾಟಗರಂ ಪೊಯ್ವ ನೆವದಿಂದವರ್ಗೆ ಪಾಪಂ ಪೋಗಿ ವೀರಸ್ವರ್ಗಸುಖಮೆಂಬಿಷ್ಟಮಂ ಸಂಪಾದಿಸಿದಪೈ ಎಂಬುದಱಿಂ ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ.

ಇಂತಿವೆರಡುಂ ಪರ್ಯಾಯೋಕ್ತಂಗಳ್.

ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿಯೆಂದುಂ ವ್ಯಾಜನಿಂದೆಯೆಂದುಮೆರಡುಮಲಂಕಾರಗಳ್.

" ಉಕ್ತಿರ್ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿರ್ನಿಂದಾ
ಸ್ತುತಿಭ್ಯಾಂ ಸ್ತುತಿನಿಂದಯೋಃ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಂ, ನಿಂದಿಸುವ ನೆವದಿಂ ಸ್ತುತಿಸುವುದು ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿಯೆಂದುಂ ; ಸ್ತುತಿಸುವ ನೆವದಿಂ ನಿಂದಿಪುದು, ವ್ಯಾಜನಿಂದೆಯೆಂದುಂ ಪೇೞಲ್ಪಡುಗುಂ.

೨೯.) ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿಯೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಅಡರ್ದರಾತಂ ಮೇರುಶೃಂಗಕ್ಕರಿಗಳಡಱ್ ನೀಂ ತನ್ಮಹಾದುರ್ಗಮಂ ಪೊ । ಯ್ದುಡಿವರ್ ಸ್ವದ್ವಾರಮಂ ತಾಮುಡಿಯೆ ರಿಪುಪುರೀಗೋಪುರವ್ರಾತಮಂ ನೀಂ ॥ ಪಿಡಿವರ್ಬೆಂಡಿರಂ ತಾಂ ಪಿಡಿಯೆ ಜಡಿದು ತತ್ಕನ್ಯಕಾರತ್ನಮಂ ನೀಂ। ನುಡಿ ನೀನಿಂತಿದರ್ಗಮೆಂತಪ್ರತಿಮನೆನಿಸುವೈ ಶೂರಲೋಕೈಕವೀರಾ ॥೯೨

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯಂ ಕುಂನತ್ತೂರ್ ಮದ್ದಗಿರಿ ಮಹಾರಾಜನ ದುರ್ಗಂ ಮುಂತಾದ ಗಿರಿದುರ್ಗಂಗಳನಾಕ್ರಮಿಸಿಯಾಪೆರ್ವಾಗಿಲಂ

ಮುಱಿಸಾಯಾದುರ್ಗಾಧಿಪರ ಕನ್ನೆವೆಣ್ಗಳಂ ಬಂದಿಗೊಳ್ವನಿತರೊಳವರ್ ತಂತಮ್ಮ ದುರ್ಗಂಗಳತ್ತಣಿಂ ಪಲರ್ಮಡಿ ಪಿರಿದಾದ ಮಹಾಮೇರುವನಾಕ್ರಮಿಸಿಯಾಬಾಗಿಲಂ ಮುಱಿದಲ್ಲಿಯ ಪೆಂಡಿರಂ ಪಿಡಿವರೆಂದು ಪಗೆವರ ಕೈಮೆಯುಂ ಪಿರಿದಾಗಿ ಪೇೞ್ದೀಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯನ ಕೈಮೆಯುಂ ಕಿಱಿದೆಂದು ನಿಂದಿಪ ನೆವದಿಂ ರಾಯಂ ಪಗೆವರ ಮಡುಪಿಯುವಱ ದುರ್ಗಂಗಳಂ ಗೆಲ್ಲಂಗೊಂಡನೆಂಬ ಸ್ತುತಿ ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

೩೦. ವ್ಯಾಜನಿಂದೆಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಜಡಿದಿಡೆಯುಪ್ರತಿಮಂ ಕೈ ।
ಪಿಡಿದಿಟ್ಟಿಯನರಿಗಳಿಡುವರಾಯುಧಮನಿತಂ ॥
ಕುಡೆ ನಂಬುಗೆನುಡಿಯುಂ ಪಡಿ ।
ಗುಡುವರ್ಪಲವ್ರುರುಳನವರದೇನಗ್ಗಳರೋ! ॥೮೩

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯುಂ ಕೈದುವೊಂದನಿಡುವಂ ಪಗೆರಾಯರ್ ಪಲವುಂ ಕೈದುಗಳನಿಡುವರ್ ಇವಂ ಕುಡುವದು ನುಡಿಮಾತ್ರಂ ಅವರ್ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ ಕುಡುವರೆಂದು ಪಗೆವರಂ ಸ್ತುತಿಸುವ ನೆವದಿಂದೀಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯುಂ ಕೈಯ್ಯಿಟ್ಟಿಯನಿಡುವಮಾತ್ರದಿಂ ಪಗೆವರ್ ಭೀತಿವಟ್ಟು ಕೈದುವನೆಲ್ಲಮಂ ಬಿಸುಟು ನಂಬುಗೆವಡೆದು ಸರ್ವಸ್ವಮನೊಪ್ಪಿಸುವರೆಂಬ ನಿಂದೆ ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ವ್ಯಾಜನಿಂದೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

---

೩೧. ಆಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಂ ಮೂಱುತೆಱಂ.

(1) “ ಆಕ್ಷೇಪಸ್ಸ್ವಯಮುಕ್ತಸ್ಯ
ಪ್ರತಿಷೇಧೋ ವಿಚಾರಣಾತ್ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಮೊದಲೊಂದರ್ಥಮಂ ಪೇೞ್ದು ಬೞಿಕ್ಕೆ ವಿಚಾರಿಸಿಯುಂತಲ್ಲದೊಡಂ ಕೊಱತೆಯಿಲ್ಲೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಾಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮಲೆನಾಡ ಮನ್ನೆಯರಿರಾ ।
ತೊಲಗಿಂ ಮಹಿಶೂರಬಲದ ದೂಳ್ಗಾಣದ ಮುಂ ॥ 5
ತೊಲಗದೊಡವಿರಿಮುದರ್ಕಂ ।
ಫಲಮೊಳದಾಬರ್ದಲ್ಗೆ ನಾಡು ನೆಲೆವೀಡಕ್ಕುಂ ॥೪೮

ಇದಱೊಳ್ ಮಹೀಶೂರದೞಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಮಲೆವ ಮಲೆನಾಡವರ್ಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶಂಗೆಯ್ವೆಡೆಯೊಳ್ ಸಮರಂಗೊಳ್ಳದೆ ಸಮಾಶ್ರಯಣಂಗೆಯ್ದೊಡೆ ನೆಲೆವೀಡುಗಳುೞಿವುವೆಂದು ಪೇೞ್ದು ಬೞಿಕ್ಕೆ ವಿಚಾರಿಸಿಯುಂತಲ್ಲದೆ ಸಮರಂಗೆಯ್ದೊಡಂ ಬರ್ದಲುಂ ನೆಲೆವೀಡಪ್ಪುವೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಾಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಂ. 12

ಮತ್ತಂ, (2) “ ನಿಷೇಧಾಭಾಸಮಾಕ್ಷೇಪಂ
ಬುಧಾಃ ಕೇಚನ ಮನ್ವತೇ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದಂ ನಿಷೇಧಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದಱಿಂ ಪೆಱತೊಂದರ್ಥವಿಶೇಷಮಾಕ್ಷಿಪ್ತಮಾಗಿ ತೋಱುವುದದುಮಾಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮನ್ನಿಪ್ಪುದು ಲೇಸು ಮನಮೊ ।
ಲ್ದಿನ್ನಾಳ್ದನನಿಂದು ರಾಯಭಾರಿಗನಲ್ತಂ ॥
ನಿನ್ನಡಿಗಳ್ಗೆಱಗಿದ ಬೞಿ । 20
ಕಿನ್ನೆಗೞ್ಗೆಮೆ ನಿನ್ನ ಕೂರ್ಮೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ ॥೪೯

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯಂಗಳ್ಗದ ಸಾಮಂತರ್ ಸಮಾಶ್ರ

ಯುಣಂಗೆಯ್ದುದರ್ಕೆ ಕಳುಪಿದ ರಾಯಭಾರಿಗಳ್ ಬಿನ್ನವಿಪೆಡೆಯೊಳ್, ಜೀಯ ಬಿನ್ನಪಂ, ನೀಂ ಮನವೊಲ್ದೆಮ್ಮಳ್ದರೊಳೀಗಳ್ದಯೆಗೆಯ್ಯಲ್ವೇಳ್ಪುದು. ನೀಂ ದಯಾಳುಗಳಾದುದಱಂ ನಿಮ್ಮಡಿಗಳ್ಗೆಱಗಿದರೊಳ್ ನೀಂ ಕಾರ್ಯ್ಯಂಗೆಯ್ಯಲ್ಕೂಡದೆಂದು ಈಯರ್ತ್ಥಮಂ ದಿಟಂಗೊಳಿಸುವುದರ್ಕಾಗಿ ರಾಯಭಾರಿಗರಲ್ತೆಂದು ತಮ್ಮ ಬಗೆಯಂ ನಿಷೇಧಿಸಿ ಪೇಳ್ವುದಱೊಳೆಮ್ಮ ನುಡಿ ಪುಸಿಯಲ್ತೆಂಬರ್ತ್ಥವಿಶೇಷಂ ತೋರ್ಪುದಱಂದಿದುವುಮಾಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (3) "ಆಕ್ಷೇಪೋನ್ಯೋ ವಿಧೌ ವ್ಯಕ್ತೇ
ನಿಷೇಧೇ ಚ ತಿರೋಹಿತೇ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ಕಾರ್ಯವಂ ನಡಿಸೆಂಬ ವಿಧಿ ವ್ಯಕ್ತಮಾಗಿ, ಬೇಡವೆಂಬ ನಿಷೇಧಂ ಮಱೆಯಪ್ಪಂತೆ ಪೇೞಿಯದುವುಮಾಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನಡೆಯಿಂ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ।
ಗಡಿಗೆಱಗಿಂ ತಡೆವಳಲ್ತು ಪಡಿಬರಿಸಿದೊಡಾ ॥
ನೊಡವರ್ಪನೆಂದು ಜೈತಜೆ ।
ಯೊಡನಾಡಿದಳವನ ಮಡದಿ ಪ್ರೋಱಮುಡುವೆಡೆಯೊಳ್ ॥೪೬

ಇದಱೊಳ್, ಜೈತಜೆ ಪ್ರಯಲ್ಗೆ ಬರ್ಪಾಗಳವನ ಮಡದಿ ಪೇಳ್ವೆಡೆಯೊಳ್ನೀಂ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯಂಗಡಿಗೆಱಗಲ್ಪೋಪ್ಪುದಾದೊಡೆ ನೀಮೆ ಪೋಗಿವರ್ಪಿರಂತಲ್ಲದೆ ಸಮರಕ್ಕಾದೊಡಾನುಂ ಬಱಸಲ್ವೆನೆಂದು ಪೇಳ್ದಳ್. ಇದಱೊಳ್ನೀಂ ಪೋಗಿವರ್ಪುದೆಂಬನುಮತಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಸಮರಂಗೊಂಡೊಡಾನುಮನುಗಮಂಗೆಯ್ವೆನೆಂಬುದಱಂ ಪೋಗಲ್ವೇಡೆಂಬ ನಿಷೇಧಂ ಮಱೆಯಾಗಿರ್ಪುದಱಂದಿದುವುಮಾಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಂ.

ಇಂತಿವು ಮೂಱುಮಾಕ್ಷೇಪಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

(೩೨.) ವಿರೋಧಾಭಾಸಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

"ಆಭಾಸತ್ವೇ ವಿರೋಧಸ್ಯ
ವಿರೋಧಾಭಾಸ ಇಷ್ಯತೇ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಕೇಳ್ವಾಗಳೊಂದು ವಿರೋಧಂ ತೋಱಿ, ವಿಚಾರಿಸುವೆಡೆಯೊಳದು ಪರಿಹೃತಮಾಗೆ ವಿರೋಧಾಭಾಸಮೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಸಮನಿಸೆ ಸರ್ವಜ್ಞಾತ್ವಂ ।
ಸಮದೃಷ್ಟಿಯೆನಿಪ್ಪುದೆಂತುಟವ್ರತಿಮಾ ಕೇ ॥
ಳಮರ್ದಿರ್ಕೆಯುಂ ನರಪತಿಪದ ।
ಮುಮಮು ಚಿಕದೇವರಾಯನುಮೆನಿಪ್ಪುದದೆಂತೋ! ॥೮೭

ಇದಱೊಳ್ ರುದ್ರಂಗೆ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯುಂ ನರಪತಿಗೆ ದೇವೇಂದ್ರತ್ವಮುಂ ವಿರುದ್ಧಮಾಗಿ ತೋಱಿ ವಿಚಾರಿಸುವೆಡೆಯೊಳ್ಚಿಕದೇವರಾಯಂ ಸಕಲಮಂ ತಿಳಿದವನುಂ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದವನುಂ ಸಾರ್ವಭೌಮನುಮೆನಿಸಿರ್ಪನೆಂದು ವಿರೋಧಂ ಪರಿಹೃತಮಪ್ಪುದಱಿಂದಿದು ವಿರೋಧಾಭಾಸಾಲಂಕಾರಂ.

(೩೩.) ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರಮಾಱುಂ ತೆಱಂ :—

(1) "ವಿಭಾವನಾ ವಿನಾಪಿಸ್ಯಾ
ತ್ಕಾರಣಂ ಕಾರ್ಯಜನ್ಮ ಚೇತ್॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರಣಮಿಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯಂ ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ಪೇೞ್ದುದು ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಸಮನಿಸೆ ಮಹಿಶೂರವರೊಳ್ ।
ಸಮರಂ ಮಿಗೆ ಮಧುರೆಕೆಳದಿಪಟಿಮೊರಡರ್ಕರ್ಗಂ ॥

ಹಿಮಮಿಲ್ಲದ ಕಂಪನಮುಂ ।
ತಮಮಿಲ್ಲದ ದಾಱದಪ್ಪುಮಪ್ಪುದು ಚಿತ್ರಂ ॥೭೮

ಇದಱೊಳ್ ಕಾರಣಂಗಳಾದ ಹಿಮತಮಂಗಳಿಲ್ಲದೆಯುಂ ತತ್ಕಾರ್ಯಂಗಳಾದ ಕಂಪನದಿಗ್ಭ್ರಮಂಗಳಪ್ಪುದೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದು ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (2) "ಕಾರಣಸ್ಯಾಸಮಗ್ರತ್ವೇ
ಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಶ್ಚ ಸಾ ಮತಾ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರಣಂ ಸಮಗ್ರಮಲ್ಲದೊಡಂ ಕಾರ್ಯಂ ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ಪೇೞ್ವುದುಂ ವಿಭಾವನೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ಆಲಿಸಿ ಚಿಕದೇವಕ್ಷ್ಮಾ ।
ಪಾಲನ ರಾಯಸದ ಮಱುಸನಹಿತಮಹೀಪರ್ ॥
ಸೋಲದೆ ತಮ್ಮರಿಯ ರಾಣಿಯ ।
ರೋಲೆಗಳಂ ಕಳುಪಿ ಬಲಿತರೆಂದಿನ ತೆಱದೊಳ್ ॥೭೯

ಇದಱೊಳ್ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಸಮರ್ಥನಪ್ಪ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯನ ರಾಯಸದ ವಕ್ಕಣೆಯ ಮಱುಸಂ ಕೇಳ್ದಳ್ಕಿದ ಸಾಮಂತನೃಪರ್ ತಂತಮ್ಮ ಪೆಣ್ಡಿರ ಕಿವಿಯೋಲೆಗಳಂ ಕಳುಪಿ ಧೈರ್ಯದೊಳಿರ್ದರೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱೊಳ್ರಾಯಸನಿರೂಪದಿಂ ಪುಟ್ಟಿದ ಭಯಮುಂ ಪರಿಹರಿಸಲ್ ಪೆಣ್ಡಿರ ಕಿವಿಯೋಲೆಗಳ್ಸಮಗ್ರಕಾರಣಮಲ್ಲದಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದುವುಂ ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (3) "ಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಸ್ತೃತೀಯಾ
ಸ್ಯಾತ್ಸತ್ಯಪಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕೇ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮಿರ್ದೊಡಂ ಕಾರ್ಯಂ ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ಪೇೞ್ವುದುಂ

ವಿಭಾವನೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ನಡೆದು ಮಹಿಶೂರ ಸುಭಟರ್ |
ಕಡಿವಿನವಮಾಚೆನ್ನಬಸವಕೃಷ್ಣನರೊಳಂ ||
ಪೆಡಸಾರ್ದಂ ನೆಲೆವಿಡಿದಂ |
ಪಡಿಬರಿಸಿದನುಱಿಯದೋಡಿದಂ ನಿಡುವಯಣಂ ||೯೦

ಇದಱೊಳ್ ಪೆಡಸಾರ್ದ ಚೆನ್ನಬಸವಂ ನೆಲೆವಿಡಿದಂ ಪಡಿಬರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನುಂ ನಿಡುವಯಣಂ ಪೋದನೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱೊಳ್ಪೆಡಸಾರ್ವುದು ಪಡಿಬರಿಪ್ಪುದೆಂಬ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಂಗಳಿರ್ದೊಡಂ ನೆಲಂಬಿಡಿವುದು ನಿಡುವಯಣಂ ಪೋಪ್ಪುದೆಂಬ ಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಯುಂ ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದುವುಂ ವಿಭಾವನೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಮತ್ತಂ, (4) “ ವಿರುದ್ಧಾತ್ಕಾರ್ಯಜನ್ಮಾಪಿ
ದೃಷ್ಟಾ ಕಾಚಿದ್ವಿಭಾವನಾ || ”

[ವೃತ್ತಿ] ವಿರುದ್ಧಮಾದ ಕಾರಣದಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ಪೇೞ್ವುದುಂ ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ: —

ಕಂ|| ಕ್ರಮುವಱಿಯದೆ ಸವಿದಮರ್ದಂ* |
ತಮನಱಿದಾತೆಱದೊಳೀಗಳಿರ್ಕೆರಿಯುವರ್ ||
ಸಮರಕ್ಕೆ ರಾಮಬಾಣಂ |
ಸಮನಿಸೆಯುಂ ಮುಱಿದು ಪೋದರಪ್ರತಿಮಾಂಕಾ ||೯೧

ಇದಱೊಳ್ ರಾಹುಗೆ ಮರಣಮಿರ್ಕೆಯುವರ್ಗಪಜಯಮುಮೆಂಬ ಕಾರ್ಯಂಗಳ್ತದ್ವಿರುದ್ಧಂಗಳಾದ ಅಮರ್ದಂ ಸವಿವುದು ರಾಮಬಾಣಂ ಸಮನಿಪ್ಪುದೆಂಬ ಕಾರಣಂಗಳಿಂ ಪುಟ್ಟಿದುವೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದುವುಂ

ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (5) " ಅಕಾರಣಾತ್ಕಾರ್ಯಜನ್ಮ
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಾಚಿದ್ವಿಭಾವನಾ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರಣಮಲ್ಲದ ವಸ್ತುವಿನಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ಪೇೞ್ವುದುಂ ವಿಭಾವನೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪಿಡಿವರ್ಪಂಗಣಿಗಪ್ಪುಗ ।
ಳೆಡೆಯೊಳ್ಕಲರಾನೆವಿಂಡನೀಯುಪ್ರತಿಮಂ ॥
ಪಿಡಿದಂ ಪೆರ್ಬಲೆವಳಸಿನೊ ।
ಳಡವಾಯ್ದಿರ್ಕೇರಿಯುವರ ಪೇರಾನೆಗಳಂ ॥೯೨

ಇದಱೊಳ್ ಅಱಕಲ್ಗೂಡ ಸನಿಯದ ಪೆರ್ಬಲೆಯೆಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಬಯಲ ಪುಯಿಲೊಳರ್ಕೇರಿಯುವರ ದಱಮುಂ ಗೆಲ್ದವರಾನೆಗಳಂ ಕೊಂಡನೆಂಬೆಡೆಯೊಳ್ ಶ್ಲೇಷದಿಂದಾನೆಗಳಂ ಪಿಡಿವುದರ್ಕೆ ಕಾರಣಮಲ್ಲದ ಪೆರ್ಬಲೆಯೊಳ್ನಚ್ಚುಮುದಮೆಂದು ನೆಗೞ್ದ ಇರ್ಕೇರಿಯ ರಾಮಬಾಣಮೆಂಬ ಪೇರಾನೆಯುಂ ಅದಱ ಬೆಂಬಱಿಯಲ್ಲಿ ಪುಯಿಲ್ಗೆ ನಡೆತಂದಾನೆಗಳನಿತುಮಂ ಪಿಡಿದನೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದುವುಂ ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (6) " ಕಾರ್ಯಾತ್ಕಾರಣಜನ್ಮಾಪಿ
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಾಚಿದ್ವಿಭಾವನಾ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರ್ಯದಿಂ ಕಾರಣಂ ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ಪೇೞ್ವುದುಂ ವಿಭಾವನೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಸರಸಿಜಮುದಕದೊಳೊಗೆವುದು ।
ಸರಸಿಜದಿಂದುದಕಮೊಗೆಯುದಪ್ರತಿಮಾ ಕೇಳ್ ॥

ದುರಕಿದಿರಾಂತೈಗೂರವ |
ನರಸಿಯ ನೇತ್ರಾಬ್ಜದಿಂದೆ ನೀರ್ಪೊನಲಿಡುಗುಂ ॥೯೩

ಇಂತಿವಾಱುಂ ವಿಭಾವನಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

---

೩೮. ವಿಶೇಷೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಕಾರ್ಯಾಜನಿರ್ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿ
ಸ್ಸತಿ ಪುಷ್ಕಲಕಾರಣೇ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರಣಸಂಪತ್ತಿಯುಂಟಾಗಿಯುಂ ಕಾರ್ಯಂ ಪುಟ್ಟದಿರ್ಪುದು ವಿಶೇಷೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

† * * *

---

೩೯. ಅಸಂಭವಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಅಸಂಭವೋರ್ಥನಿಷ್ಪತ್ತೇ
ರಸಂಭಾವ್ಯತ್ವವರ್ಣನಂ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಆಕಸ್ಮಿಕಮಾಗಿ ಒಂದು ಕಜ್ಜಮುಂ ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ಪೇೞ್ವುದು ಅಸಂಭವಾಲಂಕಾರಂ.

---

† ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಯ ಶ್ಲೋಕವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾತರಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆ,

“ ಹೃದಿ ಸ್ನೇಹಕ್ಷಯೋ ನಾಭೂತ್ಸ್ಮರದೀಪೇ ಜ್ವಲತ್ಯಪಿ ॥ ”

“ ಗುಣಜಾತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದೊಂ |
ದಣಿಯುರವಾಗಿರೆ ವಿಶೇಷಮೊದವೆ ವಿಶೇಷಂ ॥
ಗಣಿಯಿಸೆ ಸೋಲಿಪುವಬಲಾ |
ಗಣಮಾರುಮನಾನೆ ಕುದುರೆ ತಮಗಿಲ್ಲದೊಡಂ ॥ ”

ಉದಯಾದಿತ್ಯಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಎರಡುಂ ತಟ್ಟಿನ ಬಾಣದ ।
ಸರವಿಗಳರ್ಕೇರಿಯುವರ ದೞಿದೊಳ್ಬೀೞು ॥
ತಿತ್ತರೆ ರಾಮಬಾಣಮೆರಡುಂ ।
ದೊರಕಿತು ಮಹಿಶೂರ ಸೇನೆಗಿದನಱಿವವರಾರ್ ? ॥೯೪

ಇದಱೊಳ್ ಪೆರ್ಬುಲಿಯ ಪ್ರಯಿಲಂ ನಿಟ್ಟಿಸಿದ ನಾಡುಗರಾಡುವ ನುಡಿ ಎರಡುಂ ದೞಿಗಳುಂ ಮಲೆತಿಟ್ಟಾಡುವೆಡೆಯೊಳ್ಮಹಿಶೂರ ದೞಿದಿಂದೆಟ್ಟ ಬಾಣಂಗಳನಿತುಂ ಕೆಳದಿಯ ದೞಿದೊಳ್ಬೀೞ್ವುದಲ್ಲದೆ ಕೆಳದಿಯ ದೞಿದಿಂದೆಟ್ಟ ಬಾಣಂಗಳುಂ ಮಗುಳ್ವಲ್ಲಿಯೆ ಬೀೞ್ದುವು. ಇದಱಿಂ ಬಾಣಮೆಂಬ ಪೆಸಱುಳ್ಳುವನಿತುಂ ಕೆಳದಿಯ ದೞಿಕ್ಕೆ ಬಸಮಪ್ಪುದೆಂದಿರ್ದೆವು. ಅನಿತರೊಳ್ ಮಹಿಶೂರ ರಾಮಬಾಣಂ ಕೆಳದಿಯ ದೞಮಂ ಪೊಕ್ಕಱಿಯೆ ಕೆಳದಿಯ ರಾಮಬಾಣಂ ಮಱಿದಾದೞಮನೆ ಪೊಕ್ಕುದು. ಮಗುೞ್ದೆರಡುಂ ರಾಮಬಾಣಂ ಮಹಿಶೂರವರ ಬಸಮಾದಂತಪ್ಪುದೆಂಬುದ ನಾರುಮಱಿಯೆವೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದು ಅಸಂಭವಾಲಂಕಾರಂ.

———

೩೬. ಅಸಂಗತ್ಯಲಂಕಾರಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ :— 15

(1) " ವಿರುದ್ಧಂ ಭಿನ್ನದೇಶತ್ವಂ
ಕಾರ್ಯಹೇತ್ವೋರಸಂಗತಿಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರಣವೊಂದೆಡೆಯೊಳ್ ಅದರ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪೆಱತೊಂದೆಡೆಯೊಳ್ಕಾರ್ಯಮಿರ್ಪುದೆಂದು ಪೇೞ್ಪುದು ಅಸಂಗತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಕಾನಂಗೆ ಗುಂಡು ತಾಕಿದು ।
ಘಾಸೆಯ ಮೇಲಿಂದೆ ಚೆನ್ನಬಸವಂ ಬಿಟ್ಟಂ ॥

ತಾನ್ನೈಗೂರವನಱಿದನಿ ।
ದೇನಚ್ಚರಿ ತಿಳಿಯದೆಮಗೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ ॥೯೬

ಇದಱೊಳ್ ಗುಂಡು ತಾಕಿದವನೊರ್ವಂ ಬಿಟ್ಟವನೊರ್ವಂ ಹರಣವಱಿದವನೊರ್ವನೆಂದು ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದು ಅಸಂಗತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (2) “ ಅನ್ಯತ್ರ ಕರಣೀಯಸ್ಯ
ತತೋನ್ಯತ್ರ ಕೃತಿಶ್ಚ ಸಾ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದೆಡೆಯೊಳೆಸಗಲೆಳಸಿದ ಕಜ್ಜಮಂ ಪೆಱತೊಂದೆಡೆಯೊಳೆಸಗಿದನೆಂದು ಪೇೞಯುದುವುಂ ಅಸಂಗತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಧರ್ಮಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಛಲದಿಂ ।
ಮಾರ್ಮಲೆತಿರೆ ನಿನ್ನ ಸುಭಟರಪ್ರತಿಮಾ ಕೇಳ್ ॥
ದುರ್ಮತಿಗಳಿರ್ದ ತೆಂಕಣ।
ಧರ್ಮಪುರೀಪ್ರಾಂತಕ*ಡರ್ದರಕಟ ! ಮರಾಟರ್ ॥೯೭

ಇದಱೊಳ್ ಹರಜಿ ಜೈತಜಿ ದಾದಜಿಮುಂತಾದ ಮರಾಟರ್ ಮೂಡಣ ಧರ್ಮಪುರಿಯೆಂಬ ಕೋಂಟೆಯನೆಂಟುಂ ತಿಂಗಳುಂ ವೇಡೈಸಿ ತಳಮೇರುವೆಗಳಂ ಬಳೆಯಿಸುವಿನಮಲ್ಲಿರ್ಪ ಮಹಿಶೂರ ಭಟರ್ ಪೊಱಮಟ್ಟು ತಳಮೇರುವೆಗಳಂ ಕಿತ್ತುಡೆಯೊಯಿಲಿಂದಾಕೋಂಟೆಯಂ ಲಗ್ಗೆಗೊಳಿಸಿ ತೆಂಕಣ ಧರ್ಮಪುರಿಯೆನಿಪ್ಪ ಸಂಯಮಿನೀಪಟ್ಟಣಮಂ ಸಾರ್ದರೆಂದು ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದುವುಮಸಂಗತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (3) “ ಅನ್ಯತ್ಕರ್ತುಂ ಪ್ರವೃತ್ತಸ್ಯ
ತದ್ವಿರುದ್ಧಕೃತಿಶ್ಚ ಸಾ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ಕಜ್ಜಮನೆಸಗಲೆಳಸಿ ಪೆಱತೊಂದು ಕಜ್ಜಮನೆಸಗಿದನೆಂದು ಪೇೞಯುದುವುಮಸಂಗತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಗಿರಿದುರ್ಗದಿಂದೆ ಲಗ್ಗೆಯೊ |
ಳರಿವರ್ಗಮನಿಱಿವಲೆಳಸಿ ದಿವ್ಯಮೆನಿಪ್ಪಾ ॥
ಗಿರಿದುರ್ಗಮನೇಱಿಸಿದಂ |
ನರಪತಿಯಪ್ರತಿಮವೀರಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ॥೯೮

ಇಂತಿವು ಮೂಱುಮಸಂಗತ್ಯಲಂಕಾರಂಗಳ್.

---

೩೭. ವಿಷಮಾಲಂಕಾರಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ :—

(1) " ವಿಷಮಂ ವರ್ಣ್ಯತೇ ಯತ್ರ
ಘಟನಾನನುರೂಪಯೋಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದರ್ಕೊಂದು ಜತೆಗೂಡುವುದರ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲದ ಕಜ್ಜಂಗಳಂ ಜತೆಗೊಳಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದು ವಿಷಮಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಡಿಳ್ಳಿಯ ಶಾಹನ ಸುವೆಯುಂ |
ಜಳ್ಳೇಱಿಸುವಾರ್ಪಿದೆತ್ತಲಪ್ರತಿಮಾ ಕೇಳ್ ॥
ಪಳ್ಳಿಯ ಪರದೇಶಿಯೊಳಂ |
ತೆಳ್ಳನೆ ಮೆಲ್ಪಿಡಿದು ಕರಗುವೆರ್ದೆ*ಯಿರವೆತ್ತಲ್ ! ॥೯೯

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳತ್ಯಂತಕಾಠಿನ್ಯಮುಂ ಅತಿಮಾರ್ದವಮುಮೆಂಬ ವಿರುದ್ಧಗುಣಂಗಳ್ಜತೆಗೊಂಡಿರ್ಪುದೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದು ವಿಷಮಾಲಂಕಾರಮಾದುದು.

ಮತ್ತಂ, (೨) " ವಿರೂಪಕಾರ್ಯಸ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿ
ರಪರಂ ವಿಷಮಂ ಮತಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರಣಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಂ ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ಪೇೞ್ವ

೮೦ ವಿಷಮಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಇರವಱಿಯದೆಲ್ಲನಾಡೊಳ್ ।
ಪರಿವಾರೆಯ ಪಡೆಯನಟ್ಟಿ ಸುಟ್ಟುರಿವುತ್ತುಂ॥
ಧರೆಯಂ ತಣ್ಪೇಱಿಪುದೀ ।
ನರಪತಿಚಿಕದೇವರಾಜನೋಜಸ್ತಪನಂ ।'೧೦೦

ಇದಱೊಳ್ ಮರಾಟರ ಪಡೆಯಂ ಸುಟ್ಟುರಿವುವ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಪ್ರತಾಪಸೂರ್ಯನಿಂ ಧರೆಯ ತಣ್ಪೆಂಬ ವಿರುದ್ಧಕಾರ್ಯಂ ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದುವುಂ ವಿಷಮಾಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (3) " ಅನಿಷ್ಟಸ್ಯಾಪ್ಯವಾಪ್ತಿಶ್ಚ
ತದಿಷ್ಟಾರ್ಥಸಮುದ್ಯಮಾತ್ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಇಷ್ಟಾರ್ಥಮಂ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಕೆ ಪೂಣ್ದೆಡೆಯೊಳನಿಷ್ಟಮಾದರ್ಥಂ ಲಭಿಸಿತೆಂದು ಪೇೞ್ವುದುಂ ವಿಷಮಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮಸಗಿತು ಮಹಿಶೂರವರ್ಗ* ।
ಣ್ದಿಸೆಯೊಳ್ಪುಯಿಲಿದುವೆ ಸಮಯಮೆಂದೆಸೆವಂತು ॥
ಬಸವೞಿಸೆ ಬಂದನೆಕ್ಕೋಜಿ ।
ಪೊಸಊರಂ ಮುತ್ತಿ ನೀಗಿದಂ ಪಳಊರು ॥೧೦೧

ಇದಱೊಳ್ ಎಕ್ಕೋಜಿಗೆ ಪೊಸಊರ ಕೋಂಟೆಯಂ ಬಯಸುವಿನಂ ತನ್ನ ಪಳದಾದ ಬೆಂಗಳೂರುಂ ಪೋದುದೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದುವುಂ ವಿಷಮಾಲಂಕಾರಂ.

ಇಂತಿವು ಮೂಱುಂ ವಿಷಮಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

---

(೩೮) ಸಮಾಲಂಕಾರಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ :—

(1) " ಸಮಂ ಸ್ಯಾದ್ವರ್ಣನಂ ಯತ್ರ
ದ್ವಯೋರಪ್ಯನುರೂಪಯೋಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದುಕೊರ್ಂದು ಜತೆಗೂಡಿಸಲ್ತಕ್ಕ ಕಜ್ಜಮುಂ ಜತೆಗೊಳಿಸಿ ಪೇೞ್ಯುದು ಸಮಾಲಂಕಾರಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಕೃತಿಪತಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ।
ಕೃತಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರವಿಜಯಮೀಕೃತಿವೇೞ್ದಂ ॥
ಕೃತಮತಿಯುವನೊಲ್ಮೆ ಪ್ರಮಾ ।
ಕೃತಿವೆತ್ತ್ವೊಲೆಸೆವ ಸುಕೃತಿ ತಿರುಮಲೆಯಾರ್ಯಂ ॥೧೦೨

ಇದಱೊಳ್ ಕೃತಿನಾಯಕನುಂ ಕೃತಿಯುಂ ಕೃತಿವೇೞ್ದನುಮನುಗುಣಂಗಳಾಗಿರ್ಕುಮೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದು ಸಮಾಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (2) " ಸಾರೂಪ್ಯಮಪಿ ಕಾರ್ಯಸ್ಯ
ಕಾರಣೇನ ಸಮಂ ವಿದುಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರಣಕ್ಕನುಗುಣಮಾಗಿ ಕಾರ್ಯಂ ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ಪೇೞ್ವುದುಂ ಸಮಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪ್ರಜೆಗಳನನುರಂಜಿಸುಗುಂ ।
ಪ್ರಜೆಗಳೊಳಂ ದ್ವಿಜರನೊಳ್ಪನಿಂದಪ್ರತಿಮಂ ॥
ನಿಜಕುಲಪತಿಯುಂ ರಾಜಂ ।
ದ್ವಿಜರಾಜನುಮಪ್ಪ ಕತದೊಳೀನರಪತಿಯಾ ॥೧೦೩

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯಂ ಪ್ರಜೆಯನಿತಂ ಧರ್ಮದಿಂ ಪರಿಪಾಲಿಸುತುಂ ದ್ವಿಜರಂ ಮಿಕ್ಕುಂ ಪರಿಪಾಲಿಸುವನೆಂದು ಕಾರ್ಯಗುಣಮುಂ

ಪೇೞ್ದೀವಂಶಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಂದವಾದ ಚಂದ್ರನುಂ ರಾಜನುಂ ದ್ವಿಜರಾಜನುಮೆನಿಕ್ಕುಮೆಂದು ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದುವುಂ ಸಮಾಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (3) “ ವಿನಾನಿಷ್ಟಂ ಚ ತತ್ಸಿದ್ಧಿ
ರ್ಯದರ್ಥಂ ಕರ್ತುರುದ್ಯಮಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಅನಿಷ್ಟವಾದ ಕಾರ್ಯಂ ಪುಗದೆಯೆಳಸಿದ ಕಜ್ಜಂ ಸಿದ್ಧಿಪುದುಂ ಸಮಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ಪೊನಿಬಸವಪ್ಪನಾಯಕ ।
ನೇನಾದುದು ಚೆನ್ನಬಸವ ಪುಯಿಲೆನೆ ಭರದಿಂ ॥
ದಾನೆಪುಯಿಲ್ಗೆಲಲೆಳಸಿದೆ ।
ನಾನೆಪುಯಿಲ್ಗೆಯ್ದುವಂದೆನೀತೆಱಮೆಂದಂ ॥೧೦೪

ಇದಱೊಳ್ ಪೆರ್ಬುಲಿಪುಯಿಲಲ್ಲಿ ಮಹಿಶೂರವರ್ಗೆ ಮುಱಿದು ಬಂದ ಚೆನ್ನಬಸವನನಿರ್ಕೇರಿಯ ದೊರೆ ಬಸವಪ್ಪನಾಯಕಂ ಪುಯಿಲೆಂತಾದುದೆಂದು ಕೇಳ್ವನಮವಂ ಎಮ್ಮ ರಾಮಬಾಣಮೆಂಬಾನೆಯುಂ ಅವರ ಬೇಂಟೆರಾಯನುಂ ಕಾದುತ್ತಿರೆ ಎಮ್ಮಾನೆ ಗೆಲ್ವುದೆಂದಾಸೆವಟ್ಟೆರ್ದೆನಂತಲ್ಲದೆ ಪೋದುದಱಿಂದಾನುಂ ಪುಯಿಲ್ಗೆಯ್ದೀತೆಱದೊಳಾಸಿರೊಡನೆ ಗೆಲ್ದುವಂದೆನೆಂದು ಪದ್ಯಾರ್ಥದೊಳ್ಪುಯಿಲಂ ಗೆಲ್ವುದೆಂಬ ಕಜ್ಜಮನೆಳಸಿದ ಚೆನ್ನಬಸವಂಗೆ ತನ್ನಾನೆ ಮುಱಿದದಱೊಡನೆ ಪಲವುಮಾನೆಕುದುರೆಗಳುಂ ಗುರಿಮಾನಿಸರುಂ ಪಱಿಯಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಬಿರುದುಗಳುಂ ಮಹಿಶೂರವರ ಬಸಮಾದುದೆಂಬನಿಷ್ಟಂ ತೋಱದೆ ತನ್ನುಸಿರುೞಿದುದೆಂಬ ಗೆಲ್ಲಂ ಕೈಸಾರ್ದುದೆಂದು ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದುವುಂ ಸಮಾಲಂಕಾರಂ.

ಇದಱೊಳ್ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯುಂ ಶೌರ್ಯಮುಮುಂಟಾದವರ್ಗೆ ತನ್ನಾಳ್ದನಾನೆ ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದವು ಪೋಪುದುಂ ಪುಯಿಲೊಳ್ಮಾಣ್ದು ತಾನುಸಿರುವಿಡಿದಿರ್ಪುದುಮನಿಷ್ಟಮಾದೊಡಮಂತಲ್ಲದವರ್ಗದುವೆ ಬೇಟ್ಪ ಕಜ್ಜಮುಮಿಷ್ಟಮುಮಾಗಿರ್ಕುಂ.

ಇಂತಿವು ಮೂಱುಂ ಸಮಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

---

೩೯. ವಿಚಿತ್ರಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ವಿಚಿತ್ರಂ ತತ್ಪ್ರಯತ್ನಶ್ಚೇ
ದ್ವಿಪರೀತಫಲೇಚ್ಛಯಾ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ಕಜ್ಜಮನೆಳಸಿಯದರ್ಕೆ ವಿಪರೀತಮಾದ ನಡತೆಯೊಳಿರ್ಪುದು ವಿಚಿತ್ರಾಲಂಕಾರಮೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನರಪತಿಪದವಾಂತಿಳೆಯಂ ।
ಪೊರೆವಿನಮಪ್ರತಿಮವೀರಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ॥
ದೊರೆತನಕೆಳಸಿದ ಬಳಸಿನ ।
ದೊರೆಗುವರರ್ ಸುಂಚಿವಡಿಗವಾವುಗೆವಿಡಿವರ್ ॥೧೦೪॥

ಇದಱೊಳ್ ದೊರೆತನಮನೆಳಸಿದವರ್ ಊಳಿಗಂಗೆಯ್ವುದು ವಿಪರೀತಮಾದ ನಡತೆಯಾದುದಱಿಂದಿದು ವಿಚಿತ್ರಾಲಂಕಾರಂ. ಅವನೂಳಿಗಂಗೆಯ್ವರ್ಗೆ ದೊರೆತನಂ ಬರ್ಪುದೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯಂ.

---

೪೦. ಅಧಿಕಾಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ :—

(1) " ಅಧಿಕಂ ಪೃಥುಲಾಧಾರಾ
ದಾಧೇಯಾಧಿಕ್ಯವರ್ಣನಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಪಿರಿದೆನಿಸುವಾಧಾರದತ್ತಣಿಂದಾಧೇಯಂ ಮಿಕ್ಕುಂ ಪಿರಿದಾಗಿರ್ಪುದೆಂದು ಪೇೞ್ಯಧಿಕಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಆವನ ಪೊಡೆಯೊಡೆಯೊಳ್ಭುವ ।
ನಾವಳಿಗಳ್ಪಸರಿಸಿರ್ಪುವವನೊಡಲನಿತಂ ॥
ತೀವಿ ತುಳುಂಕಿದುವೀ ಚಿಕ ।
ದೇವೇಂದ್ರನ ಭಕ್ತಿಸಂಭೃತಾನಂದಂಗಳ್ ॥೧೦೬

ಇದಱೊಳ್ ಜಗದಾಧಾರನ ಪೊಡೆಯತ್ತಣಿಂ ಚಿಕದೇವರಾಯನೆಸಗುವ ಪರಭಕ್ತಿಯಿಂ ಪುಟ್ಟಿದಾನಂದಮೆಂಬಾಧೇಯಂ ಪಿರಿದೆಂದು ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದು ಅಧಿಕಾಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (2) "ಪೃಥ್ವಾಧೇಯಾದ್ಯದಾಧಾರಾ
ಧಿಕ್ಯಂ ತದಪಿ ತನ್ಮತಂ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಪಿರಿದೆನಿಸುವಾಧೇಯದತ್ತಣಿಂದಾಧಾರಂ ಮಿಕ್ಕುಂ ಪಿರಿದಾಗಿರ್ಪುದೆಂದು ಪೇೞ್ವುದುಮಧಿಕಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ದಾನಕ್ಷಾತ್ರಾದಿಗಳಿಂ ।
ಈ ನರಪತಿಕೀರ್ತಿ ಬಿತ್ತರಂಬಡೆಯೆ ಕರಂ ॥
ತಾನಿಂಬುಗುಡುವುದಕಟಕ ।
ಟೇನೆಂಬೆನಜಾಂಡಭಾಂಡದೆಡೆಪೆಱಪೆಂತೋ! ॥೧೦೭

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯನ ಪಿರಿದಪ್ಪ ಕೀರ್ತಿಗಾಧಾರಮಾದುದಱಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಂ ಪಿರಿದೆನಿಪುದೆಂದು ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದುವುಂ ಅಧಿಕಾಲಂಕಾರಂ.

ಇಂತಿವೆರಡುಮಧಿಕಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

---

೪೧. ಅಲ್ಪಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಅಲ್ಪಂತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾದಾಧೇಯಾ
ದ್ಯದಾಧಾರಸ್ಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಾ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಾಗಿರ್ಪಾಧೇಯದತ್ತಣಿಂದಾಧಾರಂ ಮಿಕ್ಕುಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಾಗಿರ್ಪುದೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಲ್ಪಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಅನುಗೆಟ್ಟಕ್ಕೆಗೂರಾಣ್ಮನ ।
ತನುಪೞಿಯಲ್ಚೆನ್ನಬಸವಬೊಮ್ಮಯ್ಯಗಳಾ ॥
ತನುಗಳ್ತನುತರಮಾದುವು ।
ಮನಮುಂ ಜೀವನಮುಮಡಕಮಾಗದ ಕೇಡಿದೊಳ್ ॥೧೧೮

ಇದಱೊಳ್ ಪರಮಾಣುಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಂಗಳಾದ ಮನಸ್ಸುಂ ಜೀವಾತ್ಮನುಮೊಳಗಿರ್ಪವಕೆ ತಾವಿಲ್ಲದಂತೆ ಚೆನ್ನಬಸವಬೊಮ್ಮೈಯ್ಯಗಳ ಮೆಯ್ಗಳ್ಕರಗಿದವೆಂಬುದಱಿಂದಾಧೇಯಂಗಳಪ್ಪ ಮನೋಜೀವಿತಂಗಳತ್ತಣಿಂದಾಧಾರಮಪ್ಪ ಶರೀರಂಗಳ್ಮತ್ತಂ ಕೃಶಂಗಳೆಂದು ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಲ್ಪಾಲಂಕಾರಂ. ಇಂತು ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದೈಗೂರಕೃಷ್ಣಪ ನಾಯಕಂ ಬೀೞ್ವುದುಮಿವರಿರ್ವರುಂ ಬಗೆಗೆಟ್ಟು ಬಸವಱಿದರೆಂಬರ್ಥಂ ವ್ಯಂಗ್ಯಮಾಗಿ ತೋರ್ಪುದು.

---

೪೨. ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ನಾಮ ಯತ್ರಸ್ಯಾ
ದುಪಕಾರಃ ಪರಸ್ಪರಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಎರಡುಂ ವಸ್ತುಗಳೊಂದೊಂದಱ ಕಜ್ಜವೊಂದರ್ಕುಪಕಾರವಾಗೆಯುದು ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಬನದೊಳ್ಕೃಷ್ಣಪನಾಯಕ ।
ನಿನಿಯಳ್ಪಸುಗೂಸು ಪಸಿಯೆ ಕಣ್ಣೀರ್ಗಱಿವಳ್ ॥
ಪೊನಲಿಡೆ ಚೂಚುಕದಿನದಂ ।
ತನಿವಾಲ್ಗೆತ್ತಿಂಟ ತೆವ್ವನಿರ್ದುದು ಮಗುವುಂ ॥೧೦೯

ಇದಱೊಳ್ ತಾಯ ಕಣ್ಣೀರಂ ಪಾಲೆಂದೀಂಟುವುದಱಿಂ ತಾಯಿಂದೆ ಮಗುವಿಂಗುಪಕಾರಂ. ಕಣ್ಣೀರನೀಂಟುತ್ತಳದಿರ್ಪುದಱಿಂ ಮಗುವಿಂದೆ ತಾಯ್ಗುಪಕಾರಂ.

---

೪೩. ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ :—

(1) " ವಿಶೇಷಃ ಖ್ಯಾತಮಾಧಾರಂ
ವಿನಾಪ್ಯಾಧೇಯವರ್ಣನಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಾದಾಧಾರವಿಲ್ಲದೆಯುಮಾಧೇಯಂ ತೋರ್ಪುದು ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ರಾಮನ ಸತ್ವಪರಾಕ್ರಮ ।
ಮಾಮಾರ್ದವಮಾಮಹತ್ವಮಾಮಧುರತೆಯುಂ ॥
ತಾಮೆಳಸಿ ಶುಭಾಶ್ರಯಮುಂ ।
ನೇಮದೆ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳ್ನೆಲಸಿರ್ಕುಂ ॥೧೦೯

ಇದಱೊಳ್ ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯಿಲ್ಲದೊಡಮವನ ಗುಣಂಗಳ್ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳ್ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (2) " ವಿಶೇಷಸ್ಸೋಪಿ ಯದ್ಯೇಕಂ
ವಸ್ತ್ವನೇಕತ್ರ ವರ್ಣ್ಯತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಂ ಪಲವೆಡೆಯೊಳಪ್ಪುದೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸೆಯುದುವುಂ ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಬೆದಱಿ ಬಸವಱಿದು ಬೀಗಿದ ।
ಬಿದಿರೂದೊರೆ ಪೊಕ್ಕು ಬನಮನಲ್ಲಿಯುಮಳ್ಕಂ ॥
ದಿದಿರೊಳ್ಪಂತೆಡೆಬಲದೊಳ ।
ಮಿದೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರನೆಂದು ಬೆಜ್ಜರವಡೆವಂ ॥೧೧೧

ಮತ್ತಂ, (3) " ಕಿಂಚಿದಾರಂಭತೋಽಶಕ್ಯ
ವಸ್ತ್ವಂತರಕೃತಿಶ್ಚ ಸಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಕಿಱಿವಪ್ಪ ಯತ್ನದಿಂದಶಕ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯಾಂತರಂ ಸಿದ್ಧಿಪ್ಪುದುಂ ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ಕಂಡಪೆನಖಂಡಧರಣೀ ।
ಮಂಡಲಪತಿ ಚಿಕ್ಕದೇವನರಪತಿಯನಿದೇ ॥
ಕಂಡಪೆನಾಖಂಡಲನಂ ।
ಕಂಡಪೆನಾನಿಂದು ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನುಮಂ ॥೧೧೨

ಇದಱೊಳ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಚಿಕದೇವರಾಯನಂ ಕಾಣ್ಬುದಱಿಂದಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೆನಿಸುವ ಇಂದ್ರೋಪೇಂದ್ರರಂ ಕಾಣ್ಬುದೆಂಬ ದುರ್ಲಭವಾದ ಕಾರ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಿಪ್ಪುದಱಿಂದಿದುವುಂ ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರಂ.

ಇಂತಿವು ಮೂಱುಂ ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

---

೪೪. ವ್ಯಾಘಾತಾಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ :—

(1) " ಸ್ಯಾದ್ವ್ಯಾಘಾತೋಽನ್ಯಥಾಕಾರಿ
ತಥಾಕಾರಿ ಕ್ರಿಯೇತ ಚೇತ್ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಲೋಕದೊಳಾವ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಾವ ಕಾರ್ಯಮಪ್ಪುದಾ ವಸ್ತುವಿಂದದರ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಮಾದ ಕಾರ್ಯಮನೆಸಗುವುದು ವ್ಯಾಘಾತಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಕತ್ತಿಯ ಬೆಳಕಿಂ ಕೞ್ತಲೆ |
ಯೊತ್ತರಮುಂ ಕಣ್ಗೆ ಕವಿಸಿಯಱಾತಿಯ ಪಡೆಯಂ ॥
ಮಿತ್ತುಗೆ ತುತ್ತುಗೊಳಿಸಿಯುಂ |
ಮತ್ತವರಂ ಸ್ವಸ್ಥರೆನಿಪನಪ್ರತಿವೀರಂ ॥೧೧೩

ಇದಱೊಳ್ ಲೋಕದೊಳ್ ಕೞ್ತಲೆಯುಂ ಕಳೆವ ಬೆಳಕಿಂದಮೆ ಕೞ್ತಲೆಯುಂ ಕವಿಸುವನೆಂದು ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದು ವ್ಯಾಘಾತಮೆನಿಪ್ಪುದು. ಭೀರುಗಳ್ಗೆ ಕತ್ತಿಯ ಬೆಳಕಿಂ ಕಣ್ಗೆ ಕೞ್ತಲೆ ಕವಿವುದು ಸಾಜಮಲ್ತೆ!

ಮತ್ತಂ, (2) " ಸೌಕರ್ಯೇಣ ನಿಬದ್ಧಾಪಿ
ಕ್ರಿಯಾ ಕಾರ್ಯವಿರೋಧಿನೀ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಎಳಸಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಮಾದ ಕಜ್ಜಮೆ ಆಕಾರ್ಯಕ್ಕನುಕೂಲಮಾಗೆಯುದುಮುಂ ವ್ಯಾಘಾತಮೆನಿಪ್ಪುದು,

ಎಂತೆನೆ:—

ಕಂ॥ ತಗುಳ್ವ* ಮಹಿಶೂರ ಭಟರೊಡ |
ನಗಿಪಿಂ ಬೊಂಮರಸನುಸಿರ್ದ*ನೆಸವಂತನವೋಲ್ ॥
ನಗೆಗೀಡೆನಿಸದಿರಿಂ ದಲ್ |
ವಗೆಯಪ್ಪಂ ತಪ್ಪನೆಣಿಸಿ ತಲೆಯುಂ ಪುಯಿಸಿಂ ॥೧೧೪

ಇದಱೊಳ್ ಬಿದಿರೂರ ಸಬ್ಬನಿಸಬೊಂಮರಸಂ ಪೆರ್ಬಾಲೆಯ ಪ್ರಯಿಲೊಳ್ಮಱಿವೋಡುವಾಗಳ್ತ್ತಗುಳ್ವ ಮಹಿಶೂರ ಭಟರೊಳ್ಪೇೞ್ವೆಡೆಯೊಳಾಂ ಪಗೆಯುಪ್ಪುದಱಿಂ ತನ್ನಂ ತಲೆವ್ರಯಿಸಿಂ ಪೊಸಊಗೆಸವಂ ತರಾವ್ರವಂ ಮೂಗಂ ಕೊಯ್ದುಳುಪಿದಂತೆನ್ನಂ ನಗೆಗೀಡೆನಿಸಿದಿರಿಮೆಂದು ಪೇೞ್ದಂ. ಇದಱೊಳ್ ತಾಂ ಪಗೆಯಾದೊಡಂ ಪಾರ್ವನೆಂದು ತನ್ನೊಳ್ಪುಟ್ಟಿದ ದಯೆ ತನ್ನ ಜೀವಮನುಳುಪುವುದರ್ಕೆ ಕಾರಣಮಾದೊಡನುಂತು ಮೂಗಱಿದುಱಿವುದು ತನಗಭೀಷ್ಟಮಲ್ಲದುದಱಿಂ ತನ್ನೊಳ್ಪುಟ್ಟಿದ ದಯೆಯುನೆ ತನ್ನ ತಲೆವ್ರೊಯ್ವುದರ್ಕೆ ಕಾರಣಮಾಗಿ ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದುವುಂ ವ್ಯಾಘಾತಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಇವೆರಡುಂ ವ್ಯಾಘಾತಾಲಂಕಾರಂ.

---

‡ ೮೫. ಗುಂಭಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಗುಂಭಃ ಕಾರಣಮಾಲಾಸ್ಯಾ
ದ್ಯಥಾ ಪ್ರಾಕ್ಪ್ರಾಂತಕಾರಣೈಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಪೂರ್ವಪೂರ್ವಕಾರಣಗಳಿಂದುತ್ತರೋತ್ತರಕಾರ್ಯಂಗಳಪ್ಪವೆಂದು ಪೇೞ್ಗೆಯದು ಗುಂಭಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಅನುಗೆಯ್ಮೆಯಿನೞವುಱದಿಂ ।
ವಿನಯಂ ವಿನಯದಿನಶೇಷಜನರಂಜನಮಾ ॥
ಜನರಂಜನದಿಂದೊಳ್ಜಸ ।
ಮನಿತುಂ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಲ್ಮೆಯೊಳಕ್ಕುಂ ॥೧೧೫

---

‡ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಣಮಾಲೆಯೆಂದು ಹೆಸರು.

೪೬. ಏಕಾವಳ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಗೃಹೀತಮುಕ್ತರೀತ್ಯಾರ್ಥ
ಶ್ರೇಣಿರೇಕಾವಳೀ ಮತಾ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಪೂರ್ವಪೂರ್ವಪದಾರ್ಥಂ ಉತ್ತರೋತ್ತರಪದಾರ್ಥಂಗಳ್ಗೆ ವಿಶೇಷಣಮಾಗಿರೆಯುದು ಏಕಾವಳ್ಯಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಗಿರಿಶಿರದೊಳ್ಕಳವೆವೊಲಂ ।
ಪರಿವುವು ಪರಿಕಾಲ್ಗಳಲ್ಲಿ ಪೆರ್ವೊಳೆಗಳವೊಲ್ ॥
ಪರಿಗೋಲಾಡುವುವದಱೊಳ್ ।
ನಿರವಿಸೆ ಚಿಕದೇವರಾಯನೆಸಕಮಿದೆಂತೋ ! ॥೧೧೬

ಇದಱೊಳ್ ಗಿರಿಶಿರಂ ಕಳವೆವೊಲಕ್ಕೆ, ಆಕಳವೆವೊಲಂ ಪರಿಕಾಲ್ಗೆ, ಆಪರಿಕಾಲ್ ಪರಿಗೋಲ್ಗೆ ವಿಶೇಷಣಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಏಕಾಳ್ಯಲಂಕಾರಂ.

---

೪೭. ಮಾಲಾದೀಪಕಮೆಂಬುದು :—

" ದೀಪಕೈಕಾವಳೀಯೋಗಾ
ನ್ಮಾಲಾದೀಪಕಮುಚ್ಯತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ದೀಪಕಲಕ್ಷಣಂ ಏಕಾವಳೀಲಕ್ಷಣಮುಮೊಂದುವೆರೆದಿರೆ ಮಾಲಾದೀಪಕಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಕೆಳದಿಯ ಪಾಜಿನೊಳ್ಪಡಿದುವಾನೆಗಳೆಲ್ಲಮುಮಾನೆವೆಣ್ಗಳೊಳ್।
ಥಳಥಳೆನಿಪ್ಪ ಚಪ್ಪರದ ಮಂಚದ ಸಾಲ್ ಪಸಮಂಚಸಾಲ್ಗಳೊಳ್॥
ಕೊಳುಗುಳವಾಂಪ ಬಲ್ಪಡೆವಳರ್ ಪಡೆಯಾಳ್ವರ ಬಾಸಿಗಂಗಳೊಳ್।

ತೊಳಪ್ಪುವುಮುತ್ತುಗಳ್ಗಸದಬಿತ್ತುವೊಲೀಚಿಕದೇವರಾಯನಾ॥

ಇದಱೊಳ್ ತೊಳಪ್ಪುವೆಂಬುದೊಂದೇ ಪದಮನಿತುಂ ವಾಕ್ಯಂಗಳೊಳನ್ವಿತವಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದೆಯುಂ ಪೂರ್ವಪೂರ್ವ ಪದಂಗಳುತ್ತರೋತ್ತರಪದಂಗಳ್ಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದೆಯುಂ ಮಾಲಾದೀಪಕಮೆನಿಪ್ಪುದು.

---

೪೮ ಸಾರಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಉತ್ತರೋತ್ತರಮುತ್ಕರ್ಷ
ಸ್ಸಾರ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದಱ ಬಳಿಕ್ಕೊಂದು ಪೆರ್ಚುಗೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತುಗಳಂ ತೆಱವಾಯಿಂ ಪೇೞ್ವುದು ಸಾರಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಬವರಕೆ ಮೊಗಲರ್ವೆಗ್ಗಳ ।
ರವರತ್ತಣಿನಾಮುರಾಟರವರನಿಬರುಮಂ ॥
ಸವಱ ಸದೆಬಡಿದು ನೆಗೞ್ದಂ* ।
ವಿವರಿಸೆ ಚಿಕದೇವರಾಜನಪ್ರತಿರಾಜಂ ॥೧೧೮

---

೪೯ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಕ್ರಮೇಣೈವ
ಕ್ರಮಿಕಾಣಾಂ ಸಮನ್ವಯಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಕ್ರಮದೊಳ್ಪೇೞ್ದ ವಸ್ತುಗಳ್ಗೆಯದೇ ಕ್ರಮದೊಳನ್ವಯಮಂ ಪೇೞ್ವುದು ಯಥಾಸಂಖ್ಯಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮೊಗದೊಳ್ಮೆಯ್ಯೊಳ್ಪೊಗರೊಳ್ ।
ಮಿಗೆ ಸೊಗಸಂ ಪಡೆಯೆ ಕಂಡು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ॥
ಬಗೆದಿಂದುಕಾಮಸೂರ್ಯರ್ ।
ಜಗುಳ್ದ*ರ್ಕಱೆ ರೂಪುಗೇಡು ನಿಡುಬವಣಿಗಳಂ ॥೧೧೯

---

೫೦. ಪರ್ಯಾಯಾಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ :—

(1) " ಪರ್ಯಾಯೋ ಯದಿ ಪರ್ಯಾಯೋ
ಣೈಕಸ್ಯಾನೇಕಸಂಶ್ರಯಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತು ಮೊದಲೊಳಿರ್ಪ ತಾಣಮಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೆಱಪೆಱತೊಂದೊಂದು ತಾಣಮಂ ಕ್ರಮದಿಂ ಸೇರಿತೆಂದು ಪೇೞ್ವುದು ಪರ್ಯಾಯಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮುನ್ನಿರ್ದುದಮರ್ದು* ಕಡಲೊಳ್ ।
ಪಿನ್ನಮರರ ಬೀಡೊಳೊಡನೆ ವಿನತೆಯ ಮನೆಯೊಳ್ ॥
ತನ್ನಿಂ ತಾನೊಲ್ದಿರ್ಪುವ ।
ಚೆನ್ನಿಗ ಚಿಕದೇವರಾಯನೆಱಕದೊಳೀಗಳ್ ॥೧೨೦

ಮತ್ತಂ, (2) " ಏಕಸ್ಮಿನ್ಯದ್ಯನೇಕಂ ವಾ
ಪರ್ಯಾಯಸ್ಸೋಽಪಿ ಸಮ್ಮತಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ತಾಣದೊಳ್ತುಱುವಾಯಿಂ ಪೆಱಪೆಱತೊಂದೊಂದು ವಸ್ತುಗಳ್ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದಂ ಪೇೞ್ವುದುಮುಂ ಪರ್ಯಾಯಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಪೊರೆದಕೊರ್ಂಗಣಿವರ್ಮರಾಬಱಿಕೆ ಬಲ್ಲಾಳಕರ್ಮಱುಂಬರ್ತೆಲುಂ ।
ಗರುಮನ್ನಿಂಗವರೊಳ್ಪುದುಂಗಡೆರವೆಂಬಂತಿರ್ದುದಿಂದಿಂತು ಸಾ ।

ದರದಿಂ ಕನ್ನಡರಾಯನಾಳ್ವನೆಗಮೀಕರ್ಣಾಟದೇಶಂ ಕರಂ ।
ಹರಿಸಂಚೆತ್ತುದು ಮತ್ತಮಪ್ರತಿಮನಿಂಬಟ್ಟಪ್ಪದಾನಂದದೊಳ್ ॥
ಇಂತಿವೆರಡುಂ ಪರ್ಯಾಯಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

---

೫೧. ‡ ಪರಿವೃತ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಪರಿವೃತ್ತಿರ್ವಿನಿಮಯೋ
ನ್ಯೂನಾಭ್ಯಧಿಕಯೋರ್ಮಿಥಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಕಿಱಿದಪ್ಪ ವಸ್ತುವನಿತ್ತು ಪಿರಿದಪ್ಪವಸ್ತುವಂ ಪಡೆದುದಂ ಪೇೞ್ವುದು ಪರಿವೃತ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪಡೆಯುಡಿದೊಳಂ ಪಸರಿಸಿ ।
ಪಡೆವಂ ಪಗೆದೊರೆಗಳಾಳ್ದ ಪ್ರೊಡವಿಯನನಿತಂ ॥
ಕಡೆಗಣ್ಬೆಳಗಂ ಸುಱಿಸುವ ।
ನೊಡನೀವ್ವಂ ರಾಯಗನ್ನೆಯುರನಪ್ರತಿಮಂ ॥೧೨೨

---

೫೨. ಪರಿಸಂಖ್ಯಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಪರಿಸಂಖ್ಯಾನಿಷಿಧ್ಯೈಕ
ಮೇಕಸ್ಮಿನ್ವಸ್ತುಯಂತ್ರಣಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದಱೊಳೊಂದು ವಸ್ತುವನಿಲ್ಲೆಂದು ಪೆಱತೊಂದಱೊಳಾ ವಸ್ತುವಿಪ್ಪುದೆಂದು ಪೇೞ್ವುದು ಪರಿಸಂಖ್ಯೆಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಜಗದೇಕವೀರನರಪತಿ ।
ಜಗತೀಜನಮನಿತನೊಳ್ಪಿನಿಂದೋವುವಿನಂ ॥

---

‡ ಅಧಿಕದಿಂದ ಸಮಸ್ವೀಕಾರವೆಂದೂ, ಸಮದಿಂದ ಸಮಸ್ವೀಕಾರವೆಂದೂ, ಇನ್ನೂ ಎರಡು ಭೇದಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿವೆ.

ಮೊಗಗೇಡಿಸಮಂತಿಗನೊಳ್ ।
ಬಗೆವಿನಮಾಚನ್ನಬಸವನೊಳ್ದ್ವಿಜಪತನಂ ॥೧೩

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಜನರಸುಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರ್ಪಿನಂ ಮೊಗಗೇಡುಂ ದ್ವಿಜಪತನಮುಂ ನಾಡುಗರೊಳಿಲ್ಲ ; ಎಸಮಂತರಾವ್ರುವಿನೊಳಂ ಚನ್ನಬಸವನೊಳಮೊಳವೆಂದು ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದು ಪರಿಸಂಖ್ಯಾಲಂಕಾರಂ.

---

೪೩. ವಿಕಲ್ಪಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ವಿರೋಧೇ ತುಲ್ಯಬಲಯೋ
ರ್ವಿಕಲ್ಪಾಲಂಕೃತಿರ್ಮತಾ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಸಮಬಲಮಾಗಿಯೊಂದಕೊರ್ಂದು ವಿರುದ್ಧಮಾಗಿರ್ಪ ಕಜ್ಜಂಗಳೊಳಾವುದನಾದೊಡಮೊಂದನೆಸಗಲ್ವೇೞ್ದುದೆಂಬುದು ವಿಕಲ್ಪಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ: —

ಕಂ॥ ದೊರೆದೊರೆಗಳರಾ ಕೇಳಂ ।
ಪರಿಪರಿಯೊಳ್ಬನ್ನಬಟ್ಟು ಬಸವಱಿಯದಿರಿಂ ॥
ನರಪತಿಯಡಿನೆೞಲೊಳ್ಮೇಣ್ ।
ಸುರಪತಿಯಡಿನೆೞಲೊಳಾದೊಡಂ ಸೊಗವಾಳಂ ! ॥೧೪

---

೪೪. ಸಮುಚ್ಚಯಾಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ :—

(1) " ಬಹೂನಾಂ ಯುಗಪದ್ಭಾವ
ಭಾಜಾಂ ಗುಂಭಸ್ಸಮುಚ್ಚಯಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದರ್ಕೊಂದು ವಿರುದ್ಧವಿಲ್ಲದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಂ ಏಕವೇಳೆಯೊಳ್ಪೇಳ್ವುದು ಸಮುಚ್ಚಯಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಬೆದಱಿ ಬೆಸಂಗೆಟ್ಟೋಡುವ ।
ಬಿದಿರೂರ್ದಳವಾಯಿ ಚೆನ್ನಬಸವಂ ಬೆರ್ಚಿ ॥
ತ್ತುದೆಕೊಳ್ ಮಹಿಶೂರವರಂ ।
ದೊದಱುವನುಡುಗುವನೊರಲ್ವನುಬ್ಬೆಗವಡೆವಂ ॥೧೭೫॥

ಮತ್ತಂ, (2) “ ಅಹಂ ಪ್ರಥಮಿಕಾಭಾಜಾ
ಮೇಕಕಾರ್ಯಾನ್ವಯೋಽಪಿ ಸಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ಕಾರ್ಯಮಂ ಸಾಧಿಪ್ಪುದರ್ಕೆ ಪಲವುಂ ಕಾರಣಂಗಳ್ ಆಂ ತಾನೆಂದು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದುಂ ಸಮುಚ್ಚಯಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ವಿತರಣಮುಂ ವಿಕ್ರಮಮುಂ ।
ಶ್ರುತಮುಂ ಸುಚರಿತ್ರಮುಂ ಸುಶೀಲಮುಮೊಳ್ಪಂ ॥
ಜತೆವಡೆದಾಂ ತಾನೆಂದ ।
ಪ್ರತಿಮನ ಮಹನೀಯಕೀರ್ತಿಯಂ ಬಿತ್ತರಿಕುಂ ॥೧೭೬॥

ಇಂತೆರಡುಂ ಸಮುಚ್ಚಯಂ.

---

೫೫. ಕಾರಕದೀಪಕಮೆಂಬುದು :—

“ ಕ್ರಮಿಕೈಕಗತಾನಾಂ ತು
ಗುಂಭಃ ಕಾರಕದೀಪಕಂ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ಕಾರಕಮನೇಕವಾಕ್ಯಾರ್ಥಂಗಳೊಳನ್ವಿತಮಾಗಿಯುದು ಕಾರಕದೀಪಕಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ನೆವಮಿನಿಱಿಲ್ಲದೊಲ್ಪುಗೆ ಮೊಸೆಗುಂ ನೆನೆಗುಂ ಬರಿಕುಂ ದಯಾರಸಂ।
ಕವಿತರೆ ನಿಬ್ಬಕುಂ ನಲಿಗುಮಾದರಿಕುಂ ಮನವಾರೆ ಮನ್ನಿಕುಂ॥
ಸವಿನುಡಿದೋಱುಗುಂ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನೊಳಪ್ರತಿಮಪ್ರಭಾವದಿಂ।
ದವನಿಯನಾಳ್ಗೆ ಬಾೞ್ಗೆ ಸತತಂ ಚಿಕದೇವನರೇಂದ್ರಚಂದ್ರಮಂ ॥

ಇದಱೊಳ್ ನರೇಂದ್ರಚಂದ್ರಮನೆಂಬ ಕರ್ತೃಕಾರಕಂ ಕ್ರಮದಿಂದ ನೇಕಕ್ರಿಯೆಗಳೊಳನ್ವಿತಮಪ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಕಾರಕದೀಪಕಾಲಂಕಾರಂ.

---

೫೬. ಸಮಾಧ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

"ಸಮಾಧಿಃ ಕಾರ್ಯಸೌಕರ್ಯಂ
ಕಾರಣಾಂತರಸನ್ನಿಧೇಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಪೇೞ್ವ ಕಜ್ಜಮೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದಪ್ಪುದೆಂಡಿರ್ಪಿನಮದರ್ಕನುಗುಣಮಾಗಿ ಪೆಱತೊಂದು ಕಾರಣಂ ಸಮನಿಸೆಯುದು ಸಮಾಧಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮುಱಿದೋಡಿಯೋಡಿ ಕೆಳದಿಯ।
ಗುಱಿವಾನಿಸರೋಜೆಗುಂದಿ ನಿಂದಿರ್ಪಿನೆಗಂ ॥
ತಱಿತಱಿದು ತಣಿದು ಮಹಿಶೂ।
ರೆಱೆಯನ ಪಡೆ ಧರ್ಮಗಾಳೆವಿಡಿಸಿದುದಾಗಳ್ ॥೧೨೮

ಇದಱೊಳ್ ಮುಱಿದೋಡಿದ ಕೆಳದಿಯಪಡೆವಳರ್ ಕೈಕಾಲುಡುಗಿ ಬೞಲ್ದು ಬಾಯಾಱಿ ಇನ್ನರೆಗಳಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಹಿಶೂರವರ್ ತಲೆವ್ರೊಯ್ದೊಡಂ ಪ್ರೊಯ್ಗೆ ಇನಿಸುಂ ಪ್ರೊೞ್ತಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರ್ಪುದೆ ಸೊಗಮೆಂದೆಣಿಸಿರ್ಪನಿತಱೊಳ್ಮಹಿಶೂರವರುಂ ಪ್ರೊಯ್ದು ಪ್ರೊಯ್ದು ತಣಿದು ಧರ್ಮಗಾಳೆ

ವಿಡಿಸಿದರ್. ಈ ಕಾರಣದಿಂದವರ್ ಕೊಳ್ಳಿರ್ದ ಕಜ್ಜಂ ಸಮಾಧಾನಂಗೊಂಡುದಱಿಂದಿದು ಸಮಾಧ್ಯಲಂಕಾರಂ.

---

೫೭. ಪ್ರತ್ಯನೀಕಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

"ಪ್ರತ್ಯನೀಕಂ ಬಲವತಃ
ಶತ್ರೋಃ ಪಕ್ಷೇ ಪರಾಕ್ರಮಃ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಬಲವಂತನಪ್ಪ ಶತ್ರುವನೊಳ್ಸಣಸಲಾಱದೆ ಆಪಕ್ಷದವರ ಮೇಲೆ ಪರಾಕ್ರಮಂಗೆಯ್ವುದು ಪ್ರತ್ಯನೀಕಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಕೊಳುಗುಳದೊಳ್ಮಹಿಶೂರವ ।
*ಗೊಳಗಾದಪರೆಂದು ಬಱಿವೆ ತಂತಮ್ಮವರೊಳ್ ॥
ಪೞಿವಣಿಸಿ ಪೊಯ್ಸಿ ತಲೆಯಂ ॥
ಕೆಳದಿಯವರ್ಗೆಲ್ಲಮಾಂತವ್ರೋಲ್ಕೆಂಕರಿಪರ್ ॥ ೧೨೯

ಇದಱೊಳ್ ಕೆಳದಿಯವಂ ಮಹಿಶೂರವಱೊಳ್ಸಣಸಲಾರದೆ ತಮ್ಮವರೊಳೆ ಕೆಲಂಬರಂ ಮಹಿಶೂರವಗೊಳಗಾದರೆಂದು ಪೊಯ್ಸುವುದಱಿಂದಿದು ಪ್ರತ್ಯನೀಕಾಲಂಕಾರಂ.

---

೫೮. ಕಾವ್ಯಾರ್ಥಾಪತ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

"ಕೈಮುತ್ಯೇನಾರ್ಥಸುಸಿದ್ಧಿಃ
ಕಾವ್ಯಾರ್ಥಾಪತ್ತಿರಿಷ್ಯತೇ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂ ಪಿರಿದಾದ ಕಜ್ಜಮಪ್ಪುದೆಂಬುದಂ ಪೇೞ್ದು ಕಿಱಿದಾದ ಕಜ್ಜಮಪ್ಪುದಂ ಪೇೞ್ವುದೇನೆಂಬ ಕೈಮುತಿಕನ್ಯಾಯದಿಂ ಪೇೞಿಯುದು ಕಾವ್ಯಾರ್ಥಾಪತ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಸೆಣಸಿ ಮಹಿಶೂರಭಟರೊಳ್ ।
ಪೊಣರ್ದ*ೞಿವರ್ ಪೊಲಬುಗೆಟ್ಟು ಪಾಯಿಪರಾಟರ್ ॥
ಮಣಿದವರ್ಗಲರುಮನೆಯುಂ ।
ಬಣಗುಗಳೇಕೆಳದಿಮಧುರೆದೊರೆಗಳ ಪಾಡೇಂ ॥ ೧೩೦

---

೪೯. ಕಾವ್ಯಲಿಂಗಾಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ :—

"ಸಮರ್ಥನೀಯಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ
ಕಾವ್ಯಲಿಂಗಂ ಸಮರ್ಥನಂ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ನೆಲೆಗೊಳಸವೇೞ್ಪುದೊಂದರ್ಥಮಂ ನೆಲೆಗೊಳಸುವುದು ಕಾವ್ಯಲಿಂಗಮೆನಿಪುದು. ಅದುವುಮೊಂದು ಪದಾರ್ಥಮಂ ಕಾರಣಂಗೆಯ್ದದಱಿಂ ನೆಲಗೊಳಸೆ (1) ಪದಾರ್ಥಹೇತುಕಮೆಂದುಂ, ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮಂ ಕಾರಣಂಗೆಯ್ದು ನೆಲೆಗೊಳಸೆ (2) ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಹೇತುಕಮೆಂದುಮೆರಡುಂತೆಱಂ.

(1) ಪದಾರ್ಥಹೇತುಕಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪಿರಿದುಂ ಬಲಮಿರ್ಪುದು ಪಡಿ ।
ಬರಿಸುವೆವೆಂದೇಕೆ ಬಗೆವಿರರಿಭೂಪರಿರಾ ! ॥
ನರಪತಿಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ।
ಪೆರಬಲಭುಜನಮನೆಸಗದೇನುೞಿವಪನೇ ? ॥ ೧೩೧

ಇದಱೊಳ್ ದೇವೇಂದ್ರನೆಂಬ ಪೆಸರ್ವಡೆದ ನರಪತಿಯುಂ ಸುರಪತಿಯುಂ ದೇವೇಂದ್ರನೆಂಬೊಂದೆ ಪದದರ್ಥಮಾದುದಱಿಂದೊಂದೆನಿಸಿ ತೋರ್ಪರ್. ಪಗೆಯಪ್ಪ ಬಲನೆಂಬ ರಕ್ಕಸನುಂ ಕೊಲ್ವುದುಂ ಪಗೆಗಳುಮಂ ಕೊಲ್ವುದುಮೆಂಬೀಯೆರಡುಂ ಪರಭುಜನಮೆಂಬೊಂದೆ ಪದಕ್ಕೆ

ಅರ್ಥಮಾದುದಱಿಂದೊಂದೆನಿಸಿ ತೋರ್ಪುದು. ಈ ಪರಬಲಭಂಜನಮೆಂಬ ಕಾರ್ಯಮಂ ನೆಲೆಗೆಯ್ವುದರ್ಕೆ ದೇವೇಂದ್ರನೆಂಬ ಪದಾರ್ಥಂ ಕಾರಣಮಾದುದಱಿಂದಿದು ಪದಾರ್ಥಹೇತುಕಮಾದ ಕಾವ್ಯಲಿಂಗಾಲಂಕಾರಂ.

(2) ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಹೇತುಕಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ನರಪತಿಯಲ್ತಮರೇಂದ್ರಂ |
ನರಪತಿಯಮರೇಂದ್ರನಲ್ತು ನಿರವಿಸೆ ಜಗದೊಳ್ ||
ನರಪತಿಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ |
ಗರಿದಾಯ್ತುಪಮಾನಮದಱಿನಪ್ರತಿಮನಿವಂ ||೧೩೦

ಇದಱೊಳ್ ಅಪ್ರತಿಮನೆಂಬರ್ಥಮಂ ನೆಲೆಗೊಳಿಪುದರ್ಕೀವಾಕ್ಯಾರ್ಥಂ ಕಾರಣಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಹೇತುಕ ಕಾವ್ಯಲಿಂಗಾಲಂಕಾರಂ.

ಇಂತು ಕಾವ್ಯಲಿಂಗಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ.

---

೬೨. ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ :—

"ಉಕ್ತಿರರ್ಥಾನ್ತರನ್ಯಾಸಃ
ಸ್ಯಾತ್ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಯೋಃ ||"

[ವೃತ್ತಿ] ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಂಗಳಂ ಪೇೞ್ವುದು ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಂ. ಅದುವುಂ ಪ್ರಸ್ತುತಮಾದರ್ಥಂ ವಿಶೇಷಮಾಗಿ ಅಪ್ರಸ್ತುತಮಾದರ್ಥಂ ಸಾಮಾನ್ಯಮಾಗೆಯದು ಸಾಮಾನ್ಯದಿಂ ವಿಶೇಷಸಮರ್ಥನರೂಪಮಾದ ಅರ್ಥಾನ್ತರನ್ಯಾಸಾಲಂಕಾರಂ. ಸಾಮಾನ್ಯಂ ಪ್ರಸ್ತುತಮಾಗಿ ವಿಶೇಷಮಪ್ರಸ್ತುತಮಾಗೆ ವಿಶೇಷದಿಂ ಸಾಮಾನ್ಯಸಮರ್ಥನರೂಪಮಾದ ಅರ್ಥಾನ್ತರನ್ಯಾಸಾಲಂಕಾರಂ. ಅದಱೊಳ್,

(1) ಸಾಮಾನ್ಯದಿಂ ವಿಶೇಷಸಮರ್ಥನಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ರಣಕೆಣೆಯಿಲ್ಲೆಂಬವ್ರೊಲುರ ।
ವಣಿಸುವ ಪಾದೋಜಿಜೆಯ್ತುಜಿಗಳಱಿವರೆನ ॥
ಲ್ಕೆಣಿಸೆ ಮಹೀಶೂರವರಂ ।
ಕೆಣಕಿದವರೊಳಱಿಯುದುಱಿದಱರೀಧರೆಯೊಳ್? ॥೧೩೩

ಇದಱೊಳ್ ಪಾದೋಜಿ ಜೆಯ್ತುಜಿಗಳಱಿವರೆಂಬ ವಿಶೇಷಮಂ ಮಹೀಶೂರವರಂ ಕೆಣಕಿದವರೊಳುಱಿದರಾರೆಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯದಿಂ ನಿರವಿಸುವ್ರುದಱಿಂದಿದು ಸಾಮಾನ್ಯದಿಂ ವಿಶೇಷಸಮರ್ಥನಮೆನಿಪ್ರುದು.

(೨) ವಿಶೇಷದಿಂ ಸಾಮಾನ್ಯಸಮರ್ಥನಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ದೊರೆಯೊಳ್ಸೆಣಸುಗೆ ತನ್ನಿಂ ।
ಪಿರಿಯರೊಳುರವಣಿಸಿ ಪ್ರೊಣರ್ದೊರ್ಡಱಿವ್ರುದು ದಿಟಮಿಾ ॥
ನರಪತಿಯೊಳ್ಪೊಣರ್ದರ್ಱಿದರ್ ।
ಪರಿಕಿಪ್ರೊಡಾಕೆಳದಿಮಧುರೆಬೇತಮರಾಟರ್ ॥೧೩೪

ಇದಱೊಳ್ ತಮ್ಮಿಂ ಪಿರಿಯರೊಳ್ಸೆಣಸಿದವರಱಿವರೆಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯಮಂ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳ್ಸೆಣಸಿದ ಕೆಳದಿಮಧುರೆಮುಂತಾದವರಱಿದರೆಂಬ ವಿಶೇಷದಿಂ ನಿರವಿಸುವದಱಿಂದಿದು ವಿಶೇಷದಿಂ ಸಾಮಾನ್ಯಸಮರ್ಥನಮೆನಿಪ್ರುದು.

ಇಂತಿವೆರಡುಮರ್ಥಾನ್ತರನ್ಯಾಸಂಗಳ್.

---

೬೧. ವಿಕಸ್ವರಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

"ಯಸ್ಮಿನ್ವಿಶೇಷಸಾಮಾನ್ಯ
ವಿಶೇಷಾಸ್ಸವಿಕಸ್ವರಃ ॥" 20

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಿಶೇಷಮಂ ಸಮರ್ಥಿಸುವುದರ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಮಂ ಅದಂ ಸಮರ್ಥಿಸುವುದರ್ಕೊಂದು ವಿಶೇಷಮಂ ಪೇೞಿಯದು ವಿಕಸ್ವರಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ತನ್ನಂ ನೆರೆನೆವಿಸ್ಮಿದರಂ ।
ತನ್ನವೊಲುನ್ನತನನಿಕ್ಕುವಿರಾಯಪ್ರತಿಮಂ ॥
ಮುನ್ನಗಟ್ಟ* ಪಿರಿಯರುಂ ಶ್ರೀ ।
ಮನ್ನಾರಾಯಣನುಮೆಣಿಸಲಂತೆವೊಲ್ಸೈಸೆ ! ॥೧೩೪

೬೨. ಪ್ರೌಢೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

‡ " ಪ್ರೌಢೋಕ್ತಿಸ್ಯಾತ್ಕ್ರಿಯೋತ್ಕರ್ಷಾ
ಹೇತೌ ಹೇತುತ್ವಕಲ್ಪನಂ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ಕಾರ್ಯದ ಪೆರ್ಚುಗೆಗೆ ಕಾರಣಮಲ್ಲದುದಂ ಕಾರಣಮಾಗಿ ಪೇಳ್ದುದು ಪ್ರೌಢೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮಂದಮರಾಟರ ದುರ್ಯಶ ।
ದಿಂದಂ ಮಿಗೆ ಮಾಸಿವಂದ ಕರ್ಣಾಟಕದಾ ॥
ಕೆಂದುಂ ಕಳೆದಪ್ರತಿಮಂ ।
ಚೆಂದದೊಳುಜ್ಜೊಳ್ಪುವಡಿಸಿದಂ ನಿಜಯಶದಿಂ ॥೧೩೬

ಇದಱೊಳ್ ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳಪ್ಪ ಮರಾಟರಜಸಂ ಸ್ವರೂಪದಿಂ ಕಾಣಿಸದಿರ್ದೊಡಂ ಕವಿಗಳ ಸಂಕೇತದಿಂ ಕರಿದೆಂದು ನೆಲೆಗೆಯ್ದ ಕನ್ನಡನಾಡ ಉಪಟಲಮೆಂಬ ಕೆಂದುಂ ಪೆರ್ಚಿಸುವುದೆಂದು ಪೇಟ್ವುದಱಿಂದಿದು ಪ್ರೌಢೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

‡ ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ " ಪ್ರೌಢೋಕ್ತಿರುತ್ಕರ್ಷಾಹೇತೌ। ತದ್ಧೇತುತ್ವಪ್ರಕಲ್ಪನಂ॥ " ಎಂದೂ ಪಾಠವಿದೆ.

೭೩. ಸಂಭಾವನಾಲಂಕಾರವೆಂಬುದು :—

“ ಸಂಭಾವನಂ ಯದೀತ್ಥಂ ಸ್ಯಾ
ದಿತ್ಯೂಹೋಽನ್ಯಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಯೇ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಪೆಱತೊಂದು ಕಾರ್ಯಮಿಂತಾದೊಡೀಕಾರ್ಯಮಿಂತಪ್ಪುದೆಂದೆಣಿಪುದು ಸಂಭಾವನಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಕೊನಬಿನಿಸೆ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ।
ಬಿನದಂಗಳನುೞಿದು ಕೃಷ್ಣನೊಪ್ಪದೊಳಿರೆಯುಂ ॥
ದನು ದೊರೆಯಪ್ರತಿಮಂಗೆಂ ।
ದನುವದಿಸಲ್ಕಪ್ಪುದೆಂದು ಕಬ್ಬಿಗರೊರೆವರ್ ॥ ೧೩೭

ಇದಱೊಳ್ ಶ್ರೀರಾಮಭದ್ರನಿನಿಸುಂ ಶೃಂಗಾರಲೀಲಾಸಕ್ತನಾದೊಡಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಂ ಮರ್ಯಾದೆಯೊಳಿರ್ದೊಡಂ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂಗೆ ದೊರೆಗೊಳಸವಪ್ಪರ್ದೆಂಬುದಱಿಂದಿದು ಸಂಭಾವನಮೆನಿಪ್ಪುದು.

---

೭೪. ಮಿಥ್ಯಾಧ್ಯವಸಿತ್ಯಲಂಕಾರಮೆನೆ :—

“ ಕಿಂಚಿನ್ಮಿಥ್ಯಾರ್ಥಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ
ಮಿಥ್ಯಾರ್ಥಾಂತರಕಲ್ಪನಂ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದರ್ಥಂ ಪುಸಿಯೆಂದು ಪೇೞ್ವುದರ್ಕೆ ಪೆಱತು ಪಲವುಂ ಪುಸಿಗಳಂ ಪೇೞ್ವುದು ಮಿಥ್ಯಾಧ್ಯವಸಿತಿಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪಿಡಿದು ಪೊಲೆಗೋಡಿನಲಗಂ ।
ಕಡುಗಿ ಬಿಸಿಲ್ಗುದುರೆಯೇಱಿ ಬಂಜೆಯ ಕುವರರ್ ॥
ನಡೆತರೆ ನೆಲನಂ ಸೋಂಕದೆ ।
ಪಡಿವರಿಸಲ್ಬರ್ಕುಮಂದು ಮಹಿಶೂರವರೊಳ್॥೧೩೮

೬೫. ಲಲಿತಾಲಂಕಾರಮೆಂತೆನೆ :—

" ಪ್ರಸ್ತುತೇ ವರ್ಣ್ಯವಾಕ್ಯಾರ್ಥ
ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಸ್ಯ ವರ್ಣನಮ್ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ವರ್ಣ್ಯಮಾದೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಕಾರ್ಯಮಂ ತಿಳುಪಲೆಳಸಿ ಆಕಾರ್ಯಮಂ ಪೇೞದೆ ಆವಸ್ತುವಿನೊಳ್ ಅದರ್ಕೆ ಸಮಾನಮಾದ ಕಾರ್ಯಾನ್ತರಮಂ ಬಣ್ಣಿಸೆಯುದು ಲಲಿತಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಅಂಗಱಿಯದೆ ಕನ್ನಡನಾ।
ಡಿಂಗಾಮೇತರ್ಕೆ ಪೊಕ್ಕೆವೇೞೆಱಿಮುಕಟಾ ! ॥
ತಾಂ ಗವಿಯೊಳ್ಮಲಗಿದ ಕಡು। 10
ಸಿಂಗಮನೆೞ್ಬಿಸಿದೆವೆಂದರಂದು ಮರಾಟರ್ ॥೧೩೯

ಇದಱೊಳ್ಮರಾಟರ್ ಕನ್ನಡನಾಡಂ ಪೊಕ್ಕು ತಾವೆಸಗಿದೆಸಕಮನೆಣಿಸುವೆಡೆಯೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನಂ ಕೆಣಕಿದುದಱಿಂ ತಾವಿಾದೇಶದೊಳಿರದಂತಾದುದೆಂಬರ್ಥಮಂ ಪೇೞಲೆಳಸಿ ಅದಂ ಪೇೞದೆ ಸಿಂಗಮನೆೞ್ಬಿಸಿದೆವೆಂದು ತತ್ಸಮಾನಮಾದ ಕಾರ್ಯಮಂ ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದು ಲಲಿತಾಲಂಕಾರಂ. 16

---

೬೬. ಪ್ರಹರ್ಷಣಾಲಂಕಾರಂ ಮೂಱುಂ ತೆಱಂ :—

(1) " ಉತ್ಕಂಠಿತಾರ್ಥಸಂಸಿದ್ಧಿ
ರ್ವಿನಾ ಯತ್ನಂ ಪ್ರಹರ್ಷಣಮ್ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಬಹುಪ್ರಯತ್ನಂಗೆಯ್ಯದೆ ಅಭೀಷ್ಟಕಾರ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಿಪುದು ಪ್ರಹರ್ಷಣಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಮಸಗಿ ಚಿಕದೇವರಾಯುಂ ।
ದೆಸೆಗೆಲಲೆಂದೆಳಸಿ ದಱಿಮನನುಗೊಳಿಸುವಿನಂ ॥
ಪಸಿದಿರ್ದ ಪುಲಿಯನರಸುವ ।
ಬಸವನವೊಲ್ಬಂದನಂದು ಕೆಳದಿಯ ಬಸವಂ ॥೧೪೦

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯುಂ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆಳಸಿ ಕೆಳದಿಯ ನಾಡಂ ಗೆಲ್ವುದರ್ಕಾದೊಡೆಯ ತಪ್ಪನೆಣಿಸುತ್ತಿರ್ಪನಮಾಬಸವಪ್ಪನಾಯಕಂ ತಾನೇ ಮುಂದುವರಿದು ಬಂದುದಱಿಂದಿದು ಪ್ರಹರ್ಷಣಾಲಂಕಾರಂ.

ಮತ್ತಂ, (2) “ ವಾಂಛಿತಾದಧಿಕಾರ್ಥಸ್ಯ
ಸಂಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಪ್ರಹರ್ಷಣಮ್ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಬಯಸಿದರ್ಥದತ್ತಣಿಂದಧಿಕಮಾದರ್ಥಂ ಸಿದ್ಧಿಸೆಯುದುಂ ಪ್ರಹರ್ಷಣಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ವಸಗೆಡಿಸಿ ಕೆಳದಿದಱಿಮಂ ।
ಬಸಗೊಳಲುರವಣಿಸೆ ರಾಮಬಾಣಮನನಿತುಂ ॥
ಬಸಮಾದುವಾನೆಕುದುರೆಗ ।
ಳೊಸಗೆಯ ಮೇಲೊಸಗೆ ನಿನಗೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ ! ॥೧೪೧

ಇದಱೊಳ್ ಪೆರ್ಬಾಲೆಯ ಪುಯಿಲೊಳ್ಕೆಳದಿದಱಿಮಂಗೆಲ್ದ ವೃತ್ತಾಂತಮಂ ಪರಿಕಾಱು ಬಂದು ಚಿಕದೇವರಾಯನಡಿಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸುವೆಡೆಯೊಳ್ಕೆಳದಿದಱಿದೊಳ್ಪಸರ್ಗಡೆದ ರಾಮಬಾಣಮೆಂಬ ಸೊರ್ಕಾನೆಯುಂ ಬಸಂಗೆಯ್ಯಲೆಳಸಿಯೆಮ್ಮ ಪಡೆವಳರನಿಬರುಮುರವಣಿಸಿ ನಡೆಯೆ ಕೆಳದಿಯ ಪಡೆ ಮುಱಿಪು ಪಲವುಮಾನೆಕುದುರೆಗಳುಮೆಮ್ಮ ಕೈಬಸಮಾದು

ದೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದುವುಂ ಪ್ರಹರ್ಷಣಂ.

ಮತ್ತಂ, (3) " ಯತ್ನಾದುಪಾಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಾ
ತ್ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಾಭಃ ಫಲಸ್ಯ ಚ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕುಪಾಯಮಂ ಸಾಧಿಸುವಾಗಳೇ ಆಕಾರ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಿಸೆಯದುವುಂ ಪ್ರಹರ್ಷಣಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಅಡವಿರಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಂ ಸಿರಿ ।
ಯಡಿಯೊಳಗವೆಸಗಿ ದೊರೆಗಳಪ್ಪನಿತಱೊಳೇ ॥
ಅಡವಿನೆಳೆಯೊಳಗದವರ್ ।
ಪಡೆದರ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನಿಂ ದೊರೆತನಮಂ ॥೧೪೨

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳ್ಸೆಣಸಿ ತಂತಮ್ಮ ನಾಡುಗಳಂ ನೀಗಿದ ದೊರೆಗಳ್ಮಗುೞ್ದು ದೊರೆತನಮಂ ಪಡೆವುದರ್ಕೀ ಚಿಕದೇವರಾಯಂ ಗಡಿಯೊಳಗಂಗೆಯ್ವುದೇ ಉಪಾಯಮೆಂದು ತಿಳಿದು ತಮ್ಮೊಳ್ನಂಬುಗೆ ಪುಟ್ಟುವುದರ್ಕೆ ತಂತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನಡವಿರಿಸಿ ತಾಂ ಪುಯಿಲೊಳಗಕ್ಕೆ ಪೋಪನಿತಱೊಳಾಮಕ್ಕಳೊಳ್ದಯೆವಂದು ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯಂ ದೊರೆತನಮನಿತ್ತನೆಂಬುದಱಿಂದಿದುವುಂ ಪ್ರಹರ್ಷಣಂ.

ಇಂತಿವು ಮೂಱುಂ ಪ್ರಹರ್ಷಣಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

---

೬೩. ವಿಷಾದನಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಇಷ್ಯಮಾಣವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ
ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಸ್ತುವಿಷಾದನಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಎಳಸಿದ ಕಜ್ಜಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾದ ಕಜ್ಜಂ ದೊರೆಕೊಳೆಯದು ವಿಷಾದನಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವಸುಧಾರೆಯುನಾಕ್ರಮಿಸುವ ।
ಬೆಸನದೊಳರ್ಕೇರಿವನೆಯು ವಳಬೊಕ್ಕಸದೊಳ್ ॥
ವಸುಧಾರೆಯುಱಿದುದೆಂದೇ ।
ಬಸಗೆಟ್ಟಾವುರಿಯುಸೆಟ್ಟಿ ಬಾಯ್ವಾಯ್ವಿಟ್ಟಂ ॥೧೪೩

ಇದಱೊಳ್ ವಸುಧಾರೆಯೆಂಬ ಗಡಿಗೋಂಟೆಯುಂ, ಸುರಿವ ಪಣದ ರಾಸಿಯುಂ, ವಸುಧಾರೆಯೆಂಬೊಂದೇಪದಕ್ಕರ್ಥವಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದೊಂದೆನಿಸಿ ತೋರ್ಪುದಱಿಂ ಕೆಳದಿಯ ದೊರೆತನಕ್ಕೆ ಮಹಾಪ್ರಧಾನನೆನಿಪ್ಪ ಮರಿಯಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟಿ ಪೊಱಗಿರ್ಪ ವಸುಧಾರೆಗೆಳಸಿಯೊಳಬೊಕ್ಕಸದೊಳಿರ್ಪ ವಸುಧಾರೆಯಂ ನೀಗಿದನೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದು ವಿಷಾದನಾಲಂಕಾರಂ :—

---

೬೮. ಉಲ್ಲಾಸಾಲಂಕಾರಂ ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱಂ :—

“ ಏಕಸ್ಯ ಗುಣದೋಷಾಭ್ಯಾ
ಮುಲ್ಲಾಸೋನ್ಯಸ್ಯ ತೌ ಯದಿ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದಱ ಗುಣದೋಷಂಗಳಿಂ ಪೆಱತೊಂದರ್ಕೆ ಗುಣದೋಷಂಗಳಪ್ಪುದು ಉಲ್ಲಾಸಾಲಂಕಾರಂ. ಅದುವುಂ (1) ಗುಣದಿಂ ಗುಣಮುಂ, (2) ದೋಷದಿಂ ದೋಷಮುಂ, (3) ದೋಷದಿಂ ಗುಣಮುಂ, (4) ಗುಣದಿಂ ದೋಷಮುಮಪ್ಪುದಱಿಂ ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱನಾಗಿರ್ಕುಂ.

ಅವಱೊಳ್,

(1) ಗುಣದಿಂ ಗುಣನಿರೂಪಣವೆಂತೆನೆ :— 20

ಕಂ॥ ಕಡುಗಲಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರನ ।
ಪಡೆವಳರಾವೆಡೆಗೆ ನಡೆವರಾಪರಿಸರದೊಳ್ ॥

ಪೊಡವಿ ಪೊಱೆಯಿೞುಪಿ ನೊಗವಂ।
ಪಡೆವೆಂ ತಾನೆಂದು ಪೆರ್ಚೆ ಪೆಂಪಿಡಿದೆಸೆಗುಂ ॥೧೪೪

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯನ ಪಡೆವಳಕ್ ನಡೆವರೆಂಬ ಗುಣದಿಂ ಪೊಡವಿಗೆ ಪೊಱೆಯಿೞುಪುವುದೆಂಬ ಗುಣಮುಪ್ಪುದಱಿಂದಿದುಲ್ಲಾಸಂ.

ಮತ್ತಂ, (2) ದೋಷದಿಂ ದೋಷನಿರೂಪಣಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಬಹುವಿಧದೊಳ್ಪೊಣರ್ದು*ಂ ನಿ।
ರ್ವಹಿಸದೆ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳ್ಸಾಮಂತರ್ ॥
ಮಹಿಶೂರ ಗಡಿಯ ಸನಿಯದ।
ಮಹಿಯಂ ಪಡೆದಾತ್ಮವಂಶಜರನುಱಿ ಜಱಿವರ್ ॥೧೪೫

ಇದಱೊಳ್ ಸಾಮಂತನೃಪರ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳ್ಪೊಣರಲಾಱರೆಂಬ ದೋಷದಿಂದವರ ಪೂರ್ವದವರೀ ನೆರೆಯೊಳ್ನೆಲನಂ ಪಡೆದರೆಂಬ ದೋಷಂ ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದುಮುಲ್ಲಾಸಂ.

ಮತ್ತಂ, (3) ಗುಣದಿಂ ದೋಷನಿರೂಪಣಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮಾರ್ಕೊಂಡುರುಬುವ ಮಹಿಶೂ ॥
ರುರ್ಕಾಳ್ಗಳ ರಭಸಕಳ್ಕ ತಾನೇಱಿದ ಬ।
ಲ್ಸೊರ್ಕಾನೆಯುದ್ಧಮಂ ಜಱಿ।
ವಿರ್ಕೇರಿಯ ಚೆನ್ನಬಸವನಳವಳಿದಿೞಿದಂ ॥ ೧೪೬

ಇದಱೊಳ್ ಇರ್ಕೇರಿಯ ಚೆನ್ನಬಸವನುಂ ಕೂಪುಖಾನನುಮೊಂದಾನೆಯೇಱಿ ಬರ್ಪಿನಂ ಮಹಿಶೂರಭಟರಿಟ್ಟ ಗುಂಡು ತಾಕಿ ಕೂಪ್ಖಾನಂ ಬೀೞ್ವನಮಳ್ಕ ಚೆನ್ನಬಸವಂ ದುಂಮಿಕ್ಕಲೆಳಸಿ ತಾನೇಱಿದಾನೆಯ ಔನ್ನತ್ಯಗುಣಮಂ ದೋಷಮಾಗಿ ಕೊಂಡುದಱಿಂದಿದುಮುಲ್ಲಾಸಂ.

ಮತ್ತಂ, (4) ದೋಷದಿಂ ಗುಣನಿರೂಪಣವೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ತಡೆವನಿವನಾನೆಯಿಱಿದುಸಿ ।
ರ್ವಿಡಿದೋಡುವ ಗೆಯ್ಮೆಗೊಪ್ಪನೆಂಬಱಲಿಂ ತ॥
ನ್ನೊಡನಿರ್ದ ಕೂಪ್ರಖಾನಂ ।
ಮಡಿವಿನವಾ ಚೆನ್ನಬಸವನುಂನತಿವಡೆದಂ ॥೧೪೭

ಇದಱೊಳ್ ಕೂಪ್ರಖಾನಂ ಬರ್ದುಂಕಿದೊರ್ಡೆ ತನ್ನಂ ಪೋಗಲೀಯನೆಂಬುದಱಿಂ ಕೂಪ್ರಖಾನನ ಸಾವೆಂಬ ದೋಷದಿಂ ಚೆನ್ನಬಸವಂಗೆ ಪಲಾಯನವೆಂಬ ಗುಣಂ ದೊರೆಕೊಂಡುದಱಿಂದಿದುವುಲ್ಲಾಸವೆನಿಪ್ಪುದು.

ಇಂತಿವು ನಾಲ್ಕುಮುಲ್ಲಾಸಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

---

೬೯. ಅವಜ್ಞಾಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ :—

"ತಾಭ್ಯಾಂ ತೌ ಯದಿ ನಸ್ಯಾತಾ
ಮವಜ್ಞಾಲಂಕೃತಿಸ್ತು ಸಾ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಗುಣದೋಷಂಗಳಂ ಪೆಱತೊಂದರ್ಕೆ ಗುಣದೋಷಂಗಳೊಂದದಿರ್ಪುದು ಅವಜ್ಞಾಲಂಕಾರಂ. ಅದು (1) ಗುಣದಿಂ ಗುಣವೊಂದದಿರ್ಪುದೆಂದುಂ, (2) ದೋಷದಿಂ ದೋಷವೊಂದದಿರ್ಪುದೆಂದುಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ.

(1) ಗುಣದಿಂ ಗುಣವೊಂದದಿರ್ಪುದೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಕನ್ನಡ ನಾಡೊಳ್ಬೆಳಸುಗ ।
ಳೆನ್ನಂ ಪೆರ್ಚಿದೊಡಮೇೞ್ಗೆವಡೆವರ್ ಪ್ರಜೆಗಳ್ ॥
ಮುನ್ನೆಲೆಗೆಯ್ದುದನಲ್ಲದೆ ।
ತನ್ನಂಶಕೆ ಕೊಂಬನಲ್ತು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ॥೧೪೮

ಇದಱೊಳ್ ಕನ್ನಡನಾಡೊಳ್ಬೆಳಸುಗಳೆನಿತು ಪೆರ್ಚಿದೊಡಂ ಪ್ರಜೆಗಳ್ಪೆರ್ಚುವರ್, ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯಂ ಸತ್ಯಸಂಧನಾದುದಱಿಂ ಮುಂಮಿತಿಗೆಯ್ದ ಕಂದಾಯಮನಲ್ಲದೆ ಪೆಱತೊಂದು ಕಾಸುವೀಸಮನೊಲ್ಲನೆಂದು ಪದ್ಯಾರ್ಥಂ.

ಇದಱೊಳ್ ನಾಡೊಳ್ಬೆಳೆ ಪೆರ್ಚುವುದೆಂಬ ಗುಣದಿಂ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಪಣಂ ಪೆರ್ಚುವುದೆಂಬ ಗುಣಮಿಲ್ಲದುದಱಿಂದವಜ್ಞಾಲಂಕಾರಂ.

ವೃತ್ತಂ, (2) ದೋಷದಿಂ ದೋಷಮಾಗದಿರ್ಪುದೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಾಚಾರದ ।
ರೀತಿಯನಱಿದೇೞ್ಗೊಳಿಸುವಪ್ರತಿಮಂಗೀ ॥
ಜಾತಿಕುಲದಿರವನಱಿಯದ ।
ಪಾತಕಿಗಳ್ಪಱಿಯೆ ಬರ್ಪ ತಪ್ಪಾವುದು ಪೇೞ್ ॥೧೪೯

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯಂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾನುಗುಣಮಾಗಿ ನಡೆಯದ ಪತಿತರಂ ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದಱಿಂದವರ್ ದೂಷಿಸೆ ದೂಷಣಮೆಂಬ ದೋಷದಿಂದಿವರ್ಗೆ ದೋಷಂ ತಟ್ಟದಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದುವುಮವಜ್ಞಾಲಂಕಾರಂ.

ಇಂತಿವೆರಡುಂ ಅವಜ್ಞಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

---

೭೦. ಅನುಜ್ಞಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ದೋಷಸ್ಯಾಭ್ಯರ್ಥನಾನುಜ್ಞಾ
ತತ್ರೈವ ಗುಣದರ್ಶನಾತ್ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ದೋಷದೊಳ್ಗುಣಂ ಕಾಣ್ಬುದಱಿಂದಂ ದೋಷಮನೆ ಬಯಸುವದನುಜ್ಞಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ನೊಂದು ಬಿದಿರೂರುಮಧುರೆಯು |
ನೊಂದಿದ ನಾಱುದ್ಧರೆಗಳವರನುೞಿದೊರ್ಕ್ನಿವದಿಂ ||
ಬಂದು ಮಹಿಶೂರ ನಾಡೊಳ್ |
ಬಂದಿಯು ಮನೆವ್ರೊಕ್ಕು ಸೊರ್ಕಿ ಪೆರ್ಕಳವಡೆವರ್ ||೧೫೦

ಇದಱೊಳ್ ಕೆಳದಿಮಧುರೆದೊರೆಗಳಂ ಸೇಱಿದ ಕಿಱುದೊರೆಗಳ್ಮಹಿಶೂರವರ ಉಪಟಳದಿಂ ತಂತಮ್ಮ ದೊರೆತನದೊಳ್ಸೊಗಮಿಲ್ಲೆಂಬುದಂ, ಮುಂ ದೊರೆತನಮಂ ಪೋಗಾಡಿ ಮಹಿಶೂರ ನಾಡೊಳ್ ಬಂದಿವನೆಯೊಳಿರ್ಪವರ ಸೊಗಮಂ ಕಂಡೊಂದು ನೆವದಿಂ ಸೆಱೆಸಿಕ್ಕುವರೆಂದು ಪದ್ಯಾರ್ಥಂ.

ಇದಱಿಂ ಸೆಱೆಸಿಕ್ಕುವ ದೋಷದೊಳ್ಸೊಗವಾರ್ತ್ತೆಯೆಂಬ ಗುಣಂ ಕಾಣಿಪುದಱಿಂ ಸೆಱೆಸಿಕ್ಕುವದಂ ಬಯಸುವರೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದನುಜ್ಞಾಲಂಕಾರಂ.

---

೭೧. ಲೇಶಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಲೇಶಸ್ಸ್ಯಾದ್ದೋಷಗುಣಯೋ
ರ್ಗ್ಗುಣದೋಷತ್ವಕಲ್ಪನಂ || ”

[ವೃತ್ತಿ] ಗುಣಮುಂ ದೋಷಮೆಂದುಂ ದೋಷಮುಂ ಗುಣಮೆಂದುಂ ಕಲ್ಪಿಪುದು ಲೇಶಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ತಾಮೆಳಸಿದಂತೆ ನಡೆಯು |
ತ್ತಾಮೋದದೊಳಿರ್ಪ ಜನಕೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ||
ನೇಮಿಸಿ ನಿಜಕುಲವರ್ಣ್ಣದ |
ನೇಮಂಗಳಗೆಯ್ಮೆದೊಡಕನೊಡನೊಡರಿಸುವಂ ||೧೫೧

ಇದಱೊಳ್ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಾವೆಳಸಿದಂತೆ ನಡೆವ ನಾಡುಗರ್ಗೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತಮಾಗಿ ಭಗವದಾರಾಧನಾತ್ಮಕಮಾದ ನಡತೆಯೆಂಬ ತೊಡಕಂ ತುಡಿಸುವನೆಂಬುದಱೊಳ್ಪಸುಪಕ್ಕಿಗಳವೊಲ್ಮುಂದೆಣಿಸದೆ ನಡೆವುದೆಂಬ ದೋಷಮುಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವಿಹಾರಮೆಂಬ ಗುಣಮಾಗಿಯುಂ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಾಚರಣಮೆಂಬ ಗುಣಮುಂ ತೊಡಕೆಂಬ ದೋಷಮಾಗಿಯುಂ, ನಿರೂಪಿಸುವುದಱಿಂದಿದು ಲೇಶಾಲಂಕಾರಂ.

---

೨೧. ಮುದ್ರಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಸೂಚ್ಯಾರ್ಥಸೂಚನಾ ಮುದ್ರಾ
ಪ್ರಕೃತಾರ್ಥಪರೈಃ ಪದೈಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರಕೃತಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕಂಗಳಾದ ಪದಂಗಳಿಂ ಸೂಚಿಸಲ್ತಕ್ಕರ್ಥಮುಂ ಸೂಚಿಪುದು ಮುದ್ರಾಲಂಕಾರಂ. 11

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಶ್ರೀರಮಣನ ದಿವ್ಯಲೀಲೆವೊಲ್ ।
ಭೂರಿಭುವನ ಪೋಷಕಂ ಮಹೋ ॥
ದಾರನ ಚಿಕದೇವರಾಯನಾ ।
ವೀರವಿಲಸಿತಂ ವಿರಾಜಿಕುಂ ॥೧೫೦

ಇದಱೊಳ್ ವೀರವಿಲಸಿತಮೆಂಬ ಪದದ ವೃತ್ತದ ಪೆಸರ್ ಪತ್ತುಚ್ಛಂದಸ್ಸಿನೊಳ್ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಮುದ್ರಾಲಂಕಾರಂ.

“ ವೀರವಿಲಸಿತಂ ಭಸಾ ಜಗೌ ” ಎಂದು ವೃತ್ತಲಕ್ಷಣಂ.

---

೨೨. ರತ್ನಾವಳಿಯೆಂಬುದು :— 20

“ ಕ್ರಮಿತಪ್ರಕೃತಾರ್ಥಾನಾಂ

ವ್ಯಾಸಂ ರತ್ನಾವಳಿಂ ವಿದುಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರಕೃತಾರ್ಥಪರಂಗಳಾದ ಪದಂಗಳಿಂದಪ್ರಕೃತಂಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಂಗಳಂ ಕ್ರಮದಿಂ ಪೇೞ್ವುದು ರತ್ನಾವಳ್ಯಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಶ್ರುತಿಯಿಂ ಕಾಪಿಟ್ಟು ಗೋತ್ರೋನ್ನತಿಯನೆಸಗಿ ಮಾಸಿಂಗ
ಮಂ ಪೋಲ್ತು ಗಾಢೋ । ದ್ಧತಿಯಿಂ ವಿಕ್ರಾನ್ತಿಗೆಯ್ದಾಕ್ರಮಿಸಿ
ವಸುಧೆಯಂ ದುಷ್ಟರಾಜನ್ಯರಂ ಗೆ॥ಲ್ದತಿಮಾತ್ರಂ ಧಾರ್ಮಿಕಂ ತಾನೆ
ನಿಸಿ ಯದುಕುಲೌನ್ನತ್ಯಮಂ ಪೊಣ್ಮಿಸುತ್ತ।ಪ್ರತಿಮಂ ಲೋಕೈ
ಕವೀರಂ ಬಗೆವೃಗೆ ಕಲಿಯಂ ತೂಳ್ದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳ್ಗಂ॥೧೫೧

ಇದಱೊಳ್ ಗೋತ್ರಮೆಂದು ಪರ್ವತಕ್ಕಂ ಗೋತ್ರೆಯೆಂದು ಭೂಮಿಗಂ ಪೆಸರಾದುದಱಿಂ, ಗೋತ್ರೋನ್ನತಿಯನೆಸಗಿಯೆಂಬುದಱೊಳ್ ಕೂರ್ಮವರಾಹಾವತಾರಂಗಳೆರಡುಂ ತೋರ್ಕುಂ ; ಯದುಕುಲೌನ್ನತ್ಯಮಂ ಪೊಣ್ಮಿಸುತ್ತೆಂಬುದಱೊಳ್ ಬಲಭದ್ರಕೃಷ್ಣಾವತಾರಂಗಳೆರಡುಂ ತೋರ್ಕುಂ ; ಇಂತು ಅಪ್ರಕೃತಂಗಳಾದ ಭಗವದವತಾರಂಗಳ್ಪತ್ತುಂ ಕ್ರಮದಿಂ ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ರತ್ನಾವಳ್ಯಲಂಕಾರಂ.

---

೭೮. ತದ್ಗುಣಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ತದ್ಗುಣಸ್ಸ್ವಗುಣತ್ಯಾಗಾ
ದನ್ಯದೀಯಗುಣಗ್ರಹಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತು ತನ್ನ ಗುಣಮಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೆಱತೊಂದಱ ಗುಣಮಂ ಪಡೆವುದು ತದ್ಗುಣಾಲಂಕಾರಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಮುತ್ತಿನ ಸರಮಂ ಕೆಂದಳ ।
ದೊತ್ತಿನೊಳಟ್ಟಿಱಗಿ ನಿನಗೆ ಸಾಮಂತನೃಪರ್ ॥
ಮುತ್ತದನೆ ಪದ್ಮರಾಗಂ ।
ಗೆತ್ತಚ್ಚರಿವಡುವರೊಡನೆ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ! ॥೧೫೬

---

೭೫. ಪೂರ್ವರೂಪಾಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ :—

(1) " ಪುನಸ್ಸ್ವಗುಣಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಃ
ಪೂರ್ವರೂಪಮುದಾಹೃತಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಗುಣಂ ಪೆಱತೊಂದು ತೆಱನಾಗಿ ತೋಱಿ ಮಗುೞ್ದಂದಿನಂತಾದುದೆಂಬುದು ಪೂರ್ವರೂಪಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಐಗೂರರಸನ ಪೆಂಡಿರ ।
ಮೂಗುತಿ ಕಣ್ಬನಿಯೊಳೞಿದ ಕಾಡಿಗೆಯಿಂ ಕ ॥
ಪ್ಪಾಗಿ ಬೞಿಕುಗುವ ತನಿನೀರ್ ।
ತಾಗುವಿನಂ ತೊಳಗಿತೆಂದಿನಂತಪ್ರತಿಮಾ ! ॥೧೫೭

ಮತ್ತಂ, (2) " ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥಾನುವೃತ್ತಿಶ್ಚ
ವಿಕೃತೇ ಸತಿ ವಸ್ತುನಿ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ವಸ್ತು ಪೆಱತೊಂದು ಬಗೆಯಾದೊಡಂ ಮೊದಲ ಗುಣಮೆಂದಿನಂತಿರ್ಪುದೆಂಬುದುಂ ಪೂರ್ವರೂಪಮೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಅಂದರಸುಗೆಯ್ಮೆಯೊಳ್ಮೇ ।
ಣಂದೀಚಿಕದೇವರಾಯನಡಿಯುಗಳದೊಳ್ ॥
ಸಂದಪೆವರಿಗಳ ಶಿರದೊಳ್ ।

ನಿಂದಪೆವೆಂದೆಂಮುವೆಂಬರೀನೆರೆದೊರೆಗಳ್ ॥೧೫೪

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನಡಿಯಂ ಸಾರ್ದ ದೊರೆಗಳ್ಗಂ ತಾಂ ಅರಸುಗೆಯ್ವಾಗಳ್ತಮ್ಮ ಪಗೆಗಳಂ ಕೀಳ್ವಡಿಸಿರ್ದಂತರಸುತನಂ ಪೋದೊಡಂ ಮತ್ತತಿಶಯಂಬೆತ್ತಿರ್ಪೆವೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದಿದುವುಂ ಪೂರ್ವರೂಪವೆನಿಪ್ಪುದು.

ಇವೆರಡುಂ ಪೂರ್ವರೂಪಾಲಂಕಾರಂ.

---

೭೬. ಅತದ್ಗುಣಾಲಂಕಾರವೆಂಬುದು :—

“ಸಂಗತಾನ್ಯಗುಣಾನಂಗೀ
ಕಾರಮಾಹುರತದ್ಗುಣಂ ॥”

[ವೃತ್ತಿ] ತಾನೊಂದು ವಸ್ತುವಿನೊಳ್ಪುದಿದಿರ್ದೊಡಮದಱ ಗುಣಮಂ ಪಡೆಯದಿರ್ಪುದು ಅತದ್ಗುಣಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಏತೆಱದವರೊಡನಾಡುವ ।
ರಾತೆಱಮವರಪ್ಪರೆಂಬುದಿದು ನಾಣ್ನುಡಿ ಕೇಳ್ ॥
ಭೀತರೆ*ರ್ದೆವೊಕ್ಕು ನೀಂ ನಿ ।
ರ್ಭೀತಿಯೊಳಿರ್ಪಂದವೆಂತು ? ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ ॥೧೫೫

---

೭೭. ಅನುಗುಣಾಲಂಕಾರವೆಂಬುದು :—

“ಪ್ರಾಕ್ಸಿದ್ಧಸ್ವಗುಣೋತ್ಕರ್ಷೋ
ನುಗುಣಃ ಪರಸನ್ನಿಧೇಃ ॥”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುಗೆ ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂ ಮಿಕ್ಕು ಮುನ್ನಿರ್ದ ಗುಣಮೆ ಪೆರ್ಚಿದೊಡದು ಅನುಗುಣಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಕನ್ನಡನಾಡೊಳ್ಪ್ರಜೆ ತಾಂ ।
ತನ್ನಿಂ ಶುಭದಿಂ ಚರಿತ್ರದಿಂ ನೆಗೞ್ಗುಂ ಮೇಣ್ ॥
ಇನ್ನಗಮೀಚಿಕದೇವೇ ।
ನ್ದ್ರನ್ನೇವಂಬೆರಸಿ ಪ್ರೊಱೆಯೆ ನೆಗೞ್ದುದು ಮತ್ತಂ॥೧೫೮

ಇದಱೊಳ್ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಚ್ಚರಿತ್ರಮೆಂಬ ಗುಣಂ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯನ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂ ಮಿಕ್ಕು ಪೆರ್ಚಿತೆಂಬುದಱಿಂದಿದು ಅನುಗುಣಾಲಂಕಾರಂ.

೭೮.) ಮೀಲಿತಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಮೀಲಿತಂ ಯದಿ ಸಾದೃಶ್ಯಾ
ದ್ಭೇದ ಏವ ನ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತು ತನಗೆ ಸದೃಶಮಾದ ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವಿನೊಳ್ಪುದುಗಿ ತಾಂ ಬೇಱೆನಿಸಿ ತೋಱದಿರೆಯದು ಮೀಲಿತಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಚೆನ್ನಬಸವನೊಳ್ವೆಂಡಿರ ।
ಪೊನ್ನುದಿವರ್ಗಳೆ ತೋಱದಾವಗಂ ತೋಳ್ವಗರಿಂ ॥
ದನ್ನೆಗಮವನುಡಿದಿಟ್ಟೊಡ ।
ಮಿನ್ನುವುದು ಕೊಱತೆವರ್ಪುದವಳ್ಗದಱಿಂದಂ ॥೧೫೯

ಇದಱೊಳ್ ಕೈಯ ಕಾಂತಿಯಿಂ ಪೊಂಬಳೆಗಳ್ಕಾಣಿಸದಿರ್ದುವೆಂಬುದಱಿಂದಿದು ಮೀಲಿತಾಲಂಕಾರಂ.

---

೭೯. ಸಾಮಾನ್ಯಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಸಾಮಾನ್ಯಂ ಯದಿ ಸಾದೃಶ್ಯಾ
ದ್ವಿಶೇಷೋ ನೋಪಲಕ್ಷ್ಯತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಎರಡುಂ ವಸ್ತುಗಳುಂ ಸಮಾನಂಗಳಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದೊಂದ ಕೊಂದು ವಿಶೇಷಂ ಕಾಣಿಸದಿರೆಯುದು ಸಾಮಾನ್ಯಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪೆಱಗೊಳ್ಪೊಣರ್ದಂದೈಸೇ ।
ಮೆಱೆದಪ್ಪುದು ಭೀರುಶೂರಭೇದವಿಮರ್ಶ್ಯಂ ॥
ತೆಱಬೆ ಮಹೀಶೂರ ಭಟರ್ ।
ಮುಱಿದೋಡುವ ಕೆಳದಿದಱಿದೊಳೊಳದೆ ವಿವೇಕಂ ? ॥೧೬೦

ಉನ್ಮೀಲಿತಮೆಂದುಂ, ವಿಶೇಷಕಮೆಂದುಮೆರಡುಮಲಂಕಾರಂಗಳ್.

" ಭೇದವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಯೋಸ್ಸ್ಫೂರ್ತಾ
ವುನ್ಮೀಲಿತವಿಶೇಷಕೌ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಎರಡುಂ ವಸ್ತುಗಳ್ಗೆ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂ ಮುಂ ತೋಱದಿರ್ದ ಭೇದಮೊಂದು ನೆವದಿಂ ತೋಱುಯುದು ಉನ್ಮೀಲಿತಮೆಂದುಂ, ಇದೇ ತೆಱದೊಳ್ಮಂ ತೋಱದಿರ್ದ ವಿಶೇಷಂ ತೋಱುಯುದು ವಿಶೇಷಕಮೆಂದು ಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ.

೮೦. ಉನ್ಮೀಲಿತಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನರಪತಿಚಿಕದೇವೇಂದ್ರನ ।
ಪರಿಪೂರ್ಣಯಶಃಪ್ರವಾಹದೊಳ್ಮಱಿಸಿದೊಡಂ ॥
ಪರಿಕಿಪರ ಬಗೆಗೆ ಬಂದುದು ।
ಬಿರಿದಪ ನೆಯ್ದಿಲ್ಗಳೆಸಕದಿಂ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳ್ ॥೧೬೧

೮೧. ವಿಶೇಷಕಮೆಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಪ್ರೊಣರ್ದಂದು ನೊಂದು ಮಹಿಶೂರ ವೀರರಿಂ ।
ರಣಭೀತಿವೆತ್ತು ಕೆಳದೀವಜೀರರುಂ ॥
ಪೆಣನಲ್ಲಿದೆಂದಱಿತು ಬಾಯಿದಿರ್ದರುಂ ।
ರಣಭೂಮಿಯಿಂ ತೆಗೆದರಂದು ಶೋಧಕರ್ ॥೧೬೧

ಇದಱೊಳ್ ರಣಭೀತಿಯಿಂ ಮಿಸುಕದ ಪಂದೆಗಳುಂ ಪೆಣಂಗಳು ಮೊಂದೆ ತೆಱದೊಳಿರ್ದೊಡಂ ರಣಮಂ ಶೋಧಿಸುವರ್ ಬಾತುದು ಪೆಣಂ ಬಾಯಿದಿರ್ದವರ್ ಪಂದೆಗಳೆಂದು ವಿಶೇಷಮಂ ತಿಳಿದುದಱಿಂದಿದು ವಿಶೇಷಾಲಂಕಾರಂ.

---

೮೨. ಗೂಢೋತ್ತರಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

"ಕಿಂಚಿದಾಕೂತಪಿಹಿತಂ
ಸ್ಯಾದ್ಗೂಢೋತ್ತರಮುತ್ತರಂ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಕೇಳ್ದ ಮಾತಿಂಗೆ ಉತ್ತರಮಂ ಪೇೞ್ವಾಗಳ್ಪೆಱತೊಂದಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಿನಿಸು ಮಱಸಿ ಪೇೞ್ವುದು ಗೂಢೋತ್ತರಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಸೊಗಮಿರ್ದಳೆ? ಬರ್ದುಕಿರ್ದಳ್ ।
ಸೊಗಮಂ ಪೇೞ್ ಬರ್ದುಕಿದಪ್ಪಳವಳಪ್ರತಿಮಾ! ॥
ಸೊಗದಿರವನೇಕೆ ಸೊಲ್ಲಿಸೆ? ।
ಬಗೆಗೊಳಿಸುವುದೆಂತು ಬೇಱೆ ಬರ್ದುಕಿರ್ದವಳೊಳ್? ॥೧೬೨

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯಂ ತನ್ನನಗಲ್ದು ನೊಂದಿರ್ದ ಪ್ರಣಯಿನಿ ಸೊಗದಿರ್ದಳೆಯೆಂದವಳ ಕೆಳದಿಯಂ ಕೇಳೆಯುವಳ್ನೀನು ದಾಸೀನನಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂ ದುಃಖದೊಳಿರ್ದಳೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಂ ಮಱಸಿ

ಜೀವಿಸಿರ್ಪಳೆಂದು ಪೇೞ್ವುದುಮಿಪರುಷುವಳಭಿಪ್ರಾಯಮುಂ ಬಯಲ್ಗೆಯ್ವುದರ್ಕಾಗಿ ಬಂದಂ ಕೇಳ್ದೊಡೊಂದನೇತರ್ಕೆ ಪೇೞ್ವೆ ಸೊಗದಿರವು ಪೇೞೆಂಬುದುಮವಳುಂ ಮತ್ತಂ ವ್ಯಕ್ತಮಾಗಿ ಪೇೞವೆ ಬರ್ದುಕಿದಪಳೆಂಬುದುಂ ಮತ್ತಂ ವ್ಯಕ್ತಂಗೆಯ್ವುದರ್ಕೆಂದು ಸೊಗವಿರವು ಪೇೞೆಂಬುದಮವಳುಂ ಇವಳ್ಗೆ ಮರಣಮೈಸೆ ಸೊಗಂ ಬರ್ದುಕಿರ್ಪವಳ್ಗದು ದೊರಕದಿರ್ಪುದಱಿಂದದಂ ಪೇೞ್ವುದೆಂತೆಂದು ಮಱಸಿ ಉತ್ತರಂಗುಡುವುದಱಿಂದಿದು ಗೂಢೋತ್ತರಾಲಂಕಾರಂ.

---

೮೩. ಚಿತ್ರೋತ್ತರಾಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ :—

" ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಾಂತರಾಭಿನ್ನ
ಮುತ್ತರಂ ಚಿತ್ರಮುತ್ತರಂ ॥ " 10

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರಶ್ನದ ನುಡಿಯನೆ ಉತ್ತರಮಾಗಿ ಪೇೞ್ವುದೆಂದುಂ, ಪಲವುಂ ಪ್ರಶ್ನಂಗಳ್ಗೊಂದೆ ಉತ್ತರಮಂ ಪೇೞ್ವುದೆಂದುಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ.

(1) ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಂಗಳೇಕಮಾಗಿರ್ಪುದೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಭೂರಿಮಹಿಶೂರಭೂಪರಿ ।
ಕೇರಿಯ ಪೆರ್ಚಿಮನೞಿಸಿಯಾಂ ಬಾರದಮಂ ॥
ನ್ನಾರಿದನೋಡಿಸಿದವನೆನೆ ।
ಯಾರಿದನೋಡಿಸಿದನೆಂದು ಪಡಿನುಡಿಗುಡುವರ್ ॥೧೬॥

ಇದಱೊಳ್ ಮಹಿಶೂರವರೊರ್ಮೆಯಿಕೇರಿಯವರ ಪಾಳೆಯಮಂ ಬಱಿಕ್ಕೆಯುೞಿಸಿ ಪತ್ತಸೂರ್ವಿನಮವರ ಸೊಪ್ಪಳಂ ತಿಳದೋಡಿಪಾಗಳಾಮೂಲಮಂ ತಿಳಯಲೞಿಸಿ " ಆರ್ ಇದಂ ಓಡಿಸಿದಂ ? " ಎಂದು ಕೇಳೆಯಲ್ಲಿರ್ದವರ್ " ಆರಿದಂ ಓಡಿಸಿದಂ " ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಮುಮುತ್ತ

ರಮುಮೊಂದೆ ತೆಱನಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಚಿತ್ರೋತ್ತರಂ.

ಆರಿದನೆನೆ ಬೊಬ್ಬಿರಿದವನೆಂದರ್ಥಂ.

ಮತ್ತಂ, (2) ಪಲವುಂ ಪ್ರಶ್ನಂಗಳ್ಗೊಂದೇ ಉತ್ತರಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಬಿಡಿಯಿಂದಮೊ ? ಮೋಱ್ನೆನಗಾ |
ಗದರಿಂದಮೊ ? ಚೆನ್ನಬಸವ ನೀಂ ಮುಱಿದೈಯಿಂ |
ಬುದುಮೆಮ್ಮ ಬೊಮ್ಮಬರೆಪಂ |
ಪದಗೆಡಿಸಿತ್ತೆಂದು ಕೆಳದಿದೊರೆಗವನೊರೆದಂ ||೧೬೩

ಇವಱೊಳ್ ಚೆನ್ನಬಸವಂ ಮಹಿಶೂರವರ್ಗೆ ಮುಱಿದು ಬಿದಿರೊಗೆ ಪ್ಪೋದಾಗಳಾ ದೊರೆಯುವನೊಡನೆ ನೀಂ ಮುಱಿಮುದೇಂ ದೈವಯತ್ನದಿಂದಮೊ ನಿನಗಾಗದೆಮ್ಮ ಗುಱಿವಾನಿಸರ ಕವಡಿಂದಮೋ ಎಂದು ಕೇಳ್ದರಡುಂ ಪ್ರಶ್ನಂಗಳ್ಗೆಯೆಮ್ಮ ಬೊಮ್ಮಬರೆಪಂ ಪದಗೆಡಿಸಿತ್ತೆಂದು ಒಂದೆ ಉತ್ತರಮುಂ ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದುವುಂ ಚಿತ್ರೋತ್ತರಂ.

ಇಲ್ಲಿ ಬೊಮ್ಮಬರೆಪಮೆನೆ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಖಿತಮೆಂದುಂ, ಸಬ್ಬನಿಸ ಬೊಮ್ಮೈಯುನ ಕಳ್ಳೋಲಿಯೆಂದುಮೆರಡುಮರ್ಥಂಗಳ್.

ಇವೆರಡುಂ ಚಿತ್ರೋತ್ತರಾಲಂಕಾರಂ.

---

೪೮. ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪರಾಶಯಾಭಿಜ್ಞೋ
ತರಸಾಕೂತಚೇಷ್ಟಿತಂ || "

[ವೃತ್ತಿ] ಒರ್ವನಿಂಗಿತಮುಂ ತಿಳಿದು ಪೆಱತೊರ್ವನುಂ ಸಾಭಿಪ್ರಾಯಮಾಗಿ ಚೇಷ್ಟೆಗೆಯ್ವುದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಕಡುಮುನಿಸಿಂದಪ್ರತಿಮಂ |

ಪಡುಗಡೆಯುಂ ನೋಡೆ ಗಡಿಯ ಗುಱುವಾನಿಸನೆ ॥
ಒಡ್ಡಡಿಗೆಱಗಿ ನೋಡಿದಂ ಕೈ ।
ವಿಡಿದಸಿಯುಂ ಕೆಳದಿರಾಯಭಾರಿಗನೆಡೆಯುಂ ॥೧೬೮

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯಂ ಕೋಪದಿಂ ಪಡುಗಡೆಯುಂ ನೋಡೆಯಾಯಿಂಗಿತಮಂ ತಿಳಿದ ಗುಱುವಾನಿಸನೊರ್ವಂ ಈಮಲೆನಾಡುಮಳ್ಕಳಗೊಳಸುವ್ರೊಳಗಮಂತ್ರಾಸೆಸೆಗುವೆನೆಂಬುದಂ ತನ್ನ ಕೈದುವಂ ಕೆಳದಿಯ ರಾಯಭಾರಿಗನುಮಂ ನೋಡುವಿಂಗಿತದಿಂ ತಿಳಿಪ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಲಂಕಾರಂ.

---

೮೯. ಪಿಹಿತಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಪಿಹಿತಂ ಪರವೃತ್ತಾನ್ತ
ಜ್ಞಾತುಸ್ಸಾಕೂತಚೇಷ್ಟಿತಂ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒರ್ವನ ವೃತ್ತಾಂತಮಂ ತಿಳಿದು ಪೆಱತೊರ್ವರೆಸಗುವಿಂಗಿತಚೇಷ್ಟೆಗಳ್ ಪಿಹಿತಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನರಪತಿ ಪ್ರೊಟ್ಟುಱಿವರೆ ಮೊಗ ।
ಸಿರಿಯುರಮಂ ನೋಡಿ ನಮಿಸಿಯತಿವಿನಯದೊಳಾ ॥
ದರಿಸುತ್ತನುಗೆಯ್ದಳ್ಸ ।
ತ್ವರದಿಂ ತಾನೆಬ್ದ ಚದುರೆ ಮೆಲ್ಲಲರ್ವಾಸಂ ॥೧೬೯

ಇದಱೊಳ್ ಕಾಂತೆ ಧೀರೆಯಾದುದಱಿಂ ಕಾನ್ತನ ಅಪರಾಧಚಿಹ್ನಂಗಳಂ ನೋಡಿ ಮೋಹರಿಸುವ ಮುನಿಸು ಮಱಸಿ ಮೆಲ್ವಾಸನನುಗೆಯ್ವಿಂಗಿತಚೇಷ್ಟೆಯಿಮುಳಿಲ್ಲಂ ನಿದ್ದೆಗೆಟ್ಟವರೀಗಳ್ಮಲಗವರ್ಪುದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯಗರ್ಭಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಪಿಹಿತಾಲಂಕಾರಂ.

---

೮೬. ವ್ಯಾಜೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ವ್ಯಾಜೋಕ್ತಿರನ್ಯಹೇತೂಕ್ತ್ಯಾ
ಯದಾಕಾರಸ್ಯ ಗೋಪನಂ ‖ "

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರಣಮಲ್ಲದುದಂ ಕಾರಣಮಾಗಿ ಪೇೞ್ದು ತನ್ನ ಆಕಾರಮಂ ಮಱೆಗೆಯ್ವುದು ವ್ಯಾಜೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ‖ ಮೂಗೞಿದೆನೆವಂತಂ ತಾ ।
ನಾಗಿಯುಂ ಕರೆಕರೆದು ಜನಮನೆಲೆ ಲೋಗರಿರಾ ! ‖
ಈಗಳೊಯ್ದೇಱಿಸಿದೆಂ ।
ಮೂಗಂ ತುಳಜಾಭವಾನಿಯುಮೆಗೆಂದೊರೆವಂ ‖ ೧೬೬

ಇದಱೊಳ್ ಮಹಿಶೂರವರ್ ಮೂಗಂ ಕೊಯ್ವರೆಂದು ಪೇೞಿದೆ ಅವರುಂ ಗೆಲ್ವುದಕ್ಕೆ ತಾನೆ ತನ್ನ ಮೂಗಂ ಕೊಯ್ದು ಭವಾನಿಗೇಱಿಸಿದೆನೆಂದು ಪೇೞ್ದು ಮಱಸಿದುದಱಿಂದಿದು ವ್ಯಾಜೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

---

೮೭. ಗೂಢೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಗೂಢೋಕ್ತಿರನ್ಯೋದ್ದೇಶ್ಯಾ ಗೀಃ
ಯದನ್ಯಂ ಪ್ರತಿಕಥ್ಯತೇ ‖ "

[ವೃತ್ತಿ] ಒರ್ವಂಗೆ ತಿಳಿಪುವುದಕ್ಕೆ ಪೆಱತೊರ್ವನಂ ನೆವಂಗೆಯ್ದು ಪೇೞ್ವುದು ಗೂಢೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ‖ ದೇವದ್ವೇಷಿಗಳಿರ ನೀ ।
ಮೀವಿಷಯಮನೇಕೆ ಪುಗುವಿರೀಗಳೆ ತೊಲಗಿಂ ‖
ಗಾವಳಿಸಿ ಗಲಬೆಗೆಯ್ವೊಡೆ ।

ಕಾವಲ್ತುರವಣಿಸಿವರ್ಗನಿದೆಕೊಳ್ವೇಂದ್ರಃ ॥೧೬೭

ಇದಱೊಳ್ ದೇವದ್ವೇಷಿಗಳಪ್ಪ ರಕ್ಕಸರಂ ಕುಱತು ಹಿತೋಪದೇಶಂಗೆಯ್ವ ನೆವದಿಂ ಮಲೆಸ ಮರಾಟ ಬೇಡ ಮೊರಸರ್ ಮುಂತಾದ ಪಲವುಂ ನಾಡ ದೊರೆಗಳನೆಚ್ಚರ್ಗೆಯ್ವುದಱಿಂದಿದು ಗೂಢೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

---

೮೮. ವಿವೃತೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ :—

" ವಿವೃತೋಕ್ತಿಃಶ್ಲಿಷ್ಟಗುಪ್ತಂ
ಕವಿನಾವಿಷ್ಕೃತಂ ಯದಿ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಶ್ಲೇಷದಿಂ ಗೂಢಮಾದರ್ಥಮಂ ಕವಿ ಬಯಲ್ಗೆಯ್ವುದು ವಿವೃತೋಕ್ತಿಯೆನಿಪುದು. ಇದುವುಂ ಕವಿತ್ವದೊಳ್ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಡುವ ಪುರುಷರ್ ಮಱೆಗೆಯ್ದರ್ಥಮಂ ಕವಿ ಬಯಲ್ಗೆಯ್ಯೆ (1) ಕವಿನಿಬದ್ಧವಕ್ತೃಗುಪ್ತಾವಿಷ್ಕರಣಮೆಂದುಂ, ಕವಿ ತಾನೆ ಮಱೆಗೆಯ್ದರ್ಥಮಂ ತಾನೆ ಬಯಲ್ಗೆಯ್ಯೆ (2) ಕವಿಗುಪ್ತಾವಿಷ್ಕರಣಮೆಂದುಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ.

(1) ಇದಱೊಳ್ಮೊದಲದೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಬೇಡರಿರಾ ! ನೀಮುಂ ಮಲೆ ।
ನಾಡವರುಂ ಮಲೆವುದರಿದು ಮಹಿಶೂರ ಭಟ ॥
ರ್ಗಾಡುವೆವಾಂ ಹಿತಮಂ ಬಿ ।
ಟ್ಟೋಡಿಂ ಕಟ್ಟುಱವೊಳೆಂದು ಬಲ್ಲವರೊರೆವರ್ ॥೧೬೮

ಇದಱೊಳ್ ಬೇಡರುಂ ಮಲೆನಾಡುಗರುಂ ಮಹಿಶೂರ ಭಟರೊಳ್ ಮಲೆವುದರಿದೆಂದು ಪೇಳ್ವುದಱೊಳ್ನೀಂ ಭೀರುಗಳ್ಕಳದಿಯುವರ್ ಕಾಳ್ವನಿಸರ್ ನೀಮಿರ್ವರುಂ ಶೂರರುಂ ನಾಗರಿಕರುಮಪ್ಪ ಚಿಕದೇವ

ಮಹಾರಾಯನ ಭಟರ್ಗೆ ಸಾಟಿಯಲ್ತೆಂಬರ್ಥಂ ಮಱೆಯಾಗಿರೆ ಬಲ್ಲವರೊರೆವರೆಂಬುದಱಿಂದದಂ ವ್ಯಕ್ತಂಗೆಯ್ವುದಱಿಂದಿದು ವಿವೃತೋಕ್ತಿಯೆನಿಪುದು. ಕನ್ನಡದೊಳ್ ಬೇಡರೆಂದು ಭೀತರ್ಗೆ ಪೆಸರ್.

(೨) ಕವಿಗುಪ್ತಾವಿಷ್ಕರಣಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಧುರಕಾನೆ ಮೊಗದೊಳಾಂಪಂ ।
ಭರದೊಳ್ದ್ವಿಜರಾಜನಿರವುಗೆಡಿಸದೆ ಬಿಡನೆಂ ॥
ದರೆ ಚೆನ್ನಬಸವಸೆಟ್ಟಿಗೆ ।
ದೊರೆಕೊಳಿಸಿತ್ತಳಿಸಿದಂತೆ ಗಾಣಾಪತ್ಯಂ ॥೧೭೯

ಇದಱೊಳ್ ಚೆನ್ನಬಸವಂ ಧುರಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಮುಂಬರಿದು ಪಾರ್ವಗುಱಿಮಾನಿಸನಪ್ಪ ಬೊಮ್ಮರಸಯ್ಯನಂ ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಕೆಳದಿಯ ದಳವಾಯಿತನಮುಂ ಪಡೆವೆನೆಂದೆಣಿಸಿ ಅದೆ ತೆಱನಾದಪನೆಂಬುದಱೊಳ್ಗಜಮುಖವೆನಿಸಿ ಚಾಂದಿರನೊಳ್ಮಚ್ಚರಿಸಿ ಭಗ್ನದನ್ತನಾದ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನಂತಾದನೆಂದು ಮಱಿಸಿ ಪೇೞ್ದರ್ಥಮಂ ಗಾಣಾಪತ್ಯಂ ದೊರೆಕೊಳಿಸಿತ್ತೆಂದು ಕವಿ ತಾನೆ ವ್ಯಕ್ತಂಗೆಯ್ವುದಱಿಂದದುವುಂ ವಿವೃತೋಕ್ತಿಯೆನಿಪುದು.

ಇವೆರಡುಂ ವಿವೃತೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

---

೪೯. ಯುಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

"ಯುಕ್ತಿಃ ಪರಾತಿಸನ್ಧಾನಂ
ಕ್ರಿಯಯಾ ಮರ್ಮಗುಪ್ತಯೇ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ತನ್ನ ಬಗೆಯಂ ಪೆಱರ್ ತಿಳಿಯದಂತೆ ವಂಚಿಸುವುದಕ್ಕೊಂದು ಕಜ್ಜಮನೆಸಗುವುದು ಯುಕ್ತಿಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ತೆಱಸಂದಪ್ರತಿಮಭಟರ್ ।

ತೞುಬುವಿನಂ ಪರಿವ ಕೆಳದಿದಱವೊಳಡೊಪ್ಪಂ ||
ಮುಱಿದುದು ಕೆಳದಿಯ ದಱನಿಱ |
ಯಿಱಿಯೆಂದೊದಱುತ್ತೆ ತಮ್ಮವರನೇ ತಱಿದಂ ||೧೩೦

ಇದಱೊಳ್ ಮಹಿಶೂರವರ್ ತೞುಬಿ ಪೊಯ್ಯುತ್ತಿರೆ ಮುಱಿದೋಡುವ ಕೆಳದಿದಱಬೊಳ್ ಚದುರನೊರ್ವಂ ತನ್ನಂ ತಮ್ಮವಂಗೆತ್ತು ತಲೆಗೊಯ್ಯದಿರಲೆಂದೆಣಿಸಿ ತಾನುಂ ಕೆಳದಿಯ ದಱಂ ಮುಱಿದುದು ಇಱಿಯಿಱಿಯೆಂದೊದಱಿ ತಮ್ಮವರನೆ ತಱಿವನೆಂಬುದಱಿಂದಿದು ಯುಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

---

೯೦. ಲೋಕೋಕ್ತಿಯೆಂಬುದು :—

" ಲೋಕಪ್ರವಾದಾನುಕೃತಿಃ
ಲೋಕೋಕ್ತಿರಿತಿ ಭಣ್ಯತೇ || "

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರಕೃತೋಪಯುಕ್ತಮಾಗಿ ನಾಣ್ನುಡಿಯನನುಸರಿಪ್ಪುದು ಲೋಕೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಆವೇಳೆ ಚೆನ್ನಬಸವಂ | 15
ಜೀವನ್ ಭದ್ರಾಣಿ ಪಶ್ಯತೀತ್ಯಾದಿಗಳಂ ||
ಭಾವಿಸಿ ಮುಱಿದಂ ಮುಂ ನ |
ಟ್ಟಾವಪದೊಳ್ಮುಱಿದು ಪಾಱಿಗುಂಡಿದುರ್ಗದಱಿಂ ||೧೩೧

ಇದಱೊಳ್ ಪಬ್ಬಾಲೆಯ ಪ್ರಯಿಲೊಳ್ಚೆನ್ನಬಸವಂ ತನ್ನ ಜಸುಮಸುಳಿಸಿದೊಡಮಸುವನುಱಿಯಿಸಿಕೊಂಬೆನೆಂದು ಮುಂ ನಟ್ಟಾವಪದ ಪ್ರಯಿಲೊಳ್ಮುಱಿದು ಓಡಿದಂತೆ ಓಡುವಾಗಳ್ " ಜೀವನ್ ಭದ್ರಾಣಿ ಪಶ್ಯತಿ " ಎಂಬ ನಾಣ್ನುಡಿಯಂ ನೆನೆದಪೆಂದನುವದಿಸುವುದಱಿಂದಿದು ಲೋಕೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

೯೧. ಛೇಕೋಕ್ತಿಯೆಂಬುದು :—

" ಛೇಕೋಕ್ತಿರ್ಯತ್ರಲೋಕೋಕ್ತೇಃ
ಸ್ಯಾದರ್ಥಾನ್ತರಗರ್ಭತಾ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಈ ನಾಣ್ಣುಡಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಾದರ್ಥಮಲ್ಲದೆ ಪೆಱತೊಂದರ್ಥಮಂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದು ಛೇಕೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಕತ್ತರಿಸಿ ನೆತ್ತಿದೊವಲುಂ ।
ಪತ್ತಿಸಿ ಪೊಸಮೂಗುಗೆಯ್ವೆಮೆನಲೆಸಮಂತು ॥
ಸತ್ತಾಂ ಸಗ್ಗಂಬಡೆವೆಂ ।
ಮತ್ತೆ ವಿರಕ್ತಂಗೆ ಮೂಗದೇತಕ್ಕೆಂದುಂ ॥೧೭೬

ಇವಱೊಳ್ 'ವಿರಕ್ತಂಗೆ ಮೂಗೇತಕ್ಕೆ' ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಗೆ ಪ್ರಕೃತದೊಳ್ ರಕ್ತಂ ಬಸಿದು ಪೋಪವಂಗೆ ಮೂಗು ಪತ್ತದೆಂದು ತನಗೆ ಮೂಗುವೇಡೆಂಬರ್ಥಾಂತರಂ ತೋಱುವುದಱಿಂದಿದು ಛೇಕೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

---

೯೨. ವಕ್ರೋಕ್ತಿಯೆಂಬುದೆರಡುಂ ತೆಱಂ.

" ವಕ್ರೋಕ್ತಿಃ ಶ್ಲೇಷಕಾಕುಭ್ಯಾ
ಮಪರಾರ್ಥಪ್ರಕಲ್ಪನಮ್ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಶ್ಲೇಷದಿಂದಾದೊಡಂ ಕಾಕುಸ್ವರದಿಂದಾದೊಡಂ ನುಡಿಗಳ್ಗೆ ಪೆಱತೊಂದಭಿಪ್ರಾಯಮಂ ಕಲ್ಪಿಪ್ಪುದು ವಕ್ರೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

(1) ಶ್ಲೇಷದಿಂ ಕಲ್ಪಿಪ್ಪುದೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನೀಮಾರಿಕ್ಕೇರಿಯುವರ್ ।
ಭೂಮಿಗೆ ಪಿರಿದೊರೆಗಳಪ್ಪಿರಾಂ ಕೆಳದಿಯುವರ್ ॥

ಮಾಮಾಪೌರುಷದೇಟ್ರ |
ಮಾಮಿೞಮಲೆನಾಡ ಗೌಡಗುಱ್ ನಾಗರಿಕರ್ ‖೧೩೩

ಇದಱೊಳ್ ಇರ್ಕೇರಿಯವರೆಂಬುದರ್ಕೆರಡುಂ ಕೇರಿಯನಾಳ್ವರೆಂದುಂ, ಕೆಳದಿಯವರೆಂಬುದರ್ಕೊಡನಾಡಿವೆಣ್ಗಳೆಂದುಂ, ಮಲೆನಾಡುಗರೆಂಬುದರ್ಕೆ ಕಾಡ್ವಾನಿಸರೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯಮಂ ಕಲ್ಪಿಸಿಯುತ್ತರಂಗುಡುವುದಱಿಂದಿದು ಶ್ಲೇಷಮೂಲವಕ್ರೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು.

(2) ಕಾಕುಸ್ವರದಿಂ ಕಲ್ಪಿಪ ವಕ್ರೋಕ್ತಿಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮೊನೆಗಾಱಂ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯಂ |
ಮೊನೆಗಾಱನೆಯುಂಚೆಯೋೞ್ ಪರಿದಂ ರಣದಿಂ ‖
ದನುವರೆಪಗಾಱನಿವನಿವ |
ನನುವರವದನ್ನೈಸೆ ಚೆನ್ನಬಸವಂ ಮುಱಿದಂ ‖೧೩೪

ಇದಱೊಳ್ ಕೊಳವಾಡದ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನ ಬಗೆಯವರ್ ಅವಂ ಮೊನೆಗಾಱಂ ಅನುವರೆಪಗಾಱಂ ಎಂಬುದರ್ಕೆ ಚೆನ್ನಬಸವನ ಬಗೆಯವರ್ ಅಂಚೆಯೋೞ್ ರಣದಿಂ ಪರಿದವಂ ಮೊನೆಗಾಱನೆ ಎಮ್ಮ ಚೆನ್ನಬಸವಂ ಮುಱಿದುದೀಬರೆಪದಿಂದೈಸೆ ಎಂಬ ಕಾಕುಸ್ವರಂಗಳಿಂ ಮೊನೆಗಾಱನಲ್ಲ ಅನುವರೆಪಗಾಱನುಮಲ್ಲ ಎಂದು ನಿರವಿಸುವದಱಿಂದಿದುವುಂ ವಕ್ರೋಕ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದು. ಮತ್ತಮಿದಱೊಳ್ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯಂ ಮೊನೆಗೆ ಆಱಂ ಅಂಚೆಯೋೞ್ ಪರಿದವಂ ಅನುವರೆಪಗಾಱಂ ಈಬರೆಪದಿಂದೈಸೆ ಚೆನ್ನಬಸವಂ ಮುಱಿದಂ ಎಂಬ ನುಡಿಗಳಿಂ ನಾಲ್ಕೆಗಂ ವಿಷ್ಣುರುದ್ರರಂತೆ ಯುದ್ಧಂಗೆಯ್ವನಲ್ತೆ; ಹುಸವಾಹನಂ ಪುಣ್ಯಪಾಪಾನುರೂಪವಾಗಿ ಪಡೆಯೊಳ್ಪರೆದವನೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತಂ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ತೋಱುಗುಂ.

ಇವೆರಡುಂ ವಕ್ರೋಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂಗಳ್.

೯೩. ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಯೆಂಬುದು :—

" ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಸ್ಸ್ವಭಾವಸ್ಯ
ಜಾತ್ಯಾದಿಸ್ಥಸ್ಯ ವರ್ಣನಮ್ " ॥

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಜಾತ್ಯಲಂಕಾರಾದಿಗಳ ನೆಲೆಯುಂ ಬಣ್ಣಿಪುದು ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಕಿಱುಗಿವಿ ದೇಸಿವೆತ್ತಸಿವೊಗಂ ಸಘುರುಸ್ವನನಾಸಿಕಾಪುಟಂ ।
ಮಿಱುಗುವ ಕಂದಮುಬ್ಬಿದೆರ್ದೆ ಪೆರ್ದೊಡೆ ನುಣ್ಪೊಡೆ ಸಣ್ಣಗಾಲ್ಗಳುಂ ॥ ನೆಱಗೊಳಗುಬ್ಬುರ್ವಚ್ಚಳಮುದಂಚಿತವಾಲಧಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೋಮದಿಂ । ಮೆಱೆದುವು ಸಂಗರಾಂಗಣದೊಳಪ್ರತಿವೀರನ ವಾಜಿರಾಜಿಗಳ್ ॥೧೭೫

ಮತ್ತಂ,

ಇಕ್ಕಿದ ಪಕ್ಕರಕ್ಕೆ ನಿಡುರುಳ್ಗಿಲ್ಗಿ ತೊಡುಕುವ ತೋಱಗೊಂಡೆಯುಂ ।
ಸೆಕ್ಕಿದ ಖಂಡೆಯುಂ ಬಿಗಿದ ಬಿಲ್ಪೊದೆದುಂಬಿದ ಬೋಳೆಯೆಂಬುಕಂ ॥
ದಕ್ಕಮರ್ದಿಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಸರಪ್ಪೊಂಬಲಿಗಳ್ಗರುಬವೊಂದು ಪ್ರೊಂ ।
ಬಕ್ಕಿಯ ಬಾಸಿಗಂ ಮೆಱೆಯೆ ರಾಜಿಪುವಾಮಹಿಶೂರ ವಾಜಿಗಳ್ ॥

ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಪದ್ಯದೊಳ್ ಕುದುರೆಗಳ ಮೆಯ್ನಿಲೆಯುಂ, ಎರಡನೆಯ ಪದ್ಯದೊಳ್ ಸಿಂಗರದ ನೆಲೆಯುಂ ಬಣ್ಣಿಸಿಪ್ಪುದೆಂದು ಭೇದಂ.

---

೯೪. ಭಾವಿಕಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ಭಾವಿಕಂ ಭೂತಭಾವ್ಯರ್ಥ
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಸ್ಯ ವರ್ಣನಮ್ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಹಿಂದೆ ಪೋದುದಂ ಮುಂತೆ ಬಪ್ಪುದನಾವುದನಾದೊಡಮೊಂದು ರಸಾವೇಶದಿಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಂತೆ ಕಾಣ್ಬುದು ಭಾವಿಕಮೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಇದೆ ಬಂದರ್ ಮಹಿಶೂರವ |
ರಿದೆ ಕೊಂದರ್ ಕೂಪ್ರಭಾನನಂ ಮಿಕ್ಕವರಂ ||
ಸದೆದವರಿದೆ ಸಲಪ್ಪುವುದಂ |
ದೊದಱುವನಾ ಚೆನ್ನಬಸವನಿರ್ಕೆರಿಯೊಳಂ ||೧೨೭

ಇದಱೊಳ್ ರಣಭೀತಿಯಿಂ ಚೆನ್ನಬಸವಂ ಪ್ರಯಿಲೊಳ್ ಕಂಡುದಂ ಪುರದೊಳ್ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾತ್ಕರಿಪುದಱಿಂದಿದು ಭಾವಿಕಾಲಂಕಾರಂ.

---

೯೫. ಉದಾತ್ತಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು.

" ಉದಾತ್ತಮೃದ್ಧೇಶ್ಚರಿತಂ
ಶ್ಲಾಘ್ಯಂಚಾನ್ಯೋಪಲಕ್ಷಣಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಪತ್ತಾದೊಡಂ ಚರಿತ್ರಮಾದೊಡಂ ಪೆಱತೊಂದರ್ಕಂಗವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸೆಯುದು ಉದಾತ್ತಾಲಂಕಾರಂ.

(1) ಋದ್ಧ್ಯುದಾತ್ತಾಲಂಕಾರಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಓಲಗಿಸುವರೆರ್ದೆಬಜ್ಜರ |
ದಾಲಿಗಳೊಳ್ಬಾಯೆಗೊಂಡು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ||
ಲೀಲೆ ಮಿಗೆ ಸಕಲಜನಹೃದ |
ಯಾಲಯದೊಳ್ತೊಳಪ ಹರಿಯ ಮೆಯ್ಸಿರಿವೆತ್ತಂ ||೧೨೮

ಇದಱೊಳ್ ಓಲಗಿಸುವರನಿಬರುಂ ವಜ್ರಭೂಷಣಂಗಳಂ ಧರಿಸಿರ್ಪರೆಂಬ ಐಶ್ವರ್ಯಂ ಹರಿಯ ಮೆಯ್ಸಿರಿವೆತ್ತನೆಂಬ ನಿದರ್ಶನಾಲಂಕಾರಕ್ಕಂಗವಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಋದ್ಧ್ಯುದಾತ್ತಾಲಂಕಾರಂ.

(2) ಚರಿತೋದಾತ್ತಾಲಂಕಾರಮೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಸಿರಿ ಕರಮುಣ್ಬೆಸೆಯನ ಪೊಡೆ ।
ಪರಿಪೂರ್ಣತೆವಡೆಯೆ ಬಡಿಸಿ ಮುನಿಗೌತಮನಂ ॥
ಪರಿಕಲಿಸಿದಳಾವೆಡೆಯೊಳ್ ।
ನರಪತಿಚಿಕದೇವರಾಯನಾಪುರವಾಟ್ಗಂ ॥೧೭೯

ಇವಱೊಳ್ ಗೌತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಮೆನಿಪ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದೊಳ್ ಮುಂ ಗೌತಮಮುನಿ ನಿಚ್ಚಮುಂ ಪನ್ನೀರ್ಛಾಸಿರಂ ಪಾರ್ವರ್ಗುಣಬಡಿಸೆಯುದರ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅಚ್ಯುತಂ ತಾನುಮೀಭಾಗವತಾನ್ನಕ್ಕೆಳಸಿ ಕಡುಪಸಿದ ಪಾರ್ವನಂತೆಯ್ತಂದಾರೋಗಿಸುವಾಗಳ್ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಿತ್ತನ್ನಮಾದುದಱಿಂದದಂ ಸವಿಸವಿದು ತಣಿಯದನಿತುಮನುಂಡು ಮುಗಿಸುತ್ತಿರೆ ಗೌತಮನನಿತುಂ ಪಾರ್ವರುಂ ಪಸಿದರ್ಪರಿದರ್ಕೆಂತೆಱಮೆಂದು ಚಿಂತಾಕುಲನಪ್ಪಿನಂ ಮನಂಗರಗಿ ಸಿರಿರಾಣಿಯರುಂ ಪಾರ್ವತಿವರಿಜಾಂತು ಅಡಿಗೆಮನೆಯೊಳುೞಿದನ್ನಮಂ ರನ್ನದ ಕೈವಟ್ಟಲೊಳ್ತಂದು ಬಡಿಸುತ್ತಿರೆಯದು ಸವೆಯದೆ ಬಳೆವುದಂ ಕಂಡು ಮೊಗಮೆತ್ತಿ ಸಿರಿಯರಸು ಸಿರಿರಾಣಿಯುಂ ಕಣ್ಡು ನಾಣ್ಚಿಯವರುಂ ನಸುನಗುತ್ತೆ ನಮಿಸೆ ಇರ್ವರುಂ ನಿಜರೂಪದೊಳ್ನಿಂದು ಗೌತಮಂಗೆಯ್ವ ಪೂಜೆಗಳನಂಗೀಕರಿಸಿ ನೆಲಸಿದರೆಂಬ ಪಶ್ಚಿಮರಂಗಮಹಾತ್ಮ್ಯದ ಕಥೆಯುಂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ವುದು.

ಇಂತಪ್ಪ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ದಿವ್ಯಚರಿತಮೀಪುರವರ್ಣನಕ್ಕಂಗಮಾದುದಱಿಂದಮು ಚರಿತೋದಾತ್ತಾಲಂಕಾರಂ.

ಅತ್ಯುಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂತೆನೆ :—

" ಅತ್ಯುಕ್ತಿರದ್ಭುತಾ ತಥ್ಯ

ಶೌರ್ಯೌದಾರ್ಯಾದಿವರ್ಣನಮ್ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಆಶ್ಚರ್ಯಕರಂಗಳಾದ ಶೌರ್ಯೌದಾರ್ಯಾದಿಗುಣಂಗಳಂ ಬಣ್ಣಿಸುವುದು ಅತ್ಯುಕ್ತಿಯೆನಿಪುದು.

ಶೌರ್ಯಾತ್ಯುಕ್ತಿಯೆಂತೆನೆ :—

(1) ಕಂ॥ ಸೆಣಸಿ ಮಹಿಶೂರಭಟಗೊ ।
ಳ್ಪೊಣರ್ದೋರ್ಗೀಡಿದ ಪಡೆಗಮಿಳಿನೊಳೇನೆಣೆಯೊಳದೆ? ॥
ರಣದೊಳ್ಮುಱಿದ ಮರಾಟರ್ ।
ತೃಣಕೆಣೆಪರ್ ಮಲೆಸಬೇಡವೊಗಲರ ಪಡೆಯುಂ! ॥೧೮೦

ಇದು ಶೌರ್ಯಾತ್ಯುಕ್ತಿವರ್ಣನಂ.

(2) ಔದಾರ್ಯಾತ್ಯುಕ್ತಿಯೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮನ್ನಣೆಗೆಯ್ದಪ್ರತಿಮಂ ।
ತನ್ನೊಲವಿಂದೀವ ಚಾಗಕೇನಳವೊಳದೆ? ॥
ಮುನ್ನಿವನಿಂ ಪುರುಳ್ವಡೆದರ್ ।
ಪಿನ್ನಱವರ್ಗಿತ್ತು ತಣಿಸಿ ಪೆಂಪೇಱಿಸುವರ್! ॥೧೮೧

ಇದಱೊಳ್ ಮೊದಲೊಳ್ತ್ಯಾಗವುಂ ಕೊಂಡವರ್ ಬೞಿಕ್ಕೆ ಬೇಡಲ್ವಂದವರ್ಗೆ ತಾಮೆ ಬೇಡ್ದುದಂ ಕುಡುವರೆಂದು ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದು ಔದಾರ್ಯಾತ್ಯುಕ್ತಿಯೆನಿಪುದು.

೯೭. ನಿರುಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

" ನಿರುಕ್ತಿರ್ಯೋಗತೋ ನಾಮ್ನಾ
ಮನ್ಯಾರ್ಥತ್ವಪ್ರಕಲ್ಪನಂ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪೆಸರ್ಗಳ್ಗೆ ಯೌಗಿಕವಾಗಿ ಪೆಱತೊಂದರ್ಥಮಂ ಪೇೞ್ವುದು ನಿರುಕ್ತಿಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನೊಂದು ಮಹಿಶೂರಭಟರಿಂ ।
ಪಿಂದೆಗೆದೋಡುತ್ತೆ ಬೇಡತುರುಕಮರಾಟರ್ ॥
ಸಂದಣಿಸಿ ಕೆಳದಿದಟದೊಡ ।
ನೊಂದೆನೆ ಪ್ರಲ್ಗರ್ಚಿ ಬಸವವಡೆಯೆನಲೆಸೆದರ್ ॥೧೮೨

ಇದಱೊಳ್ ಇಕ್ಕೇರಿಯ ಬಸವಪ್ಪನಾಯಕನನೋಲಗಿಸಿದ ಬೇಡತುರುಕಮರಾಟರ ನೆರವಿಗೆ ಬಂದ ಬಸವವಡೆಯೆಂಬ ಪೆಸರ್ಗೆ ಪ್ರಲ್ಗರ್ಚಿದುದಱಿಂ ಬಸವನಡೆಯೆಂದು ಪೆಱತೊಂದರ್ಥಮಂ ಪೇಳ್ದುದಱಿಂದಿದು ನಿರುಕ್ತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

---

೯೮. ಪ್ರತಿಷೇಧಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

"ಪ್ರತಿಷೇಧಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ಯ
ನಿಷೇಧಸ್ಯಾನುಕೀರ್ತನಂ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಅಲ್ತೆಂದು ತಿಳಿದಿರ್ದುದಂ ಮಗುಳ್ದುಮನುವದಿಪುದು ಪ್ರತಿಷೇಧಾಲಂಕಾರಮೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಎಲೆಲೆ ಮರಾಟರಿರಾ ! ನೀಂ ।
ತೊಲತೊಲಗಿಂ ಭಾಗನಗರವಿಜಯಾಪ್ರುರದಾ ॥
ನೆಲನಲ್ತಿದು ನಿಮ್ಮಾಟಕೆ ।
ಪ್ರೊಲನಲ್ತಪ್ರತಿಮವೀರನೀಧರೆಯಾಳ್ಗಂ ॥೧೮೩

ಇದಱೊಳ್ ಮಹಿಶೂರ ನೆಲಂ ಭಾಗನಗರವಿಜಯಾಪ್ರುರಂಗಳ ನೆಲನಲ್ತೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನಿಷೇಧವನನುವದಿಸಿ ಪೇಳ್ದುದಱಿಂದಿದು ನಿಷೇ

ಧಾಲಂಕಾರಂ. ಇದಱಿಂದೀನೆಲಮುವರಂತೆ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯಮಲ್ತು, ಅಸಾಧ್ಯಂ ಎಂಬರ್ಥಂ ವ್ಯಂಗ್ಯಮಾಗಿ ತೋರ್ಕುಂ.

---

೯೯. ವಿಧ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಸಿದ್ಧಸ್ಯೈವ ವಿಧಾನಂ ಯ
ತ್ತಮಾಹುರ್ವಿಧ್ಯಲಂಕೃತಿಂ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಇದೀತೆಱಮೆಂದು ಸಿದ್ಧಮಾದ ವಸ್ತುವನೆ ಮಗುೞ್ದುಮನುವದಿಸೆಯುದು ವಿಧ್ಯಲಂಕಾರಮೆನಿಪ್ಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಬಗೆವಿನಮೆಣ್ದೆಸೆದೊರೆಗಳ ।
ನೊಗುಮಿಗೆಯೊಳ್ತುೞಿದು ತೂಳ್ದಪಾರ್ಥಿಂದೆಸೆವಾ ॥
ಮೊಗಲಮುರಾಟರ ಪಡೆಯುಂ ।
*ತಗುೞ್ದೆಸೆವೀಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯಂ ರಾಯಂ ॥೧೮೪

ಇದಱೊಳ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಚಿಕದೇವರಾಯನಂ ಮಗುೞ್ದಂ ರಾಯನೆಂದನುವದಿಪ್ಪುದಱಿಂದಿದು ವಿಧ್ಯಲಂಕಾರಂ. ಇದಱಿಂ ಮೊಗಲಮುರಾಟರ್ಗಂಜುವ ಪೆಱರಾಯರ್ ರಾಯರಲ್ತು, ಅವರಂ ಜಯಿಸಿರ್ಪ ಚಿಕದೇವರಾಯನೆ ರಾಯನೆಂದಿವನಪ್ರತಿಮತ್ವಂ ವ್ಯಂಗ್ಯಮಾಗಿ ತೋರ್ಕುಂ.

---

೧೦೦. ಕಾರಣಾಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ :—

(1) “ ಕಾರಣಸ್ಯ ಸಕಾರ್ಯಸ್ಯ
ವರ್ಣನಂ ಕಾರಣಂ ವಿದುಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರಣಮುಮಂ ಪೇೞ್ವಾಗಳ್ ಕಾರ್ಯಮುಮಂ ಕೂಡೆ ಬಣ್ಣಿಸೆಯುದು ಕಾರಣಾಲಂಕಾರಮೆನಿಪ್ಪುದು. ಅದರ್ಕೆ ಹೇತ್ವಲಂಕಾರಮೆಂದುಂ ಪೆಸರ್.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪರಿಪಾಲಿಸೆ ಸಾಧುಗಳಂ ।
ಪರಿಪರಿಯೊಳ್ಬನ್ನಪಡಿಸೆ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳಂ ॥
ನಿರವಿಸೆ ಧರ್ಮಸ್ಥಿತಿಯುಂ ।
ನರಪತಿಚಿಕದೇವರಾಯನುದಿಸಿದನಿಳೆಯೊಳ್ ॥೧೮೫

ಇದಱೊಳ್ “ಪರಿತ್ರಾಣಾಯ ಸಾಧೂನಾಂ” ಎಂಬ ಗೀತಾಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುಗುಂ.

ಮತ್ತಂ, (2) “ಕಾರ್ಯಕಾರಣಯೋರೈಕ್ಯಂ
ಕಾರಣಂ ಕೇಚಿದೂಚಿರೇ ॥”

[ವೃತ್ತಿ] ಕಾರ್ಯಕಾರಣಂಗಳುಮೆರಡುಮೊಂದೆನಿಸಿ ಪೇೞ್ವುದು ಕಾರಣಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಇನ್ನಿದಕೆಣೆಯಿಲ್ಲೆಂಬವೊ ।
ಲುನ್ನತಿವೆತ್ತೆಸೆವ ಬಿಜ್ಜೆಸಿರಿಯೈಸಿರಿಗಳ್ ॥
ಚೆನ್ನಿಗಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ।
ತನ್ನಿಂ ತಾನೊಲ್ದುಗೆಯ್ವ ಮನ್ನಣೆವಗೆಗಳ್ ॥೧೮೬

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನಮನ್ನಣೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂ ಪುಟ್ಟುವ ಬಿಜ್ಜೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಂಗಳನಾಮನ್ನಣೆವಗೆಗಳೆಂದೇಕಮೆನಿಸಿ ಪೇೞ್ದುದಱಿಂದಿದುವುಂ ಕಾರಣಾಲಂಕಾರಂ.

ಇಂತಿವೆರಡುಂ ಕಾರಣಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

ಇಂತೀನೂಱುಮಲಂಕಾರಂಗಳಂ ಪಳೆಯ ಬಿಜ್ಜೆವಳರ್ ಪೇೞ್ವರ್.

ಇದು ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ರಾಜಪರಮೇಶ್ವರ ಪ್ರೌಢಪ್ರತಾಪಾಪ್ರತಿಮವೀರನರಪತಿ ಶ್ರೀಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಜ ಕೃಪಾಪರಿಪಾಲಿತ ಶ್ರೀತಿರುಮಲೆಯಾರ್ಯ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಶ್ರೀಮದಪ್ರತಿಮವೀರಚರಿತಮೆಂಬ ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥದೊಳ್ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರನಿರೂಪಣಂ,

ತೃತೀಯಪ್ರಕರಣಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

—ಚತುರ್ಥ ಪ್ರಕರಣಂ—

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದೊಳ್ ಪೊಸಬಿಜ್ಜೆವಳರ್ ಪೇೞ್ವುದುಂ ಪದಿನೈದುಮಲಂಕಾರಂಗಳೊಳವು. ಅವಾವುವೆನೆ :—

“ ಚತ್ವಾರೋ ರಸವತ್ಪ್ರೇಯ
ಊರ್ಜಸ್ವೀ ಚ ಸಮಾಹಿತಂ ।
ಭಾವಸ್ಯಚೋದಯಸ್ಸನ್ಧಿ
ಶ್ಯಬಲತ್ವಮಿತಿ ತ್ರಯಃ ॥
ಅಷ್ಟೌಪ್ರಮಾಣಾಲಂಕಾರಾಃ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪ್ರಮುಖಾಃ ಕ್ರಮಾತ್ ।
ಏವಂ ಪಂಚದಶಾಪ್ಯನ್ಯಾ
ನಲಂಕಾರಾನ್ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ರಸವತ್, ಪ್ರೇಯಃ, ಊರ್ಜಸ್ವೀ, ಸಮಾಹಿತಂ, ಭಾವೋದಯಂ; ಭಾವಸನ್ಧಿ, ಭಾವಶಬಳಂ ಎಂದು ರಸಾಲಂಕಾರಂಗಳೇೞುಂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ, ಅನುಮಾನಂ, ಉಪಮಾನಂ, ಶಬ್ದಂ, ಅರ್ಥಾಪತ್ತಿ, ಅನುಪಲಬ್ಧಿ, ಸಂಭವಂ, ಐತಿಹ್ಯಂ ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣಾಲಂಕಾರಂಗಳೆಂಟುಂ ಕೂಡೆ ಪದಿನೈದುಮಲಂಕಾರಂಗಳ್.

ಇವಱೊಳ್,

೧. ರಸವದಲಂಕಾರಮೆನೆ :—

" ರಸೋ ಯತ್ರ ಪರಸ್ಯಾಙ್ಗಂ
ರಸವಾನ್ ಸೋಽಭಿಧೀಯತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಶೃಂಗಾರಾದಿರಸಂಗಳೊಳೊಂದು ರಸಂ ಪೆಱತೊಂದು ರಸಕ್ಕಾದೊಡಂ, ನಿರ್ವೇದಗ್ಲಾನಿಶಂಕಾದಿ ಮೂವತ್ತು ಮೂಱುಂ ಭಾವಂಗಳೊಳೊಂದು ಭಾವಕ್ಕಾದೊಡಮಂಗಮಾಗೆಯದು ರಸವದಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಮಿಸುಗುವ ಮುಂಮು ಮುದ್ದುನಗೆ ಮೆಲ್ನುಡಿ ಕುಂಕುಮ ಕೋರೆ
ನೋಟದಿಂ । ದಸೆಗಳೆದೆಮ್ಮ ನೇಹಮೃನಿಸು ಸವಿಮಾಯ್ದುರೆಯೂಡಿ
ಯೂಡಿಯು ॥ ಣ್ಬ ಸಸಿಮೊಗಂ ಪೊಗರ್ದೆಗೆದು ಮೂಗಱಿಮೊಚ್ಚ
ತಮುಚ್ಚಿ ಮುಚ್ಚಿ ದೂ । ಳ್ಮಸಗಿದುದೆಂದು ಕೃಷ್ಣಪನ ರಾಣಿ
ಯರತ್ತಪರಾರ್ತನಾದದಿಂ ॥೧

ಇದಱೊಳ್ ಐಗೂರ ಕೃಷ್ಣಪನಾಯಕನ ರಾಣಿಯರ ಕರುಣರಸಕ್ಕೆ ಶೃಂಗಾರಬೀಭತ್ಸಂಗಳೆರಡುಮಂಗಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ರಸವದಲಂಕಾರಂ.

ಭಾವಕ್ಕಂಗಮಾಗಿರ್ಪುದೆಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮಾಗಿಲಿಯೆಸಮಂತಂ ಮನೆ ।
ವಾಗಿಲ್ವಗೆ ಜೋಗಿ ಬಂದನೆಂದೆಳಮಕ್ಕಳ್ ॥
ಕೂಗಿಡೆ ಬಿಗುರ್ತದೇಂ ಗಾ । 20
ಳಾಗರೆ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳ್ಸೆಣಸಿದವರ್ ॥ ೨

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳ್ಸೆಣಸಿದವರ್ ಗಾಳಾಗುವರೆಂಬ ಚಿಕದೇವರಾಯವಿಷಯಮಾದ ಕವೀಶ್ವರನ ಪ್ರೀತಿಭಾವಕ್ಕೆ ಜೋಗಿ ಬಂದನೆಂ

ಬ ಭಯಾನಕರಸಮಂಗಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದುವುಂ ರಸವದಲಂಕಾರಂ.

ಇಂತು ರಸವದಲಂಕಾರಮೆರಡುಂ ತೆಱಂ.

---

೨. ಪ್ರೇಯೋಽಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಯತ್ರ ಭಾವಃ ಪರಸ್ಯಾಂಗಂ
ಸ ಪ್ರೇಯಾನಿತಿ ಕಥ್ಯತೇ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ನಿರ್ವೇದಾದಿಭಾವಂಗಳೊಳೊಂದು ಭಾವಂ ಪೆಱತೊಂದು ಭಾವಕ್ಕಾದೊಡಂ, ರಸಕ್ಕಾದೊಡಮಂಗಮಾಗೆಯದು ಪ್ರೇಯೋಽಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಸಿರಿಯಡಿಗಳ್ಗೆ ಸಾರ್ಚಿ ಮಣಿವಾಪ್ಪುಗೆಯುಂ ಮಣಿದೊರ್ಮೆ ಕೂರ್ಮೆ
ಯಿಂ । ಪರಿದು ಪತದ್ಗ್ರಹಂಬಿಡಿದು ನಿಂದೆವೆಯಾಡದೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂ
ದೆ ಮೆ ॥ ಯ್ಸಿರಿ ಸಿರಿಯೋಜೆಯೊಳ್ಮೆ ಚದುರ್ಗೈಸರಿ ದೇಸಿ ಪ್ರೌಢ
ಶಿರನೊಪ್ಪಮುಂ । ನಿರವಿಸುತೊರ್ಮೆಯುಪ್ರತಿಮವೀರನ ಸೇನೆಯು
ನೆಂದೊಡಚ್ಚರಿವೆಂ ॥೩

ಇದಱೊಳ್ ಪ್ರಭುವಿಷಯಮಾದ ಭಕ್ತಿಭಾವಕ್ಕೆ ಎಂದೊಡಚ್ಚರಿವೆನೆಂಬ ಚಿಂತಾಖ್ಯಭಾವಮಂಗಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಪ್ರೇಯೋಽಲಂಕಾರಂ.

---

೩. ಊರ್ಜಸ್ವಿಯೆಂಬುದು :—

“ ರಸಾಭಾಸಃ ಪರಸ್ಯಾಂಗಂ
ಯತ್ರೋರ್ಜಸ್ವೀ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ರಸಕ್ಕಾದೊಡಂ ಭಾವಕ್ಕಾದೊಡಂ ರಸಾಭಾಸಮಂಗಮಾದೊಡೆಯದು ಊರ್ಜಸ್ವ್ಯಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಕಡುಬಡವಾದುದವ್ವ ನಡುವೇಂ ಪೊಡೆದುಂಬುವೊಲುಣ್ಬುಡಿ
ಲ್ಲವೇ? । ಮುಡಿಯುಮಿದೊಂದು ಬತ್ತಿಯೆನಿಸಿತ್ತಯಯೋ! ಕಡು
ನೊಂದಿರೆಂದು ಕಾ॥ ಬ್ಬಡದಿಯರೊಳ್ಪುಗೂಡಿ ಮಱುಕಂಗೊಳೆಯಾ
ರೆಯುವೆಂಡಿರಣ್ಕಿಯಿಂ। ನುಡಿಗುಡದಿರ್ಪರಪ್ರತಿಮ ನಿನ್ನ ಭಟಾಳಿಯು
ದಾಱಗೆಯ್ಮೆಯೊಳ್ ॥೪

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯನ ದಟಂ ದಾಱವಾಟ್ಪಗಳಿ
ಮರಾಟರಾಣಿಯರ್ ಬಡನಡುವುಂ ಜಡೆಮುಡಿಯುಮಾಗಿ ಕಾಡಂ ಪೊಗೆ
ಕಂಡು ಸೋಲಗಿತಿಯರ್ ತಾಂ ತೋಱನಡುವುಂ ಬಿಡುಮುಡಿಯುಮಾಗಿ
ಪ್ರದಱಂ ನಾಣ್ಚೆಂಡಿರುಮಿಂತಿರ್ಪರ್ ಇವರ್ಗೆ ಪೊಡೆದುಂಬದುದಱಂ
ನಡು ಬಡವಾದುದೆಂದುಮಂದಂದಿಂಗನುಗೊಳಸದುದಱಂ ಮುಡಿ ಜಡೆಗ
ಟ್ಟಿತೆಂದುಂ ಮಱುಂಗುವರೆಂದು ಪದ್ಯಾರ್ಥಂ.

ಇದಱೊಳ್ ಸೋಲಗಿತಿಯರ ಕರುಣರಸಾಭಾಸಂ ರಾಜವಿಷಯಮ
ಪ್ಪ ಕವೀಶ್ವರನ ಪ್ರೀತಿಭಾವಕ್ಕಂಗಮಾದುದಱಂದಿದುಂ ಊರ್ಜಸ್ವ್ಯ
ಲಂಕಾರಂ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಜದಿಂ ಬಡವಾದ ನಡುವಂ ಸಿಂಗರಕ್ಕೊಡರ್ಚದ
ಜಡೆಯುಂ ಕಂಡು ಪೆಱತೊಂದೆಣಿಕೆಯಿಂ ಮಱುಗುವದಱಂದೀಮಱುಕಂ
ಕರುಣರಸಾಭಾಸಮೆನಿಸಿತು.

---

೪. ಸಮಾಹಿತಾಲಂಕಾರಮೆನೆ :—

“ ಭಾವಶಾಂತಿಃ ಪರಸ್ಯಾಂಗಂ
ಯತ್ರ ತತ್ಸ್ಯಾತ್ಸಮಾಹಿತಂ ॥ ” 20

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ರಸಕ್ಕಾದೊಡಂ ಭಾವಕ್ಕಾದೊಡಂ ಭಾವಶಾಂತಿ
ಯುಂಗವಾಗೆಯದು ಸಮಾಹಿತಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಎಲೆಲೇ ರಾವುತ ನಿಲ್ಸಲಾವು ಮಹಿಶೂರಯ್ಯಂಗೆ ನೀನಾರವಂ
ಮಲೆನಾಡೊಳ್ಗಱುವಾನಿಸಂ ಕೆಡಪಿ ಮೂಗಂ ಕೊಯ್ವುದಂ ಮಾ
ಣ್ದವಂ ॥ ದಲೆಯುಂ ಪೊಯ್ದಿಡಿವೆಂದು ಕಾಲ್ಗೆಱಗಿಯುಂಗುಷ್ಠಂ
ಗಳಂ ಕಚ್ಚಿರ್ದವಂ । ಬಲಿಸಲ್ಮೆಲ್ಲಿರ್ದಗೊಂಡನಪ್ರತಿಮ ಕೇಳಾಳಾ
ಳ್ದನಂ ಪ್ರೋಲ್ದವಂ ॥೫

ಇದಱೊಳ್ ಬಿದಿರೂರ ದಟ್ಟಂ ಮುಱಿದೋಡುವಾಗಳ್ ತೆಱಬುವ ಮಹಿಶೂರ ಭಟನೊರ್ವಂ ಗರ್ವದಿಂದೆಲೆ ರಾವುತ ನಿಲ್ಲೆಂಬುದುಮವಂ ಭಯವಿನಯಂಗಳಿಂದಯ್ಯ ಸಲಾಮೆಂಬುದುಮಿವಂ ಬಿದಿರೂರವನೋ ಅವರ್ಗೆ ನೆರವಾಗಿ ಬಂದ ಚಿಂತನೆಕಲ್ಮಂತಾದ ಪಾಳೆಯಗಾಱರೊಳೊರ್ವನೋ ಎಂಬ ಸಂದೆಯದಿಂ ನೀನಾರೆನೆಲವಂ ತಾಂ ಬಿದಿರೂರವನೆಂಬುದುಮಿವಂ ಕೋಪಾತಿಶಯದಿಂ ಮೂಗಂ ಕೊಯ್ಯಲೆಳಸುವಿನಮವಂ ಕಾಲ್ಗೆಱಗಿ ತಲೆವೊಯ್ಸಿದೊಡಂ ಲೇಸು ಮೂಗನುೞಿಸಲ್ವೇೞ್ವುದೆಂದು ದೈನ್ಯಂಬಡುವಿನಮಿವಂ ಕೋಪಮಂ ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸಿಯವನಂ ಮನ್ನಿಸಿದನೆಂದು ಪದ್ಯಾರ್ಥಂ.

ಇಲ್ಲಿ ಕೋಪಾಖ್ಯಭಾವಶಾಂತಿ ಪ್ರಭುವಿಷಯಮಾದ ಕವೀಶ್ವರನ ಪ್ರೀತಿಭಾವಕ್ಕಂಗಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಸಮಾಹಿತಾಲಂಕಾರಂ.

---

೫. ಭಾವೋದಯಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಭಾವೋದ್ಗಮಃ ಪರಸ್ಯಾಂಗಂ
ಯತ್ರ ಭಾವೋದಯಸ್ತು ಸಃ ॥ ” 20

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ರಸಕ್ಕಾದೊಡಂ ಭಾವಕ್ಕಾದೊಡಂ ಭಾವೋದಯಮಂಗಮಾಗೆಯದು ಭಾವೋದಯಾಲಂಕಾರಮೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮುನ್ನಿವನ ತಂದೆ ಮಧುರೆಯ ।
ಮನ್ನೆಯನಂ ಗೆಲ್ವನಾವನಿದೆ ಪೇಳೆಯುಮೆಂ ॥
ಬನ್ನಂ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ।
ಕನ್ನೆವೃಯಿಲ್ಗೆಳಸಿ ನಮಿಸಿ ಮನ್ನಣೆವಡೆದಂ ॥೬

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಯುದ್ಧವಿಷಯಮಾದೌತ್ಸುಕ್ಯಭಾವೋದಯಂ ವೀರರಸಕ್ಕಂಗಮಾಗಿರ್ದಱಿಂದಿದು ಭಾವೋದಯಾಲಂಕಾರಂ.

೬. ಭಾವಸಂಧಿಯೆನೆ :—

“ಸ ಭಾವಸಂಧಿರ್ಯತ್ರಸ್ಯಾ
ದ್ಭಾವಸಂಧೇಃ ಪರಾಙ್ಗತಾ ॥”

[ವೃತ್ತಿ] ಪೆಱಪೆಱತಪ್ಪ ಭಾವಂಗಳ ಸನ್ಧಿ, ಒಂದು ರಸಕ್ಕಾದೊಡಂ ಭಾವಕ್ಕಾದೊಡಮಂಗಮಾಗೆಯದು ಭಾವಸಂಧ್ಯಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಈರೋಡುಗೋಂಟೆಯಂ ಬಿ ।
ಟ್ಟಾರೊಡನೆಯುಮಱಿಪದೋಡೆ ಚೊಕಲಿಂಗನೃಪಂ ॥
ವೀರಚಿಕದೇವನರಪತಿ ।
ಯಾರಯೆ ನಿರ್ವೇದಗರ್ವಸಂಧಿಯೊಳೆಸೆದಂ ॥೭

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯಂ ತಂದೆಯಾಣತಿವಡೆದು ದಂಡಿಗೆ ಬರ್ಪನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯಂ ಚೊಕಲಿಂಗನಾಯಕಂ ಕೇಳ್ದಾಗಳೆ ತಾಂ ಮುತ್ತಿರ್ದ ಈರೋಡುಗೋಂಟೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನೊಡನಿರ್ದ ಶ್ರೀರಂಗರಾಯಂಗಂ ಅನಂತೋಜಿಪಂಡಿತಂಗಂ ದಾಮಲ್ಲಿತುಮಾಕದವರ್ಗಂ ಪೇಳದೆ

ನಿಟ್ಟೋಟದಿಂ ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯುಂ ಸಾರ್ವುದುಂ, ಪಗೆ ಕೈಸೆಱೆಸಿಲ್ಕದೆ ತಪ್ಪಿ ಪೋದನೆಂದು ನಿರ್ವೇದಮುಂ ತನ್ನ ಪೆಸಱಂ ಕೇಳ್ದ ಮಾತ್ರದಿಂದಮೆ ಬೆದಱಿ ಪೋದನೆಂದು ಗರ್ವಮುಮೆಂಬೆರಡುಂ ಭಾವಂಗಳುಂ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳ್ ಬಳೆದುವೆಂಬುದಱಿಂ ಭಾವಸಂಧಿ.

ಇದು ಪ್ರಭುವಿಷಯಮಾದ ಕವೀಶ್ವರನ ಪ್ರೀತಿಭಾವಕ್ಕಂಗಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂ ಭಾವಸಂಧ್ಯಲಂಕಾರಂ.

---

೭. ಭಾವಶಬಳತ್ವಾಲಂಕಾರಮೆನೆ :—

"ಉತ್ತರೋತ್ತರಭಾವಾನಾಂ
ಪೂರ್ವಪೂರ್ವೋಪಮರ್ದಿನಾಂ ॥
ಉತ್ಪತ್ತಿರ್ಯತ್ರ ತದ್ಭಾವ
ಶಬಳತ್ವಮುದಾಹೃತಂ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಪೂರ್ವಪೂರ್ವಭಾವಂಗಳನುತ್ತರೋತ್ತರಭಾವಂಗಳುಪಮರ್ದಿಸೆಯುದು ಭಾವಶಬಳತ್ವಂ; ಒಂದು ರಸಕ್ಕಾದೊಡಂ ಭಾವಕ್ಕಾದೊಡಮಂಗಮಾಗೆಯುದು ಭಾವಶಬಳತ್ವಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಮಲೆತು ಜೈಯ್ಯಾಜಿ ತಕ್ಕುದೊಳ್ಪಡೆವಳಂಗುರ್ಜಿಟ್ಟು ಮೆಲ್ಲಾಯ್ದಪಂ। ಕಲಿಯಪ್ಪಂ ಕಡುವೇಗದಿಂ ಸನಿಯಮುಂ ಸಾರ್ದತ್ತಣಿಂ
ತೇಲ್ದಪಂ ॥ ಪಲವುಂ ಮಾಯೆಯನಾರೆಯುರ್ ಬಳಸುವರ್ ಕೊತ್ತ
ತ್ತಿಯೂರೊತ್ತಿನೊಳ್।ಛಲದಿಂದಂ ಮಹಿಶೂರವರ್ ಕಡಿಯೆ ಬಿಟ್ಟಂ
ಬಾಟ್ದಪರ್ ನಾಡುಗರ್ ॥೮ 20

ಇದಱೊಳೊಳನಾಡಂ ಪೊಕ್ಕ ಜೈಯ್ಯಾಜಿಯುಂ ಮಹಿಶೂರವರ್ ತಗುಳ್ವಾಗಳ್ ನಾಡುಗರೊಳೊರ್ವಂ ಜೈಯ್ಯಾಜಿಯ ವೃತ್ತಾಂತಮಂ

ತೆಂದು ಪೆಱತೊರ್ವನಂ ಕೆಳೆಯುವಂ ತೆಗುಳ್ವ ಮಹಿಶೂರ ದೞಕ್ಕೆ ಜೈಯ್ತಜಿ ಮಾರ್ಮಲೆತು ನಿಂದನೆನೆ, ಇವಂ ಮಲೆತವಂ ಸಿಲ್ಕುವನೆಂದೌತ್ಸುಕ್ಯದಿಂ ಪಡೆವಳಂಗಿದುಚಿತಮೆಂಬುದುಮವಂ ಕಟ್ಟುಱದಿಂ ಪತ್ತೆಸಾರ್ಪ ಬಂದತ್ತಣಿಂ ತೇಲ್ದಪನೆನೆ, ಇವಂ ಕೈವಟ್ಟುವಂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪೋದನೆಂಬ ನಿರ್ವೇದದಿಂದಾರೆಯರ್ಮಹಾಮಾಯಾವಿಗಳೆಂಬುದುಂ ಮತ್ತಮವಂ ಕೊತ್ತತ್ತಿಯೂರೊತ್ತಿನೊಳೋಡುತ್ತಿರೆ ತಱಿಬಿ ಮಹಿಶೂರ ಭಟರಿಱಿದು ಕೆಡಪಿದರೆನೆ, ಇವಂ ಪಗೆ ಬಿೞ್ದನೆಂಬಾನಂದದಿಂ ನಾಡುಗರ್ಬ್ಬಿೞ್ದರೆಂದುಂ. ಇದು ಪದ್ಯಾರ್ಥಂ.

ಇಲ್ಲಿ ಜೈತಜಿಯ ವೃತ್ತಾಂತಮಂ ಕೇಳ್ದವಂಗೌತ್ಸುಕ್ಯ ಧೈರ್ಯ ನಿರ್ವೇದಾನಂದಭಾವಂಗಳ್ ತಱುವಾಯಿಂದೊಂದಱ ಮೇಲೊಂದು ಉದಿಸುವದು ಭಾವಶಬಲತ್ವಂ. ಇದು ಕವೀಶ್ವರನ ಪ್ರಭುವಿಷಯಮಾದ ಪ್ರೀತಿಭಾವಕ್ಕಂಗಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಭಾವಶಬಲಾಲಂಕಾರಂ.

---

೮. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

"ಇಂದ್ರಿಯೈರರ್ಥನಿಷ್ಕರ್ಷಃ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಭಿಧೀಯತೇ ॥"

[ವೃತ್ತಿ] ಚಕ್ಷುರಾದೀಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಂದೆ ಅರ್ಥಮಂ ನೆಲೆಗೆಯ್ವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಸತ್ತವರೊಡಲೊಟ್ಟಲೊಳಱ ।
ಸುತ್ತೈಯೂಗ್ರೊದ್ದರೆಯ ರಾಣಿ ಮೂಗಱಿದಿರೆಯಾ ॥
ನೆತ್ತರ್ದೊಡೆದು ನಿರೂಪಿಸಿ ।
ಮತ್ತಿನಿಯಂಗೆತ್ತು ಮೊಗದೆ ಮೊಗವಿಟ್ಟಿತ್ತರ್ ॥೯

ಇದಱೊಳ್ ಮಹಿಶೂರ ಭಟರ್ ಅಱಿಕಲ್ಗಡಂ ಮುತ್ತಿದ್ದೈಯಾರ್ಗ ಕೃಷ್ಣಪನಾಯಕನನಿಱಿದು ಕೆಡಪಿದರೆಂದು ಕೇಳ್ದವನ ಪೆಂಡಿರಾಪೆಣನನಱಸುತ್ತೆ ಕುಱುಪುಗಂಡು ಪಱಿಮೂಗಿಂ ಬಸಿದ ನೆತ್ತರ್ಮುಸುಂಕಿರ್ದದಱಿಂ ಸಂದೆಯಂಗೊಂಡಾನೆತ್ತರ್ದೊರ್ಡೆದು ನಿರವಿಸಿ ನೆಲೆಗೆಯ್ದರೆಂಬುದಱಿಂದಿದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಲಂಕಾರಂ.

---

೯. ಅನುಮಾನಾಲಂಕಾರಮೆನೆ :—

“ ಲಿಂಗಜ್ಞಾನಾತ್ಸಾಧ್ಯಸಿದ್ಧಿ
ರನುಮಾನಮಿಹೋಚ್ಯತೇ ”

[ವೃತ್ತಿ] ನಲ್ಗುಱುಪಂ ಕಂಡುದಱಿಂ ತಿಳಿಯವೇಡ್ಪುದಂ ತಿಳಿವುದನುಮಾನಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ|| ಇವರಱಿವಿಂತಿವರಾಪಿರ್ಗಂ |
ತಿವರೆಳಸಿಂತಿವರ ಗೆಯ್ಮೆ ಮೆಯ್ಮೆಗಳಿಂತೆಂ ||
ದವರಿಂಗಿತದಿಂ ತಿಳಿದಾ |
ಪವಣಿಂದಾಳ್ಗೆಯ್ಮೆಗೊಂಬನಪ್ರತಿವೀರಂ ||೧೦

ಇದು ಅನುಮಾನಂ.

---

೧೦. ಉಪಮಾನಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಯತ್ರಾತಿದೇಶವಾಕ್ಯಾರ್ಥ
ಸ್ಮರ್ತುಸ್ಸದೃಶದರ್ಶನಾತ್ ||
ವಾಚ್ಯಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ನಿಷ್ಕರ್ಷ
ಮುಪಮಾನಂ ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ || ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಪೆಸರುಂ ಕೇಳ್ದಾವಸ್ತುವನಱಿಯದಿರ್ಪವನಾವಸ್ತುವಿಂತಿರ್ಪುದೆಂದು ತಿಳಿಪಿದವರ ನುಡಿಯೆಂಬತಿದೇಶವಾಕ್ಯದರ್ಥಮಂ ಮಱಿಯದೆ ಆಕುಱುಪಿನ ವಸ್ತುವಂ ಕಂಡಾಗಳೀವಸ್ತುವಿನದು ಈಪೆಸಱೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಂಗೆಯ್ವುದುಪಮಾನಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಆವಂ ಖಳನಾರೆಯರೊಳ ।
ಮಾವಂ ಕಲಿಯುಗದೊಳಿಂದ್ರಜಿತ್ತುವೆನಿಕ್ಕುಂ ॥
ಭಾವಿಸಿ ಜೈಯ್ತ್ತಜಿಯೆಂದಾ ।
ಗಾವಿಲನಂ ಕಡಿದು ಬಿಸುಡಿಮಪ್ರತಿಮಭಟರ್ ॥೧೧

ಇದಱೊಳ್ ಜೈಯ್ತ್ತಜಿಯಿಂನೊಂದು ನಾಡುಗರವನಂ ಕೊಲಿಸುವುದರ್ಕೆ ಮಹಿಶೂರಭಟರೊಡನೆ ಅವನ ಕುಱುಪಂ ಪೇೞ್ದದಱಿಂದವರುಮಾ ಕುಱುಪುಳ್ಳವನಂ ಕಂಡಿವನೇ ಜೈಯ್ತ್ತಜಿಯೆಂದು ನೆಲೆಗೆಯ್ದು ಪ್ರೊಯ್ದದಱಿಂದಿದುಪಮಾನಾಲಂಕಾರಂ.

---

೧೧. ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಮೆನೆ :—

“ ಸಶಬ್ದೋಯತ್ರ ವಾಕ್ಯೇನ
ಭವೇದರ್ಥಸ್ಯ ನಿರ್ಣಯಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದಿಂದರ್ಥಮಂ ನಿಶ್ಚಯಿಪುದು ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಆರಯೆ ಕಾಲಕೆ ರಾಯಂ ।
ಕಾರಣಮೆಂದೊರೆವ ಶಾಸ್ತ್ರವಚನಕ್ರಮದಿಂ ॥
ವೀರಚಿಕದೇವನರಪತಿ ।
ಧಾರಿಣಿಯಂ ಪೊರೆಯೆ ಕಲಿಯೊಳಾದತ್ತು ಕೃತಂ ॥೧೨

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯಂ ಧರ್ಮದಿಂ ರಾಜ್ಯಪರಿಪಾಲನಂಗೆಯ್ವುದಱಿಂ ಕಲಿಯುಗಂ ಕೃತಯುಗಮೆನಿಸಿತೆಂಬ ಅರ್ಥಮಂ “ರಾಜಾ ಕಾಲಸ್ಯ ಕಾರಣಂ” ಎಂಬ ಭಾರತವಚನದಿಂ ನಿಶ್ಚಯಂಗೆಯ್ವುದಱಿಂದಿದು ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಂ.

---

೧೨. ಅರ್ಥಾಪತ್ಯಲಂಕಾರಮೆನೆ :—

“ಯತ್ರ ದೃಷ್ಟಶ್ರುತಾರ್ಥಾ
ಭ್ಯಾಮನ್ಯಥಾನುಪಪತ್ತಿತಃ ।
ಅರ್ಥಾಂತರಂ ಕಲ್ಪ್ಯತೇ ಸಾ
ವರ್ಥಾಪತ್ತಿರಲಂಕೃತಿಃ ॥”

[ವೃತ್ತಿ] ಕಂಡುದಾದೊಡಂ ಕೇಳ್ದುದಾದೊಡಮೊಂದು ವಸ್ತು ಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವಿಲ್ಲದೆ ಕೂಡದೆಂಬುದಱಿಂದಾಪೆಱತೊಂದು ವಸ್ತುವಂ ಕಲ್ಪಿಪುದರ್ಥಾಪತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ನರಪತಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ।
ಪರಿಕಿಸೆ ಹರಿಯಂಶಮಕ್ಕುಮಂತಲ್ಲದೊಡೀ ॥
ಗರುಡಧ್ವಜಮುಂ ಸುರಭೂ ।
ಸುರರಿಪುಶಿಕ್ಷಾಧಿಕಾರಮುಂ ಸುಮನಿಕುಮೇ! ॥೧೩

ಇದಱೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಗರುಡಧ್ವಜಮುಂ ಸುರಭೂಸುರವೈರಿಶಿಕ್ಷಾಧಿಕಾರಮುಂ ಕಂಡು ಇದು ವಿಷ್ಣ್ವಂಶಮಲ್ಲದೊಡೆ ಕೂಡದೆಂಬುದಱಿಂ ವಿಷ್ಣ್ವವತಾರಮೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಪುದಱಿಂದಿದು ಅರ್ಥಾಪತ್ಯಲಂಕಾರಂ.

---

೧೩. ಅನುಪಲಬ್ಧ್ಯಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ಅರ್ಥೋಪಲಬ್ಧ್ಯಭಾವೇನ
ಯತ್ರಾರ್ಥಾಬಾಧನಿಶ್ಚಯಃ ॥
ತಮೇವಾನುಪಲಬ್ಧ್ಯಾಖ್ಯ
ಮಲಂಕಾರಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಒಂದು ವಸ್ತುವನೊಂದೆಡೆಯೊಳ್ಕಾಣದಿರ್ದಱಿಂದಾವಸ್ತುವಲ್ಲಿಲ್ಲೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಪುದನುಪಲಬ್ಧಿಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಪ್ರತಿಯೆನಿಸುವ ನೃಪತಿಯನೀ ।
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳ್ತಾಮಱಸಿಯುಱಸಿ ಕಾಣದುದಱಿಂ ॥
ಪ್ರತಿಮಂ ನೀನೆಂಬುದನೇ ।
ಕ್ಕೃತಿಗಳ್ನೆಲೆಗೆಯ್ದರಿಂದು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ ॥೧೪

ಇದಱೊಳ್ ನಿರೂಪಕರ್ ಜಗದೊಳ್ ಚಿಕದೇವರಾಯಂಗೆ ಪಡಿಯಂಕಾಣದೆ ಪಡಿಯಿಲ್ಲೆಂದು ನೆಲೆಗೆಯ್ದುದಱಿಂದಿದು ಅನುಪಲಬ್ಧ್ಯಲಂಕಾರಂ.

---

೧೪. ಸಂಭವಾಲಂಕಾರಮೆಂಬುದು :—

“ ವಸ್ತುಸಂಭಾವ್ಯತೇ ಯತ್ರ
ಸಂಭವಾಲಂಕೃತಿಸ್ತು ಸಾ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಈ ವಸ್ತುವಿಂತಾಗವೇಳ್ಪುದೆಂದು ತಿಳಿವುದು ಸಂಭವಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಭವಭೂತಿ ತನ್ನವೊಲ್ ಕವಿ ।
ಭುವನದೊಳೆತ್ತಾನುಮೊರ್ವನುದಿಸುವನೆಂದಂ ॥
ವಿವರಿಸಿಯುವನಂ ತಿಳಿವೊಡೆ ।

ಸವನಿಕುಮುಪ್ರತಿಮುವೀರನರಪತಿಯೊರ್ವಂ ॥೧೫

ಇದಱೊಳ್ ‹‹ ಉತ್ಪತ್ಸ್ಯತೇ ಮಮತು ಕೋಽಪಿ ಸಮಾನಧರ್ಮಾ ›› ಎಂದು ಕಾಲಂ ನಿರವಧಿಕವಾಗಿಯುಂ ದೇಶಂ ವಿಶಾಲವಾಗಿಯುಮಿರ್ಪು ದಱಿಂದೆತ್ತಾನುಮೊರ್ವಂ ತನ್ನಸಾಹಿತ್ಯರಸಮನಱಿವಂ ಸಂಭವಿಸುವ ನೆಂದು ಪೇೞ್ದಂ. ಅಂತಪ್ಪ ರಸಿಕನಿವನೆಂದು ಕುಱುಪುಗೊಂಡೆಡೆಯೊಳ್ ಚಿಕದೇವಮಹಾರಾಯನೊರ್ವನೆ ಸಮನಿಕುಮೆಂದು ಪದ್ಯಾರ್ಥಂ.

ಇದಱೊಳೆತ್ತಾನುಮೊರ್ವನುದಿಸುವನೆಂಬುದಱಿಂದಿದು ಸಂಭವಾ ಲಂಕಾರಂ.

---

೧೫. ಐತಿಹ್ಯಾಲಂಕಾರಮೆನೆ :—

‹‹ ಪರಂಪರಾ ಪ್ರವಾದಾನಾ
ಮನಿರ್ದಿಷ್ಟಪ್ರವಕ್ತೃತಾ ॥
ವೃಕ್ಷೇತ್ರಯಕ್ಷಇತ್ಯಾದಿ
ರೈತಿಹ್ಯಾಲಂಕೃತಿಸ್ತು ಸಾ ॥ ››

[ವೃತ್ತಿ] ಮೊದಲೊಳ್ ಪೇೞ್ದವನಿವನೆಂದು ಕುಱುಪಿಲ್ಲದೆ ಒರ್ವರಿಂ ದೊರ್ವರ್ ಕೇಳ್ದು ನುಡಿದೊಡದೈತಿಹ್ಯಾಲಂಕಾರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಆವಿಷ್ಣುವಂಶದೊಳುದಿಸಿದ ।
ಭೂವರನಪ್ರತಿಮುವೀರನಾಳ್ದಪನದಱಿಂ ॥
ಜೀವಂತಮೇತಿಶುಭಮೆಂ ।
ಬೀವಾರ್ತೆಯೆ ಸತ್ಯಮೆನಿಸಿತಖಿಳಜಗಕ್ಕಂ ॥೧೬ 20

ಇದಱೊಳ್ ‹‹ ಏತಿ ಜೀವಂತಮಾನಂದೋ ನರಂ ವರ್ಷಶತಾದಪಿ ›› ಎಂಬೈತಿಹ್ಯದರ್ಥಮನನುವದಿಪ್ಪುದಱಿಂದಿದೈತಿಹ್ಯಾಲಂಕಾರಂ.

ಇಂತಿವೆಣ್ಬುಂ ಪ್ರಮಾಣಾಲಂಕಾರಂಗಳ್.

ಇಂತೊಂದೊಂದಲಂಕಾರಂಗಳ್ಗೆ ಲಕ್ಷಣೋದಾಹರಣಂಗಳಂ ಬೇಱೆವೇಱೆ ಪೇೞ್ದು ಬೞಿಕ್ಕೆ ಪಲವುಮಲಂಕಾರಂಗಳ ಬೆರಕೆಗಳ ಬಗೆಯುಂ ಪೇೞ್ವಂ. ಆಬೆರಕೆ ೧. ಸಂಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದುಂ, ೨. ಸಂಕರ ಮೆಂದುಮೆರಡು೧ ತೆಱಂ.

(೧.) ಸಂಸೃಷ್ಟಿಯೆನೆ :—

" ಸ್ಫುಟಭೇದಾವಲಂಕಾರಾ
ವೇಕತ್ರ ಭವತೋ ಯದಿ ॥
ಅಲಂಕಾರಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾ
ಸ್ಸಂಸೃಷ್ಟಿಂ ತಾಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಸ್ಫುಟಮಾದ ಭೇದಂಗಳನುಳ್ಳ ಅಲಂಕಾರಂಗಳ್ ಬೆರದಿರೆ ಸಂಸೃಷ್ಟಿಯೆನಿಪುದು.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಧರೆ ಸೊಂಪೇಱೆ ಧರಾಮರರ್ ಪದಪಿನಿಂ ಪೆಂಪೇಱೆ ವಿದ್ವಜ್ಜನಂ।
ನೆರೆದಿಂಪೇಱೆ ಪೊದೞ್ದು ಬೀರವಡೆಗಳ್ಬಣ್ಪೇಱೆ ಮುಂ ಪೊರ್ದಿದರ್॥
ಪಿರಿದುಂ ಪೊಂಪುೞಿಯೇಱೆ ಪಟ್ಟವಣೆಯುಂ ತಾನೇಱಿದಂ ಸದ್ಗು
ಣಾ। ಕರನುಂತೆಂಬರ ಗಂಡನಿಂದು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ಮಹೇಂದ್ರೋ
ಪಮಂ ॥೧೭

ಇದಱೊಳ್ ಪಟ್ಟವಣೆಯೇಱುವುದೆಂಬ ಕಾರಣಮುಂ ಧರೆ ಸೊಂಪೇಱುವುದು ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಂಗಳುಮೊಂದೇ ವೇಳೆಯೊಳಾದುವೆಂದು ಪೇೞ್ವುದಱಿಂದೆ ಅಕ್ರಮಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೆಂಬರ್ಥಾಲಂಕಾರಮುಂ, ಸೊಂಪು ಪೆಂಪೆಂಬಿವು ಮುಂತಾದೆಡೆಯೊಳ್ ವೃತ್ತ್ಯನುಪ್ರಾಸಮೆಂಬ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಮುಂ ಬೆರದಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಸಂಸೃಷ್ಟಿಯೆನಿಪುದು.

ಮತ್ತಂ,

ಕಂ॥ ಅಂಜಾವರವೃತಿಮುಂಗಾ |
ತಂಜಾವೂರ್ ಚೆಂಜಿ ಮಧುರೆ ಶೀರೆಯ ದೊರೆಗಳ್ ॥
ಕುಂಜರಕಿದಿರ್ಚುರ್ವಜದಂ |
ತೇಂ ಜಡನಿದಿರಾಂತು ಮುಱಿದನಿರ್ಕೇರಿಯುವಂ ॥೧೮

ಇದಱೊಳ್ ಕುಂಜರಕಿದಿರ್ಚುರ್ವಜದಂತೆ ಎಂಬೆಡೆಯೊಳುಪಮಾಲಂಕಾರಮುಂ, ಇರ್ಕೇರಿಯುವನೆಂಬೆಡೆಯೊಳೆರಡುಂ ಕೇರಿಯುವನೆಂದು ಸಾಭಿಪ್ರಾಯವಿಶೇಷ್ಯಮಂ ಪೇೞ್ದುದಱಿಂ ಪರಿಕರಾಂಕುರಾಲಂಕಾರಮುಂ ಎಂಬೆರಡುಮರ್ಥಾಲಂಕಾರಂಗಳ್ ಸ್ಫುಟಭೇದಂಗಳಾಗಿ ಬೆರದಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದುವುಂ ಸಂಸೃಷ್ಟಿಯೆನಿಪುದು.

ಮತ್ತಂ,

ಕಂ॥ ತೆಱಬಿ ಮಹಿಶೂರವರ್ ಪ್ರೊ |
ಯ್ದಿಱಿದರ್ ಮಹಿಶೂರರೆನಿಸಿ ಮಲೆನಾಡುಗರಂ ॥
ಮುಱಿದೋಡಿ ಕೆಳದಿಯುವರುಂ |
ಮೊಱೆದರ್ಕೆಳದಿಯರ ತೆಱದ ಕೆಳೆತನದೊಳ್ಪಂ ॥೧೯

ಇದಱೊಳ್ ತೆಱಬಿ ಇಱಿದರ್ ಎಂಬಿವು ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳೊಳನುಪ್ರಾಸಮೆಂಬ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಮುಂ, ಮಹಿಶೂರ ಮಹಿಶೂರ, ಕೆಳದಿಯು ಕೆಳದಿಯು ಎಂಬೆಡೆಗಳೊಳ್ ಯಮಕಮೆಂಬ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಮುಂ ಎರಡುಂ ಸ್ಫುಟಭೇದಂಗಳಾಗಿ ಬೆರದಿರ್ಪುದಱಿಂದಿದುವುಂ ಸಂಸೃಷ್ಟಿಯೆನಿಪುದು.

ಇಂತಿವು ಮೂಱುಂ ಸಂಸೃಷ್ಟಿಗಳ್.

ಸಂಕರಮೆಂಬುದು :—

" ಅಲಂಕೃತೀನಾಮಸ್ಪಷ್ಟ
ಭೇದಾನಾಂ ಯತ್ರ ಮೇಳನಂ ॥
ಸ ಸಂಕರಸ್ತಸ್ಯ ಭೇದಾ
ಶ್ಚತ್ವಾರಸ್ಸಮುದಾಹೃತಾಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಅಸ್ಪಷ್ಟಭೇದಂಗಳಾದಲಂಕಾರಂಗಳ ಬೆರಕೆ ಸಂಕರಮೆನಿಪುದು. ಅದು 1. ಅಂಗಾಂಗಿಸಂಕರಮೆಂದುಂ, 2. ಸಮಪ್ರಧಾನಸಂಕರಮೆಂದುಂ, 3. ಸಂದಿಗ್ಧಸಂಕರಮೆಂದುಂ, 4. ಏಕವಾಚಕಾನುಪ್ರವಿಷ್ಟಸಂಕರಮೆಂದುಂ ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱಂ.

ಇವಱೊಳ್,

1. ಅಂಗಾಂಗಿಸಂಕರಮೆನೆ :—

" ಉಪಜೀವ್ಯಂ ಯತ್ತದಂಗ
ಮಂಗಿಸ್ಯಾದುಪಜೀವಕಂ ॥
ಉಭಯೋರ್ಮೇಳನಂ ಯತ್ರ
ಸ ಸ್ಯಾದಂಗಾಂಗಿಸಂಕರಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಆವಲಂಕಾರಂ ತೋಱಿದುದಱಿಂ ಪೆಱತೊಂದಲಂಕಾರಂ ಬೞಿಕ್ಕೆ ತೋರ್ಪುದು ; ಇದಱೊಳ್ ಮೊದಲ್ ತೋಱಿದಲಂಕಾರಮುಪಜೀವ್ಯಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಂಗಮೆನಿಪುದು; ಬೞಿಕ್ಕೆ ತೋಱಿದಲಂಕಾರಮುಪಜೀವಕಮಾಗಿರ್ಪುದಱಿಂದಂಗಿಯೆನಿಪುದು ; ಇವೆರಡುಂ ಬೆರೆದಿರೆಯುದು ಅಂಗಾಂಗಿಸಂಕರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಮುತ್ತಿನ ಸರಮುಂ ಕೆಂದಳ ।

ದೊತ್ತಿನೊಳಟ್ಟುಗಿ ನಿನಗೆ ಸಾಮಂತನೃಪರ್ ॥
ಮತ್ತದನೆ ಪದ್ಮರಾಗಂ ।
ಗೆತ್ತಚ್ಚರಿವಡುವರಿಂದು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ ॥೨೦

ಇದಱೊಳ್ ತದ್ಗುಣಾಲಂಕಾರಂ ತೋಱದ ಬೞಿಕ್ಕದನವಲಂಬಿಸಿ ಭ್ರಾಂತಿಮದಲಂಕಾರಂ ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದಂಗಾಂಗಿಸಂಕರಂ.

2. ಸಮಪ್ರಧಾನಸಂಕರಮೆಂಬುದು :—

" ಯತ್ರಾಂಗಿನೋರ್ಮಿಥಶ್ಶೋಭಾ
ಕರಯೋರಂಗತೋ ಭವೇತ್ ॥
ಪ್ರತೀತಿರ್ಯುಗಪತ್ತತ್ರ
ಸಮಪ್ರಾಧಾನ್ಯಸಂಕರಃ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಅಂಗವಾದೊಂದೊಂದಲಂಕಾರದಿಂ ತಮ್ಮೊಳ್ ತಾವೊಂದಕೊಂದಱ ಶೋಭೆಗೆ ಕಾರಣಂಗಳಾಗಿ ಸಮಪ್ರಧಾನಂಗಳಾದೆರಡುಮಲಂಕಾರಂಗಳೊಂದೇ ವೇಳೆಯೊಳ್ ತೋಱುವುದು ಸಮಪ್ರಾಧಾನ್ಯಸಂಕರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಬಿನಯದ ಬಿತ್ತು ಬಿನ್ನಣದ ಪೆರ್ಮೆಗಳ್ ಬಿಜ್ಜೆಯ ಬೇರ್ ವಿವೇ
ಕದೊ|ಳ್ಗೊನರನುಗೆಯ್ದುದೊತ್ತರದ ದಾಂಗುಡಿ ನಲ್ಮೆಯ ಮೊಲ್ದ
ಳರ್ ಜನಾ|ನುನಯದ ಮೊಗ್ಗು ನನ್ನಿಯಲರಾರ್ಪಿನ ಕಾಯನುವಾ
ತುವಣ್ಣು ಬಿ|ಣ್ಣೊನೆಯೆನೆ ಚಿಕ್ಕದೇವನೆಸೆದಂ ಗುಣಸಾಂದ್ರನುಪೇ
ನ್ದ್ರವೈಭವಂ ॥೨೧

ಇದಱೊಳ್ ಬಿನಯದ ಬಿತ್ತೆಂಬಿವು ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಸ್ತರೂಪಕದಿಂ ರತ್ನಾವಲ್ಯಲಂಕಾರಮುಂ, ಉಲ್ಲೇಖಾಲಂಕಾರಮುಂ ತೋರ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಸಮಪ್ರಧಾನಸಂಕರಂ.

3. ಸಂದಿಗ್ಧಸಂಕರಮೆನೆ :—

“ ಯತ್ರಾನ್ಯೋನ್ಯೋಪಮರ್ದೇನ
ಕವಿಚ್ಛಂದಾನುರೋಧತಃ ॥
ಸಂಭಾವಿತಾವಲಂಕಾರೌ
ತತ್ರ ಸಂದಿಗ್ಧಸಂಕರಃ ॥ ”

[ವೃತ್ತಿ] ಕವಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಮೊಂದು ತೆಱನಾದೊಡದರ್ಕನುಗುಣಮಾಗಿಯೊಂದಲಂಕಾರಂ ತೋಱುವುದುಂ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಂ ಪೆಱತೊಂದು ತೆಱನಾದೊಡಮದರ್ಕನುಗುಣಮಾಗಿ ಮುಂ ತೋಱಿದಲಂಕಾರಮಂ ಮೆಟ್ಟಿ ಪೆಱತೊಂದಲಂಕಾರಂ ತೋಱುವುದುಮಾಗಿರೆಯದು ಸಂದಿಗ್ಧಸಂಕರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ಕಂ॥ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯೆನಿಸೆ ಶಂಕರ ।
ನಮರೇಂದ್ರಂ ಗೋತ್ರವೈರಮಂ ಕಳೆದಿರೆ ಚಂ ॥
ದ್ರಮನಮಲನೆನಿಸೆ ನಿನ್ನೊಳ್ ।
ಸಮಮೆನಿಸಲ್ಕಾರ್ಪರಂದು ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಾ ॥೨೧

ಇದಱೊಳ್ ಶಂಕರಾದಿಗಳ್ಗೆ ಸಮದೃಷ್ಟಿತ್ವಂ ಮುಂತಾದ ಗುಣಂಗಳ್ ದೊರೆಕೊಂಡಿರ್ದೊಡಂ ನಿಂಗೆ ಸರಿಯೆನಪರ್ದೆಂದು ಕವಿಗಭಿಪ್ರಾಯಮಾದೊಡೆ ಸಂಭಾವನಾಲಂಕಾರಮಕ್ಕುಂ. ಅಂತಲ್ಲದೆ ಶಂಕರಾದಿಗಳ್ಗೆ ಸಮದೃಷ್ಟಿತ್ವಂ ಮುಂತಾದ ಗುಣಂಗಳೆಂದೆಂದುಂ ದೊರೆಕೊಳ್ಳದುದಱಿಂದೆಂದೆಂದುಂ ಸರಿವರಲಾಱರೆಂದು ಕವಿಗಭಿಪ್ರಾಯಮಾದೊಡೆ ಮಿಥ್ಯಾಧ್ಯವಸಿತಾಲಂಕಾರಮೆನಿಕ್ಕುಂ. ಇಂತೊಂದೊಂದಲಂಕಾರಂ ಪೆಱತೊಂದಲಂಕಾರಮಂ ಮೆಟ್ಟಿ ತೋರ್ಪೆರಡಱೊಳ್ ನಿಶ್ಚಯಂ ಪುಟ್ಟದಿ

ರ್ಪುದರಿಂದಿದು ಸಂದಿಗ್ಧಸಂಕರಂ.

4. ಏಕವಾಚಕಾನುಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ಸಂಕರವೆಂಬುದು :—

" ಮಿಥಶ್ಶ್ಯೋಽಭಾವತೋ ಯತ್ರ
ಪ್ರತೀಯೇತಾಮಲಂಕೃತೀ ॥
ತತ್ರೈಕವಾಚಕಾನುಪ್ರ
ವಿಷ್ಟಸಂಕರ ಇಷ್ಯತೇ ॥ "

[ವೃತ್ತಿ] ಆವೆಡೆಯೊಳೆರಡುಮಲಂಕಾರಂಗಳ್ ಮುಂ ಪಿಂ ತೋರ್ಪುದೆಂಬ ಅಂಗಾಂಗಿಭಾವಮುಂ ಒಂದು ಪೆಱತೊಂದಂ ಘಟಿಸುತ್ತೆ ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದಿರ್ಪ ಸಂದೇಹಮುಂ ಪೆಱತೊಂದಲಂಕಾರಕ್ಕಂಗಿಗಳಾಗಿರ್ಪ ಸಮಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮುಮಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೊಳಂ ತೋಱುವುದು ಏಕವಾಚಕಾನುಪ್ರವಿಷ್ಟಸಂಕರಂ.

ಎಂತೆನೆ :—

ವೃ॥ ಶ್ರುತಿಯುಂ ಕಾಪಿಟ್ಟು ಗೋತ್ರೋನ್ನತಿಯನೆಸಗಿ ಮಾಸಿಂಗಮಂ
ಪೋಲ್ತು[೧]ಗಾಢೋ । ನ್ನತಿಯಿಂ ವಿಕ್ರಾಂತಿಗೆಯ್ದಾಕ್ರಮಿಸಿ ವಸು
ಧೆಯಂ ದುಷ್ಟರಾಜನ್ಯರಂ ಗೆಲ್ದತಿಮಾತ್ರಂ ಧಾರ್ಮಿಕಂ ತಾನೆನಿಸಿ
ಯದುಕುಲೌನ್ನತ್ಯಮಂ ಪೊರ್ಮಿಸುತ್ತ । ಪ್ರತಿಮಂ ಲೋಕೈಕವೀ
ರಂ ಬಗೆಪುಗೆ ಕಲಿಯುಂ ತಳ್ದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಾಳ್ಗಂ ॥೭೩

ಇದಱೊಳ್ ಪ್ರಕೃತಮಾದ ರಾಜವರ್ಣ್ಣನದೊಳ್ ವಿಶೇಷಣಾದಿಸಾಮ್ಯದಿಂದಪ್ರಕೃತಮಾದ ಭಗವದ್ವ್ಯಾಪಾರಂ ತೋರ್ಪುದಱಿಂ ಸಮಾಸೋಕ್ತಿಯುಂ ಪತ್ತುಂ ಭಗವದವತಾರಂಗಳ್ ಕ್ರಮದಿಂ ತೋರ್ಪು

೧. ಗಾಢೋದ್ಧತಿಯಿಂ.

ದಱಿಂ ರತ್ನಾವಳಿಯುಮೆಂಬೆರಡುಮಲಂಕಾರಂಗಳೊಂದೇ ಪದ್ಯದೊಳ ಪ್ಪುದಱಿಂದಿದು ಏಕವಾಚಕಾನುಪ್ರವಿಷ್ಟಸಂಕರಂ.

ಇಂತು ಸಂಕರಂ ನಾಲ್ಕುಂ ತೆಱಂ.

ಇದು ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ರಾಜಪರಮೇಶ್ವರ
ಪ್ರೌಢಪ್ರತಾಪನಪ್ರತಿಮವೀರ ನರಪತಿ ಶ್ರೀಚಿಕದೇವಮಹಾ
ರಾಜ ಕೃಪಾಪರಿಪಾಲಿತ ಶ್ರೀತಿರುಮಲಾರ್ಯ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ
ಶ್ರೀಮದಪ್ರತಿಮವೀರಚರಿತವೆಂಬ ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥದೊಳ್
ನವೀನಾಲಂಕಾರಾದಿ ನಿರೂಪಣಂ,

ಚತುರ್ಥಪ್ರಕರಣಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ಅಪ್ರತಿಮವೀರಚರಿತಾಲಂಕಾರಂ ಸಮಾಪ್ತಂ.

ಪದ್ಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ.

(* ಇಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಪುಟಸಂಖ್ಯೆಗಳು)

(ಅ)

ಅಂಗಱಿಯದೆ . . . ೧೧೯
ಅಂಜುವರಪ್ರತಿಮಂಗಾ ೬೭, ೧೫೪
ಅಂಜನೆಯಱುಗಂ . . . ೫೩
ಅಂದರಸುಗೆಯ್ಮೆಯೊಳ್ . ೧೧೯
ಅಂದವಿಗೋಪರ್ಸೈಸೆ . . ೧೬
ಅಂದಾತ್ಮಾನಂ . . ೩೫
ಅಂದಿವನಿನಿಕ್ಕಿಭಯದಿಂದೆ . ೧೦
ಅಕ್ಕರವೋದುವಂದೆ . . ೩೦
ಅಕ್ಕರಿಗರೆರ್ದೆಗೆ . . . ೩
ಅಡರ್ವರ್ರಾತ್ರಂ ಮೇರುಶೃಂಗಕ್ಕೆ . ೭೪
ಅಡವಿರಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಂ . . . ೧೧೧
ಅಡಸಿದ ಜಡತನ . . . ೫೧
ಅನಿಬರ್ನಲ್ಲಬ್ಬಿಗರೊಳಂ . . ೩
ಅನುಗೆಟ್ಟೈಕ್ರಗೂರಾಣ್ಮನ . . ೯೧
ಅನುಗೆಯ್ಮೆಯನಱಿಂ . ೯೫
ಅನುವಱಿತಖಿಲಪ್ರಜೆ . ೫೬
ಅಮರ್ದುರ್ಗೊರಲೇಸರಂ . . ೪೩
ಅರಸನ್ನೇಹಿಗನೊಲ್ಮೆಗಂ . . ೧೪
ಅಱವಿಂದಂ ತೆಟ್ಟು . . ೭
ಅಳಿಗಳ್ತ್ರಾವರೆಗೆತ್ತು . ೪೬
ಅಱಿಕೆಲ್ಲೊಡಂ ಕೊಂಡವರ್ . ೬೨
ಅಱಿಕೆಲೂಡೆಂದೇ . . ೩೧
ಅಱಿದುದು ಮೂಗೆಸವಂತಂಗೆ . ೫೯

(ಆ)

ಆಕೃಷ್ಣವಂಶ . . ೧
ಆದೊಡದೇವೇಂದ್ರ . . ೨
ಆನಂದೈಕರಸಂ . . ೯
ಆಯುಮನಭಿಮತ . . . ೨೦
ಆರಕ್ಕಸಬಿಂದಂ . . . ೪೯
ಆರಯೆ ಕಾಲಕೆ ರಾಯಂ . ೧೪೯
ಆರಯೆಚಿಕದೇವೇಂದ್ರನ . . ೫೪
ಆಲಿಸಿ ಚಿಕದೇವಕ್ಷ್ಮಾಪಾಲನ . ೭೯
ಆವಂ ಖಳನಾರಯರೊಳ್ . ೧೪೯
ಆವಂಶದತಿಶಯ . . ೧
ಆವನ ಪೊಡೆಯೆಡೆಯೊಳ್ . . ೯೦
ಆವಿಷ್ಣ್ವಂಶದೊಳ್ . . ೧೫೨
ಆವೇಳೆ ಚೆನ್ನಬಸವಂ . . ೧೩೦

(ಇ)

ಇಂತಿಕರ್ಗಂ ನಳ . . ೩೯
ಇಂತೆಣ್ದೆಸೆಗೆಲ್ದು . . . ೨
ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೊಡನೆ . . ೫೭
ಇಕ್ಕಿದ ಪಕ್ಕರಕ್ಕೆ . . . ೧೩೩
ಇದಿರಾಂತೆ ಸಂಬು . . . ೪೩
ಇದೆಬಂದರ್ ಮಹಿಶೂರವರ್ ೧೩೪
ಇನ್ನಿದಕೆಣೆಯಿಲ್ಲೆಂಬ . . ೧೩೯
ಇರದೊಱೆವಾಲಿನೀರ್ಬ್ಗಾನಲಿಂ . ೬೯
ಇರವಂ ತಿಳಿದು . . . ೪

ಇರವಱಿಯದೆಲ್ಲನಾಡೊಳ್ . ೮೬

ಇವರಱಿವಿಂತಿವರಾರ್ಪಿಂತು . ೧೪೮

(ಈ)

ಈಜಗತಿಪಿಂತೆ ೧೩

ಈತೆಱವಿರುತೆಡೆ ೨

ಈರೋಡುಗೋಂಟೆಯುಂ . ೧೪೫

(ಉ)

ಉದಿಸಿ ಚಿಕದೇವ ... ೬೮

(ಎ)

ಎರಡುಂ ತಟ್ಟಿನ ಬಾಣದ ... ೮೩

ಎಲೆಗೇ ನಿಲ್ ತಲೆವಾಲದಾಕೆ . ೨೫

ಎಲೆಲೆ ಮರಾಟರಿರಾ . ೧೩೭

ಎಲೆಲೇ ರಾವುತ ನಿಲ್ . ೧೪೪

(ಏ)

ಏತೆಱದವರೊಡನಾಡುವರ್ . ೧೨೦

ಏನೆಮಗಾಬಾಂಬಸುವಿಂ . ೪೧

(ಐ)

ಐಗೂರರಸನ ಪೆಂಡಿರ . ೧೧೯

(ಒ)

ಒಂದು ಕಡೆಯೊಳ್ . . . ೬

ಒಂದೇ ತಾನಮಿನ್ನಿದರ್ಕೆ . ೨೩

ಒಂದೊಂದುಂ ದೊರೆತನದೊಳ್ . ೧೭

ಒಡಲೊಳ್ಪೊತ್ತೃಪನಾವೆ . ೪೫

ಒರ್ವಗೆಯೊಂದಾನೆಯು . ೭೩

ಒರ್ವನೆ ಪದಿನಾಲ್ಕುಂ . ೪೧

ಒಲಿಯುತೆ ಲೀಲೆಯೊಳ್ . ೬

(ಓ)

ಓಲಗಿಸುವರೆರ್ದೆಬಜ್ಜರ . ೧೩೪

(ಕ)

ಕಂಡಪೆನಖಂಡಧರಣೀ . ೯೩

ಕಂದಂ ಕವಿಕೋಕಿಲ . ೨೯

ಕಟ್ಟಿದದಟ್ಟಿ ಕೈದಳೆದ . . ೨೧

ಕಡುಗಲಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರನ . ೧೧೨

ಕಡುಬಡವಾದುದವ್ವೆ . ೧೪೩

ಕಡುಮುನಿಸಿಂದಪ್ರತಿಮಂ . ೧೨೫

ಕಡೆಗಣ್ಣೊಳ್ಸಿರಿ ನಿಲ್ಕೆ . ೪೨

ಕತ್ತರಿಸಿ ನೆತ್ತಿದೊವಲಂ . ೧೩೧

ಕತ್ತಿಯ ಬೆಳಕಿಂ . . ೯೪

ಕನ್ನಡನಾಡೊಳ್ಪ್ರಜೆ . ೧೨೧

ಕನ್ನಡನಾಡೊಳ್ಬೆಳಸುಗಳ್ . ೧೧೪

ಕಬ್ಬದ ಲಕ್ಕಣಮುಂ . ೩

ಕರಕರೆಯೇಕೆ . . ೨೩

ಕಲಿದೋಷಂ ತಟ್ಟದವೋಲ್ . ೫೨

ಕ್ರಮವಱಿಯದೆಸವಿದ . ೮೦

ಕಾನಂಗೆ ಗುಂಡು ತಾಕಿದು . ೮೩

ಕಾಮಂ ಕಾಂತಾಬೃಂದಕೆ . . ೪೪

ಕಿಱುಗಿವಿ ದೇಸಿವೆತ್ತಸಿಮೊಗಂ ೧೩೩

ಕೂಡಿಸಿ ದವದೊಳ್ಬಾವವು . ೧೬

ಕೃತಿಪತಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ ೨೯, ೮೭

ಕೆಳದಿಯಬಾಜಿನೊಳ್ . ೯೬

ಕೊನದೆಣಿಸೆ ರಾಮಚಂದ್ರಂ . ೧೦೮

ಕೊಳುಗುಳದೊಳ್ . . ೧೦೩

(ಗ)
ಗಂಡರ ಗಂಡನುರ್ಕುವರವಕ್ಕಳ್ . ೮
ಗಂಡೆಬ್ಬಿದ್ದೂರಂ . . . ೩೨
ಗಿರಿದುರ್ಗದಿಂದೆ . . ೮೫
ಗಿರಿಶಿರದೊಳ್ಕಳವೆವೊಲಂ . . ೯೬
ಗರುಡಧ್ವಜನಂ . . ೬೬
(ಚ)
ಚಂದ್ರಂಗಂದ್ರಂಗೆ . . ೩೪
ಚದುರಂ ಚಾಗಿಯುಲಂಪುಗಾಱ . ೧೧
ಚಾತುರ್ವರ್ಣಾಶ್ರ್ಯಚಾರದ . ೧೧೫
ಚುರ್ಚಿ ಮಹಿಶೂರ ಬಾಣಂ . ೫೮
ಚೆನ್ನಬಸವನೊಳ್ವೆಂಡಿರ . ೧೭೧
(ಜ)
ಜಗದೇಕವೀರ ನರಪತಿ . ೫೨,೯೯
ಜಗದೊಳ್ ಶ್ರೀಚಿಕದೇವನಿಂ . ೭೧
ಜಡಕನ ದುರ್ಗದಿಂ . ೫೪
ಜಡಿದಿಡೆಯುಪ್ರತಿಮಂ . . ೨೫
(ಡ)
ಡಿಳ್ಳಿಯ ಶಾಸನ ಸುವೆಯಂ . ೮೫
ಡಿಳ್ಳಿಯ ಕೊಳ್ಳೆಗೊಂಡೆ . ೧೪
(ತ)
ತಗುಬ್ಬಿ ಮಹಿಶೂರ . . ೯೪
ತಡೆವನಿವನಾನೆಯಿಱಿದು . ೧೧೪
ತನ್ನಂ ನೆಱೆ ನೆಮ್ಮಿದರಂ . ೧೦೨
ತನ್ನ ಸಿರಿ ತನ್ನಸೇವಂ . ೩
ತೆಱಸಂದಪ್ರತಿಮಭಟರ್ . ೧೭೯
ತೆಱಬಿ ಮಹಿಶೂರವರ್ ೩೭,೧೫೪
ತೆಱಬುಱುಬಟ್ಟು . . . ೭೬
ತೆಱಬಿ ಮಹಿಶೂರ ಭಟರೊಂದು ೫೬
ತೆಱವಾಯಿಂದಂ ಪೇರಂ . . ೨೧
ತಾಮೆಳಸಿದಂತೆ . . . ೧೧೬
ತಾಯಂತೆ ಪೊರೆದು . ೩೩
ತುಡುಕಿದನೊರ್ಮ್ಮೊದಲೇ . ೫೫
ತೆಗೆತೆಗೆದೀಂಟಿಯೀಂಟಿ . . ೧೧
ತೆಪ್ಪನೆ ಬೀಣೆವಾಡದೊಳಗಾಡುವ ೧೫
(ದ)
ದಳಿತಾರೀಭಶಿರಃ . . ೫೦
ದಾನಕ್ಷಾತ್ರಾದಿಗಳಿಂ . ೯೦
ದೇವದ್ವೇಷಿಗಳಿರ . ೧೭೩
ದೇವನಿನ್ನಧಾಟಿಯೊಳ್ . ೭೮
ದೊರೆದೊರೆಗಳಿರಾ . . ೧೦೦
ದೊರೆಯೊಳ್ಸೆಣಸುಗೆ . ೧೦೬
(ಧ)
ದರ್ಮ್ಮಪುರಿಯೊಳ್ಗೆ . . ೮೪
ಧರೆ ಸೊಂಪೇಱೆ . . ೫೪,೧೫೩
ಧುರಕಾನೆವೊಗದೊಳ್ . ೧೭೯
(ನ)
ನಡೆದು ಮಹಿಶೂರ ಸುಭಟರ್ . ೮೦
ನಡೆಯಿಂ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ . ೨೨
ನರಪತಿ ಕೇಳ್ನಿನ್ನೊಳ್ . . ೨೪

ನರಪತಿ ಕೇಳರಿನ್ನೃಪತಿಗೆ . ೪೨
ನರಪತಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರಂ . ೩,೧೫೦
ನರಪತಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರನ ೪೬,೧೭೭
ನರಪತಿ ಪದವಾಂತಿಳೆಯುಂ . ೮೯
ನರಪತಿ ಪೊಲ್ತ್ರುಜಿವರೆ . ೧೭೬
ನರಪತಿಯಲ್ತುಮರೇಂದ್ರಂ . ೧೦೫
ನರಪತಿಯೊಳ್ವಗೆಯುಂ . . ೬೨
ನಸುನಸುನಾಣ್ಚುತೊಂದಿನಿಸು . ೧೮
ನಾರಾಯಣನಳೆವಾಗಳ್ . ೪೩
ನಿಗುರಿಸಿ ಗೋಣ್ಗಳಂ . ೧೭
ನಿರುಪಧಿ ಸದ್ಗುಣಾಮೃತ . ೨೦
ನಿರವಿಸಿ ಚಿಕದೇವೇಂದ್ರನ . ೨೦
ನೀಟಿಂಗೆಱಗದ . . ೬೧
ನೀಮಾರಿರ್ಕೆರಿಯುವರ್ . ೧೩೧
ನೀರಕ್ಷೀರಂಗಳ . . . ೫
ನೆಗೞ್ತೊಂದುಂ ಗುಣದೊಳ್ . ೩೮
ನೆಗಳ್ವಿನ್ನಂ ಬಿಡುಗಣ್ಣರ್ . . ೯
ನೆಲನಚ್ಚರಿಯಂ ಪಡೆ . . ೬,೩೧
ನೆವಮಿನಿತಿಲ್ಲದೊಲ್ಗಂ . ೧೦,೧೦೭
ನೆಱೆವೆಱ್ ಮೊಗದೊಳ್ . ೩೫
ನೆಱೆಸೊಗವಾಂತು . . . ೭೪
ನೇಸರ್ವೆಱಗಳಿರಾ . . . ೪೦
ನೊಂದು ಬಿದಿರೂರು . ೧೧೬
ನೊಂದು ಮಹಿಶೂರ ಭಟರಿಂ . ೧೩೨

(ಪ)

ಪಟ್ಟಂಗೊಳುತಪ್ರತಿಮಂ . ೬೧
ಪಡುವಣ ಮೂಡಣ . . . ೭
ಪಱೆಯಡಿದೂಳಿಂ . . . ೯೯
ಪತಿತದ್ವಿಜನುಂ . . ೬೩
ಪದಪದದಕ್ಕರಕ್ಕರದ . . ೧೩
ಪದಪಿಂ ಮೆಚ್ಚುತ್ತೆ . ೫೦
ಪರಮೇಷ್ಠಿತಮ್ಮ . . ೫೧
ಪರಿಪಾಲಿಸೆ ಸಾಧುಗಳಂ . . ೧೩೯
ಪಲಪಲರಂ ಪಲ್ಲಟಿಸುವ . ೨೧
ಪಲ್ಲೀಂ ಪೆರ್ಬಾಲಿಯು . ೪೮
ಪವಣಱಿತಾಂತುಬಾಜಿಸುವಿನಂ ೧೩
ಪಸಗೆಡಿಸಿ ಕೆಳದಿ . . ೧೧೦
ಪಳನುಡಿಪೂರ್ವಗರ್ಗಳುವುವ . ೪೦
ಪಾರಾವಾರಗಭೀರಂ . ೩೪
ಪೂರ್ವಪರ್ಳನುಡಿವುರುಳಿಂ . ೫೮
ಪಿಂತಣ ವಿಕ್ರಮನಳ . . ೭
ಪಿಂತೆಗೆದನೊರ್ವ . . . ೨೧
ಪಿಂಪಳರಾಯರೊಲ್ದುಡಿಸಿದಾ . ೫೧
ಪಿಡಿದು ಮೊಲಗೋಡಿನಲಗಂ . ೧೦೮
ಪಿಡಿವರ್ಪಂಗಣಿಗಪ್ಪು . . ೮೧
ಪಿರಿದುಂ ಬಲಮಿರ್ಪುದು . . ೧೦೪
ಪುಟ್ಟಿದವೇಕೆ ಪುಟ್ಟಿದೊಡಂ . ೭೬
ಪೂನಿಬಸವಪ್ಪನಾಯಕಂ . . ೮೮
ಪೆರ್ಕಳಿಸುವ ರಕ್ಕಸವಡೆ . . ೬೦
ಪೆಱರೊಳ್ಪೊಣರ್ವಂದ್ಯೆಸೆ . ೧೭೭
ಪೊಡವಿಯು ಪೊತ್ತ್ರ ಬಲ್ಪೆಱ್ . ೮೪

ಪೊಣರ್ದಂದು ನೊಂದು . ೧೭೩
ಪೊರೆಗೆಂದುಂ ಚಿಕದೇವ . ೭೭
ಪೊರೆದರ್ಕೊಂಗಣಿವರ್ಮ್ಮರ್ . ೯೮
ಪೊಸ ಊರಮುಂದೆ . . ೭೨
ಪೊಸಊರಂ ಮುತ್ತಿದುದಂ . ೩೮
ಪೊಸಯಿಸಿ ಪುಯ್ಯೋಲಗಮಂ . ೬೮
ಪ್ರಕಟಕಪಟನಾಟಕನಂ . ೩೧
ಪ್ರಜೆಗಳನನುರಂಜಿಸುಗುಂ . ೮೨

(ಬ)

ಬಗೆವಿನಮೆಣ್ದೆಸೆದೊರೆಗಳ . ೧೩೮
ಬಡಗಣಗಡಿಗೋಂಟೆಯು . . ೭
ಬನದೊಳ್ಕೃಷ್ಣಪನಾಯಕನ . ೯೭
ಬವರಕೆ ಮೊಗಲರ್ . ೯೨
ಬಹುವಿಧಮೊಳ್ಪೊಣರ್ದುಂ . ೧೧೩
ಬಳಿಗಳ್ತೊಟ್ಟ ಕಂಡಂಗಿ . ೧೨
ಬಳೆಗುಂ ಸಂತಸಮುಣ್ಮುಗುಂ . ೫೫
ಬಿದಿಯಿಂದಮೊ . . ೧೭೫
ಬಿನಯದ ಬಿತ್ತು . ೧೫, ೧೫೬
ಬಿದಱಿ ಬಸವಱಿದು . ೯೩
ಬಿದಱಿ ಬಿಸಂಗೆಟ್ಟೋಡುವ . ೧೦೧
ಬೇಡರಿರಾ ನೀಮುಂ . . ೧೭೮
ಬೇಱಿವನೋಜಿ . . ೫೩

(ಭ)

ಭವಭೂತಿ ತನ್ನವೊಲ್ . ೧೫೧
ಭೂರಿ ಮಹಿಶೂರ ಭಟರ್ . ೧೭೪

(ಮ)

ಮಂದಮರಾಟರ . ೧೦೨
ಮಧುರೆಯ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಂ . ೬೩
ಮನ್ನಣೆಗೆಯ್ದು ಪ್ರತಿಮಂ . ೧೩೬
ಮನ್ನಿಪುದು ಲೇಸು . ೨೬
ಮಯನೋ ಶಂಬರನೋ . ೪೬
ಮಲೆತಂ ಜೈಯ್ತಾಜಿ . ೧೪೬
ಮಲೆತಿಱಿರಾಂತು ನಿಲ್ವ . ೪೫
ಮಲೆನಾಡ ಮನ್ನೆಯರಿರಾ . ೨೬
ಮಲೆವರನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿ . ೧೪
ಮಸಗಿ ಚಿಕದೇವರಾಯಂ . ೧೯೦
ಮಸಗಿತು ಮಹಿಶೂರವರ್ಗೆ . ೮೬
ಮಸಗಿ ಮಹಿಶೂರವರ್ . . ೬೪
ಮಸಗುವ ಮಧುರಾ . ೨೭
ಮಾರ್ಕೊಂಡುಱುಬುವ . ೧೧೩
ಮಿಸಗುವ ಮುಂಮು . . ೧೪೧
ಮೀಱುವದನೆಳೆದಂಗಳ್ . ೪
ಮುತ್ತಿನ ಸರಮಂ - ೧೧೯, ೧೫೫
ಮುನ್ನಂಬಂ ಪಿನ್ನಂಬಿಂ . . ೩೬
ಮುನ್ನಱಿಗಜ್ಜಮದೆನಿತು . ೬೫
ಮುನ್ನಾ ದೇವೇಂದ್ರನಿಂ . ೪೨
ಮುನ್ನಿರ್ದುದಮರ್ದು . . ೯೮
ಮುನ್ನಿವನ ತಂದೆ . . ೧೪೫
ಮುನ್ನೀಂ ಕಟ್ಟದೆ ಮಾಣ್ದರೇ . ೪೪
ಮುಱಿದೋಡಿಯೋಡಿ . ೧೦೭

ಮೂಗಱುದಿಸೆವಂತೆಂ . ೧೨೩
ಮೂಗಲಿಯಿಸೆವಂತೆಂ . . ೧೪೧
ಮೊಗದೊಳ್ಮೆಯ್ಯೊಳ್ . ೯೭
ಮೊನೆಗಾಱಂ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯಂ ೧೩೨
ಮೊಲೆಬಿಣ್ಪಿಂ ಬಿದಿ . . ೨೪
ಮೊಳೆವೆಳದಪ್ಪ . . ೧೭

(ಯ)

ಯದುಕುಲರತ್ನಾಕರ . . ೫೨

(ರ)

ರಣಕೆಣೆಯಿಲ್ಲೆಂಬವೊಲ್ . ೧೦೬
ರಾಮನ ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮ . ೯೨
ರೀತಿಗಳರವಿದು ೪

(ಲ)

ಲಂಕಾಧೀಶನ ಮೂಲಬಲಂ . ೬೨

(ವ)

ವಲಿತಾರಾತಿಸಿರಾಂಕುರ . ೪೩
ವಸುಧಾರೆಯನಾಕ್ರಮಿಸುವ . ೧೧೨
ವಸುಮತಿ ಪೆತ್ತುದೋ . ೨೫
ವಿತರಣಮುಂ ವಿಕ್ರಮಮುಂ . ೧೦೧
ವ್ಯಕ್ತಮಿದಪ್ರತಿಮನ . ೬೪
ವ್ರತಿಯೆನಿಸುವ ನೃಪತಿಯ . ೧೫೧

(ಶ)

ಶರಣಂ ಶ್ರೀಚಿಕದೇವ ನಿನ್ನ . ೩೧
ಶರಧಿಯೊಳೆಟ್ಟಿ . ೨೩
ಶ್ರೀಮಂತಂ ಯದುಶ್ರೈಲ . . . ೭
ಶ್ರೀರಮಣನ ದಿವ್ಯಲೀಲೆವೊಲ್ ೧೧೩
ಶ್ರೀವರನಖಿಲ . . . ೧
ಶ್ರುತಿಯುಂ ಕಾಪಿಟ್ಟು . ೧೧೮, ೧೫೭

(ಸ)

ಸಂಗೀತಾಂಬುಧಿಪಾರಗರ್ . ೪೨
ಸತ್ತ್ವವರೊಡಲೊಟ್ಟಿಲೊಳ್ . ೧೪೩
ಸಮದೃಷ್ಟಿಯೆನಿಸೆ . . ೧೫೩
ಸಮನಿಸೆ ಮಹಿಶೂರವರೊಳ್ . ೩೭
ಸಮನಿಸೆ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಂ . . ೩೭
ಸರಸಿಜಮುದಕದೊಳ್ . . ೭೮
ಸರಿ ಸಗರಂಗೆ . . ೫೯
ಸವನಿಸೆ ನರಪತಿಪದಂ . . ೩೯
ಸಿರಿಕಥಮುಣ್ಬನಿಯನ . . ೧೩೫
ಸಿರಿದರನ ಬಗೆಯೊಳ್ . . ೮
ಸಿರಿಯುಡಿಗಳ್ಗೆ ಸಾರ್ಚೆ . ೧೪೨
ಸುಗುಣಂಗಳ್ಪುದಿದೋಜೆ . ೫, ೬೫
ಸೆಣಸಿ ಚಿಕದೇವರಾಯನೊಳ್ . ೬೮
ಸೆಣಸಿ ಮಹಿಶೂರಭಟರೊಳ್ ೧೦೪, ೧೩೩
ಸೊಗಮಿರ್ಪಳೆ . . ೧೨೩

(ಹ)

ಹಾರೈಸಿ ಹುದುಗ . . . ೩೩